Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
IX
D
53
NAPOLI

IX . D . 53.

F. M. ANTONII CAPELLI

Franciſcani Conuentualis

ADVERSVS PRÆTENSVM

Primatum Eccleſiaſticum Regis Angliæ

LIBER

In quo Iacobi Regis, & eius Eleemoſynarij confutantur Scripta

De { *Captioſo Iuramento Propoſito Anglis Catholicis.*
Vſurpata Poteſtate Spirituali eiuſdem Regis.
Exaggerata, & Impoſsibili Hominum, & Redditũum ſacrorum copia in vniuerſa Republica Christiana. }

Ad Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Dominum,

D. Benedictum S. R. E. Presbyt. Card. Iuſtinianum,

Pro Sanctiſſimo D. N. PAVLO Papa Quincto Bononiæ de Latere Legatum, &c.

Loquebar de Teſtimonijs tuis in conſpectu Regum, & non confundebar. Pſal. 118.

Bononiæ, Ex Typographia Bartholomæi Cocchij. 1610.
De Superiorum licentia.

NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

ILLVSTRISSIME,
& Reuer.me in Chriſto Pater, & Domine colendiſs.

POSTQVAM *Diuina Manus, per tuam, huc me perduxit, &* Statuit ſupra petram pedes meos, *quotannis Patriarcham Iacob Patria profugum, & inopem imitari conatus ſum. Ille enim cum grati animi ergo pro maximis à Deo acceptis muneribus, nec templa, nec altaria ſtruere, & dedicare poſſet, vnicum* Lapidem, *eumque impolitum, & rudem* Erexit in titulum fundens oleum deſuper. *Deo, Eccleſiæ ſanctæ, Tibique Illuſtriſſime Pater, BENEDICTE CARDINALIS IVSTINIANE, vtinam offerre poſſem maiora; namque ſemen maximorum beneficiorum, quæ accepi, nec In viam, nec Super petram, nec Inter ſpinas cecidiſſe, probè monſtrarem. Sed qui non poſſum, quæ vellem, vellem enim, quæ debeo, quæ poſſum, volo, & preſto, rudeſque lapides elucubrationum mearum ſingu-*

lis annis ſingulos erigo. Hoſque perfuſos oleo ſingularis deuotionis, meæ Fidei meorumq. Votorum iubeo eſſe teſtes perpetuos. Tu, Illuſtriſs. Pater, iſtum, quem ex ruinis Anglicanis erutum tibi dedico, quod rudis, & impolitus ſit, ne aſperneris, rogo. Deus enim, cui ſumma tua cum laude in omnibus placere ſtudes, ac ſi titulum rudis illius Lapidis omnibus alijs glorioſiorem duceret, ceteris pretermiſſis, ad eundem Iacob ait: Ego ſum Deus Bethel, vbi vnxiſti Lapidem. *Deus te diu ſeruet incolumem Eccleſiæ ſanctæ ſuæ, Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Pater. Romæ vi. Kal. Aprilis M D C X.*

Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Domin. Tuæ

Seruus, & Filius indignus in Chriſto

F. M. Antonius Capellus.

LECTORI AVCTOR.

PRODIERVNT ex Anglia anno ſuperiori tres libri aduerſus Eccleſiam Chriſti, & Fidem Catholicam; duoque ex illis præferebant nomen Iacobi Regis, tertius vero L. Ciceſtrienſis ſacellani, & eleemoſynarij Regij. Scriptionis origo fuit, quod Summus Pontifex PAVLVS Quinctus interdixerat Anglis Catholicis, ne ſacrilegis, & execrandis cęnis Caluinianis (quas nomine Euchariſtiæ, & rei ſacræ cohoneſtant hęretici) intereſſent; neue per nomen Fidelitatis Regiæ, Fidem orthodoxam eiurarent. Vtrumque enim ab ipſis vt fieret, lege lata ibi ſancitum fuerat, quam legem per capita digeſtam offendes in limine huiuſce libri mei. Ex tribus iſtis aduerſariorum libris (cum omnia in præſentiarum non poſſem) tria dumtaxat capita nunc ſelegi, de quibus ante omnia cum illis congrederer. Primum, De Iuramento fidelitatis Regis Angliæ. Secundum, De eiuſdem Poteſtate in ſpiritualia. Tertium, De ipſiuſmet ſententia circa numerum Eccleſia-

cleſiaſticorum, ipſorumque bona temporalia. Primum caput expediui potius ex principijs ipſis Regis, & eleemoſynarij, quam alijs argumentis; ex datis ſcilicet, & conceſſis ab ipſis contra Nos (ni fallor) ſatis perſpicue demonſtrans, non potuiſſe Anglos Catholicos cogi ad ſuſcipiendum Iuramentum illud, neque illud ab ipſis potuiſſe præſtari, ſine culpa. Secundo loco, omni argumentorum genere probare contendi, Poteſtatem illam in ſpiritualia a Regibus Angliæ iniuſte vſurpatam, cum vtroque Teſtamento, cum Concilijs, & Patribus; adhuc & cum ipſis Principibus ſæculi manifeſte pugnare. Tertio demum nonnullos, eoſque grauiſſimos, & craſſiſſimos errores ipſiuſmet Regis, quibus conatus eſt concitare omnes Principes Chriſtianos in ordinem Eccleſiaſticum, oculis omnium ſubieci. In his, neſcio, mentiſne humanæ tenebras in tanta luce; an veritatis potius miraberis facilitatem in re, quæ primo aſpectu inextricabilem ſeſe offerre videbitur. Librum vero in tres has Controuerſias diſtributum, de Regis Primatu inſcribendum fore exiſtimaui, huc enim quaſi lineæ ad centrum omnia Anglicana ſcripta diriguntur. Et quæ ex his tribus maxime copioſa controuerſia eſt, cuiuſque potiſſimum gratia hunc laborem ſuſcepi, ea omnis eſt de Regis Primatu. Aliud hoc in certamine mihi non propoſui, Deus ſcit, quam

eam Victoriam, quæ a Chriſti milite quæri ſolet, quæque ſine pernicie, aut dedecore hoſtium comparatur. Veritatem ſcilicet agnoſcant, & amplexentur, hoc vnum cupio, vnum a Deo ſupplex expoſco. Me non reprehendent aduerſarij, opinor, quod aduerſus eorum Principes in hanc arenam deſcendam; quamuis Iacobum Regem plurimum ſuccenſuiſſe cognouerim Roberto Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali Bellarmino, quia vel prouocatus Regium certamen minime detrectauerit. Fateor enim, & ex corde fateor, me omnium hominum minimum, omnium peccatorum maximum eſſe; ſcio, me nulla alia ratione Roberto Cardinali Bellarmino, niſi vt tenebras lumini conferri poſſe. Illum quippe veneror, atque ſuſpicio, vti Virum æque eruditione, Sapientia, Pietate, Morum ſanctitate, atque Dignitate Illuſtriſſimum. Cæterum apud Iacobum Regem, & omnem eius partem iſtius congreſſus mei cauſam probe agit, atque tuetur ille ipſe eleemoſynarius in epiſtola liminari ſuæ Torturæ. Sic enim ipſe quaſi aliud agens, Domini ſui errorem redarguit, & claſſicum canens ad arma, ad prælium omnes vehementer hortatur. *Iam vbi*, inquit, *in diſcrimen adducta cauſa Communitatis, ſpectator nemo ſit, actor omnis. Ex communis officij nexu, cuiuſuis tum intereſt de communitate communis Militiæ Sacramento obligare ſe ſtatim, & vbi res omnium*

nium

, *nium agitur, omni ope, atque opera, omni ſtudio, at-*
, *que officio ſtrenue pro ea dimicare; Atque hoc quacum-*
, *que demum ſtatione ſit, Chriſtianus modo ſit. At eſt*
, *eorum tamen cauſa potior, quibus, præterquamquod*
, *Chriſtiani ſunt, ſacrorum quoque procuratio commiſſa*
, *eſt. Equidem non amo de noſtris, quibus ita refrixit*
, *zelus omnis, vt in tanti, non dicam, momenti, tantæ*
, *molis cauſa tepidi, & tacentes ſedeant, cum ex earum*
, *genere hæc cauſa ſit, in quibus, qui cum Chriſto non*
, *colligit, diſpergit cum Chriſti contrario, vbi niſi quis*
, *fidem liberet, nec animam liberabit.* Itaque in quacumque demum ſtatione ſim, Chriſtianus cum ſim, & orthodoxus, pro Fide, ſed Fide Chriſti Catholica certamen ſubire me poſſe, ac debere, inimici noſtri ſunt iudices. Igitur rem aggredior in *Nomine Domini exercituum Dei agminum Iſrael.* Nec de meis viribus diffido; *Tantam enim potentiam Veritas ſemper habuit, vt nullis machinis, aut cuiuſquam hominis ingenio, aut arte ſubuerti potuerit, & licet in cauſa nullum patronum, aut defenſorem obtineat, tamen per ſe ipſa defenditur.* Offendet, ſcio, nonnullos ſermo noſter incomptus, rudis, ieiunus, & contemptibilis, eoque magis, quo res nobis eſt cum eleemoſynario iſto, qui Terentium, & Plautum magis olet, quam Chriſtum, & a ſcena potius, quam ab Eccleſia prodire videtur. Non diffiteor, litteris me humanioribus operam non nauaſſe; tantumque curaſſe addiſcere, quantum ſa-

tis foret,

tisforet, vt intelligerem, & intelligerer, maiorum meorum inſtituta, ſequutum, quibus non verba, ſed res curæ fuerunt. Quos tamen ideo reprehenſione dignos orbis minime credidit, nam, vt inquit Tertullianus. *Veritas docendo perſuadet, non ſuadendo docet*, & Paulum ideo non puduit confiteri, *Se imperitum ſermone, quamuis non ſcientia*; & ſanctus Hieronymus licet eruditiſſimus, confeſſus eſt tamen, *Inter Chriſtianos verborum errores contemni ſolere*. Propterea Iulius Primus recte Arianos orientales monuit, quod *In rebus Eccleſiaſticis, non ſpecimen eloquentiæ, ſed Canones Apoſtolici requiruntur*, & Baſilius Magnus alteri cuidam eleemoſynario reſpondit. *Quid dixerimus ad adeo atticiſſantem linguam, præterquamquod Piſcatorum diſcipulus ſum? confiteor, & ſubſigno.* Quicquid eſt, candide Lector, æqui, boniq. conſule, & in Chriſto Vale.

TOTIVS

TOTIVS LIBRI CAPITA PRÆMITTVNTVR.

LEGES in Anglia Promulgatæ aduerſus Catholicos Iacobo Sexto Rege. Cap. I. pag. 1
Iuramentum Primatus. Cap. II. 9
Primum Breue Pontificis. Cap. III. 10
Secundum Breue Pontificis. Cap. IV. 16
Epiſtola Cardinalis Bellarmini ad Archipresbyterum Angliæ. Cap. V. 18
Anglicanorum ſcriptorum partitio, & agendorum ſeries. Cap. VI. 25

Controuerſia Prima.

EXplicatur controuerſia, & fundamentum Regis pro ſuo Iuramento Fidelitatis. Cap. I. 28
Diluitur ratio Regis, & probatur Iuramentum ab Anglis preſtari non potuiſſe. Cap. II. 30

Contro-

Controuerſia Secunda.

Explicatur ſtatus controuerſiæ, & ordo ſeruandus. Cap. I. 36
Ciuili Hebræorum Reip. nullam omnino poteſtatem fuiſſe ſuper Leuitarum Perſonis; quæ ſoli Pontifici ſubiectæ, ab illa omnino exemptæ, ſegregatæ, & immunes fuere. Cap. II. 37
Leuitarum exemptio exemplis confirmatur. Cap. III. pag. 45
Supremam Poteſtatem in cauſis ſpiritualibus, & pertinentibus ad Diuinam legem, in Teſtamento Veteri non Principum Populi, ſed Principis Sacerdotum extitiſſe. Cap. IV. 48
Supremam Poteſtatem Ciuilis Reip. Hebræorum fuiſſe ſubiectam Sacerdotio, Diuino Iure, ab ipſoque ſemper debuiſſe pendere. Cap. V. 51
Ex lege Chriſti, Principi laico Ius nullum in rebus ſacris; perſonæque Clericorum immunes à poteſtate Ciuili. Cap. VI. 58
Patrum teſtimonijs refellitur Anglicanus Primatus. Cap. VII. 63
Locus Athanaſij contra Primatum defenditur ab obiectionibus Aduerſarij. Cap. VIII. 66
Oſij Cordubenſis locus aduerſus Regis Primatum propugnatur. Cap. IX. 69
Ambroſij locus ab Aduerſariorum obiectionibus vindicatur. Cap. X. 72

Sancti Martini auctoritas, in Regis Primatum defenditur contra L. Cap. XI. 78

Fruſtra laboraſſe Aduerſarium in Auguſtino, cuius Teſtimonio eius Primatus refellitur. Cap. XII. 80

Gelaſij Teſtimonium confirmatur contra Aduerſarij reſponſa. Cap. XIII. 85

Manere in robore, contra diuerticula Aduerſarij, Gregorij Teſtimonium aduerſus Primatum Regis. Cap. XIV. 89

Ex Conſtantini ſententia ruere Primatum Regis; cui quæ L. obijcit, confutantur. Cap. XV. 92

Valentinianum ſeniorem refragari, quicquid dicant Aduerſarij, eorum Primatui. Cap. XVI. 95

Non efficere L. quin Theodoſij Iunioris Teſtimonio, Primatus Regius corruat. Cap. XVII. 100

Argumentum a Teſtimonio Baſilij Imperatoris efficax, quicquid Aduerſarius obiectet. Cap. XVIII. 102

In Carolo Magno nequicquam laborare L. ſenſit enim pro Catholicis. Cap. XIX. 106

Etiam Theodorici Regis Ariani ſententia, Regis Angliæ Primatum ruere, & in hac impugnanda L. nihil proficere. Cap. XX. 107

Ius confirmandi & approbandi Concilia Generalia non eſſe Principum ſeculi. Cap. XXI. 111

Supremum Ius in conuocandis Concilijs non eſſe Principum ſeculi. Cap. XXII. 117

Diſcutitur præfatiuncula L. in teſtimonia Veteris Teſtamenti pro Primatu Regis. Cap. XXIII. 119

Regis Joſaphat exemplum non aſtruere, ſed deſtruere Regis Primatum. Cap. XXIV. 123

De Dauide, quod primum obijcitur, ad rem non eſſe. Cap. XXV. 126

De Dauide, quod ſecundo opponitur, nihil concludere, pro Primatu. Cap. XXVI. 129

Salomonis exemplum in Dedicatione Templi, ne minimum quidem fauere Regis Primatui. Cap. XXVII. pag. 132

Joſiam Regis Primatum nihil prorſus iuuare. Cap. XXVIII. 137

Nehemias ſtat pro Pontificis Primatu, & Regum Hebræorum exempla allegata eidem non obſtant. Cap. XXIX. 140

Ezechiæ geſta momenti nullius eſſe contra Primatum Eccleſiæ. Cap. XXX. 143

Joſaphat geſta ne minimum quidem officere noſtro Primatui. Cap. XXXI. 151

Deiecti ab Salomone Abiatharri exemplum, Regij Primatus cauſam nihil omnino iuuare. Cap. XXXII. pag. 157

De

De titulo Filij Dei. Cap. XXXIII. 168
De titulo Dij; vbi multa de Regum, & Sacerdotum Dignitate perpenduntur. Cap. XXXIV. 170
De titulo CHRISTI Domini, in quo notantur tres errores inexcuſabiles Aduerſarij. Cap. XXXV. 179
De titulo Sedentis in Solio Dei. Cap. XXXVI. 180
De titulo Famuli Dei. Cap. XXXVII. 181
De titulo Angeli. Cap. XXXVIII. 185
De titulo Secundum cor Dei. Cap. XXXIX. 187
De titulo Lucernæ Iſrael. Cap. XL. 189
De titulo Nutritij Eccleſiæ. Cap. XLI. 191

Obiectiones ex nouo Teſtamento.

Satisfit obiectionibus ex nouo Teſtamento. Cap. XLII. pag. 195
Tria argumenta Aduerſarij ponderantur, & enodantur. Cap. XLIII. 200
Occurritur tribus Teſtimonijs Conciliorum pro Primatu Regis. Cap. XLIII. 208

Obiectiones a conuocatione, & approbatione Conciliorum.

Explicatur primum Fundamentum pro enodandis obiectionibus Aduerſariorum. Cap. XLIV. 211
Explicatur ſecundum Fundamentum aduerſus argu-

menta Aduerſariorum. Cap. XLV. 213
Explicatur tertium Fundamentum. Cap. XLVI. 215
Diluitur Prima obiectio ex Concilio Arelatenſi. Cap. XLVII. 219
Defenditur reſponſum Cardinalis ab obiectionibus. Cap. XLVIII. 222
Diluitur obiectio a quinq. Cōcilijs Carolinis. Cap. XLIX. pag. 226
Reſpondetur argumento a conuocatione, & approbatione Quatuor Conciliorum Generalium. Cap. L. 232
Reſponſio Cardinalis ad ſuperiores obiectiones propugnatur. Cap. LI. 235
Occurritur quibuſdam interpoſitis obiectionibus de Primatu PAPAE, cuius ſumma dignitas apud veteres Patres demonſtratur. Cap. LII. 237
Eandem Cardinalis defenſionem proſequitur Auctor. Cap. LIII. 247
Teſtimonium Synodi Conſtantinopolitanæ, pro auctoritate Pontificis, ab Aduerſarij obiectionibus vindicatur. Cap. LIV. 250
Refellitur inanis quędam Aduerſarij obiectiuncula, aduerſus Poteſtatem Pontificis, in conuocandis Concilijs. Cap. LV. 253
Turpiter lapſum eſſe Aduerſarium in his, quæ obijcit ex quinta Synodo Generali, quę nihil Catholicis obſtat. Cap. LVI. 255
Fruſtra laborare Aduerſarium contra Catholicos, in ſexta Synodo. Cap. LVII. 257

Et ex ſeptima nihil omnino Regio Primatui prodeſſe; ex qua Iconomachus Rex Iacobus eſſe conuincitur, qualem ſe eſſe negat. Cap. LVIII. 266
Octauam Synodum minime pro Aduerſario ſtare, ſed contra potius. Cap. LIX. 264

De Numero, & Facultatibus Clericorum.

Quæ Rex abiecerit contra immunitatem, & Facultates Clericorum, & quid aduerſus illa probandum. Cap. LX. 273
Eccleſiaſticos non eſſe Tertiam populi Partem in Chriſtiana Rep. immo longe pauciores. Cap. LXI. 274
Bona Eccleſiaſticorum Tertiam non eſſe Bonorum totius Reip. Chriſtianę; & Regem in hac aſſertione in errorem fere inexcogitabilem lapſum eſſe. Cap. LXII. pag. 277
Nec Decimam Bonorum omnium Chriſtianę Reip. Eccleſiaſticos poſſidere, immo nec ſexageſimam. Cap. LXIII. 279
Datis pro veris Regis Principijs, Eccleſiaſticos ſumma laborare inopia. Cap. LXIV. 280
Multa damna, & nullum commodum euenire laicorum Reip. ex inuaſione, & diuiſione Bonorum Eccleſię. Cap. LXV. 281

LEGES

LEGES IN ANGLIA PROMVLGATAE ADVERSVS CATHOLICOS IACOBO SEXTO REGE.

I SANCITVR, vt quicumque conuictus fuerit, quod rei ſacræ intereſſe pertinaciter recuſarit; poſt autem cõformem ſe reddiderit; ei vt non ſatis ſit, ſi templa adeat, niſi & intra annum ſacra etiam Euchariſtia communicet; atque ita deinceps, ſemel ſaltem quotannis. Qui ſecus faxit, pecuniaria mulcta luat, anno primo, 20; anno ſecundo, 40; tertio, 60. librarum noſtratium. Sin vbi ſemel communicauit; poſt detrectet iterum, quotannis 60.

Harum exemplar eſt apud aduerſarios in Tortura, F.131.

II. Quotannis ſemel deferantur ad Iudices eorum nomina, qui de menſtrua abſentia notati ſunt, etiam ſi quos habeant liberos nouennes, vel ſupra, qui apud parentes agant; tum ſeruorum etiam nomina. Ni deferantur, decem florenis mulctantur, quorum id ex lege munus eſt.

III. Poteſtas Iudicibus fit, vt ſtatis temporibus, quibus ius dici ſolet, Bis, Quaterue in anno, audiant offenſas eiuſmodi, atque ſtatuant in reos, ex Legis ſententia. Quod ſi tum ſubducant ſe, qui rei ſunt; pręconio publico ſiſtendi ſunt, in terminum proximum iuridicum; quo tempore, ni ſe ſtiterint, pro conuictis habeantur.

IV. Edicitur, vt qui pertinaciter abſentiæ à ſacris legitime conuictus fuerit (vi legis, quæ iam dudum ea de re rogata fuerat) Paſchæ termino, vel Michaelis, qui proxime tū ſubſequetur, poſtquam ita conuictus fuerit; ſoluat Fiſco Regio mulctæ nomine libras noſtrates 20, pro ratione menſium, qui tabulis accuſatorijs compręhenſi ſunt: atque vt eiuſdem deinceps mulctæ in menſes poſt ſingulos teneatur, citra nouam vllam in iudicio poſtulationem; preterquam ſi duæ tertiæ Terrarum in manu Regia ſint. Hoc autem quoadusque reus Legi pareat De ſacris adeundis.

V. De ratione cauetur, quà certiores reddantur, qui Fiſco pręſunt, quod à quoque, & quo tempore perſolui debeat; Tum ſi ceſſatum ſit à quoquam in perſoluendo, qua ratione mulcta leuari poſſit.

VI. Cum de mulcta illa 20 librarum compertum ſit, magis onerosam eſſe eam, ijs qui tenuiore fortuna ſunt, quam qui ampla; quodque ditiores hi, dum terris ſuis ſibi frui detur, 20 li-

bras malunt pendere, vnde illis etiam mulcta ſoluta copioſe ſupereſt; quod verò ita ſupereſt, in Ieſuitas inſumunt, alioſque qui Regno huic, Reipublicæque infeſti ſunt; Edicitur, vt Fiſco Regio optio fiat, vtrum 20 libras menſtruatim accipere, an vero illarum nomine, malit duas tertias adire terrarum, relicta Refractarijs tertia ſua. Ita tamen. j. vt cuique bonæ fidei creditori ſaluum maneat ius ſuum debiti ſui exigendi. ij. vt in duabus illis tertijs (quas Fiſcus adeat) fundus ipſe primarius, vel ædes, comprehendi non debeant, in quibus commorari ſolent. iij. vt alteri, qui & refractarius ipſe ſit, duas illas tertias dimittere nō liceat. iiij. vt ſi cuiquam locentur duæ illæ tertiæ, de ſartis tectis præſtādis idonea ſit cautio.

VII. Quo exploratum ſit, quoad fidem in Regem, quo animo ſint ſubditi; poteſtas ſit Epiſcopo cuiuis in Diœceſi ſua, vel Eirenarchis duobus (quorum tamen de Præſidentibus vnus ſit) cuicumque, qui de Nobiliū numero non ſit, quique decimumoctauum annum agat, maiorue natu ſit; qui quidem poſtulatus iam antea in iudicio pertinacis à ſacris abſentiæ; ſiue qui intra annum tum elapſum ſacramenta bis non communicauerit; ſiue etiam, qui ignotus oberrauerit, dum, vt fit, aliquò ſe iter habere fingit (cum ſe tamen de eo rogatus non diffiteatur, ſacris intereſſe nolle, vel ſuperiore anno bis ſacramēto non

communicaſſe) Iuramentum quod nono poſt articulo ſequitur, deferendi.

VIII. Statuitur. Si quis iuramentum delatum reſpuat, nec de numero Nobilium ſit, vt in carcerem communem amandetur ad proximum, vſque conuentum iuridicum. Quod ſi conuentu tum illo publice in ipſo Iudicum conſeſſu delatum ei denuo, denuo reſpuat; pœnam eam incurrat, quæ eſt amiſſionis bonorum, & carceris perpetui. Mulieres tamen coniuges ibi excipiantur, quibus nulla eſt pœna, niſi ſolius carceris; nec eius, niſi tantiſper, dum Iuramentum ita delatum ſubeant.

Formula Iuramenti, ad detegendos Papiſtas.

IX. EGO A. B. vere, & ſyncere agnoſco, profiteor, teſtificor, & declaro (*Hic non refertur, legitur.n.integra infra, in primo Breui Pontificis.*

X. Cauetur, Ne ad actionem intentatam, ſiue de re diuina neglecta, ſiue de non ſumpta Euchariſtia, vlli liceat diuerticula Iuris quærere ex, ſiue apicum defectu, ſiue aliquo quouis formulario; ſed vt rectam rem petat, & de facto ſuo, vel affirmet, vel neget; interfuiſſe nimirum rei diuinæ; ſacramenti participem fuiſſe. Quod ſi tamen quiſpiam in iudicio poſtulatus, de obedie̅tia ſua in futurum reſpondeat, quocumque id tempore

faciat;

faciat; ſtatim vt actionem inſtitutam, ac proceſſum iuris omnem irritum facere liceat, nec edicto obnoxius ſit.

XI. Cum, & illud habeatur pro explorato, qui vltro peregrè in militiam profecti ſunt exterorum Principum, plerumque ab officio ſuo, qua in Deum, qua in Regem, abduci per transfugas quoſdam noſtros, & Ieſuitas. Cauetur, Ne quis Regno exeat militaturus vſpiam; neue ex alia cauſa egreſſus militet Principi cuiquam extero, ſeù Poteſtati, niſi ſuſcepto prius Iuramento hoc, in lege poſito. Qui ſecus faxit, vt pro felone habeatur. Pariter & ij, qui equeſtris ordinis ſunt, vel ſuperioris vllius, aut qui functi aliquo caſtrēſi munere, vt ne exeant Regno in militiam, neue cuiquam militent; niſi ſyngrapham prius dent, & cum fideiuſſore gemino ſe obſtringant (ſumma autem ſit 20 librarum, cautionis nomine) ne Papæ reconcilientur; vel in coniuratione vlla ſint contra Regem, actu, vel conſenſu; aut celent vllam; quacũque tandem ratione ſibi cognitam.

XII. Si quis de ſubditis Regijs quemquam trans mare, vel in ipſo Maris trāſitu, ſeù alio quocumque loco intra ditiones Regias, vel abſoluere tentet, vel abducere à naturali ſua obediētia Regi debita, aut Papæ reconciliet, Sediue Romanæ, vel eò adducat, vt obedientiam ſuam ſpondeat, cuicumque auctoritati prætenſæ, ſeù Sedis

Romanæ, ſeu exteri, vel Principis, vel Poteſtatis cuiuſcumque. Qui fecerit, quiue inſtigator, conſultor, aut patrocinator, conſciuſue facti fuerit, Læſæ Maieſtatis crimine teneatur. Eademque vt pęna plectatur cui perſuaſum eſt, quiue abductus à fidelitate, vel reconciliatus, vel eiuſmodi auctoritati prętenſæ fidem ſpoponderit. Qui tamen ita reconciliati, ſi intra ſextum à reditu ſuo diem, Regiæ ſe Maieſtati, illiuſque legibus pariturós fidem dederint; ſuſcepto eo, quod hac lege propoſitum eſt, atque altero illo (quod Elizabethæ primo conceptum olim) Primatus Iuraměto, eis vt, hoc nomine, lex iſta capitalis ne fiet. Qui inferioris ordinis ſunt, vt peragantur rei, coram rerum Capitalium quæſitoribus, aut qui de ſubſolio Regio Iudices ſunt, ex lege Maieſtatis læſæ; idque quaſi ea ipſa in Prouincia peccaſſent, quâ primùm eis manus iniecta eſt. Qui vero de ordine ſunt Procerum, vt in eos ſtatuatur per Pares ſuos, Iudices honorarios.

XIII. Si quis à re Diuina abſit diebus Dominicis (ex lege primo Elizabethæ lata) mulctá ei ſto, ſemi floreni, in ſtipem, & eleemoſynam erogandam eis, qui in Paroecia illa ſunt pauperes. Qui verò huius edicti mulctam ſoluerit, is alteri illi in edicto priore obnoxius non erit.

XIV. Si quis ſeruum alat, aut aduenam contubernio excipiat, qui rei ſacræ recuſet intereſſe;

niſi legitima cauſa impeditus; id ſi ſciens prudés fecerit, mulcta ei in menſem dicitur (quamdiu ita penes ſe in familia retinuerit) decem librarum: At id ſimul ſancitur, vt ſi Parentum alter, cui res, vel ædes de ſuis non ſunt, vel ſi pupillus, ſi cuſtodiæ alicuius ex auctoritate vlla publica mandatus; liceat apud ſe habere, atque alere quantumuis ſacra adire recuſantem.

XV. Si, Decreto Iudicis ad Prouinciæ Præfectum tranſmiſſo, aut alium quemquam, cui id exequendi ius eſt, de refractarij alicuius Papiſtæ præhenſione, qui ex eo, quod refractarius ſit ſub excommunicationis cenſura maneat; Sancitur, vt fas ſit Præfecto (ſi aliter nequit) ædes eius intrare, per vim. Quod ſi reſiſtat, etiam viciniæ opem aduocare, vt educat inde, & in cuſtodiã det.

XVI. In admiſſa omnia contra edictum hoc inquiri poterit, atque animaduerti per Regij ſubſellij Iudices, vel eos, qui in Prouincias peragrãt, vt ius dicant: ſiue quæſitores rerum capitalium. Quæ verò, citra leſam Maieſtatem conſiſtunt, ab Eirenarchis Prouinciarum, quo tempore Trimeſtres conuentus agunt.

XVII. Statuitur, Quicumque demum feloniæ reus peractus fuerit, ex edicto hoc violato; vt (quod in reatu illo apud nos fere fit) dos vxori ne pereat, neue hæredes infamiæ iuris obnoxij ſint, aut hæreditate excluſi: ſed vt prærogatiua ſan-

guinis fruantur, & libere hæreditatem adeant.

XVIII. Si quis, ex eo capite, actionem in quemquam inſtituat, quod fecerit, iuſſeritue quæ ad edicti huius executionem ſpectent; reo fas ſit, in Genere, hunc ſibi cauſæ ſtatum conſtituendi, & per idoneas rationes probandi; quæ ita fecit, ea ſe ex mente legis feciſſe.

XIX. Cauetur. Ne, per edictum hoc, fraus vlla fiat iuriſdictioni Eccleſiæ, ſed vt libere etiam maneant cenſuræ eius omnes in refractarios, quibus vti fas fuit ante legem hanc rogatam.

XX. Sancitur. Ne vxoris non communicantis pertinacia, redundet in maritum; aut is mulctæ cuiuſquam reus ſit propter vxoris delictum: neue mulier ipſa iam vidua, & ſui iuris facta, mulctam eius luat, quod nupta peccauit.

XXI. Quibus in cauſis Epiſcopo ius eſt, vel Eirenarchis Iuramentum (de quo iam ante mentio) cuiuis, qui de inferiore ordine ſit, deferendi; in ijſdem ipſis idem ius ſit quibuſdam de ſanctiore Regis Conſilio Dominis, ab ijs, qui de Nobilium numero apud nos ſunt, & decimū octauum annum exceſſerint, illud ipſum Iuramentum exigendi. Quod ſi præſtare renuant (dum ne mulieres ſint nuptæ) vna eſt, eademque pœna, bonorum publicationis, & carceris perpetui.

XXII. Quod ſi quis peregre in militiam profecturus nauem ſoluat, ex vllo quinque Portuum

Nobi-

Nobiliorum; vlloue,qui eis ſubſunt alio, Illuſtri Portuum illorum Limenarchæ poteſtas datur, eiue qui vices illius obtinet, ſacramenti huius illis deferendi.

Hæ ſunt leges ab aduerſarijs Eccleſiæ, aduerſus Catholicam Fidem promulgatæ; quibus adijcimus etiam Iuramentum illud Primatus Eccleſiaſtici, de quo ſæpe mentionem facere cogemur, cum ſuper ipſo totius controuerſiæ cardo vertatur. Ita ergo habetur apud Regem, in Apologia, pro Iuramento fidelitatis.

IVRAMENTVM PRIMATVS.

EGO A.B. palam teſtor, & ex conſcientia mea declaro. Quod Maieſtas Regia, vnicus eſt, ſupremus Gubernator huius Regni, omniumque aliorum ſuæ Maieſtatis Dominiorum, ac Territoriorum; tam in omnibus ſpiritualibus, ſiue Eccleſiaſticis rebus, aut cauſis; quam in temporalibus; & quod nullus extraneus Princeps, perſona, Prælatus, ſtatus, aut Potentatus habet, aut habere debet vllam Iuriſdictionem, poteſtatem, ſuperioritatem, præeminentiam, vel auctoritatem Eccleſiaſticam, ſiue ſpiritualem infra hoc Regnum. Et proinde renuncio penitus, & reijcio omnes extraneas Iuriſdictiones, Poteſtates, ſuperioritates, & auctoritates: Et promitto, me deinceps fidem, & veram obedientiam Regiæ

Maieſtati, eiuſque hæredibus, ac legitimis ſucceſſoribus pręſtiturum: & pro virili mea adiuturum, ac propugnaturum omnes iuriſdictiones, priuilegia, præeminentias, & auctoritates Regiæ Maieſtati, hæredibus ſuis, ac ſucceſſoribus conceſſas, vel debitas, ſiue Imperiali huius Regni Coronæ annexas. Ita me Deus adiuuet, & per huius libri contenta.

PRIMVM BREVE
PONTIFICIS
Catholicis Anglis.

PAVLVS PAPA V.

DILECTI filij ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Magno animi mœrore nos ſemper affecerunt tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter ſuſtinuiſtis, ſed cum intelligamus, omnia hęc magis exacerbari, afflictio noſtra mirum in modum aucta eſt. Accepimus namque compelli Vos, grauiſſimis pœnis propoſitis, templa hæreticorum adire, cœtus eorū frequentare, concionibus illorum intereſſe. Profecto credimus proculdubio eos, qui tanta conſtantia, atq. fortitudine atrociſſimas perſecutiones, infinitas pro-

pemodum

pemodum miſerias hactenus perpeſſi ſunt, vt immaculate ambularent in lege Domini, nunquam commiſſuros eſſe, vt coinquinentur communione deſertorum Diuinæ Legis. Nihilominus zelo Paſtoralis officij noſtri impulſi, & pro paterna ſollicitudine, qua de ſalute animarum veſtrarum aſſidue laboramus: cogimur monere vos, atque obteſtari, vt nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipſis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere, ſine detrimento diuini cultus, ac veſtræ ſalutis. Quemadmodum etiam non poteſtis, abſque euidentiſſima, grauiſſimaque diuini honoris iniuria, obligare vos Iuramento, quod ſimiliter maximo cum cordis noſtri dolore, audiuimus propoſitũ vobis fuiſſe præſtandum infraſcripti tenoris, Videlicet.

Ego A. B. vere, & ſyncere agnoſco, profiteor, teſtificor, & declaro in conſcientia mea, corã Deo, & mundo. Quod ſupremus Dominus noſter REX IACOBVS eſt legitimus, & verus REX huius Regni, & omnium aliorum Maieſtatis ſuæ Dominiorum, & terrarum; & quod PAPA, nec per ſe ipſum, nec per vllam aliam auctoritatem Eccleſiæ, vel Sedis Romanæ, vel per vlla media cum quibuſcumque alijs, aliquam poteſtatem, nec auctoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum Maieſtatis ſuæ Dominiorum, vel Regnorum diſponendi, vel alicui Principi extraneo ipſum damnificare,

aut terras ſuas inuadere auctoritatem concedendi, vel vllos ſubditorum ſuorum ab eorum ſuæ Maieſtatis Obedientia, & ſubiectione exonerandi: aut vllis eorum licentiam dare arma contra ipſum gerendi, tumultus ſeminandi, aut aliquam violentiam, aut damnum Maieſtatis ſuæ Perſonæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus ſuis ſubditis, infra ſua Dominia, offerendi.

Item iuro ex corde, quod non obſtante aliqua declaratione, vel ſententia excommunicationis, aut depriuationis facta, vel conceſſa; aut facienda, vel concedenda per PAPAM, vel ſucceſſores ſuos, vel per quamcumque auctoritatem deriuatam, aut deriuari prętenſam ab illo, ſeù a ſua Sede contra dictum REGEM, hęredes, aut ſucceſſores ſuos, vel quacumque abſolutione dictorum ſubditorum ab eorum obedientia; Fidelitatem tamen, & veram obedientiam ſuæ Maieſtati, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis præſtabo, ipſumque, & ipſos totis meis viribus contra omnes conſpirationes, & attentata quæcumque, quæ contra perſonam illius, vel illorum, eorumque Coronam, & Dignitatem ratione, vel colore alicuius ſententiæ, vel declarationis, aut alias facta fuerit, defendam. Omnemque operam impendam reuelare, & Maieſtati ſuæ, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis manifeſtum facere omnes proditiones, & proditorias conſpirationes, quæ contra illum, aut aliquos illorum ad notitiam, vel auditum meum peruenerint.

Præterea Iuro. Quod ex corde abhorreo, deteſtor, & abiuro, tanquam impiam, & hæreticam hanc doctri-

nam,

nam, & propoſitionem. Quod PRINCIPES per PAPAM excommunicati, vel depriuati, poſſint per ſuos ſubditos, vel alios quoſcumque deponi, & occidi. Et vlterius credo, & in conſcientia mea reſoluor. Quod nec PAPA, nec alius quicumque poteſtatem habet, me ab hoc Iuramento, aut aliqua eius parte abſoluendi. Quod Iuramentum agnoſco recta, ac plena auctoritate eſſe mihi legitime miniſtratum, omnibuſque indulgentijs, ac diſpenſationibus in contrarium renuntio. Hæcque omnia plane, & ſyncere agnoſco, & Iuro, iuxta expreſſa verba per me hic prolata, & iuxta planum, ac communem ſenſum, & intellectum eorumdem verborum, abſque vlla æquiuocatione, aut mentali euaſione, vel ſecreta reſeruatione quacumque. Hancque recognitionem, & agnitionem facio cordialiter, voluntariè, & verè, & in vera fide Chriſtiani viri, ſic me Deus adiuuet.

Quæ cum ita ſint, vobis ex verbis ipſis perſpicuum eſſe debet, quod huiuſmodi Iuramentum, ſalua fide Catholica, & ſalute animarum veſtrarum præſtari non poteſt, cum multa contineat, quæ Fidei, & ſaluti apertè aduerſantur. Propterea admonemus vos, vt ab hoc, atque ſimilibus Iuramentis præſtandis omnino caueatis; quod quidem eò acrius exigimus à vobis, quia experti veſtræ fidei conſtantiam (quæ tanquam aurum in fornace perpetuæ tribulationis igne probata eſt) pro comperto habemus, vos alacri animo ſu-

bituros eſſe quæcumque atrociora tormenta, ac mortem denique ipſam conſtanter oppetituros potius, quam DEI MAIESTATEM vlla in re lædatis. Et fiducia noſtra confirmatur ex his, quæ quotidie Nobis afferuntur de egregia virtute, atque fortitudine, quæ non ſecus ac in Eccleſiæ primordijs, reſplendet nouiſſimis hiſce temporibus in martyribus veſtris.

State ergo, Succincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, ſumẽtes ſcutum Fidei; confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius; nec quicquam vos detineat. Ipſe autem qui coronaturus vos certamina in Cœlo intuetur, bonum opus, quod in vobis cœpit, perficiet: Noſtis quod diſcipulis ſuis pollicitus eſt ſe nunquam relicturum eſſe eos orphanos. Fidelis enim eſt, qui repromiſit. Retinete igitur diſciplinam eius, hoc eſt radicati, & fundati in charitate, quicquid agitis, quicquid conamini, in ſimplicitate cordis, & vnitate ſpiritus ſine murmuratione, aut hæſitatione vnanimes facite. Si quidem, In hoc cognoſcunt omnes, quod diſcipuli CHRISTI ſumus, ſi dilectionem ad inuicem habuerimus. Quæ quidem charitas cum ſit omnibus Chriſtifidelibus maxime appetenda; vobis certe, dilectiſſimi filij, prorſus neceſſaria eſt. Hac enim veſtra charitate diaboli potentia infringitur, qui nunc aduerſus vos tantopere inſurgit,

ſurgit, cum ipſa contentionibus, atque diſſidijs noſtrorum filiorum præcipuè nitatur.

Hortamur itaque vos per viſcera D. IESV CHRISTI, cuius charitate à faucibus æternæ mortis erepti ſumus, vt ante omnia mutuam inter vos charitatem habeatis. Præſcripſit ſanè vobis præcepta maximè vtilia, de fraterna charitate vicisſim exercenda, felicis record. CLEMENS PAPA VIII. ſuis literis in forma Breuis ad dilectum filiū Magiſtrum Georgium Archipresbyterum Regni Angliæ, datis die quinta menſis Octobris 1603. Ea igitur diligenter exequimini. Et ne vlla difficultate, aut ambiguitate remoremini; præcipimus vobis, vt illarum literarum verba ad amuſſim ſeruetis, & ſimpliciter prout ſonant, & iacent accipiatis, & intelligatis, ſublata omni facultate aliter illa interpretandi. Interim nos nunquam ceſſabimus DEVM Patrem miſericordiarum precari, vt afflictiones, & labores veſtros clementer reſpiciat, ac Vos continua protectione cuſtodiat, atque defendat: Quos Apoſtolica Benedictione noſtra clementer impertimur. Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris, x. Kal. Octobris MDCVI, Pontificatus noſtri anno Secundo.

SECVN-

SECVNDVM BREVE PONTIFICIS.

Dilectis filijs Anglis Catholicis.

PAVLVS PAPA V.

DILECTI filij ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Renuntiatum eſt nobis reperiri nonnullos apud vos, qui (cum ſatis declarauerimus per literas noſtras anno ſuperiore x. Kalendas Octobris in forma Breuis datas, Vos tuta conſcientia pręſtare non poſſe Iuramentum, quod à vobis tunc exigebatur, & præterea ſtricte præceperimus ne vllo modo illud præſtaretis:) nunc dicere audent huiuſmodi literas de prohibitione Iuramenti, non ex animi noſtri ſentẽtia, noſtraque propria voluntate ſcriptas fuiſſe, ſed potius aliorum intuitu, atque induſtria; eaque de cauſa ijdem perſuadere nituntur, mandata noſtra dictis literis non eſſe attendenda. Perturbauit ſanè Nos hic Nuntius, eoque magis, quia experti obedientiam veſtram (filij noſtri vnice dilecti) qui vt huic ſanctæ Sedi obediretis, opes, facultates, dignitatem, libertatem, vitam denique ipſam pie, ac generoſe nihili feciſtis; nunquam ſuſpicati eſſemus, potuiſſe vocari apud vos in dubium fidem literarum noſtrarum

rum Apoſtolicarum, vt hoc prætextu vos ex mandatis noſtris eximeretis. Verum agnoſcimus verſutiem, atque fraudem aduerſarij humanæ ſalutis, eique potius quam veſtræ voluntati tribuimus hanc renitentiam. Eapropter iterum ad vos ſcribere decreuimus, ac denuo vobis ſignificare, literas noſtras Apoſtolicas, anno præterito x. Kalendas Octobris datas, De prohibitione Iuramenti, non ſolum Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia; verum & poſt longam, & grauem deliberationem de omnibus, quæ in illis continentur adhibitam, fuiſſe ſcriptas; & ob id teneri vos illas omnino obſeruare, omni interpretatione ſecus ſuadente reiecta. Hæc autem eſt mera, pura, integraque voluntas noſtra, qui de veſtra ſalute ſolliciti ſemper cogitamus ea, quæ magis vobis expediunt. & vt cogitationes, & conſilia noſtra illuminet is, à quo Chriſtiano gregi cuſtodiendo noſtra fuit præpoſita humilitas, indeſinenter oramus. Quem iugiter precamur, vt in vobis, filijs noſtris ſummopere dilectis, fidem, conſtantiam, mutuamque inter vos charitatem, & pacem augeat. Quibus omnibus cum omni charitatis affectu peramanter benedicimus. Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris x. Kalendas Octobris M D C V I I. Pontificatus noſtri anno Tertio.

EPISTOLA CARDINALIS BELLARMINI

Ad Archipresbyterum Angliæ.

VENERABILIS in Chriſto domine, Frater. Anni ſunt ferè quadraginta, quòd inuicem non viderimus. Sed ego tamen veteris noſtræ conſuetudinis nunquam oblitus ſum; teque in vinea Domini ſtrenuè laborantem, quando aliter non potui, orationibus Deo commendare non deſtiti. Me quoque in tua memoria toto hoc tempore vixiſſe, & in tuis orationibus ad altare Domini locum aliquem habuiſſe non dubito. Ita igitur ad hoc vſq. tempus; non verbis, aut literis, ſed opere, & veritate (vt ſanctus Ioannes loquitur) alter in alterius dilectione permanſimus. Sed hoc ſilentium rumpere coegit nuncius, qui diebus iſtis de tuis vinculis, & carcere ad nos venit: qui quidem nuncius, & ſi triſtis videri poterat, ob iacturam paſtoralis tuæ ſollicitudinis, quam Eccleſia iſta fecit: tamen lætus quoque videbatur, quoniam ad martyrij gloriam, quo dono Dei nullum eſt felicius, propinquabas: vt qui tot annis gregem tuum verbis, & doctrina pauiſſes, nunc exemplo patientiæ glorioſius paſceres. Verum hanc læti-

tiam non mediocriter interturbauit, ac ferè corrupit triſtis alius nuncius, qui de conſtantia tua in recuſando illicito Iuramento, ab aduerſarijs tentata, fortè etiam labefactata, & proſtrata ſucceſſit. Neque enim (frater cariſſime) Iuramentum illud ideo licitum eſſe potuit, quod aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur. Scis enim huiuſmodi modificationes nihil eſſe aliud, quàm Satanæ dolos, atque verſutias, vt fides Catholica de Primatu Sedis Apoſtolicæ, vel aperte, vel obſcure petatur. pro qua fide tot inclyti Martyres in iſta ipſa Anglia, ad ſanguinem vſque, pugnarunt. Certè enim quibuſcumque verbis Iuramentum ab aduerſarijs fidei cõcipiatur in Regno iſto, eò tendit, vt auctoritas Capitis Eccleſiæ à Succeſſore ſancti PETRI, ad Succeſſorem HENRICI VIII. in Anglia transferatur. Quod enim obtenditur de periculo vitæ Regis, ſi Summus Pontifex eam in Anglia poteſtatem habeat, quam in omnibus alijs Chriſtianis Regnis habet, inane prorſus eſſe, omnes qui ſunt aliqua prudentia præditi, facilè vident. Neque enim auditum eſt vmquam ab initio naſcẽtis Eccleſiæ, vſque ad hæc noſtra tempora, quod vllus Pontifex Maximus Principem vllum, quamuis hæreticum, quamuis ethnicum, quamuis perſequutorem, cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit. Et cur quæſo vnus

Rex Angliæ timet, quod ex tot Chriſtianis Principibus nullus timet, nullus timuit? ſed (vt dixi) vani iſti prætextus decipulæ ſunt, & ſtratagemata Satanæ, qualia non pauca in hiſtorijs veterum temporum inueniuntur; quæ facilè referre poſſem, ſi, non epiſtolam, ſed librum integrum ſcribendum ſuſcepiſſem. Vnum tãtum exempli gratia, ad memoriam tibi reuocabo. Scribit ſanctus Gregorius Nazianzenus in prima oratione in Iulianum Imperatorem. Illum, vt ſimplicibus Chriſtianis imponeret, in Imaginibus Imperatorijs, quas Romani ciuili quodam genere honoris, pro more adorabant, imagines Deorum falſorum admiſcuiſſe, vt nemo poſſet Imperatoris imaginem adorare, quin ſimul Deorum ſimulachris cultum adhiberetur. hinc nimirum fiebat, vt plurimi deciperentur: & ſi qui fortè fraudem ſubodorati Imperatoris imaginem venerari recuſarent, ij grauiſſime punirentur, vt qui Cæſarem in ſua imagine contempſiſſent. tale aliquid in Iuramẽto vobis oblato, mihi videre videor, quod ea fraude compoſitum eſt, vt nemo poſſit proditionem in Regem deteſtari, ciuilemque ſubiectionem profiteri, quin Primatum Sedis Apoſtolicæ perfide abnegare cogatur. Sed CHRISTI ſerui, ac præſertim primarij Domini Sacerdotes, vbi periculum fidei ſubeſſe poſſit, tantùm abeſſe debent à ſuſceptione illiciti Iuramenti, vt ab om-

ni etiam ſuſpicione ſimulationis præſtiti Iura-menti cauere debeant; ne fidelibus populis vllum præuaricationis exemplum reliquiſſe videantur. Quod egregiè præſtitit inſignis ille Eleazarus, qui neque porcinas carnes comedere, neque ſi-mulare comediſſe voluit, quamuis grauiſſima tormenta ſibi cerneret imminere; ne (vt ipſe ait in 2. lib. Machabæorum) multi iuuenũ per eam ſimulationem, ad legis præuaricationem anima-rentur. Neque minus fortiter Magnus Baſilius, & exemplo ad res noſtras magis accommodato, cum Valente Imperatore ſe geſſit. nam (vt in hi-ſtoria ſcribit Theodoretus) cùm Pręfectus Impe-ratoris hæretici hortaretur ſanctum Baſilium, vt non vellet propter paruam dogmatum ſubtilita-tem Imperatori reſiſtere: reſpondit vir ille ſan-ctiſſimus, & prudentiſſimus. Non eſſe ferendum, vt de diuinis dogmatibus, vel vna ſyllaba cor-rumpatur, ſed potiùs pro eorum defenſione, om-ne genus ſupplicij amplectendum. Equidem ar-bitror non deeſſe apud vos, qui dogmatum ſub-tilitatem eſſe dicant, quæ in Iuramento Catholi-cis hominibus propoſito continentur; & non eſ-ſe, propter rem tam paruam, Regis Imperio re-luctandum. Sed non deerunt etiam viri ſancti, ac Magno Baſilio ſimiles, qui palàm affirmabũt; Non eſſe de diuinis dogmatibus, vel minimam aliquam ſyllabam corrumpendam, etiam ſi tor-

menta,

menta, & mors ipſa toleranda proponantur. Inter hos vnum, vel potiùs horũ Principem, atque anteſignanum te eſſe par eſt. Et quamuis, vel inopinata compræhenſio, vel acerbitas perſequutionis, vel ſenectutis imbecillitas, vel quid aliud in cauſa fuerit, vt conſtantia titubauerit; confidimus tamen de Domini pietate, & de diuturna tua virtute, fore, vt qui ſancti Petri, & ſancti Marcellini caſum aliqua ex parte imitatus videris, eorumdem fortitudinem in reparandis viribus, & veritate aſſerenda, fęliciter imiteris. Nam ſi rem totam diligenter apud te cogitare volueris, videbis profectò non eſſe rem paruam, quæ ob Iuramentum iſtud in diſcrimen adducitur, ſed vnum ex præcipuis Fidei noſtræ capitibus, ac Religionis Catholicæ fundamentis. Audi enim quid Apoſtolus veſter Magnus Gregorius, in Epiſtola ſecunda lib. xj. ſcribat: Apoſtolicæ Sedis reuerentia nullius pręſumptione turbetur. tunc enim ſtatus membrorum integer perſeuerat, ſi Caput Fidei nulla pulſetur iniuria. Itaque (ſancto Gregorio teſte) cùm de Primatu Sedis Apoſtolicæ vel turbando, vel minuendo, vel tollendo ſatagitur, de ipſo Capite Fidei amputãdo, ac de totius corporis, omniumque membrorum ſtatu diſſipando ſatagitur. Quod idem ſanctus Leo confirmat, ſermone 3. de aſſumptione ſua ad Põtificatum, cum ait. Specialis cura PETRI à DOMINO ſu-

ſcipitur,

ſcipitur, & pro Fide PETRI propriè ſupplicatur, tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. Ex quo idem ipſe, in Epiſtola ad Epiſcopos Viennenſis Prouinciæ, affirmare non dubitat. Neceſſe eſſe exortem illum myſterij eſſe diuini, qui auſus fuerit à PETRI ſoliditate recedere. qui rurſum ait: Quiſquis huic Sedi Principatum exiſtimat eſſe denegandũ illius quidem nullo modo poteſt minuere dignitatem, ſed inflatus ſpiritu ſuperbiæ ſuæ, ſemetipſum in inferna demergit. Atque hęc quidem, & alia eiuſdem generis multa, tibi notiſſima eſſe certo ſcio; qui præter cæteros libros, Viſibilem Monarchiam Sanderi tui, ſcriptoris diligentiſſimi, & de Eccleſia Anglicana optimè meriti ſæpè legiſti: quique ignorare non potes ſanctiſſimos Viros, eoſdemque doctiſſimos Ioannem Roffenſem, & Thomam Morũ, pro hoc vno grauiſſimo dogmate duces ad martyrium plurimis alijs, cum ingenti Anglicanæ Nationis gloria, noſtra memoria, fuiſſe. Sed in memoriam tibi reuocare volui, vt colligas te, & magnitudinem rei conſideras, non tuo iudicio nimium fidas, neque plus ſapias, quàm oportet ſapere. & ſi fortè lapſus tuus non ex inconſideratione, ſed ex infirmitate humana, ex metu carceris, & ſuppliciorũ profectus eſt; non anteponas libertatem temporalem, libertati gloriæ filiorum DEI; neq. ob

 momen-

momentaneam, & leuem tribulationem fugiendam, amittere velis æternũ gloriæ pondus, quod ipſa tribulatio operatur in te. Bonum certamen diu certaſti; curſum fermè conſumaſti, fidem tot annis ſeruaſti. Noli igitur tãtorum laborum pręmia tam facilè perdere. noli Corona iuſtitiæ, quæ tibi iamdudum paratur, te ipſe priuare. noli tot fratrum, & filiorum tuorum vultus confundere. In te ſunt hoc tempore coniecti oculi totius Eccleſiæ, quin etiam ſpectaculum factus es mundo, Angelis, & hominibus. noli in extremo actu ita te gerere, vt & tuis luctum, & gaudium hoſtibus relinquas. Sed contra potius, quod omnino ſperamus, & pro quo ad Deum noſtrum aſſiduè preces fundimus, vexillum fidei glorióſè erigas, & quam contriſtaueras, lætam facias Eccleſiam: nec iam ſolùm veniam merearis à DOMINO, ſed coronam. Vale, viriliter age, & confortetur cor tuum. Romæ die 28. Septembris MDCVII.

Aduerſus hanc epiſtolam, & dum Breuia ſcripſit Rex Apologiam pro Iuramento Fidelitatis: Et contra ipſam Regis Apologiam reſcripſit Cardinalis librum, quem Reſponſionem ad illam vocauit. Rurſus contra hunc Rex Præfationem monitoriam, & eius eleemoſynarius Torturam edidere. Regis Præfationem Cardinalis confutauit, edita Apologia.

ANGLI-

ANGLICANORVM SCRIPTORVM PARTITIO, ET AGENDORVM SERIES.

QVAMVIS ſigillatim ſingulas partes Anglicanornm ſcriptorum Cardinalis confutarit doctiſſime, in ijſdem tamen ego verſaturus deſperare non debeo, quin Pater Booz poſt meſſem, ſpicas pauperculę Ruth Moabitidi reliquerit, quas colligat. Vt vero ipſo in limine libri quiſque intelligat de quibus agam, & quæ prætermittam; diſtribuam in hæc capita omnia, quæ ſcripſerunt Rex,& L, eius eleemoſynarius. L virum hunc ſemper appellabo;tum quod ipſe hac nota nomen ſuum ſignificauerit, tum quod verum eius nomen omnino ignorem.

I. Contumelijs, conuitijſque, & maledictis innumeris onerant Pontificem, Curiam Romanam, omnem Eccleſiam Catholicam. Ad hæc nemo fortè catholicorum reſpondebit; ſciunt enim Chriſtianæ perfectionis eſſe, pacificum eſſe, etiam cum pacis inimicis, ſpe correctionis, non conſenſu malignitatis; vt ſi nec exemplum, nec cohortationum diſcretionem ſequantur, cauſas tamen non habeant, quibus odiſſe nos debeant. Neque enim ſingulum quenque clauum ſuo clauo trudimus. Siquidem, vt *Aug. ſent. 28.*

Plaut. in Amphit. comicus ille ait. *Baccha bacchanti ſi velis aduerſarier, Ex inſana inſaniorem facies; feriet ſæpius.* Sed vetus eſt Catholicorum vox, *Maledicimur, & benedicimus; perſecutionem patimur, & ſuſtinemus; blaſphemamur, & obſecramus.*

II. Præterea magna pars ſcriptorũ inſumitur, in probãdo, Ieſuitas conſcios fuiſſe, & magiſtros cuiuſdam conſpirationis, qua nonnulli moliti dicuntur necem Regi, & ordinibus eius, & ideò morti fuiſſe iuſte adiudicatos. Italus ego Angliam nunquam vidi, & rerum illarum ignarus, nullo homine gentis illius vmquam familiariter ſum vſus. Ergo rerum illarum neſcius ego integram hanc prouinciam relinquo ijs, qui vel rem viderunt, vel teſtes habent conuincendis aduerſarijs fide dignos. Multa magni momenti hac in parte ſcripſit Illuſtriſ. Card. Bellarminus deinde edita plurima ab homine pio, & erudito eiuſdem ſocietatis.

III. Pertinent alia ad ſolum Cardinalem, qui tùm in controuerſijs, tùm in poſtremis hiſce ſcriptis Anglicanis, inſimulatur errorum multorum. Audax eſſem certè, ſi poſt Illuſtriſ. Virum, hæc attingerem eius propria, qui probe ſuam cauſam egit. Et quiſquis poſtremam eius Apologiam legit, aperte cognoſcit, male Daretem Entello ſe cõponere, & vt aiunt, bouem laſſum fortius pedem figere.

IV. Protritam inſuper, exploſam, & omnino indignam viro in ſcripturis mediocriter erudito quæſtionem illam de Antechriſto pertractant. In hac nihil noui, nihil non millies profligatum, nihil quod non ſit lutum platearum, nihil denique, quod cuiuſpiam animum, vel mediocriter poſſit mouere; abſurda omnia, inepta. Talia hæc ſunt, vt Rex ipſe *ſolas coniecturas* illas appellet, Et alibi dicat aperte. *Sane, quod ad definitionem Antichriſti, nolo rem tàm obſcuram, & inuolutam, tanquam omnibus Chriſtianis ad credendum neceſſariam vrgere.* His ergo omiſſis,

Præfat. mon. 113. p. 56.

quæ

quæ nec auctor certè credit, nec alios credere vult, immo fatetur eſſe *Contraria expoſitionibus Sanctorum Patrum*; p. 73.
ſed illos erraſſe, propterea quod liber ille eorum temporibus, adhuc obſignatus fuit. Illa aggredior, quæ & Rex ſe credere dicit, alijſque credenda proponit, & aſſerit muniri teſtimonijs ſcripturæ, Conciliorum, Patrum; hæc autem ſunt quæ ſequuntur.

1 Iuramentum à Rege Anglis propoſitum, à Catholicis potuiſſe præſtari, ſine culpa.

2 Supremam Poteſtatem rerum Eccleſiaſticarum penes Principes, ſeculi reſidere.

3 PAPAM *eſſe ſimplicem vel Epiſcopum Vrbis Romæ, vel Patriarcham Occidentis; Eccleſiæ verò vniuerſalis curam ad ipſum, vt ad caput omnium Eccleſiaſticorum, minime pertinere.*

4 Reges hæreticos non poſſe ab Eccleſia Regnis priuari, non eorum ſubditos abſolui à Iuramento Fidelitatis.

Inſeruntur hiſce ſcriptis plurimæ hæreſes, de Euchariſtia, de Reliquiarum, & imaginum cultu, de Miſſa, de interceſſione, & adoratione Sanctorum, de Purgatorio, aliæque innumeræ, quæ vtplurimum nullis argumentis confirmantur; ſi tamen & in his afferant, quod negotium faceſſere videatur, indiſcuſſum non relinquetur. Quæ in hoc libro tractanda ſuſcipio, duo tantum ſunt; prius de Iuramento Fidelitatis; poſterius de Primatu Eccleſiaſtico Regis Angliæ. Abſoluiſſem, & cætera quam libentiſſime verum per valetudinem non licuit.

At dum hęc leges pie Chriſtiane reliqua Deo auſpice, expecta.

CONTROVERSIA PRIMA.

Explicatur controuerſia, & fundamentum Regis pro ſuo Iuramento Fidelitatis. Cap. I.

PRIMA controuerſia tota verſatur in Iuramento fidelitatis Regiæ: An .ſ. abſque peccato, & ſalua fide Catholica, Angli Catholici illud iurare potuerint. Negat Pontifex, aſſerit Rex; immo hanc ſolam ob cauſam, ſe calamum ſtrinxiſſe, & in arenam deſcendiſſe profitetur. Ratio autem, qua probat, Iuſiurandum illud potuiſſe, poſſeque ſuſcipi, eſt hæc.

Apol. 22.

Obedientia mere ciuilis à ſubditis, Diuino iure, debetur Principibus ſuis, nec vllo pacto repugnat fidei Catholicæ, & ſaluti animarum.

At in iuramento fidelitatis requiritur ſola, & mera ciuilis obedientia.

Ergo Iuramentum fidelitatis præſtari poteſt, ſalua fide catholica, & animarum ſalute.

Maiorem quidem propoſitionem huius ſyllogiſmi fuſe probat, collectis hinc inde teſtimonijs Scripturæ, & Patrũ. Minorem vero, vt probet, partitur Iuramentũ illud ſuum in quatuordecim articulos, aſſeritq. nullum ipſorum pertinere ad Primatum ſpiritualem Pontificis, contrariumue eſſe fidéi catholicæ. Audiamus ab ore, à calamo Regis argumentum, non dialectico, ſed oratorio more fuſe explicatum. *Viſum itaque è re eſſe, vt huius Iuſiurandi Apologiam ederem, in qua ſuſcipiebam probandum, nihil in eo contineri, niſi quod ad obedientiam mere ciuilem, ac temporalẽ ſpectat, qualis ſummis Principibus à ſubditis debetur.*

Præfat. 22.

, *tur. Huic autem æquiſſimæ legi controuerſiam non aliunde*
, *eſſe motam, quam ab ambitioſa Pontificum Tyrannide;*
, *quam illi contra auctoritatem ſcripturarum, contra Con-*
, *ciliorum, antiquorumq. Patrum mentem, ſibi in tempora-*
, *lia Regũ iura, & auctoritatem iniuſte vſurparunt. In qua*
, *quidem Regum auctoritate aſſerẽda totam meam Apolo-*
, *giam impendi.* Et infra p. 20. *Quippe tantum duo ſunt ca-*
, *pita, de quibus in Apologia diſſerui, vt ſupra monui; Prius,*
, *vt probarem in Fidelitatis ſacramento nihil aliud, quam*
, *obedientiam mere ciuilem, & ſecularem ſummis Princi-*
, *pibus a ſubditis debitam contineri. Alterum, vt oſtende-*
, *rem, hanc in Regem Poteſtatem, a Põtificibus inique vſur*
, *patam, cum ſcripturis, Concilijs, & Patribus pugnare.*

Hinc in Apologia à pag. 22. per plures ſequentium, ni-titur probare, obedientiam ciuilem deberi Principibus temporalibus Iure diuino, ſæpeque deridet Pontificem, quaſi crederit obediẽtiam Ciuilem ſaluti animę repugna-re, ideoque Iuramentum illud Anglis catholicis interdi-xerit. *Nam quomodo,* inquit, *profeſſio fidelitatis erga Prin-* *Apol.* 22.
, *cipem in ſubditis poſſit Religioni, & ſaluti animarum ad-*
, *uerſari, ita meam excedit Theologiam (quantulacumque*
, *illa eſt) vt prorſus nouam, & exoticam plane aſſertionem*
, *non poſſim non exiſtimare, nec ex eius ore proferendam, qui*
, *ſe vniuerſalem Epiſcopũ, & omnium Chriſtianarum ani-*
, *marum œcumenicum Paſtorem ſatis inſulſe venditat.* &
, p. 27. *Quod autem ciuilis obedientia, Fidei, & ſaluti ani-*
, *marũ aduerſetur, prout in hoc breui aſſeritur; peregrinũ,*
, *& ante hac inauditum eſt dogma in Eccleſia Chriſtiana.*
Id verò ſæpe ac ſæpius repetit, & inculcat.

Ex aduerſo aſſerit Põtifex in primo Breui. *Quod huiuſ-*
, *modi Iuramentum, ſalua fide Catholica, & ſalute anima-*
, *rum, præſtari non poteſt.* Quoniam vero eius ibi non erat diſputare, remue monſtrare, experiamur nos an probare poſſimus Pontificem, Spiritu ſancto afflatum, Anglis Ca-tholicis Iuramentum interdixiſſe. *Diluitur*

Diluitur ratio Regis, & probatur Iuramentum ab Anglis præſtari non potuiſſe. Cap. II.

CIVILEM obedientiam deberi Principibus temporalibus, qui verè Principes ſunt (nam de hæreticis quid ſentiamus in ſecundo libro aperiam) & Pontifex Paulus V. fatetur, & veluti hæreticos deteſtatur, qui ſecus ſentiunt. Fruſtra ergo laborat Rex aduerſus Pontificem in probando, obediētiam ciuilem, Diuino Iure, deberi Principibus temporalibus. Vtinam ita affectus eſſet Rex, & cum ſuo Rege, quotquot Libertatem, vel potius Licentiam illam conſcientiæ adeo probant; nec .n. modo queri poſſet Rex de Puritanis ſuis, quod illum antequam naſceretur, interficere conati ſunt. At iſti ſunt fructus illius, quam Rex prædicat, Libertatis Chriſtianæ. Difficultas ergo inter Pontificem, & Regem, non eſt in maiori propoſitione illius ſyllogiſmi; hanc enim vt de fide æque probant. Sed tota eſt in minori; An .ſ. per illud Iuramentū, ſola Ciuilis obedientia requiratur. Hanc negamus nos, hanc nunquam probauit Rex. Iam vero probabimus nos præter obedientiam ciuilem, maiora poſtulari. Enimuero alij apud Regem, alij apud Pontificem, vt alij apud hæreſim, alij apud Eccleſiam ſunt termini Obedientiæ Ciuilis; in his vbi conſenſerit Rex cum Catholicis, & vbi eam ſolam Obedientiam requiret à ſubditis ſuis, quam Catholici Principes verè Ciuilem credunt, & à ſuis ſubditis poſtulant, quamque Catholica Eccleſia probat, ſoluta erit quæſtio, lis deciſa. Quare dum Obedientiam Ciuilem ſibi iurari vult, eamque ſine æquiuocatione, iſtiuſmodi Obedientia eius Ciuilis, eſt obedientia maxime inciuilis, quippe quæ aperte repugnet catholicæ fidei, non poſſunt certè iurare catholici, ſalua fide, & animarum ſalute.

Meum modo eſt oſtendere, obedientiam, quam Rex à ſuis requirit per Iuramentum illud, excedere Catholicociuilis obedientiæ terminos, inuadere Poteſtatem ſpiritualem Eccleſiæ, & aperte aduerſari Catholicæ fidei. Id vbi demonſtrauero, fateri debebunt Miniſtri Regis, & Pontificem rectè interdixiſſe Iuramentum, & Anglos Catholicos rectè illud recuſaſſe. Ad rem ergò, Ratiocinemur.

I. *Omnis qui in felonia, & Læſa Maieſtatis crimen incidit, cadit à fidelitate Regi debita, ex Iuramento fidelitatis.*

At qui reconciliari vult Pontifici, qui vult parere cuicũque auctoritati, quam Romana Sedes prætendit, qui denique recuſat Iuramentum Primatus Eccleſiæ ab Elizabetha cõceptum olim, is felonia, & Læſæ Maieſtatis Reus habetur.

Ergo qui non vult eſſe hoſtis perpetuus Pontificis, qui quãcumque eius auctoritatem recognoſcit, qui recuſat impium illud Iuramentum Primatus, is cadit à fidelitate Regi debita, ex Iuramento fidelitatis.

L, qui Logicam glorioſe iactat, litem de forma argumenti, non mouebit, opinor; eſt enim in primo modo primæ figuræ, quem maxime demonſtratiuum appellat Ariſtoteles. Circa materiam, ſi negaret Maiorem propoſitionem, rem ſe indignam faceret. Quare ad ſolam Minorem propoſitionem, tota redigitur difficultas. Hanc verò non ego, ſed Rex ipſe probat, legibus illis ſuis, articulo xj. & xij. (legãtur, ideo enim ſcriptæ ſunt initio, ne cum opus foret, illas repetere cogeremur) In xj. quidem vult *ne ſubditi ſui exeant Regno in militiam, niſi per ſyngrapham, & geminum fideiuſſorem ſe aſtringant, ne Papæ reconcilientur. Qui ſecus faxit, & ꝓ felone habeatur.* In xij verò. *Læſæ Maieſtatis crimine reus habetur, qui fecerit, conſuluerit, aut patrocinabitur, conſciuſue fuerit, vt quis reconcilietur Pontifici, Sediue Romanæ, vel eò adduxerit, vt obedientiam ſuam ſpondeat cuicumque auctoritati Romani Pontificis.* Hos verò venia dignos nõ vult, ni prius ſuſceperint

perint duo Iuramenta, alterum Primatus, alterum hoc Fidelitatis. Manet ergo à Rege ipſo, per legem, probata Minor propoſitio, ſcilicet. Felonem eſſe, & crimen Læſæ Maieſtatis incidere, qui non iurat perpetuas inimicitias cum Pontifice, qui ipſi quouis modo obedire vult, qui recuſat Iuramentum illud Primatus. Quomodo ergo iurare poſſunt Catholici, ſalua, quam credunt, catholica fide? ſi illo Iuramento amicitia omnis, obedientia omnis, omnis Poteſtas Pontificis abiuratur, quomodo iurare poſſunt ſine animæ detrimento? Iam ergo patet, vt credo, falſum eſſe, quod illo Iuramento requiratur ab Anglis ſola, & mera Ciuilis obediētia, nec ſpiritualis poteſtas Pontificis, fideſue catholica vllo modo attingatur, & verè à Torto dictum, *quod per illud abiuratur fides catholica, & omnis Poteſtas Pontificis, non minus quam per Iuramentum Primatus.*

II. Præterea legatur Apologia pagina 26, & 27, & videbit vnuſquiſq. Regem adducere approbationem, confirmationem, cōuocationem Conciliorum, vt probet Ciuilem obedientiam Regibus deberi. Ergo, ſecundum Regem, Ciuilis obedientia complectitur iſta, quæ certè Catholicorū nullus credit ciuilia eſſe, ad ciuilemue obedientiam pertinere; quare negare non poteſt Rex, ſe à ſubditis ſuis Catholicis plura poſtulare, ſub nomine obediētiæ Ciuilis, quæ catholico ciuilem obedientiam excedunt.

Nec dicere poteſt diſtinctos eſſe, in Rege, Primatum ſpiritualem, & temporalem; hæc vero ſe adduxiſſe non pro Primatu temporali, ſed pro ſpirituali; hoc.n. manifeſte repugnat ſuis dictis, qui eadem vult ad ſolam Ciuilem obedientiam pertinere. Dixerat Cardinalis in Torto, *Regem in Apologia voluiſſe Primatum ſpiritualem ſuum confirmare*; negat id Rex, & plurimum Cardinali ſuccēſet, vt videre eſt præfat. pag. 25. omniaque ſua argumenta ſolam Ciuilem obedientiam, ait, confirmare. Audiamus

ipſum,

ipſum, vt de ore ſuo iudicetur. *Ac vt vobis in perſpicuo ,magis ſit, non alium mihi ſcopum in hoc negotio extitiſ- ,ſe, quam vt de Ciuili, & temporali obedientia, qua mihi à ,ſubditis debetur, agerem, &c.* & pag. 20. *Duo tantum ,ſunt capita, de quibus in Apologia diſſerui, vt ſupra mo- ,nui. Prius vt probarem, in Fidelitatis Sacramento nihil ,aliud, quam obedientiã mere Ciuilem, & ſecularem ſum- ,mis Principibus à ſubditis debitam contineri. Alterum, ,vt oſtenderem hanc in Regem Poteſtatem, a Pontificibus ,inique vſurpatam, cum ſcripturis, Concilijs, & Patribus ,pugnare.*

Et denique in Apologia pag. 27. cum adduxiſſet ſupradicta argumenta à Concilijs deſumpta, pro Fidelitatis Iuramento, inquit. *Et hoc in Theologia ſemper certum, & ,exploratum habui; Ciuilem obedientiam, ciuili Magiſtra- ,tui præſtitam, nec fidei Chriſtianæ, nec ſaluti animarum ,quicquam repugnare.* Qui ergo tam clare aſſerit, confirmationem, approbationem, conuocationem Conciliorum ad ſolam Ciuilem obedientiam redigi, ſub hac contineri, miror, quo modo catholice Catholicis ſuadere ſe poſſe arbitretur, Ciuilem ſuam obedientiam non repugnare Primatui Pontificis, & fidei catholicæ, nihilque ſe ab illis petere ſupra id, quod ſummis Principibus à ſubditis quibuſque debetur. Hęc Catholici credunt catholica fide ad Eccleſiaſticam obedientiam pertinere, hæc Primatum ſpiritualem Pontificis attingere, hęc terminos Ciuilis obedientiæ, exedere. Male proinde Iuramentum quæſitum, recte interdictum.

III. Ex principijs Regis probatur etiam, Catholicos non potuiſſe iurare, ſalua fide catholica. Sane hæreticus Regi eſt, qui quicquam, vt de fide tenet, ſupra tria fidei Symbola, Apoſtolicum, Nicænũ, & illud Athanaſij, aliaue ſymbola, quæ vel à Concilio aliquo publice, vel priuatim ab antiquis Patribus, in hæreticos conſcripta ſunt. Rex *Præfat. 37.*

inſuper veneratur quatuor prima Generalia Concilia, Patres admittit, aut certè reprehendere non audet, in his, quæ quadringentis poſt Chriſtum annis, vnanimi conſenſu, ad æternam ſalutem eſſe neceſſaria ſtatuerunt.

At in Iuramento iſto ſuo abiurare, deteſtari, abhorrere facit tanquam impiam, & hęreticam hanc damnabilem propoſitionem, & doctrinam. *Quod Principes per Papam, excōmunicati, vel depriuati, poſſint per ſuos ſubditos, vel, aliquos alios quoſcumque deponi.* Vult inſuper, quod ſubditi credant, *Quod nec Papa, nec alius quicumque poteſtatem habet abſoluendi Anglos ab iſto ſuo Iuramento.* Si ergo iſtæ propoſitiones hæreticæ ſunt, oppoſitæ illarum neceſſario ſunt De fide. Voluat autem Rex, reuoluat tria illa ſymbola, quantum velit; Conciliorum illorum geſta diligenter legat, & perlegat; in his, quæ per quadringentos annos poſt Chriſtum Patres docuerunt vnanimi conſenſu, vt neceſſaria ad ſalutem, verſetur diu, noctuque; nunquā Rex Anglię reperiet duos iſtos articulos ſui Iuramēti; Quare ſine labe hæreſis, Angli ſuſcipere illud non poſſunt.

IV. Ex principijs etiam idem probatur; nam pag. 379. inquit. *Tunc demum enim Rex iſtius debiti capax eſt, cum, eſt in Eccleſia, vt Ioſias, non cum extra, vt Ieroboam.* Addo ego; at Rex Iacobus extra Eccleſiam Catholicam & eſt, & eſſe profitetur, & proteſtatur; catholiciſque eſt Ieroboam, non Ioſias; quare requirit à ſubditis debitum, cuius capax non eſt; quomodo ergo illud ei præſtare poſſunt Angli, ſine animarum ſuarum detrimento? Nec eſt, quod Rex aſſerat, ſe eſſe in Eccleſia, nos extra; nam Catholica fide oppoſitum creditur. Et ſi aſſerenti de ſe ipſo eſſet credendum, Ieroboamo etiam credendum fuiſſet; is vero quam dixiſſet veram ſynagogam? Iudæne, in qua Roboam? an potius Iſraelis, in qua ipſe?

Plurima in hanc quæſtionem attulit Illuſtriſs. Cardinalis, quæ apertiſſimè Regem conuincant erroris; ab his verò

rò ſuperſedeo, ne earumdem rerum repetitione lectori ſim faſtidio, mihi labori ſuperuacaneo. His viſis, confido, Regem cōfeſſurum, ſe iniuria diſputationem orſum eſſe illis. „ *Id ſolum negotij incumbit, vt Orbi proloquar iniurias, & „ iniuſtitiam Pontificis interdicentis ſubditis meis, ne obe- „ dientiam ſuam extra me profiteantur.*

V. Quod ſi ſubditi ipſi ad Regem cōuerſi dicerent. Rex Sereniſſime, in Prȩfatione Monitoria pag. 139. Maieſtas veſtra hortatur omnes ad peruolutandas ſcripturas, ad petendum ex his normam credendi, ad collocandum fidei ſuæ fundamenta non ſuper aliorum incertis opinionibus, ſed ſuper ſui ipſorum certa ſcientia; quādoquidem *Iuſtus ſua fide viuit, & vnuſquiſque fit fide propria ſaluus.* Nos vero, vt veſtræ Maieſtati obſequeremur, & ſcripturas peruoluimus, & ex his credendi formam petiuimus, & non aliorum incertis opinionibus, ſed ſuper noſtra ipſorū certa ſcientia Fidei noſtræ fundamenta collocauimus. Non poſſumus autem noſtra Fide aſſentire fidei illi, quam Maieſtas Veſtra in Iuramento iſto nobis proponit; quare ne Chriſtianam Libertatem lædat, quam omnibus prædicat, obnixe rogamus, ne nos contra noſtram propriam fidem ſentire cogat; idque maxime ex eo, *Quod ſi homo non ſaluatur, niſi fide propria*, actum iam erit de animabus noſtris, ſi propriam relinquentes fidem, veſtræ adhȩreamus. Ego certe non video qua cōſcientia Rex ſubditorum ſuorum ſupplicationem poſſet reijcere; vel enim erunt ſuæ fidei fundamenta reijcienda, vel ſubditorum preces approbandæ. Vtrumq faciat; vtrumque bene faxit Deus vt vtrumque. L, in hac controuerſia ſupra Regem nihil, niſi verba.

CONTROVERSIA SECVNDA.

Explicatur ſtatus controuerſiæ, & ordo ſeruandus. *Cap. I.*

OPINANTVR Rex, & L, (quæ eſt vetus hęreſis Anglicana) ſupremam rerum Eccleſiaſticarum curam, & poteſtatem commiſſam eſſe a Deo Principibus ſæculi; his vero Eccleſiaſticos adiunctos fuiſſe, quaſi miniſtros, & executores; vnde non modo in temporalibus, ſed in omnibus Spiritualibus Eccleſiam ſubijciunt Principum Poteſtati. Vt cætera teſtimonia omittam, legatur Iuramentum Primatus.

Ex aduerſo Catholici credunt, fide Catholica, ſupremam poteſtatem ſpiritualium omnium, penes Eccleſiaſticos reſidere, nefaſque eſſe Principibus ſęculi, rebus, negotijſque ſacris, vt ſuperiores ſeſe immiſcere.

Ab hiſce locis Aduerſarij Argumenta deſumunt: Ab Auctoritatibus ſcripturæ, & ſanctorum Patrum: Ab Approbatione, Confirmatione, Conuocatione Conciliorum. Nos etiam ijſdem e ſedibus argumenta primum adducemus contra illos; deinde eodem ordine ab ipſis allata diluemus. Et quoniam Cardinalis, in Torto, hanc diſputationem habuit; primo loco proferam nonnulla, quæ illum prætcriiſſe cognouero; poſtea quæ ab ipſo allata ſunt, ab Aduerſariorum obiectionibus vindicabo.

Ciuili Hebræorum Reip. nullam omnino Poteſtatem fuiſſe ſuper Leuitarum Perſonis; quæ ſoli Pontifici ſubiectæ, ab illa omnino exemptæ, ſegregatæ, & immunes fuere. Cap. II.

PRIMO loco conuenit inter Catholicos, quod ſi Diuino Iure Leuitæ Hebræi fuerunt exempti a ciuili Hebræorum Rep. multo magis eodem iure exempti ſint Eccleſiaſtici a Poteſtate Principum laicorum. Nam Sacerdotium Euangelij longe præſtantius, perfectius, & maius eſt Sacerdotio legis, vt multis argumentis probat ſanctus Paulus Apoſtolus, epiſtola ad Hebræos, a capite vij. ad x. Quatuor .n. potiſſimum ſunt, ex quibus ſacerdotij dignitas examinari debet; vt palam fiat, vtra ex hiſce duabus, quę Leuitarum, & quæ Eccleſiaſticorum ſuperexcellat. Lex, cuius eſt proprium ſacerdotium. Pontifex, à quo initium capit. Sacrificium, quod offert. Finis, quem ſortitur.

Quoad legem: illud ſacerdotium fuit veteris, imperfecti, & antiquati Teſtamenti; iſtud noui, perfecti, & ęterni. Quoad Pontifices, illud ſortitum eſt primos Pontifices, homines mortales, Moyſem, & Aaron; iſtud Chriſtum Ieſum, qui ſemper viuit, ad interpellandum pro nobis; illud peccatores; iſtud ſanctum innocentem, impollutum, ſegregatum à peccatoribus, & cœlis excelſiorem factum; Illud tales, qui quotidie, non tantum pro alienis, ſed & pro ſuis peccatis offerre hoſtias deberēt; iſtud Filium Dei in æternum perfectum, ab hoc onere immunem. Sacrificia, quæ ſacerdotes illi offerebant, fuere Vituli, Agni, & Arietes; ſacrificium, quod noſtri offerunt, eſt ipſamet Caro, ipſemet ſanguis vnigeniti Filij Dei. Quoad finem: Per illorum ſacerdotum miniſteria ad æternam, & immortalem vitam mortales perduci non poterant; qua tamen po-

tiuntur per miniſteria noſtrorum. Rectè proinde ab Apoſtolo illud ſacerdotium, ad iſtud comparatũ, *Corporis vmbra* vocatur. Cùm itaque inter vtrumque ſacerdotium reperiantur hæc, aliaque plura diſcrimina, quæ ibi ab Apoſtolo referuntur; ideo optimo Iure concludunt Theologi, quod ex Dei lege, & eaſdem, & longè maiores prærogatiuas debent Eccleſiaſticis mortales omnes, quàm olim Leuitis Hebræi.

Conuenit ſecundo inter catholicos. Quod, etiam ſi illi non fuiſſent exempti, non tamen colligi poſſet efficaciter, noſtros non debere eſſe immunes; argumentum enim eſt negatiuum à minori, quod non concludit. Quis .n. ſanus, & non impius, æquiparare audeat ea, inter quæ tantum chaos firmauit Deus? Pari ne paſſu incedent Chriſtus, & Aaron? lex, & Euangelium? Equaliue loco erunt perfectum & imperfectum? vmbra & corpus? corruptibile, & æternum? ſanguis Vitulorum & Sanguis Chriſti? *Ego plane fidenter affirmo* (liceat regijs verbis regios alloqui) *quod tantum abeſt, vt id credam; vt contra, iſto tam erudito ſæculo, hoc qui credat (Deum teſtor) non modo pro magni nominis Theologo, ſed ne pro Chriſtiano quidem habeam.* Hinc D. Bonauentura, & quotquot opinati ſunt (qui tamen pauci ſunt) Regno ſubiectum fuiſſe ſacerdotium in lege, mordicus ſuſtinent; in Euangelio vices mutatas, & Sacerdotio ſubiectum Regnum ipſum.

Præfat. p. 77.

Aduerſarij tamen immemores (ne dicam hoſtes) dignitatis Euangelij, & Chriſti, quaſi inter ſacerdotium teſtamenti antiquati, & Teſtamenti æterni; inter corpus & vmbram; inter agnos, arietes, & Chriſtum; inter ſinum Abrahæ & Paradiſum, nullum eſſet diſcrimen, opinantur, exclamant: quoquomodo res ſeſe habuerit in teſtamento veteri, eodem penitus modo eſſe debere in Teſtamento nouo. Immo ſuper vno iſto (Anne ſolidiſſimo?) fundamento totam Anglicani Primatus molem conſtruxerunt.

Hoc illis primum principium eſt; hæc baſis Anglicanæ fidei, quæ pondere ſuo corruit, ſita in inſtabili.

Indigna eſt res hæc, quæ nos detineat, indigna vt in eius conſideratione verſemur, ſatis ipſa per ſeſe conſpicua eſt, ſatis per ſe loquitur, & fautorum ſuorũ impietatem prodit. Ideo ad ſecundum articulum fidei Anglicanæ (ſi tamen fides eſt) diſcutiendum pergo.

Opinantur Aduerſarij ſecundo loco: ſacerdotes cum ſacerdotio fuiſſe ſubiectos Regibus Hebræis; Atque ex hoc inferunt: Eccleſiaſticos quoque, & Eccleſiam ipſam ſubiectam eſſe debere Regibus Chriſtianis; & ab hoc potiſſimum Articulo ortum eſt Iuramẽtum Primatus. Cum vero ſuprà vanitas cõſequentiæ iſtius ſatis perſpicue paucis ſe prodiderit; de ſolo antecedente ſupereſt diſputandum; atque ita nunc totam immunitatis materiam hiſce lineis claudimus, vt de exemptione ſola Leuitarum in veteri Teſtamento congrediamur; oſtenſuri plenam, & abſolutam libertatem ſacerdotij à Poteſtate laica, in Republica Hebræorum. Id vbi præſtiterimus, quale effugium amplius ſupererit aduerſario? Sacerdotium Leuiticum conferendum non eſt cum ſacerdotio Euangelico, niſi vt vmbra, cum corpore, &c. Cæterum, etiam ſi daretur conſequentia ab vno ad alterum; poſtquam demonſtratum eſt Leuiticum immune fuiſſe à poteſtate laica; non ideo ſtare poterit Anglicanus Primatus, ſed vndique ſibi incoſtans corruit præceps. Agedum veritatem rei propoſitæ inueſtigemus.

Exodi 13 habemus. *Locutuſque eſt Dominus ad Moyſem dicens. Sanctifica mihi omne Primogenitum, quod aperit vuluam in filijs Iſrael, tam de hominibus, quam de iumentis;* MEA *ſunt .n. omnia.* & cap. 22. *Primogenitum filiorum tuorum dabis Mihi, de bobus quoque, & ouibus ſimiliter facies.* & cap. 34. *Omne, quod aperit vuluam generis maſculini,* MEVM ERIT. Poſtquam vero hæc ſepara-

tio toties iuſſa eſt; poſtquam Deus Primogenitos Iſrael ſuos eſſe, iterum, atque iterum declarauit, quid fecerit, audiamus.

Numeri cap. 3. *Ego tuli Leuitas à filijs Iſrael pro omni primogenito, qui aperit vuluam in filijs Iſrael, eruntque Leuitæ* MEI; *meum eſt .n. omne primogenitũ; ex quo percuſſi primogenitos in Terra Aegypti, sãctificaui mihi quicquid primum naſcitur in Iſrael ab homine, vſq. ad pecus:* MEI SVNT, EGO DOMINVS. Superius vero eodem capite. *Applica Tribum Leui, & fac ſtare in conſpectu Aaron Sacerdotis, vt miniſtrent ei, & excubent, & obſeruent quicquid ad cultum pertinet multitudinis, coram Tabernaculo Teſtimonij, & cuſtodiant vaſa Tabernaculi, ſeruientes in Miniſterio ei. Dabiſque dono Leuitas Aaron, & filijs eius.* Infra vero. *Ait Dominus ad Moyſem. Numera primogenitos ſexus maſculini, ab vno menſe, & ſupra; & habebis ſummam eorum. Tolleſque Leuitas mihi pro omni primogenito filiorum Iſrael:* EGO SVM DOMINVS, *& pecora eorum pro vniuerſis primogenitis pecorum filiorum Iſrael.* Cum verò reperti fuiſſent primogeniti ſupra Leuitas num. 273. *Locutus eſt Dominus ad Moyſem dicens. Tolle Leuitas à Primogenitis filiorum Iſrael, & pecora Leuitarum pro pecoribus eorum. Eruntque* LEVITAE MEI EGO SVM DOMINVS. In pretio autem 273. *Qui excedunt numerum Leuitarum de Primogenitis filiorũ Iſrael, accipies quinque ſiclos, per ſingula capita, ad menſuram ſanctuarij. Dabiſque pecuniam Aaron, & filijs eius, qui ſupra ſunt. Tulit ergo Moyſes pecuniam eorum, qui fuerant amplius, & quos redemerat à Leuitis pro Primogenitis filiorum Iſrael 1365 ſiclorũ, iuxta pondus ſanctuarij, & dedit eam Aaron, & filijs eius iuxta verbum quod præ-*

Num. 8. *ceperat ſibi Dominus.* & cap. 8. *Statueſque Leuitas in conſpectu Aaron, & filiorum eius, & conſecrabis oblatos Domino, ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael,* VT SINT MEI, *& poſtea*

& poſtea ingrediantur Tabernaculum fœderis, vt ſeruiant mihi. Sicque purificabis, & conſecrabis eos in oblationem Domini, quoniam dono dati ſunt mihi à filijs Iſrael; pro Primogenitis, quæ aperiunt omnem vuluam in Iſrael, accepi eos. MEA SVNT ENIM OMNIA PRIMOGENITA FILIORVM ISRAEL *tam ex hominibus, quam ex iumentis. Ex die, qua percuſsi omne Primogenitum in Terra Aegypti, ſanctificaui eos mihi, & tuli Leuitas pro cunctis Primogenitis filiorum Iſrael, tradidique eos dono Aaron, & filijs eius, de medio populi.*

Modo perpendamus rem hanc, reique totius progreſſum. Deus primo loco vult, Synagogam ſibi dono dare omnes primogenitos ſuos; hos vero ita vult eam ſibi cedere, vt, tranſlato per Donationem, Dominio Synagogæ proprio, a Synagoga in Deum; noua & peculiari ratione inciperet dicere Deus: *Primogeniti mei ſunt, ego Dominus a die qua percuſsi omne primogenitum in Terra Aegypti.* Hoc autem Dominium, quod per ſynagogæ Donationem Deus acquiſiuit, non eſſe Dominium illud vniuerſale, quo *Domini eſt Terra, & plenitudo eius,* facile conuincitur. Primum, quia Dominio illo vniuerſali fuit ab æterno, rerum omnium Dominus; hoc autem dominio ſua eſſe cœperunt Primogenita Iſrael, a die qua percuſſit Aegypti Primogenitos. Deinde, Dominium illud vniuerſale in merum hominem transferri non poteſt; hoc vero à Deo in Aaronem, & filios tranſlatum fuit. Demum, illud vniuerſale ab hominibus Deo, nec dari poteſt, nec auferri; iſtud vero dari ab hominibus potuit.

Separatis exinde omnibus Primogenitis Iſrael, tanquam Deo debitis, diuinique Iuris effectis, tranſlatoque, per Donationem, Dominio Synagogæ, in Deum; inquit Deus. *Nolo amplius Primogenitos, ſed Primogenitorum loco, donentur mihi omnes Leuitæ.*

Hoc præſtito, rurſum ait Deus: *Dono omnes Leuitas*

Aaroni ſummo Pontifici, & filijs eius; & ita meum Ius in Aaronem, & filios transfero; vt cum Primogeniti excedãt numero Leuitas, qui ſupra ſunt, non deſinant eſſe mei, niſi pretio comparentur ab Aarone, & filijs, in quorum commodum illud pretium cedat; cum iſtud omne meũ Dominium in illos ſit deuolutum. Atque ita factum eſt.

His ita conſtitutis, quæ ex verbo Dei manifeſtiſſima ſunt, negari non poteſt, ſupremam Poteſtatem in Leuitas penes Sacerdotes fuiſſe, non penes ſęculi Principes. Namque Synagoga omne ſuum Dominium in Primogenitos, tranſtulit in Deum; vt noua ratione Deus diceret: *Leuitæ ſunt Mei, ego Dominus à die qua percuſſi, &c.* Deus verò trãſtulit Dominium iſtud ſuum in Aaronem, & filios; ergo Synagogę poteſtas in Leuitas nulla eſt vlterius, & ſolus Pontifex, cum filijs, ſupremus Leuitarum ſit Dominus. Domina olim Synagoga Leuitarum, trãsfert Dominium ſuum in Deum, Deus vero in Aaronem, ſolus ergo Aaron, poſt Deum, Leuitarum Dominus ſupremus, & Synagogæ in hos Ius non amplius vllum; ceſſit quippe Deo per donationem omne, quod in Leuitas ſibi competebat Dominium. Poterat itaque dicere Aaron.

Synagoga donauit Leuitas Deo. Deus acceptauit, & dixit EGO SVM DOMINVS, ET LEVITAE SVNT MEI; *Mihi demum Deus ipſe eoſdem pleno iure donauit.*

Ergo dicere poſſum; EGO SVM DOMINVS, ET LEVITAE SVNT MEI.

Neque vllus eſt ſubterfugio locus, vt non per iſtam Synagogæ donationem, Dominium Synagogæ tranſlatum fuerit in Deum; nam Deus aperte nimis dicit. EGO SVM DOMINVS, ET LEVITAE SVNT MEI *à Die, &c.* Neque aliud Dominium, quam politicũ ceſſum Deo excogitari poteſt; nam Synagoga ceſſit Dominium, quod habebat; iſtud vero politicum erat; Quare Leuitarum Primatus à Synagoga in Pontificem migrarat, Deo mediãte.

Hinc

Hinc factum eſt, vt Leuitæ a Republica Ciuili, tanquam ſeparati in omnibus haberentur, & nomine Filiorum Iſrael non venirent. Nam Numeri primo, Deus ad Moyſem dicit. *Tollite ſummam vniuerſæ congregationis Filiorum Iſrael, per cognationes, & Domos ſuas; & nomina ſingulorum; quicquid ſexus eſt maſculini a xx anno, & ſupra.* Peracta vero numeratione. *Fueruntque omnis numerus filiorum Iſrael, per Domos, & familias ſuas, a xx anno, & ſupra, qui poterant ad bella procedere, ſexcenta tria millia Virorum quingentiquinquaginta.*

Iubet tolli ſummam vniuerſę Congregationis Filiorum Iſrael, iubet numerari, quicquid ſexus eſt maſculini: obeditum Deo. Inde dicitur. *Fueruntque omnis numerus filiorum Iſrael, &c.* Si ergo Leuitæ nomine Filiorum Iſrael veniant, ſi compræhendantur in vniuerſa congregatione Filiorum Iſrael; ipſi quoque in omni numero filiorum Iſrael, numerari debent, & niſi numerentur, indicium eſt, illos nomine Filiorum Iſrael non venire. Vis ſcire quid factum? Audi. *Leuitæ autem non ſunt numerati cum eis.* Leuitæ ergo non veniunt nomine ciuilis Reipublicæ. Id vero caſu? minime, ſed iubente Deo. *Locutus eſt Dominus ad Moyſem dicens, Tribum Leui noli numerare, neque pones ſummam eorum, cum Filijs Iſrael.*

Hinc excluduntur a Deo ab hęreditate promiſſa Iſraeli, & ſemini eius, Deuteron. 18. *Non habebunt Sacerdotes, & Leuitæ, & omnes, qui de eadem Tribu ſunt, partem, & hæreditatem cum reliquo Iſrael.*

Quæ Deus Leuitis conceſſit, ea prius a Synagoga ſibi dono dari voluit; deinde, tanquam diuinum quid, ea Leuitis tradidit. Deuter. x. *Quamobrem non habuit Leui partem, neque poſſeſſionem cum fratribus ſuis; quia ipſe Dominus poſſeſſio eius eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.* Et inferius xviij. *Non habebunt Sacerdotes, & Leuitæ, & omnes, qui de eadem Tribu ſunt, partem, & hæreditatem*

cum reliquo Iſrael; quia ſacrificia Domini, & oblationes eius comedent, & nihil aliud accipient de poſſeßione fratrum ſuorum; Dominus enim ipſe eſt hæredttas eorum. & Leuit. xviij. *Dixitque Dominus ad Aaron. In terra eorum nihil poßidebitis, nec habebitis partem inter eos; ego pars, & hæreditas tua, in medio filiorum Iſrael.*

Idcirco Leuitarum bona ſtabilia iiſdem legibus nõ ſubijcebantur, quibus bona ciuilis Reipublicæ, cætera enim in perpetuum alienari poterant, at bona Leuitarum, non ita. Leuit. 25. *Qui vendiderit Domum intra Vrbis muros, habebit licentiam redimendi, donec vnus impleatur annus; ſi non redemerit, & anni circulus fuerit deuolutus, emptor poßidebit eam, & poſteri eius in perpetuũ, & redimi non poterit, etiam in Iubilæo.* Infra vero. *Aedes Leuitarum, quæ in Vrbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi, ſi redemptæ non fuerint, in Iubilæo reuertẽtur ad Dominos; quia Domus Vrbium Leuitarum pro poſſeßionibus ſunt, inter filios Iſrael; ſuburbana autem eorum non veneant, quia poſſeßio ſempiterna eſt.*

Sacerdotibus vero, quaſi ſegregatis a populari Republica præcipiebat Deus, Leuit. xxj. *Non contaminetur Sacerdos in mortibus Ciuium ſuorum, niſi tantum in conſanguineis, ac propinquis, ideſt ſuper Patrem, & Matrem, & Filiũ & Filiam, Fratrem quoq. & Sororem Virginem, quæ non eſt nupta Viro, ſed nec in Principe populi ſui contaminabitur.*

Quare non ſine cauſa Deus dixerat, Num. iij. *Ego tuli Leuitas a filijs Iſrael.* & rurſus viij. *Separabis* (ſcilicet Leuitas) *de medio filiorum Iſrael, vt ſint Mei.*

Mea igitur ſententia, ſatis probatum eſt, diuino Iure in lege Moyſis, Leuitas exemptos fuiſſe a Republica ciuili, ſupremamque in illos poteſtatem, non penes laicos Principes, ſed penes ſummum Pontificem extitiſſe; cæterum alia ſuperſunt, quibus id confirmemus.

LEVI-

LEVITARVM EXEMPTIO exemplis confirmatur. Cap. III.

TRANSLATVRVS Deus Regnum Iſrael a Domo Dauidis in Ieroboamum, propter ſcelera Salomonis, vſus opera Ahiæ Prophetæ; quid Prophetæ præceperit, quidque Propheta fecerit, audiamus. *Apprahẽdenſq. Ahias pallium ſuum nouum, quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes, & ait ad Ieroboam. Tolle tibi decem ſciſſuras, hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael. Ecce ego ſcindam Regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem Tribus. Porro vna Tribus remanebit ei.* & infra. *Auferam autem Regnum de manu filiꝫ eius, & dabo tibi decem Tribus, Filio autem eius dabo Tribũ vnam.* Quod & factum eſt; nam cap. xij. *Et abijt Iſrael in tabernacula ſua; ſuper filios autem Iſrael, quicunque habitabant in Ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam.* & eodem cap. num. 20. *Receſſitque Iſrael a Domo Dauid, vſque in præſentem diem. Factum eſt autem, cum audiſſet omnis Iſrael, quod reuerſus eſſet Ieroboam; miſerunt, & vocauerunt eum, congregato cœtu, & conſtituerunt eum Regem ſuper omnem Iſrael, nec ſecutus eſt quiſpiam domum Dauid, præter Tribum Iuda ſolam.* 3. Reg. 11.

Atqui, præter Tribum Iuda, Beniamin quoque ſecutus eſt Roboamum, vt eodem cap. videre eſt. *Venit autem Roboam Hieruſalem, & congregauit vniuerſam Domum Iuda, & Tribum Beniamin centumoctuaginta millia electorum virorum.* & infra. *Loquere ad Roboam Filium Salomonis Regem Iuda, & ad omnem Tribum Iuda, & Beniamin.* Si ergo Beniamin, & Iuda ſequuntur Roboamum, quomodo non ſecutus eſt quiſpiam Roboamum *Præter Tribum Iuda ſolam?* Quomodo vna tantum Tribus a Deo illi datur? Reſpondeo; in Libro Iudicum cap. xx. Tribus

Beniamin

Beniamin deleta pene fuit a reliquis Tribubus, ob necem illatam Vxori cuiuſdam Leuitæ, interfectiſque omnibus viuentibus, igne, ferroque vaſtatis cunctis eius Vrbibus, ſoli ſexcenti viri ſuperfuerunt ex ea; Ideoque perinde, ac ſi non eſſet Tribus, cùm non eſſet perfecta, ſed dumtaxat reſiduum Tribus, prætermittitur. Habuit ergo Roboamus ſolam ex Tribubus Iſrael Tribum Iuda, & cum ea paucas illas reliquias Tribus Beniamin.

Inſuper notum eſt, quod quamuis duodecim eſſent Patriarchæ, tamen treſdecim fuerunt Tribus Iſraël; nam Tribus Ioſeph in duas diuiſa fuit, ſcilicet Ephraim, & Manaſſe. Fiunt vero a Propheta duodecim partes pallij, non treſdecim, dum diuiditur Imperium Hebræorum; dantur ex ijs Decem Ieroboamo, vnica tantum Salomoni, cum reſiduo duodecimæ, Tertiadecima neutri datur, neutri ſubijcitur. In facto res ſequitur; nam decem ſequuntur Ieroboamum, vna Roboamũ cum reliquijs alterius; Tertiadecima neutri adhærere legitur.

Hanc Leuiticam fuiſſe, ſatis probatur ex eo, quod poſt lapſum Ieroboami habetur Paralipomenon ſecundo c. xj. *Sacerdotes autem, & Leuitæ, qui erant in vniuerſo Iſrael, venerunt ad eum* (Roboamum) *de cunctis ſedibus ſuis, relinquentes ſuburbana, & poſſeſſiones ſuas, & tranſeuntes ad Iudam, & Hieruſalem, eo quod abieciſſet eos Ieroboam, & poſteri eius, ne Sacerdotio Domini fungerentur.*

Si ergo Leuitæ Regibus fuiſſent ſubiecti, cum iam tota Tribus Leui eſſet in Vrbibus Iuda, duas integras Tribus habuiſſet Roboamus; Quare cum illi vnam Tribum Iuda, & præterea reliquias Beniamin ſubiectas fuiſſe legamus, nec duas, ſed vnam pallii partem eidem tradiderit Deus; ſequitur, quod nullam ſuper Tribum Leui poteſtatem habuerit.

Si vero Leuitæ ſubditi fuiſſent Ieroboamo; homo Regni adeo amans, vt Deum, Deique religionem contempſerit,

pſerit, & Idololatriã amplexatus ſit, certe non permiſiſſet ſubditos eius æmulo Roboamo adhærere, totque ſubditorum millia, tot onuſtos diuitijs, ſingulari nobilitate præſtantes, ad Inimicum Regem migrare pacificos.

Dixi tot ſubditorum millia; nam cum, Ioſue 21, Iſraelitæ tradidiſſent Leuitis xviij Vrbes ad habitandum; ex his, quinque ad ſummum erant in Iuda, & quatuor in Beniamin, reliquæ trigintanouem in Iſrael. Abeuntes ergo Leuitæ de Iſrael, deſertas reliquerunt xxxix Vrbes.

Dixi tot onuſtos diuitijs, nam ditiſſimi omnium Hebræorum Leuitæ erant; quia cum non eſſent Tertiadecima pars Iſrael, poſſidebant in bonis quadragintaocto ciuitates, & quadragintaocto millia ſuburbanorum, exigebant decimas, & primitias; ſacrificia inſuper, oblationes, & alia innumera, in eorum commodum cedebant, vt vere bonorum omnium totius Synagogæ, niſi dimidium, tertia ſaltem pars ipſorum eſſet. Quare Philo Iudæus, in libro de Sacerdotum honoribus, recte ait. *Neminem Sacerdotem tam pauperem fuiſſe, quin diues videretur.*

Dixi, ſingulari nobilitate præſtantes; nam inquit Ioſephus in vita propria. *Et ſane quemadmodum apud alios, aliæ nobilitatis rationes cenſentur, ita apud noſtrates, Ius Sacrorum habere, argumentum eſt illuſtris originis.* Hi tamen omnes nobiles, potentes, diuites, trãſierunt ab Iſraele, ad Iudam, ne muſſitante quidem Ioroboamo; Roboamus verò de illis nec pœnas ſumpſit, vt de rebellibus, neque conqueſtus eſt, quod ab iſto ad hoſtem defeciſſent. Neutri ergo ſubijciebantur, quibus fas erat, iſtius, vel illius Regis Vrbes pro arbitrio colere, & deſerere.

Apparent inſuper, & ante hæc tempora, ſub Rege admodum malo, immunitatis Leuitarum clariſſima monumenta. Primo Regum c. 12. Dum Saulus perſequeretur Dauidem fugientem, vt rebellem; ipſe receptus hoſpitio ab Achimelecho Sacerdote, occaſionem præbuit Saulo, vt in

vt in Achimelechum animaduerteret, tãquam Læſæ Maieſtatis reum. Conuerſus itaque ad miniſtros ſuos, qui circumſtabant, dixit. *Conuertimini, & interficite Sacerdotes, nam manus eorum cum Dauid eſt, ſcientes quod fugiſſet; & non indicauerunt mihi.* Quis audito Regis præcepto magnum intonantis, & maxime iraſcentis, non credat, ſeruos Regis illicò detruncaturos Sacerdotes illos? Attamen audi. *Noluerunt autem ſerui Regis extendere manus ſuas in Sacerdotes Domini.* Quod ſi Miniſtri Regis non cognouiſſent Regis mandatum excedere poteſtatem à Deo ſibi commiſſam, ſi per Dei legem Regi id licere credidiſſent, cur non paruiſſent? quomodo Rex furijs agitatus, ijſdem non ſuccenſuiſſet, quod eius contemnerent iuſſa, niſi manifeſtiſſimum fuiſſet, ipſos id recte facere? nec tamen ſuccẽſuit Rex, ſed alienigenam Idumæum quæſiuit, qui ſuis obtemperaret præceptis, & Diuini neſcius Iuris, in Sacerdotes Domini gladium ſtringeret. *Et ait Rex ad Doeg; Conuertere tu, & irrue in Sacerdotes. Conuerſuſque Doeg Idumæus irruit in Sacerdotes, & trucidauit in illa die 85 viros veſtitos Ephod lineo.* Primatum ergo Regis nullum fuiſſe in lege Moyſi ſuper Leuitarum perſonis, hinc liquido patet.

Supremam Poteſtatem in cauſis ſpiritualibus, & pertinentibus ad diuinam legem, in teſtamento Veteri non Principum Populi, ſed Principis ſacerdotum extitiſſe. *Cap. IV.*

EXCLVSIMVS, Diuino Iure, à poteſtate Reip. Hebræorum vniuerſam Tribum Leuitarum. Reliquum eſt aliud membrũ demonſtrandum circa cauſas, & controuerſias ſpirituales, & quæ ad diuinam legem pertinerent. In hac verò nullus labor, tum quod res peruulgata eſt, tum quod aduerſarij ipſi

impetum

impetum belli ſuſtinere non valentes, receptui canere cœperunt, ſuper hac Controuerſia, vt ſæpe infra in L, videbimus. Perpauca tamen in hac Controuerſia lubet proferre, quia Aduerſarij non ſat ſibi conſtant, & Parthorum more fugientes pugnant.

Legem diuinam ita annexam fuiſſe Sacerdotio, vt ipſi omnino hæreret, velut vmbra Corpori, vel vt verius dicam, vti legi viuæ lex mortua, teſtatur Paulus Apoſtolus ad Hebræos cap. 7. a tranſlatione Sacerdotij trãſlationem Legis ex neceſſitate concludens. *Tranſlato enim Sacerdotio* (inquit) *neceſſe eſt, vt & Legis tranſlatio fiat.*

Pondera verbum, *Neceſſe*, & dicito; Tranſlato Regno non transfertur lex; mutata forma ciuilis Reip. lex manet, nam vſque ad Saulum, Regis nomen a Rep. illa exulauit. Inde vero, per multum temporis, Monarchiæ ſubiecta, denuo regiminis formam mutauit: nunquam verò tranſlata, mutata, alterata Lex diuina. Vbi autem Sacerdotium mutatur, ſtatim auditur, *Neceſſe eſt, vt & legis tranſlatio fiat*. Ergo circa diuinam Legem Sacerdotij partes ſunt potiores, quam Regni. Immo Regi ius nullum, nam nec ablato Regno aufertur lex, nec mutato mutatur, nec alterato alteratur.

Moyſes, antequam moreretur, benedixit ſingulis Tribubus Iſrael; Leuiticam verò ita affatus eſt. *Hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſeruauerunt. Iudicia tua, o Iacob, & legem tuam o Iſrael.* Iudam facit bellatorem, & ducem exercitus, Leui verò Iudicia, & legem Iſrael appellat, quare iudicia legis ad Leuitas, non ad Reges pertinebant. Deuteron. 34.

Neque diſſimilia ſunt quæ habentur in Eccleſiaſtico, cap. 45. de laudibus Aaron. *Et dedit illi in præceptis ſuis poteſtatem, in teſtamentis iudiciorum, docere Iacob teſtimonia, & in lege ſua lucem dare Iſrael.*

Alloquens Dominus Sacerdotes in Malachia, cap. 2.

inquit. *Et ſcietis, quia miſi ad vos mandatum iſtud, vt eſſet pactum meum cum Leui, dicit Dominus Exercituum. Pactum meum fuit cum eo vitæ, & pacis.* De lege diuina loquitur, quam appellat mandatum, pactum ſuum, pactum vitæ, & pacis; hanc verò ſingulariter traditam fuiſſe Leui aperte bis affirmat, Leui apud quem Sacerdotium, non Iudæ apud quem Regnum. Hinc etiam non a Iuda, ſed a Leui, non a Rege, ſed a Sacerdotibus requirenda, ipſiuſmet loci teſtimonio probatur. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt.*

Deuteronomij 24. inquit Deus. *Obſerua diligenter, ne incurras plagam lepræ, ſed facias quæcumque docuerunt te Sacerdotes Leuitici generis, iuxta id, quod præcepi eis, & imple ſollicite.* Diuina ergo præcepta à Deo ad populum tranſeunt mediantibus Sacerdotibus, non mediantibus Regibus.

Hinc cum Ioſaphat, Rex Iuda, reſtituere vellet Dei cultum, priorum Regum Idololatria collapſum (quod animaduertit Cardinalis) cauſas, quæ Dei legem tangerent, *2 Paralip. 19.* non ad miniſtros ſuos, non ad ſe deferri voluit, ſed ad Domini Sacerdotes, & ad ipſorum Pontificem Amariam. *Omnem cauſam, quæ venerit ad vos* (Sacerdotes alloquitur) *fratrum veſtrorum, qui habitant in Vrbibus ſuis, inter cognationem, & cognationem, vbicumque quæſtio eſt de lege, de mandato, de cæremonijs, de iuſtificationibus, oſtendite eis, vt non peccent in Dominum, & ne veniat ira Domini ſuper vos, & ſuper fratres veſtros; ſic ergo agentes non peccabitis. Amarias autem Sacerdos, & Pontifex veſter in his, quæ ad Deum pertinent præſidebit.* Alia plura alij plures hac in cauſa adduxerũt, quæ paſſim legi poſſunt in Sandero, Pighio, Turrecremata, Bellarmino. Hęc ergo, quæ apertiſſime veritatem demonſtrant, licet pauca, ſufficiant. Modo commonſtremus, ſupremam Pote-

ſtatem

ſtatem Reip. Ciuilis, etiam in politicis, Diuino Iure fuiſſe ſubiectam Sacerdotibus.

Supremam Poteſtatem Ciuilis Reip. Hebræorum fuiſſe ſubiectam Sacerdotio, Diuino Iure, ab ipſoque ſemper debuiſſe pendere. Cap. V.

QVAE ad Dei legem, & ad Leuitas diuinæ legis miniſtros attinebant, vidimus iam ad ſolos Sacerdotes pertinuiſſe, nullumque alium ſupremum habuiſſe Iudicem, quam ſummum Sacerdotem; tantũ verò abeſt, vt in his Ius aliquod Principibus ſæculi competeret, vt potius voluerit Deus in politicis ipſis ſummum Ius, ſupremamque Poteſtatem a Sacerdotio pendere.

Afferatur prius locus ille Deuteronomij cap. 17. qui conſpicuus eſt, & qui aduerſarios inſolubili nodo pręſtringit, adeoque, vt eius efficaciam effugiant, ſe mille modis torquent, & retorquent, ſed fruſtra. Deus iudiciorum ordinem conſtituens in Rep. Hebræorum, voluit eſſe (quod in omni Politica neceſſarium eſt) vnum ſupremum, & inappellabile Tribunal, ad quod cauſæ omnes magni momenti deferrentur, & cuius iudicio nefas eſſet reſiſtere. Hoc autem non Regem aliquem, aut Iudicem declarauit, ſed ſummum Hebręorũ Pontificem. Verba legis ſunt iſta.

Si difficile, & ambiguum apud te Iudicium eſſe perſpexeris, inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam, & cauſam, lepram, & non lepram, Iudicumque inter portas tuas verba videris variari; ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore, quæreſq. ab eis, qui indicabũt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcumque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus,

& docuerint te iuxta legem eius, ſequeriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dextram, vel ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo; ex decreto Iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael, cunctuſque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.

Hic animaduertendum eſt. j. quod textus ante nominat Sacerdotem, ſubinde Iudicem, id vero quid ſignificet, dicãt Aduerſarij. ij. Præterea, dicit textus aſſertiue, quod *Sacerdotes indicabunt iudicij veritatem.* iij. Non conſulit, ſed imperat Sacerdos; *Qui noluerit obedire Sacerdotis Imperio.* jv. Quod in omnibus ſupremis Tribunalibus fit, hoc in Iudicio Pontificis, *Qui noluerit obedire Sacerdotis Imperio, morietur.* v. Sacerdos tamen non decernet de ſuperbi morte, ſed Iudex ſæcularis, tãquam Sacerdotis Miniſter. Potiſſimæ itaque partes in Rep. adminiſtranda, Sacerdotum erant, non Iudicum, illorumque, non iſtorum ſuprema Poteſtas.

Adduxerat loci huius particulam Cardinalis in Apologia. Reſpondit verò L, ad ipſum hiſce verbis. *Satis ibi*
f. 317. *„ apertè legitur, ſed non ſatis integre citatur, quid enim? „ An imperio Sacerdotis vtcumque? qualicũque? An Aa„ronis imperio vitulum adorare iubentis? An Abiatharri „ imperio contra Salomonem cum Adonia conſpirantis? An „ Caiphæ imperio Chriſtum morte dignum pronuntiantis? „ Non opinor. Eſt ibi præter ea, quæ Torto citare viſum, vel „ ſupra paulo, vel infra, quod doceat nos, quali Sacerdotis „ imperio, id Tortus non bona fide celauit. Ita præcedentia „ verba habent (imperio Sacerdotis iuxta legem Dei docen„ tis) tum ſequeris ſententiam eius, tum ſi ſuperbierit no„ lens obedire, currit lex iſta contra te. Iam verò noua lis; „ an docuerit nos Paulus Quinctus breui ſuo iuxta legem „ Dei, immo lis nulla, &c.* Hæc L.

Errat

Errat j. L, dum exemplum Aaronis ponit ſimpliciter, pro exemplo Pontificis, nam Aaron Pontifex tum non erat, cum Vitulum fecit; ſed diu poſtea Pontifex ordinatus fuit. In Exodo cap.22, Peccat. In Leuitico cap.8, Pontifex ordinatur. Videat igitur L. an viro in ſcripturis verſato error iſte, ſine graui culpa, contingere potuerit.

Errat ij. in Abiatharro, nihil .n. vnquam Abiatharrus præcepit, tanquam Iudex in cauſa Adoniæ, & Salomonis, Textus habet tantum. *Et ſermo eius* (Adoniæ) *cum Ioab filio Saruiæ, & cum Abiathar Sacerdote, qui adiuuabant partes Adoniæ.* Pontificis iudiciale præceptum, nunquam hic reperire poterit Aduerſarius.

Errat iij. in Caipha; nam Caiphas verus Pontifex non erat; tunc enim ceſſauerat Sacerdotium Moſaicum, &, vt probat Paulus ad Hebræos per plura capita, Chriſtus verus Pontifex erat. Hinc Cyprianus epiſt.65. in illud *Sic reſpondes Pontifici?* Docuit Sacerdotes veros legitime honorari, dum circa falſos Sacerdotes ipſe talis exiſtit. & epiſt. 55. in act. 23. cum Paulus dixiſſet. *Neſciebam, quia Pontifex eſt. Quamuis* (inquit) *Domino iam crucifixo, ſacrilegi, & impij, & cruenti illi eſſe cœpiſſent, nec iam quidquam de Sacerdotali honore, & auctoritate retinerent, tamen ipſum inane nomen, & vmbram quandam Sacerdotis cogitans Paulus. Neſciebam,* inquit, *fratres, quia Pontifex eſt.* Duos ergo, qui Pontifices non ſunt, & tertium, qui nihil præcipit, adducit L, vt probet, Pontifici imperanti inobedientiam licere. Egregiam vero laudem promeretur.

Errat denique in reliquis omnibus. Nam omnibus pręceptis iudiciarijs Pontificum, Deus ibi vult obediri, nec euaſio illa vetus quicquam valet. Si enim ſubditi iudicare poterant, an iudicium Pontificis eſſet, vel ſecundum, vel contra legem Dei, ſi habebant ſequi ſententiam propriam, non Pontificis, quid ergo iubentur adire Tribunal

illud

illud ſacrum, atque ſupremum? Immo fruſtra Tribunal ſupremum totius Iſrael collocatur in Hieruſalem apud Pontificem, & conſilium 72. ſi facta ſententia, in arbitrio cuiuſlibet eſt, an velit parere. Duo ſint, qui litigent, alter cadit cauſa, alter vincit; qui cadit (quod ſolent omnes) queritur ſententiam contra legem eſſe, & iniquam. *Quid aliud* (inquit Auguſtinus pro collat. con. Donat. cap. 1.) *victi omnes facere conſueuerunt, qui veritati conſentire nolunt, niſi vt de Iudicis iniquitate mentiantur?* Alter verò iuſtam, & iuxta legem Dei eandem prædicat. Quid tum? lis indeciſa maneat ex te, & controuerſiarum nullus vnquam ſit finis? Sane tibi dico, ſapientem legiſlatorem facis Deum. Illud ergò *Facies, quæcumque dixerint qui præſunt, & docuerint iuxta legem Dei.* aſſertiuum eſt, non conditionale; quod ſatis indicant illa antecedentia. *Quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem.* & illa: *Sequeris ſententiam illorum*, & illa: *Neque declinabis ad dextram, vel ad ſiniſtram*, & illa: *Qui noluerit obedire Sacerdotis imperio, morietur*, & illa: *Auferes malū de Iſrael*, & illa: *Ne quis deinceps intumeſcat ſuperbia.* Ita illam exponunt, Conc. Pariſien. ſub Lud. & Loth. in præfat. *Sacerdotis eſt ſcire legem, & ad interrogationem reſpondere de lege, quod quidem & in Deuteron. legimus, vt ſicubi in vrbibus Iſrael quæſtio fuerit nata inter ſanguinem, & ſanguinem, iudicium, & iudicium, lepram, & non lepram, contradictionem, & non contradictionem, eant ad Sacerdotes, & Leuitas, & ad Pontificem, qui in diebus illis fuerit, & querant ab eo legem Domini, quibus reſpondentibus, faciāt quod iubetur.* Cyprianus epiſt. 55. *Sacerdotibus honor tantus Dei dignatione conceditur, vt quiſquis Sacerdoti eius, & ad tempus hic iudicanti non obtemperauit, ſtatim necetur. In Deuteron. loquitur Dominus, &c.* Cyrill. Alex. lib. 13 de adorat. in ſp. & verit. poſt allata verba Deut. inquit. *Vides legem aperte imperare ijs, qui quocumque nomine*

aliquem

aliquem accuſare velint, vt Iudicem, atque Cognitorem faciant Sacerdotem. Sed obſeruabis valde, vt facias iuxta omnia, quæ conſtituerunt tibi; labia namque Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent de ore eius, vt Propheta loquitur, neque enim ille leges conſtituit, ſed potius, quod legiſlator docuerit incorrupte interpretando ad rectam viam perducit, cumque iuſtitiæ ſit optimus arbiter de vnaquaque re iudicium ſubtiliſſime ponderat, ob eamque cauſam immanitatis, & ſuperbiæ crimen illis adiunctum eſt, qui ei obtemperare contempſerint. Doctores noſtri hanc ſuam reſpõſionem millies exterminarunt. Sed dicat, adducat quotquot exceptiones vult L, hoc ſaltem effugere non poterit; illo loco ſupremam Poteſtatem in Rep. adminiſtranda Pontificibus eſſe conceſſam, non Iudicibus Politicis, cum iſti dentur Sacerdotibus, quaſi Miniſtri. An vero æquum ſit, vt ſubditus præferat iudicium ſuum iudicio ſupremi Reip. Principis, dicat ipſe L, & iudicet Rex Iacobus.

Confirmatur denique ſuprema Politica Poteſtas apud Pontifices, teſtimonio Ioſephi ad hunc locum alludentis, Antiquitatum lib. 4. cap. 8. *Quodſi iudices* (inquit) *neſciant de negotio ante ſe delato pronuntiare (ſicut interdum accidit) in ſanctam Vrbem integram cauſam relegẽt. Tum vero Pontifex, & Propheta vna cum Senatu, quod viſum fuerit, decernant.*

Hinc cum Deus Ioſue filium Num in Politico Regimine declaraſſet Moyſis ſucceſſorem, præcepit vt æternum penderet in omnibus a nutu Eleazari Pontificis. *Pro hoc ſi quid agendum erit, Eleazar Sacerdos conſulet Dominum, & ad verbum eius ingredietur, & egredietur ipſe, & vniuerſa Populi multitudo.* Ideoque in diuiſione Terræ promiſſionis, Ioſue 19. (quæ certe fuit actio politica, & temporalis) primæ partes ſunt Eleazari, ſecundæ Ioſue. *Hæ ſunt poſſeſſiones, quas ſorte diuiſerunt, Eleazar Sacerdos,*

& Ioſue

& Ioſue filius Num; & principes familiarum, ac Tribuum filiorum Iſrael, in Silo coram Domino ad oſtiũ Tabernaculi teſtimonij, partitiq. ſunt terram. & eodem libro cap. 17. filiæ Salphaad ad hæreditatem petendam, *Venerunt in conſpectu Eleazari Sacerdotis, & Ioſue filij Num, & Principum.* Vtrobique primo loco nominatur Sacerdos, poſtea Iudex, demum Senatus. Quis ergo ambigat amplius de Primatu Pontificis in Hebræorum Republica? Nonne Samuel Regem conſtituit Saulum, & pro ſuis præceptis neglectis, regno eundem priuauit? an non Dauid ad Regnum ab eodem euectus eſt, & Roboam eius nepos magna parte Regni ab Ahia Propheta priuatus? An non Athalia Ioiadæ Pontificis iuſſu occiditur, & eius loco Ioas ad Regnum Iuda euehitur? An non Achabi tota ſtirps deletur, & eius loco Iehu ab Eliſæo inungitur?

Reſp. Hebræorum olim quidem Ariſtocratica fuit, poſtea verò Monarchas agnouit; Ariſtocratia Deo ſemper gratiſſima extitit; ita enim ab ipſo Reſp. illa fuerat ordinata; ideoque cum elapſis pene 400 annis a Morte Moyſis, Hebræi peterent Regem, id plurimũ diſplicuit Samue-
1. Reg. 8. li, & Deo. Quare Deus ad Samuelem dixit. *Non te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.* Et populus ipſe, poſtea ſuam profeſſus eſt culpam, ad Samuelem dicens. *Ora pro ſeruis tuis ad Dominum Deum tuum, vt nõ moriamur; addidimus .n. vniuerſis peccatis noſtris malum, vt petere-*
1. Reg. 12. *mus nobis Regem.* Regum ergo inuectum eſt in Remp. non approbante, ſed permittente Deo. Vniuerſo illo tempore, quo Reſp. Ariſtocratica fuit, primas in Rep. fuiſſe Sacerdotum, dubium non eſt. Regum verò tempore idem fieri debuiſſe, perſpicuum. Nam eodem cap. 17. Deuteronomij iubet Deus Regibus aliquando futuris, vt vnuſquiſque ipſorum legem illam ſeruaret. *Deſcribet ſibi Deuteronomium legis huius, accipiẽs exemplar a Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit ſecum, legetque illud omnibus*

diebus

diebus vitæ ſuæ. Et Ioſephus hoc idem affirmat factum fuiſſe, Antiq. lib. 4. cap. 8. Legem Regni deſcribens. *Is quiſquis fuerit plus legibus, & Deo, quam ſuæ ſapientiæ tribuat, nihilq. præter Pontificis, ac Senatus ſententiã faciat.*

Cæterum mutata Reip. forma ab ea, quam diuino iuſſu acceperat, & Monarchia introducta; negari nõ poteſt, plurimos Reges rebus ſacris ſeſe immiſcuiſſe, perſonas ſacras iudicijs ſubieciſſe ſuis, & iudicia ſua Sacerdotum pręruliſſe ſententijs. At non diſputamus, quid Reges fecerint, ſed quid ſecundum Dei legem facere poſſent; non querimus, quid aliena poteſtate, & vt Prophetæ aliquando egerint, ſed quid vt Regibus, & propria poteſtate illis liceret; atque ita apparet fruſtra eos laborare, qui argumentum efficax credunt deſumi poſſe a quibuſdam factis Regum Iſrael, ad Poteſtatem Regum Chriſtianorũ. Nunquid licet Regibus Chriſtianis, ſacras ſcripturas componere, quia Dauidi, & Salomoni id licuit? Nunquid ducere poſſunt vxores plurimas; quia Reges Iſrael plurimas duxerunt? Prius licuit illis, & non iſtis; poſterius, nec illis, nec iſtis, interdictum eſt enim, Deuteron. 17. An alienigenis vxoribus matrimonio iungi poſſunt noſtri Reges; Quia Salomon, & alij Reges Iſrael id fecerunt? non poſſunt certe, quia nec illi. Deuteron. 17. Immo Eſdræ iij. cap. 8. & 9. innumeræ Vxores alienigenæ expelluntur, diſſolutis connubijs, tum ex hac lege, tum etiam ex lege Exodi 34.

Qui ergo probare volunt, ex factis Regum illorũ, quidquã Regibus noſtris licere, oportet ante omnia, vt probẽt illorum facta. j. Eſſe Regum, vt Regum, non vt Prophetarum. ij. Eſſe propria, non aliena poteſtate. iij. Eſſe ſecundum, non contra legem Dei; Hæc niſi præſtiterint, vanus omnis eorum labor; niſi fortè dixerint, Reges iſtos ſuos eſſe ſimul Reges, & Prophetas, habere omnem poteſtatem a Deo, etiam quæ Regum propria non eſt, & denique

poſſe pro arbitrio in diuinam legem peccare. Singula tamen, quæ ab ipſis afferuntur exempla, ſuo perpendemus loco.

Epilogus præcedentium. Hactenus ex lege Moyſis tria hæc probauimus. j. Leuitas exemptos fuiſſe a Rep. Ciuili, & Principibus nullam adfuiſſe poteſtatem in ipſos. ij. Ius ſacrorum omnium penes Sacerdotes, & ſupremum Ius penes ſummum Pontificem, non penes Principes ſæculi reſidere. iij. Pontificem, non laicum Principem, fuiſſe ſupremum caput Reip. Ciuilis, etiam in Politicis. Quare cum aduerſarij conſentiāt, vt a Sacerdotio Moſaico ad noſtrum, & a poteſtate illorum Principum, ad poteſtatem noſtrorum, liceat argumentari, immo ſuper hac vna re ſui Primatus fundamenta iaciant; ſupereſt vt in cauſa Primatus victi cadant. Sed ſatis morati in Moyſe; ad Chriſtum, & eius legem tranſeamus.

Ex lege Chriſti Principi laico Ius nullum in rebus ſacris; perſonæque Clericorum immunes a poteſtate Ciuili. Cap. VI.

I. QVOD attinet ad legem Chriſti, luce meridiana clarius apparet, Regibus nō modo non ſupremam, ſed ne vllā quidem cōpetere poteſtatem in rebus Eccleſiaſticis, & ſacris. Primum vero libet in aduerſarios propria illorum arma retorquere, vt Catholici olim dū de hac voce (homouſion) cum Arianis contenderent. Non admittebant id verbi hæretici, quia in Scripturis non erat expreſſum; De fide verò volebant, quod Pater eſſet ingenitus, cui tribuebant & alia, quæ verbis expreſſis non habentur in Scriptura. Quare Auguſtinus ita illos perſtringit. *Quid eſt, quod calumniantur de homouſion verbo græco, quia ſcriptum in lege mi-*

Athan. epiſt. ad Afros.

Aug. ep. 177.

ge minime inueniatur? cur non vident culpam ſuam? cur ſibi non diſplicent, cum ponunt in ſymbolo verba, vel nomina, quæ non ſunt vlla ſcriptura digeſta? Qui diſponit arguere, non faciat, vnde alium nititur accuſare. Dicamus ergo nos quoque in Aduerſarios. Nihil eſſe vultis de fide, niſi quod habetur expreſſum in ſacra Scriptura; atqui nullum expreſſum locum habemus in Scriptura, quod Rex ſit caput, & ſupremus Gubernator omnium Spiritualium, & ſacrorum. Quare hic Regis Primatus credi, & iurari non poteſt, ſalua Fide.

II. Et ſane mirum eſſet, quod Deus, ſi voluiſſet Eccleſiam ſuam a Regibus regi, cum poſſet tam in promulgatione legis Moſaicæ, quam Euangelicæ vti Populo Hebręo ita Chriſtiano Reges eiuſdem Fidei, eiuſdemque Religionis præponere, noluerit tamen. Quare dum fundamenta Eccleſiæ, & Synagogæ iecit, non ſub regimine Regis alicuius, ſed ſub Poteſtate Pontificum, immo in Moyſe Reges ſibi diſplicere aperte commõſtrauit; quid aliud hoc fuit, quam ab Eccleſiæ regimine eoſdem arcere? Synagoga dum inſtituitur, pendet a Sacerdotum Imperio, Eccleſia dum ædificatur, fundatur in Apoſtolis, & Prophetis, & præcipue ſuper Apoſtolorum Principe Petro; contra vero de Regibus, & Principibus ſęculi nulla habetur ratio. Quin ita contemnuntur a Deo, vt tunc temporis nullum ad Chriſti fidem conuerterit, quam ſuperædificauit fundamentis Apoſtolorum, & Prophetarum, atque adeo Sacerdotũ, & non Principum Temporalium, & hi, qui negliguntur, qui reſpuuntur, erunt Eccleſiæ Principes, Eccleſiæ capita, Eccleſiæ régent habenas? Sacerdotes vero, quibus ſolis Eccléſia committitur, ſuper quibus fundatur, quibus ſolis paſtoralis virga porrigitur, ab illis pendebunt? illis tanquam oues paſtoribus, tanquam pedes capiti ſubijcientur? equuſque ſeſſorem rapiat ſolutis habenis, quo ferat libido, non ſeſſor equum frenet, ac regat ad viam ſalutis? ...

III. Eſſentialis ſane pars Eccleſiæ eſt Sacerdotium, accidentalis regnum, regno enim carere potuit, & caruit; at non Sacerdotio; *Tranſlato enim Sacerdotio neceſſe eſt, vt & legis tranſlatio fiat*, & eſſentiale ſubijcies accidentali? Auferas ab Eccleſia Regnum, Eccleſia adhuc eſt; auferas ab eadem Sacerdotium, Eccleſia eſſe deſinit, & Regnum præpones Sacerdotio?

Act. 20. IV. Paulus dixit: *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo.* Audin? non poſuit Reges, non Principes ſæculi, ſed *Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*; tu vero contra Spiritum ſanctum Epiſcopis deiectis, & proſtitutis, Reges ſuper Eccleſiam ponis?

Ephes. 4. V. Audi eundem. *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorum in opus Miniſterij, in ædificationem Corporis Chriſti.* Quære hic Reges, adhibe etiam Diogenis lucernam, & oſtende, ſi potes.

VI. Facito Regem ſuper Eccleſiam eſſe; Eccleſia vno modo decernit; contra ipſius iudicium Rex deliberat. Quem hic audies? Regem? an Eccleſiam? ſi Eccleſiam, cur ſupremæ poteſtati, quæ penes te Regia eſt, inferiorem præfers, contra Dei legem, & ordinem? ſi Regem, quo-

Rom. 13. modo *Qui Eccleſiam non audierit, erit tibi ſicut Ethnicus,*

Matth. 18. *& Publicanus?*

Hiſce verbis, Matth. 18. ſupremam poteſtatem in iudicijs conceſſam eſſe Eccleſiæ aduerſarij omnes fatentur: quomodo autem, Dei iuſſu, ab Eccleſia in Regem migrauerit, ipſorum eſt demonſtrare; ego certe nullum hac de re in ſacra Scriptura locum reperire vnquam potui. Nam quæ in Euangelio habentur de Cæſare, quæ in Apoſtolis de Regibus, & Principibus ſæculi, ea pertinent ad ſolam obedientiam Ciuilem, vt Aduerſarij ore rotundo fatentur;

qui

qui nec Regem volunt Primatus Eccleſiaſtici capacem eſ-ſe, niſi cum in Eccleſia fuerit. Alia teſtimonia Euangelij, & Apoſtolorum vbi aduerſarij adinuenerint, quæ euincant, quod prætendunt, dicam cum Paſcentio, *Et ſi conuicerint, nec homouſion iniuſte ab ipſis poſitum etiam ego iam publice conclamabo, ſtatimq. eorum communioni ſocius fio.* Quæ vero proferant, audiemus infra in ſolutione argumentorum.

VII. CLAVES REGNI COELORVM traditæ ſunt a Chriſto D.N. eius Apoſtolo Petro; nec enim pollicitus eſſet Chriſtus ſe daturum illas, ni voluiſſet dare. Hoc eſt certum, & indubitatum inter nos, & aduerſarios; diſcrimen vero in eo ſolum; An Petro, cum ſingulari prærogatiua, an æque Apoſtolis omnibus; ſed hoc ad rem preſentem nihil. Clauium nomine in ſacra Scriptura ſignificari poteſtatem abſolutam regēdi, nemo ibit inficias. Ita Chriſtus in Apocalypſi. HABEO CLAVES MORTIS, ET INFERNI, hoc eſt, inquit Andreas in Coment. *Abſolutam in animæ, & corporis mortem poteſtatem habeo.* Et Eſaiæ 22. DABO CLAVEM DAVID SVPER HVMERVM EIVS. Quod Chaldaica paraphraſis vertit; *Dominium domus Dauid in manus eius.* Et Clauium ſymbolo dominium ſignificari, ex eo conuincitur, quod, dum ciuitates deduntur, Claues offerunt; hoc enim ſigno abſolutam ſubiectionem proteſtantur. Dum ergo Chriſtus tradidit CLAVES Regni Cœlorum Apoſtolo Petro, eidem Regnum Cœlorum ſubiecit.

Apud Auguſt. epiſt. 177.

Apoc. 1.

Nomine Regni Cœlorum non modo Paradiſum, ſed etiam Eccleſiam militantem intellexiſſe Chriſtum, facile probari poteſt. Nam illius Regni Cœlorum Claues accepit Petrus, in quo illis vtebatur ligando, & ſoluendo; ligabat vero, & ſoluebat exiſtentes in Eccleſia militanti; iſtius ergo etiam Claues iam acceperat; & vt docent Greg. hom. 12. in Euangel. & Auguſt. de Virgin. cap. 24. familiare eſt

ſacræ Scripturæ nomine Regni cœlorum, Eccleſiam præſentis temporis ſignificare. Nec enim alio modo interpretari poſſumus illa. *Mittet angelos ſuos, & colligent de Regno eius omnia ſcandala*; Et eidem regno cœlorum accommodantur parabolæ de Virginibus prudentibus, & fatuis; de ſagena miſſa in mari congregante ex omni genere piſcium; de area, in qua frumentum, & paleæ; de agro, in quo cum frumento zizania. Quare dum Chriſtus dedit Petro *Claues Regni Cælorum*, eidem conceſſit ſummam poteſtatem ſuper Eccleſia militanti.

Apoſtolo Petro ſuccedũt nõ Reges, ſed Epiſcopi (etiam id fatentur Aduerſarij) Ergo non Reges, qui ſuccedunt Auguſto, ſed Epiſcopi, qui Petro ſuccedunt, diuino Iure ſupremam Eccleſiæ poteſtatem habent.

Huc referri poſſunt omnia illa, quæ adducemus ad probandum Pontificis Primatum, ſuper vniuerſa Eccleſia Catholica; quæ dum Papam Eccleſiæ caput conſtituunt, Regem a Primatu iſto excludunt. Hæc ſufficiant ex ſacrâ Scriptura contra Primatum Regis in Spiritualibus, & Eccleſiaſticis.

De perſonarum Eccleſiaſticarum in politicis exemptione modo non diſputo, quia Rex, & L, non tractant quæſtionem iſtam, ex profeſſo, ſed leuiter tantum attingunt; ideo hoc vnum Argumentum proferam aduerſus Regem Iacobum, & eius L.

Longe præſtantius, nobilius, maius, perfectius, amplius eſt Sacerdotium noſtrum Sacerdotio Leuitico.

At diuino Iure, Sacerdotes, & Leuitæ omnino immunes erãt, a poteſtate Ciuili, & poteſtas Ciuilis erat illis ſubiecta.

Ergo multo magis eodem Iure Sacerdotes noſtri exempti ſunt ab eadem poteſtate. Maior quidem propoſitio eſt Diui Pauli, qui ipſam ad Hebræos probat per plura capita. Minor vero a nobis fuſe iam eſt probata Teſtimonijs ſacræ Scripturæ.

Et ſane

Et ſane ratio naturalis dictat hanc exemptionem; nam cum Sacerdotes præfecti ſint à Deo diuinæ legi, vt Iudices, & Miniſtri; Principes verò Iudices ſint, & Miniſtri Iuris Ciuilis; eam proportionem ad inuicem habere debent Iudices, quam mutuò habent leges; Iudex .n. eſt lex viua. Quis vero adeò impius, vt Ius ciuile Diuino ſuperponat? Quis negare auſit ciuile Ius, Diuino eſſe ſubiectũ? Hæc mea eſt ſententia, quicquid alias opinatus fuerim. A ſcriptura modo ad Patres pergamus.

Patrum teſtimonijs refellitur Anglicanus Primatus. Cap. VII.

NON multum in hac parte morabor, plurima enim huius generis teſtimonia allata ſunt ab Illuſtriſ. Cardinali; aliquot tamen adducam, ne cauſæ tam iuſtæ, tam ſanctæ, teſtium copia deeſſe videatur.

Sanctus Ignatius Martyr Patriarcha Antiochiæ, contemporaneus Apoſtolorum, epiſtola ad Smyrnenſes. *Honora*, inquit, *fili Deum, & Regem; Ego vero dico. Honora Deum, vt omnium auctorem, & Dominum: Epiſcopum verò, vt Principem Sacerdotum, imaginem Dei referentem; Dei quidem propter Principatum; Chriſti verò propter Sacerdotium. Honorare oportet, & Regem.* Siſte, & conſidera ordinem, quo ſanctus Pater iubet honorari illos, quibus honor debetur. Vult primò honorari Deum, Epiſcopum deinde, & Regem denique. Non Deum, Regem, & Epiſcopum, quod opus erat, ſi Regem ſupra Epiſcopum collocare voluiſſet. Huius ordinis rationem reddit. *Nec enim quiſquam Deo præſtantior eſt, aut ſimilis ei in omnibus rebus creatis. Nec Epiſcopo, qui Deo conſecratus eſt, pro totius mundi ſalute, quicquam maius in Eccleſia.*

Nec

Nec inter Principes quiſquam ſimilis Regi, pacem, & æquitatem ſubditis procuranti. Si in Eccleſia nihil maius Epiſcopo; quomodo maior Epiſcopis, & ſupra Epiſcopos erit ſtatuendus Rex Angliæ? Pergit ſanctus Pater.

Qui honorat Epiſcopum, à Deo honorabitur, ſicut, qui ignominia afficit illum, à Deo punietur. Si .n. iure cenſebitur pœna dignus, qui aduerſus Reges inſurgit, vt qui violet bonas legum Conſtitutiones, quātò putatis grauiori ſupplicio ſubiacebit, qui ſine Epiſcopo quid volet agere, concordiam rumpens, & decentem rerū ordinem confundens? Argumentum hoc ſancti Patris eſt a minori; quare vult maiorem Poteſtatem Epiſcopi eſſe, quàm Regis; perinde ac ſi quis dicat. Si graui pœna puniendus eſt, qui ſpernit Prætorem, quanto maiori pœna puniendus, qui contemnit Imperatorem? maioris .n. Poteſtatis cõtemptori maior pœna debetur. Quanta verò ſit Sacerdotij dignitas, & quantum excedat Regiam, inde aperit.

Sacerdotium .n. eſt omnium bonorum, quæ in hominibus ſunt, apex; qui aduerſus illud furit, non hominem ignominia afficit, ſed Deum, & Chriſtum Ieſum Primogenitum, qui natura ſolus, & ſummus eſt Sacerdos Patris. Ex hoc capite maiori pœna puniendum probat Sacerdotis contemptum; & maiori quam Regis, quia Sacerdotium eſt Apex omnium bonorum, quæ homo poſſidet; Quare ſi Sacerdotium eſt apex; quomodo Regnum ſupra Sacerdotium? His præiactis fundamentis aperit ordinem Eccleſiaſticæ Politiæ, & inquit.

Omnia igitur veſtra decenti ordine perficiantur in Chriſto. Laici Diaconis ſubijciantur, Diaconi Presbyteris, Presbyteri Epiſcopo; Epiſcopus Chriſto, vt Chriſtus Patri. Excluditur Rex a primatu Eccleſiaſtico hic duplici ex capite; primo, quia laicus eſt; laici verò omnes ſub Diacono collocantur. Deinde, quia Epiſcopus ſolum Chriſtum ſuperiorem habet, quod ſignificant verba illa; *Epiſcopus Chriſto, vt*

ſto; vt Christus Patri. Quare; qui ſupra Epiſcopos Rex ſeſe attollit, hic Chriſti locum inuadit, & Chriſtum e ſede deijcit.

Sanctus Ioãnes Chryſoſtomus hom. 4. de verbis Eſaiæ. *Alij ſunt termini regni, alij termini Sacerdotij. Hoc regnum illo maius eſt; Neque enim ex his, quæ videntur hic, declaratur Rex, neq. e gemmis illi affixis, neq. ex auro, quo amictus eſt, debet æſtimari Rex. Ille quidem ea, quæ ſunt in Terris ſortitus eſt adminiſtranda; cæterum Sacerdotij Ius e ſupernis deſcendit. (Quæcunque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in Cœlo.) Regi ea, quæ hic ſunt, commiſſa ſunt, mihi cœleſtia; Mihi, cum dico, Sacerdotem intelligo.*

Sacerdotium Regno tanto maius facit, quanto cœlum terram excedit præſtantia, & Regi Terreſtria, Sacerdoti vero cœleſtia commiſſa eſſe affirmat. Hæc perpendat Rex ille, qui nulla ex parte Pontifici inferiorem ſe credit; quique ſupremum Gubernatorem, & Iudicem omnium ſpiritualium ſe conſtituit.

Illa particula *Sacerdotij Ius e ſupernis deſcendit*, quomodo ſtare poteſt cum illa clauſula Patentũ Epiſcopalium in Anglia *Ad ordinandum quoſcũque intra Diœceſim tuam, & ad omnes etiam ſacros, & presbyteratus ordines promouendum, per præſentes ad noſtrum beneplacitum duraturas, tibi damus poteſtatem?*

Sanctus Ioãnes Damaſcenus. *Regum partes non ſunt, vt Eccleſiæ leges præſcribant. Conſidera enim quid D. Apoſtolus dicat, & quoſdam quidem in Eccleſia poſuit, primum Apoſtolos, deinde Prophetas, tum Paſtores, & Doctores Ad Eccleſiæ conſtitutionem; non adhibuit Reges. Et rurſum (obedite, inquit, præpoſitis veſtris, &c.) Regum eſt ciuilis adminiſtratio, Eccleſiaſtica vero conſtitutio Paſtorum, & Doctorum.* Orat. ſecunda de Imaginib.

Poterat ne clarius ſanctus iſte Pater reprobare Anglicanum Primatum? Dicit ille. *Regum partes non ſunt, vt*

Eccleſiæ leges præſcribant. Vos contra; *Regum partes ſunt, vt Eccleſiæ leges præſcribant.* Ille. *Regum eſt ciuilis adminiſtratio; Eccleſiaſtica vero conſtitutio Paſtorum, atque Doctorum.* Vos. *Regum eſt non modo ciuilis adminiſtratio, ſed etiam Eccleſiaſtica conſtitutio*; Et quiſquam Damaſceno vos præferat?

Lib. 1. ad Imperat. Conſtantinum pro S. Athanas. Lucifer Calaritanus. *Proba, te ſuper nos factum Iudicem; proba, te ad hoc factum Imperatorem; vt nos armis tuis, ad omnem implendam voluntatem amici tui diaboli perduceres; cum probare non poſſis, quia præceptum ſit tibi, non ſolum non dominari Epiſcopis, ſed & ita eorum obedire ſtatutis, vt ſi ſubuertere eorum decreta tentaueris, ſi fueris in ſuperbia comprahenſus, morte mori iuſſus ſis.*

Aduerſus eũdem Conſtãt. S. Hilarius. *Prouideat, & decernat clementia tua, vt omnes ſe vbique Iudices, quibus Prouinciarum adminiſtrationes ſunt creditæ, ad quos ſola cura, & ſollicitudo publicorum negotiorum pertinere debet, a religioſa ſe obſeruantia abſtineant; neque poſthac præſumant, atque vſurpent, & putent, ſe cauſas cognoſcere Clericorum.*

Ad illorum Teſtimonia modo accedamus, quæ a Cardinali adducta, & ab L, reiecta ſunt.

Locus Athanaſij contra Primatum defenditur ab obiectionibus Aduerſarij. Cap. VIII.

PRIMO loco Cardinalis Athanaſium induxit, cuius Teſtimonio aperte Regius Primatus cõfutatur; huic, & cæteris reſpondit L; quam bene, ſigillatim videbimus. Verba Cardinalis præferent in margine notam. Car. Aduerſarij L. mea vero M. A.

Car. *S. Athanaſius Patriarcha Alexandrinus in epiſtola ad ſolitariam vitam agentes. (Quando, ait, a condito*

æuo auditum eſt, quod iudicium Eccleſiæ, ſuam auctoritatem ab Imperatore accepit? aut quando hoc pro iudicio agnitum eſt?

L. *Quando? Nunquam certe. Iudicium Eccleſiæ a verbo ipſo, a veritate ipſa auctoritatem ſemper accepit, non ab Imperatore, non a Mortali quoquam, nec ſecus Rex quiſquam pius, vel Imperator dixerit; Sed hoc tum demum locum habet, ſi de auctoritate intrinſeca dicas. De externa .n. ſi ſenſus ſit (vt nempe Canon Eccleſiæ vim legis habeat) haud quiſquam ſanæ mentis negabit, ab Imperatore auctoritatem, accepiſſe Eccleſiæ iudicia. Ei rei fidem faciunt, quæ de Conciliorum decretis ſupra iam a nobis, etiam a Torto ipſo allata ſunt.* f. 169.

M. A. De intrinſeca illa auctoritate nec nos diſputamus, nec S. Pater loquitur, ſed de externa, quam res Eccleſiæ ſortiuntur a iudicio Eccleſiæ, & hãc Imperatoribus & Principibus Athanaſius ita aperte adimit, vt illum dum alio detorques, facile perſuadeas, frontem periſſe de rebus. Ita igitur Athanaſius, quem quæſo diligenter perpende. *Nam ſi iſtud eſt iudicium Epiſcoporum*. Viden de qua auctoritate loquitur? an non de illa, quam res Eccleſiæ ſortiuntur, non a verbo ſolo, non a veritate ſola, ſed ab Epiſcoporum iudicio? *Quid cum eo habet commune Imperator? Sin contra iſta minis Cæſaris conflantur, quid opus eſt hominibus, titulo Epiſcopis? quando a condito æuo auditum eſt, quod iudicium Eccleſiæ auctoritatem ſuam ab Imperatore accepit? aut quando vnquam hoc pro iudicio agnitum eſt?* Hæc non leui pede pertranſeas; ſiſte pauliſper, & conſidera, quod a condito æuo in Eccleſiaſticis nunquam agnitum eſt pro iudicio Imperatoris iudicium [redacted] Sequitur Athanaſius. *Plurimæ antehac ſynodi fuere, multa iudicia Eccleſiæ habita ſunt, ſed neque Patres huiuſmodi res Principi perſuadere conati ſunt.* Vide ad hęc vſque tempora, quanti fecerint Patres noſtri iu-

dicium tui ſupremi Gubernatoris rerum omnium Eccleſiaſticarum, vt neque res iſtas illi perſuadere conati ſint? *Neque Princeps ſe in rebus Eccleſiæ curioſum præbuit. Paulus habebat amicos in Cæſaris familia, & per eos in literis ſalutabat Philippenſes; non tamen eos in iudicio ſocios aſſumpſit. Nunc autem nouum ſpectaculum ab Ariana editur hæreſi. Conuenerunt enim in vnum hæretici, & Imperator Conſtãtius, vt ille quidem ſub prætextu Epiſcoporum ſua poteſtate aduerſus eos, quos velit vtatur, & tamen in perſecutione mouenda perſecutor non appelletur; illi verò ſuccincti Principis poteſtate inſidias faciãt, quibus volunt.* Ingenue veritatem fateare; hæc actane ſunt, & aguntur in Anglia? cætera Athanaſij audias eodem in loco. *Quis videns eũ in decernendo Principem ſe facere Epiſcoporum, & præſidere iudicijs Eccleſiaſticis, non merito dicat illum, eam ipſam abominationem deſolationis eſſe, quæ a Daniele prædicta eſt?* Facit ne id Iacobus? Quis ergo Antichriſtus?

Ad ea, quæ de concilijs innuis; audiſti quid reſponderit S. Athanaſius; nẽpe *A condito æuo inauditum*; audies etiam ſuo loco, quid nos quoque cum Athanaſio, & poſt Athanaſium dicamus. Voluiſti, ſcio, nouum bellum indicere Athanaſio, dum dixiſti, *Quod nemo ſanæ mentis negabit, quod Athanaſius negat aperte*; At indignus tu qui tali dextra cadas, indignus cui tantus vir ſe componat. Sed age, patere, quæſo, vt homines credant potius te, quam Athanaſium ſanæ mẽtis non eſſe, qui talem notam inuris tanto Patri, patere non habeant te meliorem Athanaſio teſtem rerum, quæ ante illum geſtæ fuerunt; & denique credant, te potius quam illum errare. Malum omen o L, *Cantherius in porta.*

Oſij Cordubenſis locus aduerſus Regis Primatum propugnatur. Cap. IX.

Car. OSIVS *Cordubæ Epiſcopus, referēte Athanaſio, in eadem epiſtola. (Ne præcipe,* inquit, *nobis Imperator, in hoc genere; ſed ea potius a nobis diſce. Tibi. n. Deus Imperium cōmiſit; nobis autem, quæ ſunt Eccleſiæ concredidit.)*

L. *Multum autem intereſt quis, cui loquatur. Cui hæc ,loquitur Oſius? Conſtantio .ſ. Imperatori. Conſtantius ,autem qualis? totus, quantus quantus Arianus, & pro ,Arianis; tam verò ſine iudicio, vt nouies mutauit fidem, ,nouem fidei diuerſas profeßiones ediderit. Tam arrogans, ,vt hæc illius vox fuerit: (Quod Ego Volo pro Canone ſit) ,tam prophanus, vt ſi quem Epiſcopum eſſe velit, hoc illi di-,ctum ſit. (Sentias contra Chriſtum, nec de moribus tuis ſis ,anxius. Hoc enim ſufficit tibi ad commendationem, & ,Principis amicitiam.) Huic tali ab Oſio dictum, Ne præcipe. ,At in quo genere? qua cauſa? Illud enim etiam intereſt: ,intelligentia dictorum ex cauſis ſumenda dicendi. Quid ,illud erat, quod voluit Conſtantius, vt ſic illum affari opus ,eſſet? nimirum, vt Oſius, Qui Athanaſium in ſynodo, per-,ſpecta ibi cauſa eius, & cognita abſoluerat; eundem in ,palatio, nec dicta cauſa, nec vocatum, quin abſentem ſub-,ſcriptione ſua condemnaret. In hoc ſane genere tam con-,tra Ius omne, & fas, Conſtantius Oſio ne præcipiat, Oſius ,Conſtantio ne pareat; diſcat potius ab Oſio, quomodo, quo ,iudicij ordine deponi debeant, qui deponi merentur Epiſco-,pi. Non Oſius hoc illi modo; etiam iudex ſecularis Papi-,nianus diceret. Ne præcipe nobis, in hoc genere: Quid hoc ,ad Primatum? Hæccine tua illa poteſtas ſumma ad dam-,nandum, indicta cauſa Athanaſium, legitime ante in ſy-,nodo abſolutum?*

M.A. Quid

M.A. Quid hoc ad Primatum? inquis. Immo quid non hoc ad Primatum? quid tua hæc ad rem? ad veritatem? locus integer Oſij præferatur, & tunc te quoque iudice diſcas, quam ſtrenuum patronum ſortitus ſit Regis tui Primatus. Ita igitur Oſius. *Quid tale a Conſtante actum eſt? aut quis ibi Epiſcopus relegatus? aut quando iudicijs Eccleſiaſticis interfuit? aut quis ipſius Palatinus vim adhibuit, vt contra aliquem ſubſcriptio fieret? vt inde Valens cum ſuis aliquid colligat.* Vide ergo, quod nihil omnino intereſt quis, cui loquatur: & quæ de perſona Conſtantij congeſſiſti, omnino extra oleas. Nam Oſius, vt ſuadeat Conſtantio, ne ſe immiſceat Eccleſiaſticis negotijs, adducit illi exemplum fratris Conſtantis; cuius tanta fuit pietas, tanta erga iudicia Eccleſiaſtica reuerentia, vt huic eidem fratri ſuo Conſtantio bellum indixerit, niſi Athanaſium Eccleſiaſtico iudicio abſolutum, in propriam ſedem reſtitueret.

Socr. lib. 2. c. 22.
Sozom. lib. 3. c. 20.

Is pius, & ſapiens Imperator (inquit Oſius) nihil tale vnquam egit, nullum relegauit Epiſcopum, nunquam iudicijs Eccleſiaſticis interfuit, eius Palatinus nullus, nullum Epiſcopum coegit, vt alicuius damnationi ſubſcriberet. Hinc infert, Conſtantio quoque hæc minime licere. Non licent improbo, quia non licuerunt probo, non impio, quia nec pio. Quare quiſquis ſit Imperator totus Catholicus, vel totus Arianus, Oſij ſententia arcetur ab huiuſmodi rebus. Tuum ergo Regem facias, vel Conſtantem, vel Conſtantium, excluditur, per Oſium, a tuo illo Primatu. Sed reliqua Oſij audiamus, vt reliqua tua rideamus. *Deſine quæſo,* inquit, *& memineris, te mortalem eſſe: reformida diem iudicij, ne te immiſceas Eccleſiaſticis, nec nobis in hoc genere præcipe; ſed ea potius a nobis diſce.* Viden de quo genere loquitur? *Ne te immiſceas Eccleſiaſticis, neque nobis in hoc genere præcipe,* non loquitur ergo de genere rerum iniuſtarum, ſed Eccleſiaſticarum, & ſequitur.

quitur. *Tibi Imperium Deus commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit*, & tu contra Deum etiam Eccleſiaſtica Regi committes? *& quemadmodum, qui tuum Imperium malignis carpit oculis, contradicit ordinationi diuinæ, ita & tu caue, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Neque fas eſt nobis in Terris Imperium tenere, neque tu Thymiamatum, & ſacrorum poteſtatem habes, o Imperator.* Hæc omnia Oſius.

Quid igitur L, hic de cauſa garris? an oculos, an mentem, an libros nobis deeſſe putaſti? Agitur in illa Synodo duplex cauſa, altera Fidei, altera Perſonarum. Pro vtraque interpellatur Oſius ab Imperatore, qui fauebat Valenti, & cæteris Arianis. Negat Oſius ſe poſſe obtemperare Imperatori, Cauſam reddit, *Quia Imperator non poteſt ſe immiſcere Eccleſiaſticis iudicijs; Quia Imperatori Imperium, Epiſcopis, quæ ſunt Eccleſiæ Deus concredidit. Quia trahens ad ſe negotia Eccleſiæ Imperator fit magno crimini obnoxius. Quia ſacrorum poteſtatem Imperator non habet.* De iuſtitia Athanaſij mirum ſilentium, de illa ne apex quidem, & te non puduit per hanc vnam omnia reſoluere? Doce, doce, omnia hæc, quæ ab Oſio audiſti, Regem tuum; & tunc dicito, quod *Multum intereſt, Quis, Cui loquatur*; Regem enim tuum alloquitur Oſius ille magnus (maximus etiam futurus, niſi in ſenio cecidiſſet) quem illo ſæculo tota Chriſti Eccleſia, immo etiam Eccleſiæ Chriſti hoſtes, ſummo proſecuti ſunt honore; quique pro Sede Apoſtolica duobus Concilijs, Nicæno, & Sardicenſi primis interfuit, & præfuit.

Hęc vbi perpenderis, tunc repete tuum illud;

Quid hoc ad Primatum?

Ambroſij

Ambroſij locus ab Aduerſariorum obiectionibus vindicatur. Cap. X.

Car. SANCTVS *Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſis in epiſtola 33 ad ſororem ſcribit, ſe Valentiniano Imperatori dixiſſe. (Noli te grauare Imperator, vt putes, te, in ijs, quæ Domini ſunt, aliquod Imperiale Ius habere. Publicorum tibi mœnium Ius commiſſum eſt, non ſacrorum) Idem etiam in oratione de tradendis baſilicis, multis docet; Imperatorem in Eccleſia eſſe, & non ſuper Eccleſiam, & iudicia Eccleſiaſtica non ad Imperatores, ſed ad Epiſcopos pertinere.*

L. *Noli te grauare, &c. Certe ne hoc putet quiſquam. Non eſt in ea, quæ diuina ſunt Imperiale, ſed neque Pontificale Ius vllum. At illa diuina hic, quæ tandem? Aedes, templa, baſilicæ.*

M. A. Reſponſio L. ad auctoritatem Ambroſij ſatis longa eſt, ideo in partes diuiſa a me referetur, ita enim fiet, vt comparata membratim cum noſtris, lector ſine labore de veritate ſententiam ferre poſſit. Ad rem ergo. Falleris, L, falleris, vel potius fallere conaris. In his, quæ diuina ſunt, Pontificale Ius nullum? Immo in his, quæ Domini ſunt, ſoli Sacerdotes, ſoli Pontifices Ius habent; An non Domini erant Leuitæ? erant, oſtendi. Hi tamen a Deo donati ſunt Aaroni, & filijs eius. An non Domini erant Decimæ, Primitiæ, Oblationes, Sacrificia? erant, vidiſti. Hæ tamen omnia Diuino Iure, Sacerdotum erant. An non Domini Eccleſia, quam acquiſiuit ſanguine ſuo? Audiſti. Hanc tamen ſubiecit Epiſcopis, illiſque regendam tradidit. Quomodo ergo in his, quæ diuina ſunt Pontificale Ius nullum? quod ſi in his, quæ diuina ſunt, Ius nullum Imperiale, quomodo Eccleſiæ, & Eccleſiaſticarum

rerum

rerum omnium Rex tuus ſupremam poteſtatem habet? Aut ergo dic, Eccleſiam rem Dei nõ eſſe, aut Regem tuum a ſupremo illo throno Eccleſiaſtico detrahe.

Sed dum ad Templa ſola, ad ſolas ſacras ædes, & baſilicas Ambroſij auctoritatem arctas, nimium a veritate, a mente Patris aberras. Dicit Ambroſius duo, alterum vniuerſale, alterũ particulare, & ex primo pendet ſecundum. Primum eſt. *Ne putes Imperator, te aliquod Ius habere in his, quæ Domini ſunt.* Secundum. *Publicorum tibi mœnium Ius commiſſum eſt, non ſacrorum.*

Tu, qui Dialecticam, & Analyticam vndique reſonas, noſſe debebas, hoc argumentum Ambroſij eſſe Enthymema, ex antecedenti ſcilicet conſtans, & conſequenti. Antecedens eſt illud. *Imperiale Ius nullum eſt in his, quæ ſunt Domini.* Conſequens illud. *Ius mœnium ſacrorum Imperatori non eſt commiſſum.* Male ergo coarctas antecedens ad conſequens, cum ex bona Logica, tanquam pars in toto, conſequens in antecedenti contineatur.

L. *Neque vero in his, quæ ita diuina ſunt, Rex noſter vllum ſibi Ius vendicat. Neque ſibi ſacrarum Aedium Ius commiſſum exiſtimat; vtque non domum priuatam vllius iure, ſic neque Domum Dei auferre fas putat, neque qui abſtulerunt, vnquam probauit.*

M.A. Quod Rex Iacobus, illos ſuos prędeceſſores damnet (ſi vera ſunt, quæ narras) qui res Eccleſiæ abſtulerint, laudem meretur. At velim, argumentareris a templo manufacto, ad templum illud *Superædificatum ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu.* Nullum in illo Ius Regi competit, ſummum in iſto Ius Regi competet? In Dominum Domus Ius habebit ſupremum, in Domum Domini nullum omnino? Næniæ ſunt iſtæ L. Fatere ergo, fatere, ei; cui nullum Ius competit in Templis, & ſacris ædibus, nullum quoque competere in Eccleſia Chriſti, propter quam tem-

pla facta, & ordinata ſunt; Nec enim ſupra finem poteſtatem habere poſſibile eſt, qui in medijs ad ipſum nullam omnino habeat. —

Verum excuſare te neſcio, dum lego Iuramentum Primatus, quod in articulis xj, xij Edicti ſui, Rex iurari ſibi vult, ſub pœna læſæ Maieſtatis. Iuramentum enim dicit. *Quod Maieſtas Regia vnicus eſt ſupremus Gubernator huius Regni, tam in omnibus ſpiritualibus, ſiue Eccleſiaſticis rebus, aut cauſis, quam in temporalibus.* Si Rex credit, ſe ſupremum eſſe Gubernatorem, in Regno ſuo, rerum omnium in omnibus rebus, & cauſis Eccleſiaſticis, ſiue ſpiritualibus, quomodo non exiſtimat, ſacrarum Ædium Ius ſibi commiſſum fuiſſe? Hic tua logica opus eſt.

L. *Quam eius mentem heroicam legibus iam ſuis teſta-, tam voluit, de non alienandis, non elocandis in longũ tem-, pus Eccleſiæ rebus. Vtinam, qui per orbem Chriſtianum, Principes ſunt, ſciant omnes, vtinam & imitentur.*

M. A. Hæc quam libentiſſime commendarem & ego, ſi fas eſſet; verum duo me detinent: alterum, quod non cognoſco materiam legis legiſlatoris Poteſtati ſubiectam; alterum, quod illi Eccleſiæ bona non ſunt reſtituta, cui pie a fidelibus legata, & dicata fuere.

L. *Sed tu hic inepte prorſus, qui, quæ ad poſſeſſiones refe-, runtur, ad alia detorques, vt ſi Regi ſacrilego eſſe non li-, ceat, neque liceat ei, Eccleſiæ aliam rem vllam moderari; , Quo & illa referri poſſunt. Non eſſe eum ſupra Eccleſiam, , vt eam tollendam orthodoxis, Arianis tradendam, vel de-, beat, vel poſſit decernere.*

M. A. Sed tu hic inepte prorſus, qui dum lutum luto purgas, pro cæco exoculatus appares. Porrc bona temporalia, & terrena, inſtrumenta eſſe bonorum altioris ordinis, docent non modo Theologi, ſed communi conſenſu Philoſophi, & tu, qui Ariſtotelem profiteris, id noſſe, & legiſſe debes. Collocantur proinde in infimo bonorum omnium

loco,

loco, & gradu. Hinc fit, vt ſi Rex ſacrilegio obnoxius ſit (quod tu fateris) ſi ſuo Iuri ſubiectos velit agros, & parietes Eccleſiæ, quanto magis eiuſdem peccati reus erit, dum ſibi ſubijciat, quæ altiorem locum tenent inter res Deo dicatas? Ergo non Cardinalis, ſed tu ineptus, qui non percepiſti huius rationis vim, & efficacitatem. Negabis Sacerdotes, inter Deo dicata, parietibus ſacris præferendos? audi Paulum Apoſtolum. *Ampliorem honorem habet Domus, qui fabricauit illam.* & alibi. *Sine vlla contradictione, quod minus eſt a meliore benedicitur.* Hebr. cap. 3. Hebr. cap. 7.

Riſum ſane continere non potui, vbi reliqua illa tua legi, *Non eſſe Regem ſupra Eccleſiam, vt illam tollendam orthodoxis, & Arianis tradendam, vel debeat, vel poſſit decernere.* Credidiſti tu, Ambroſium loqui de templo manufacto, cum dixit. *Bonus Imperator non ſupra Eccleſiam, ſed intra Eccleſiam eſt.* Id vero ita ineptum eſt, vt ſequatur. Qui, ex Imperatoribus non ſunt intra parietes Eccleſiæ, mali ſint; boni vero, qui tantum manent ſub Tegulis. Non loquitur Ambroſius de templo manufacto, loquitur de Eccleſia, quæ eſt conuocatio fidelium; ſupra hanc non eſt bonus Imperator, ſed intra. Atque ita ſi Rex tuus bonus eſſe vult, deſinat eſſe ſupra, & introcedat. Senſus enim Ambroſij eſt illud. *Imperator Catholicus filius eſt, non præſul Eccleſiæ.*

Non eſſe ſupra, dicis, vt eam tollendam orthodoxis, vel tradendam Arianis debeat, vel poſſit decernere? & non erubeſcis? Abſolute negat Ambroſius, Imperatori Ius vllum competere ſuper Dei templo. *Ius Cæſaris,* inquit, *non poteſt eſſe Dei templum. Ad Imperatorem palatia; ad Sacerdotes Eccleſiæ pertinent.* Illud ergo Ius omne, quod Ambroſius negat Imperatori, Sacerdoti concedit.

L. *Nam quod ſubijcit alterum Ambroſij dictum, de iudicijs fuit. Prouocatus ad diſputandum de Fide Chriſti cum Auxentio, ſub iudicibus Ethnicis, Iudæis, Arianis, renuit.*

,*Iuſtam certe cauſam habuit, ſi noluit in Palatio coram ,Ethnicis, & Iudæis de Chriſti diuinitate tractare cum ,Auxentio. Ad cauſas fidei aperte ſpectabat hoc; ne quis ,autem de ſententia eius error ſit, ingeminat ibi. (In cau-,ſa Fidei; In cauſa, inquam, Fidei) Atqui nos, vel Deus ,ipſe potius, non nos, gubernacula Regi mandauit externa ,diſciplinæ; ea autem ad cauſas Fidei torquere, nimis vio-,lentum eſt. In quibus tamen permitteret, id ſcio, Ambro-,ſius Imperatori, quod cuiuis de populo permiſit; permiſit ,autem populo, vt audita diſputatione vnuſquiſque eligat, ,quod ſequatur.*

M. A. Quod renuit Ambroſius diſputationem cum Auxentio, ſub iudicibus alienæ fidei, verum eſt; at verum non eſt, quod ea, quæ ex Ambroſio citas *In cauſa Fidei, in cauſa, inquam, Fidei* ſint in oratione, quam Cardinalis citauit, & Regi tuo obiecit, ſed leguntur in libello, quem Ambroſius obtulit Imperatori, antequam illam orationem haberet. Verum, quia ad libellum illum nos prouocas, audias quo fructu.

Aſſeris, externæ diſciplinæ Eccleſiæ curam Regibus eſſe cõmiſſam; at audi Ambroſium ibi. *Nec quiſquam cõtumacem me iudicare debet, cũ hoc aſſeram, quod Auguſtæ memoriæ Pater tuus, non ſolũ ſermone reſpondit, ſed etiam legibus ſuis ſanxit. In cauſa Fidei, vel Eccleſiaſtici alicuius ordinis* (Audin' L?) *vel Eccleſiaſtici alicuius ordinis eũ iudicare debere, qui, nec munere impar ſit, nec iure diſsimilis. Hęc enim verba reſcripti ſunt; hoc eſt; Sacerdotes de Sacerdotibus voluit iudicare. Quin etiam ſi alias quoq. argueretur Epiſcopus, & morũ eſſet examinanda cauſa; etiam hanc voluit ad Epiſcopale iudicium pertinere.* Hæc Ambroſius ibi. Vide modo, an Ambroſij, & Valentiniani ſententia ſtare poſſit cum tuo Regis Primatu, & Eccleſiaſtica diſciplina.

Mirari vero non deſino, aſſerere te, ſine pudore, *Regem ,tuum exiſtimare, ad ſe pertinere ſola gubernacula exter-*

,næ diſciplinæ Eccleſiaſticæ; non Fidei. Si enim Regum eſt confirmare, & infirmare, approbare, & reprobare Concilia; ſi Canones nulli ſunt, & legis vim habere non poſſunt, vt tu aſſeris, niſi muniantur Regum auctoritate; quomodo gubernacula fidei illis non ſunt commiſſa? Si Rex tuus iurari vult ſupremus Gubernator omnium rerum, & cauſarum Spiritualium, & Eccleſiaſticarum, quomodo gubernacula fidei non credit ſibi eſſe concredita? Non ergo torquemus nos gubernacula Regum ad cauſas Fidei: Vos, vos ipſi eſtis, qui torquetis. Id vero, tua ſententia, nimis violentum eſt.

Ad poſtrema illa verba, quibus, quid repræhẽdas in nobis optime intelligo, cum nolim nouam excitare litem, qua vobis nouam peccandi occaſionem ſuggeram; dicam tantum, quod Ambroſius reliquit, vt vnuſquiſque eligeret, quod ſequeretur, quia ibi aliud non poterat.

L. *Et hic etiam operæpretium ſcire, Quis, Cui loquatur. ,Loquitur autem Valentiniano Iuniori, imberbi adhuc, & ,imperito adoleſcenti, necdum baptizato; omnia ex matris ,ſuæ Arianæ arbitrio per fas, atque nefas gerenti, dum il-,lud a paraſitis ſuis ſubinde audiret. Imperatori licere om-,nia. Certe ad hunc talem, quis putet iudicia, quæ dicis, ,pertinere? At ad Conſtantinum, Theodoſium, Patrem e-,ius, eiuſdem nominis alterum, & pertinuiſſe, & delata eſ-,ſe mox doceo.*

M. A. Quis, Cui loquatur hic nihil intereſt, & perdis operam in deſcribendo Valentinianum. Dixit Ambroſius. *Imperator bonus intra Eccleſiam non ſupra Eccleſiam eſt.* Sanxit Valentinianus, iſtius Valentiniani pater, legem, quam audiſti Ambroſium probare, tam de fide, quam de ordinibus, & iudicijs Eccleſiæ. Quare etiam ſi Valentinianus hic fuiſſet Conſtantinus, vel Theodoſius, vel Valentinianus alter, vel alius bonus Imperator, hæc iudicia ad illum nec pertinuiſſent, nec deferri potuiſſent. Locum

repete.

repete. Ambroſius non in vitijs perſonæ, ſed in defectu Poteſtatis collocat fundaměta ſuæ cauſæ. Quam egregie prçſtes, quod mox te docturum polliceris, mox videbimus.

Sancti Martini auctoritas, in Regis Primatum defenditur contra L. Cap. XI.

Car.] SANCTVS *Martinus Epiſcopus Turonenſis, Maximo Imperatori in faciem dixit. Nouum eſſe, & inauditum nefas, vt cauſam Eccleſiæ iudex ſæculi iudicaret.*

L. *Maximum vero tuum, Imperatorem negamus. Non „enim legitime, ſed ritu tyrannico, & tumultuante milite „initiatum. Neque ergo in Cæſarum albo numeratur; legi„timi Imperatoris parricida, inuaſor Imperij, vir ſangui„nis, tãquam perduellionis reus, capite tandem cæſus Aqui„leiæ. Ita vero profanus, vt ſacrificia ſua gentilibus, aram „quoque Victoriæ reſtituerit, fautor etiam fuerit Iudęorum. „Notaui, vt ſciret Lector, quales tu ibi, hic Imperatores „ſelegeris. Tum, quæ hac cauſa? De Gnoſticorum Hæreſi a „Priſcilliano renouata, quam a ſæculi iudice dijudicandam, „nemo dixerit. Eſt tamen, Maximi iuſſu, cognitum ab Euo„dio præfecto, non de cauſa hæreſeos, ſed de obſcænis Priſcil„liani maleficijs. Denique inſtitutum hoc Maximi, vtcum„que Martino Turonenſi diſplicuit, at Leoni Romano (qui „vobis Martino maior eſt) placuiſſe teſtatur epiſtola eius ad „Turbium 93. Tum Ithacius, qui Maximo Concilij eius au„ctor fuit, in Synodo Treuirenſi abſolutus.*

M. A. Maximum hunc Britannum, Cardinalis vocauit Imperatorem, quia de facto per quinquennium Imperium occidentale tenuit; & tunc temporis etiam a ſanctis Patribus Imperator vocabatur; Quare ſanctus Ambroſius quoque pro Valentiniano iuniore Legatus, ad ipſum bis profectus eſt, & a Sulpitio in hac eadem cauſa non ſine laude nomi-

nominatur. *Maximus Imperator,* inquit, *alias ſane bonus.* Hunc igitur ita allocutus eſt S. Martinus. (Sed tu vbique eadem chorda oberras: cur quæſo rurſus ad perſonam declinas, cum Martinus non de perſona, ſed de Poteſtate loquatur?) *Nouum ſane, & inauditum nefas* (inquit Martinus) *vt cauſam Eccleſiæ iudex ſæculi iudicaret.* Siue ergo ſit Maximus tuus Tyrannus, ſiue Valentinianus, ſiue etiam Theodoſius, modo ſit iudex ſæculi: nouum ſane, & inauditum nefas, ſi velit cauſam Eccleſiæ iudicare.

His, & alijs effecit Martinus, vt dum apud Treuiros moratus eſt, vbi ſedem Imperij Maximus collocarat, in Sontes Imperator non animaduerteret. Tamen damnati tandem abſente Martino, Priſcillianuſque morti adiudicatus, non ab Euodio, ſed a Maximo ipſo.

Scire vero debebas, aliud eſſe, quod damnatur a Martino, his verbis; aliud, quod placet Leoni. Martinus hiſce verbis repræhendit Maximum, quod appellationes admiſerit, a Concilio ad ſe ipſum, id vero nunquam probauit ſanctus Leo. Quod probatur Leoni, hoc eſt, quod Priſcillianus cum aſſeclis, tanquam monſtra humani generis, Principum gladio, e medio ſint ſublati. Vide hiſtoriam in Sulpitio, & epiſtolam in Leone.

Synodus Treuirenſis, quæ Ithacium abſoluit, fuit ſchiſmaticorum, Ithacianorum conuocatio, quare reprobata a Siricio Pontifice Romano, & a ſancto Ambroſio, vt apparet in Concilio Taurinenſi cap. 5. Manet ergo efficax argumentum ex Martini verbis, & tua figmenta corruunt.

Fruſtra

Fruſtra laboraſſe Aduerſarium in Auguſtino, cuius Teſtimonio eius Primatus refellitur.

Cap. XII.

Car. SANCTVS *Auguſtinus Epiſcopus Hypponenſis, in epiſtola 46: 50: & 165. docet quidem piorum Regum eſſe, Eccleſiam Dei defendere, ſeueriſque pœnis, ac legibus hæreticos ab Eccleſia damnatos coercere; ſed ibidem Donatiſtas grauiter reprehendit, quod cauſam Eccleſiaſticam ad Regem Terrenum iudicandam, non ad Epiſcopos detuliſſent.*

L. *De Auguſtino, quod affers nihil ad rem. Deferri voluit cauſam Cæciliani ad Epiſcopos, non autem ad Cæſarem: Aequum poſtulauit. Id voluit, quod Conciliorum, Conſtantinopolitani ſextus, Antiocheni vndecimus, & duodecimus, Carthaginienſis 107 voluerunt. Non oportere de cauſis Epiſcoporum* βασιλικὰς ἐνοχλεῖν ἀκοὰς *Regijs auribus moleſtum eſſe. Sed referri primum ad Epiſcopos, & ab ijs, ſi fieri poſſet, terminari. Sed & Auguſtinus ipſe, & qui cum eo erant Patres in Synodo Carthaginienſi, &* βασιλικὰς διατυπώσεις *in cauſa Primoſi agnouerunt, & vero de rebus Eccleſiaſticis leges ab Imperatore ferri, ab ipſo petendum eſſe, miſſa ad hoc ipſum legatione ſtatuerunt: Canon. 100: 105. Male id quidem a Donato factum, quod inter Epiſcopos placide tranſigi potuit, de eo Imperatori moleſtiam exhibere. Sed tamen cum præter ordinem Donatus rem retulit ad Conſtantinum, is Romano primum Epiſcopo cum alijs tamen collegis; poſt Arelatenſi Synodo delegauit; poſtremo ipſe tota de re cognouit, & ſentētiam tulit. Donatiſtas Auguſtinus reprehendit, vt importunos; Conſtantinum, vt Ius Eccleſiæ inuadentem, non reprehendit. Secus fecit Donatus, quam debuit, quod rem ita mo-*

leſte

„leſte detulit. *Conſtantinus nihilo plus ſibi ſumpſit, quam „iure ſuo potuit; quod delatum iuſte iudicauit. Diuinitus „enim præcipi Regibus, vt in ſuo Regno bona iubeant, mala „prohibeant, non ſolum quæ pertinent ad humanam ſocie„tatem, verum etiam quæ ad Diuinam Religionem; Au„guſtinus ipſe auctor eſt.* Contra Creſcē. lib. 3. c. 51.

M. A. De Auguſtino quæ dicis, nihil ad rem; niſi priora illa verba tua. *Deferri voluit cauſam Cæciliani ad Epiſcopos, non autem ad Cæſarem, æquum poſtulauit.* In reliquis omnia torques, peruertis, corrumpis, & mala fide ſemper nobiſcum agis.

Dicis, voluiſſe Auguſtinum, quod Conciliorum Canones, Conſtantinopolitani 6. Antiocheni 11, & 12. Carthaginienſis 107. voluerunt.

Omnia Concilia Conſtantinopolitana, ſi perlegas, nullum Canonem ſextum reperias, in quo hac de re ſermo habeatur. Illud verò Concilium Carthaginienſe, quod citas, nullum Canonem 107. habet; definit in cap. 105; te ergo decepit in his collector tuus.

Verum, quia dicis, omnes hos Canones idem voluiſſe, donemus adeſſe Canones illos, & videamus, quid voluerint. xj, xij, Antiocheni, quos rectè allegas, vt cognoſcamus, quam recte in reliquis te geras.

Canon xj. *Si quis Epiſcopus, aut quilibet regulæ ſubiectus Eccleſiæ, præter Cōcilium, & literas Epiſcoporum Prouinciæ, & præcipue Metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari, & abijci oportere non ſolum a communione, verum & ab honore, cuius particeps videtur exiſtere; quia Venerandi Principis auribus moleſtiam tentauit inferre, contra leges Eccleſiæ. Si igitur adire Principem neceſſaria cauſa depoſcit, hoc agatur cum tractatu, & Concilio Metropolitani, & cæterorum Epiſcoporum, qui in eadem Prouincia commorantur, qui etiam proficiſcentem ſuis proſequantur epiſtolis.*

Canon xij. *Si quis a proprio Epiſcopo, Presbyter, aut Diaconus, aut a Synodo fuerit Epiſcopus forte damnatus, & Imperatoris auribus moleſtus extiterit, oporteat ad maius Epiſcoporum conuerti Concilium, & quæ putauerint haberi iuſta, plurimis Epiſcopis ſuggerant, eorumque diſcuſſiones, ac iudicia preſtolentur. Si verò hęc paruipendentes, moleſti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos eſſe, nec locum ſatisfactionis habere, nec ſpem futuræ reſtitutionis penitus opperiri, dijudicamus.*

Primum lectori imponis, dum vis, Concilia ſtatuiſſe de ſolis Epiſcopis, ac ſi de reliquis Eccleſiaſticis nulla illis cura fuiſſet. Tamen xj, inquit; *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut quilibet regulæ ſubiectus Eccleſiæ.* & xij. *Si quis a proprio Epiſcopo Presbyter, aut Diaconus, aut a Synodo fuerit Epiſcopus forte damnatus.* Viden hic, præter Epiſcopos, omnes etiam gradus Clericorum?

Imponis ſecundo lectori, dum de tuo addis verbum illud *Primum,* ac ſi Concilia vetuiſſent non abſolute Eccleſiaſticis, ne Imperatorem adirent; ſed ne ipſum adirent, ipſiuſque poſtularent iudicium; niſi poſt latam ſentẽtiam ab Epiſcopis. Concilia verò abſolute id vetant, tam ante, quam poſt Epiſcoporum iudiciũ, & quando etiam adſit cauſa neceſſaria, ſumma ſeueritate puniunt adeuntes, ſine conſenſu, & literis Epiſcoporum. Relegantur Canones.

Vides quo loco habiti ſint Imperatores a Patribus, in negotijs Eccleſiæ? *Niſi Epiſcopi velint, niſi Concilia probent; nemo, etiamſi neceſſitate compulſus Imperatorem adeat. Hac lex eſto.* Quem hic dixeris caput Eccleſiæ? Imperatorem? an Epiſcopum? Imperator nõ admittitur, niſi ad ea, quæ placent Epiſcopo; Epiſcopus verò ad omnia, & Epiſcopum Imperatori poſtpones?

Voluit ergo, dicis tu, Auguſtinus, quod allegati Canones. At allegati Canones volunt; Imperatori in negotijs Eccleſiæ Ius nullum eſſe, niſi quod concedatur Epiſcoporum

rum conſenſũ; quare ſuprema illa tua in Rege poteſtas, ſuprema eſſe deſinit, & e gradu deijcitur, dum circumciditur, Epiſcoporum iudicio.

Quæ de cauſa Primoſi adducis, aperte cõtra te faciunt. Petierat Primoſus Imperatoris iudicium; renuit Imperator, & Primoſo iubet, vt ante Concilium iudicãdus compareat. Agnoſcunt Patres, in Concilio Carthaginienſi, quid Imperator conſtituerit (quod græce ſcripſiſti) in cauſa iſta; citant Primoſum, Primoſus non comparet, & hoc ad rem? immo non contra rem tuam? Ex eo, quod Imperator recuſat iudicium Primoſi, & iubet, vt adeat Concilium; Ego certe nihil aliud poſſe colligi, credo; niſi quod Imperator crediderit, cauſas Epiſcoporum ad ſe minime pertinere, ſed ad Concilia. Egregia, ſ. argumenta, quibus Primatum confirmas; & pro his honoraris? Ne vero quis ambigat de noſtra fide, en verba Concilij de Primoſo *Proteſtatos eſſe præterea Mauros Cæſarienſes conſtat, Primoſum per principales Ciuitatis Taguenſis conuẽtum literis eorum fuiſſe, vt ſecundum Principalia ſcita plenario Concilio ſui præſentiam faceret, vt oportuit: requiſitus Primoſus, repertus non eſt, ſicuti Diaconi renunciauerunt.*

Quod addis *Et de rebus Eccleſiaſticis leges ab Imperatore ferri, ab ipſo petendum eſſe, miſſa ad hoc ipſum legatione ſtatuerunt cap. 100. & 105.* hæc de tuo capite dicis, illis enim capitibus iſta ne ſomniauit quidem Concilium. Nam cap. 100. nihil aliud habetur, niſi concluſio actorum diei primæ Iunij, & indictio Concilij pro die ſecunda. Capite verò 105. nihil aliud inuenies, licet millies reuoluas, & relegas, niſi epiſtolam Concilij ad Cæleſtinum Romanum Pontificem. Necubi verò apicem reperias de legibus Eccleſiæ; de Imperatore; de legatione. Hæccine tua in referendo fides?

Ex eo autem, quod Conſtantinus bis requiſitus, vt Cęciliani cauſam iudicaret, bis recuſauit, & rem integram

 reliquit

reliquit Eccleſiaſticorum ſententiæ, cur non infers. Imperatori non licere de rebus Eccleſiaſticis iudicare? Ex gemino Conſtantini facto nihil colligis, & ex vno tantum, quod etiam coactus fecit, &, vt ait Auguſt. epiſt. 162. *Veniam petiturus ab Epiſcopis*, totum Ius vis pendere? Semel tantum voluit, bis noluit; & cum voluit exclamauit. *O rabidam furoris audaciam; ſicut in cauſis gentilium appellationes interpoſuerunt*, & tu hoc tanti facies? Quando ergo iudicauit, non id fecit, quod crederet, iſtud iudicium ad ſe pertinere, non quod arbitraretur, poteſtatem ſe accepiſſe a Deo ſuper Epiſcopis; id enim aperte negauerat in Concilio Niceno; & hic deteſtatus fuerat tãquam rem nefariam, & gentilium ritui ſimilem; qui omnes cauſas, etiam quæ ad Religionem pertinerent, deferebant ad Imperatorem, quia eorum Pontifex erat. Fecit tamen, vt maius malum vitaret in Eccleſia Dei. Cœperat diuidi Eccleſia. Donatiſtæ Catholicos Pontifices omnes, vt hoſtes recuſabant, negabant Eccleſiam eſſe alibi, quam in parte ipſorum. Vidit prudentiſſimus Imperator, quas minaretur ruinas ignis iſte, niſi cito occurreretur; Senſit Donatiſtas exoptare eius ſententiam, tanquam illius, quem credebant indifferentem, & erga illos haud male affectum; ideo ad maius malum euitandum, Poteſtatis plus ęquo ſibi aſſumendum eſſe credidit, ratus ſi quid delinqueret; ab Epiſcopis venia, dilui poſſe peccatum.

Non reprehendit (vt dicis tu) Auguſtinus Donatiſtas, quod præter ordinem, rem detulerint ad Conſtantinum, ſed abſolute, quod detulerint. Vide loca citata. Repræhendit Auguſtinus, quod repræhendit etiam Conſtantinus, Conſtantinus verò, non ordinem, non importunitatem, ſed factum repræhendit. Audi, *Petitis a me in ſæculo iudicem, non ego ipſe Chriſti iudicium expectem?* Hæc reſponſio Conſtantini ad priores preces Donatiſtarum. In hac verò non ordinem iudicij, non importunitatem re- *Opt. lib. 1.*

præhen-

præhendit, ſed ſubſtantiam facti; quod ſcilicet nolent ſtare iudicio Eccleſiæ. (Quod vocat *Iudicium Chriſti*) cui ipſe Imperator ſtaret. Ad poſteriorem verò appellationem audiſti cõparatos fuiſſe Donatiſtas Gentilibus, qui in omnibus cauſis, etiam religionis, & Sacerdotum, confugiebant ad Imperatorem, tanquam ad Iudicem ſupremum, quippe qui eorum Pontifex eſſet.

Conſtantinus ergo, dum iudicauit de illo iudicio, cui ipſe ſua confeſſione ſubditus eſſe deberet, & dum fatetur appellationem hanc imitari ritus gentilium, & dum iudicat veniam petiturus, dubio procul fatetur, feciſſe ſe quod Iure facere non poterat. Cui ergo potius credamus tibi? an illi?

Quæ addis ex Auguſtino cõtra Cres. Vtinam Rex tuus audiret, & intelligeret, non enim mala iuberet, & bona prohiberet, quæ attinent ad diuinam Religionem. Iubent hæc, & prohibent hæc Catholici Principes, non tanquam capita, ſed tanquam filij Eccleſiæ, cui non præſunt, ſed ſubſunt; legeſque ſuas ſacrorum Canonum miniſtras, nõ magiſtras volunt. Hoc Auguſtinus commendat, quòd tibi, ſcio, non arridet.

Gelaſij Teſtimonium confirmatur contra Aduerſarij reſponſa. Cap. XIII.

Car. SANCTVS *Gelaſius Romanus Pontifex, in epiſtola ad Anaſtaſium Imperatorem. (Noſti, inquit, Fili Clementiſſime, quod licet præſideas humano generi dignitate rerum terrenarum: tamen Præſulibus diuinarum deuotus colla ſubmittis) & paulo poſt (Noſti itaque, ex illorum te pendere iudicio; non illos ad tuam poſſe redigi voluntatem.)*

L. De

L. *De Gelaſio feciſti factum Torto dignum; tortam enim rem refers, & mutilam; & mala fide. De Sacramentis agitur, in quibus non ſummam, quin nullam omnino poteſtatem Reges ſibi vendicant. Apponam verba integra. (Noſti fili Clementiſſime, quod licet præſideas humano generi dignitate rerum, tamen Præſulibus diuinarum deuotus colla ſubmittis, atque ab eis cauſas tuæ ſalutis expetis; inque ſumendis Eccleſiaſticis Sacramentis, eiſque vt competit diſponendis ſubdi te debere cognoſcis, religionis ordine, potius quam præeſſe. Itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem.) Audin in ſumendis, in diſponendis Sacramentis? Audin inter hæc? Quæ verba tu, ne quaſi ſorex tuis indicijs perires, quaſi mus Ponticus præroſa poſuiſti.*

M.A. De Gelaſio feciſti factum Tu, tortore dignũ, pro veris enim falſa ſubijcis, & mille modis imponis lectori; Sed adeo imprudenter, vt cui mens non deſit, eam tibi defuiſſe putet.

Dum Sacramenti nomen Gelaſius vſurpat, arbitratus es, illum loqui de Sacramẽtis Eccleſiæ, quæ ſunt vaſa gratiæ; in his verò Reges nullam omnino poteſtatem ſibi vẽdicare, aſſeruiſti. Vtrumque male, vtrumque falſo.

Rex tuus iurari vult ſupremus Gubernator omnium rerum, omniumque cauſarum Eccleſiaſticarum, & ſpiritualium; & in Sacramentis nullam omnino poteſtatem ſibi vendicat? Si Reges non vendicant, & Iacobus vendicat, ergo tua ſentẽtia, vel ipſe non eſt Rex, vel Sacramenta tibi non ſunt res ſacræ Eccleſiaſticæ, & ſpirituales.

Tu, qui vis Reges poſſe, pro arbitrio confirmare, & infirmare, approbare, & reprobare Concilia, Concilia inquã, etiam generalia; in Sacramentis nullam Regibus poteſtatem concedes? De his ſemper in omnibus Concilijs potiſſima geſta.

Sed audi Regem tuum Catholicos alloquentem. *Immo*

cum

,cum Paulo, opto, vos omnes fieri tales, hac vna in re, qua- *Præfat.monit.*
,lis ego ſum. In primis, vt velitis ſcripturas peruolutare, 113.
,ex his credendi normam petere; neque ſuper aliorum in-
,certis opinionibus; ſed veſtra ipſorum certa ſciētia Fidei
,fundamenta collocare; Quando Iuſtus ſua fide viuit, &c.
,vnuſquiſque ſit fide propria ſaluus. Rex tuus ergo, qui quemlibet vult ſuper fide ſupremam poteſtatem habere, ad ſui exemplar, profecto credet etiam non nullam; ſed eſſe ſupremã poteſtatem omnibus Regibus ſuper Fidei Catholicæ Sacramentis. Non ne ergo tu rem tortam retuliſti, & mala fide, qui id negaſti? Aſſerit ille, negas tu, cui credendum?

Erraſti etiam in intelligentia verbi huius *Sacramenti*, non enim percepiſti, quo ſenſu Gelaſius illud vſurpauerit. Sacramentum in ſacra Scriptura ſignificat aliquando vaſa illa gratiæ a Chriſto inſtituta, pro ſalute fidelium: Significat aliquando etiam idem, quod myſterium, & quid occultum. ita Thobiæ cap. 12. num. 7. Sapiētiæ 2.22; 6.24. Dan. 2. 18. 30. & 47. Epheſ. 1. 9. & alibi ſæpius. Quomodo autem illud intellexerit Gelaſius; intelligentia dictorum, ex cauſis ſumenda dicendi.

Gelaſius, poſt triennij longanimitatem, qua ſolis citationibus egerat, cùm Achacio Patriarcha Conſtantinopolitano hæreſi Eutichiana infecto, ipſum tandem loco mouit. Anaſtaſius Imperator Orientis, qui Achacium fouebat id ægre tulit, nec Pontificis ſententiam executioni mandari permittebat, Gelaſium potiſſimum repræhendens, quod ſine conuocatione Concilij Achacium depoſuiſſet. Scribit idcirco Pontifex epiſtolam illam ad eumdem Imperatorem; admonetque illum, hac in cauſa ſtare debere Sacerdotum ſententiæ; non eorum decretis ſuum præferre iudicium. Apparet ergo quid *Sacramenti* nomine Gelaſius intelligat; Nam ſi per *cæleſte Sacramentum* intelligit etiam ordinem, quo poſſunt deponi Antiſtites

Eccle-

Eccleſiaſtici; ſcilicet, an ſolummodo in Concilio, an etiam extra; dubio procul *Sacramentum cæleſte* illi eſt, quicquid ad res Religionis, ſpirituales, cœleſtes, & Eccleſiaſticas pertinet: Chriſti enim fides, religio, & Eccleſia *Sacramenta cæleſtia* maxima ſunt. Hoc pacto Gelaſij ratio efficax eſt. Nam in his, quæ ad Fidem, Religionem, & Eccleſiam Chriſti pertinet, Imperator ordine Religionis, ſubeſſe Sacerdotibus debet, in his eiſdem deuotus colla ſubmittere; quare cum Antiſtitum munus ad Eccleſiam, Fidem, & Religionem pertineat; ſupereſt, vt in iſtis Imperator, nõ poſſit Sacerdotes ad ſuam redigere voluntatem; ſi vero nomine *Sacramenti cæleſtis*, vaſa illa gratiæ Gelaſius intellexiſſet; videtur ratio eius minime valida. Nam ex eo, quod Imperator non poteſt diſponere de Sacramentis Eccleſiæ, non video quomodo poſſit inferre, vt non poſſet etiam iudicare, quomodo, & quo ordine depoſitio Antiſtitum fieri poſſit: an ſcilicet in Concilio, an extra. Quid ergo nomine *Sacramenti* Gelaſius intelligat, videre iam potes. In his ſumendis, in his diſponendis fac vt Rex tuus Sacerdotibus ſubijciatur, & lis de primatu deciſa. Gratias exinde age Cardinali, qui partem illorum retulerat tantum, quæ probant ſatis, quod ipſe volebat, cætera omittens breuitatis ergo. Nos quoque tibi gratias habemus, qui dum verba omnia Gelaſij retuliſti, iuxta prouerbium: *Ilienſis cum ſis, tragœdos conduxiſti.*

Manere

Manere in robore, contra diuerticula Aduerſarij, Gregorij Teſtimonium aduerſus Primatum Regis.

Cap. XIV.

Car. SANCTVS *Gregorius lib. 5. epiſt. 21. Scimus, inquit, pijſſimos Dominos diſciplinam diligere, ordinem ſeruare, Canones venerari, & ſe Sacerdotalibus negotijs non miſcere.*

, L. *Gregorij locus, 25 epiſtola, non autem, vt tu poſuiſti, 21 eſt. In eo, nihilo meliore fide, rem geris. Quic, quid enim ſcribat Gregorius de pijſſimis Dominis, ſcis ipſe, ſi locum inſpexiſti, ſciat & lector, ſi vacat inſpicere, Iuſſiones Imperatoris in cauſis Eccleſiaſticis (cōtra quam, tu hic ponis) ter in ea epiſtola Gregorium agnouiſſe. Audienda erat cauſa Maximi Salonarum Epiſcopi, quicum, Gregorio lis erat. Scribit Maximus (Sereniſſimos Dominos praecepiſſe, vt Salonis cognitio; eſſe deberet.) Quid Gregorius reſpondet? Nullas ſe ea de re Iuſſiones accepiſſe; quod ſi qua ſit Iuſſio, eam per obreptionem elicitam ſe credere. At non reſpondet ibi, nullam de ijs Iubendi auctoritatem penes Imperatorem eſſe, quippe in cauſa Eccleſiaſtica; ſic autem reſpondere debuit, ſi cauſam tuam agere voluit. Secundo, incurrerat in Cenſuras Maximus; laxare eas ſe ſcribit Gregorius. Laxare; quomodo? ſecūdum Iuſſiones Sereniſſimi Domini Imperatoris. Tertio, ſuſpendit tamen interim Gregorius Maximū a Miſſarum ſolemnibus celebrandis, ſed quouſque? Quoaduſque voluntatem eiuſdem Sereniſſimi Domini cognoſceret. Ita cauſam eo loco cognoſcit, Cenſuram relaxat, ſuſpenſionem ſuſpēdit, omnia hac ex voluntate, & pro Iuſſione Imperatoris. Ter in Eccleſiaſtica cauſa iubet Imperator: Ter Pontifex paret Iubenti. Potuitne a te locus adduci,*

„*vel teſtis, qui magis pro aduerſario tuo, magis contra tē*
„*faceret? Et hac iam illa ſunt, propter qua moratus es le-*
„*ctorem, veteramenta omnia, detrita iam, & repetita mil-*
„*lies? Scimus vero hinc interim, pijſſimos Dominos in re-*
„*bus Eccleſiæ Iuſſiones ſuas interpoſuiſſe.*

M. A. Quod de numero epiſtolæ Typographi errorem correxeris, gratias agimus; in cęteris vero non poſſumus non dolere, quod tui ſemper ſimilis vbiq. videare; de more enim & hic, fallis, erras, vera non narras.

Fallis primo in hiſtoria, dum vis Gregorio litem fuiſſe cum Maximo. Maximus enim (Vide hanc eandem epiſtolam) quod eſſet ordinatus Symoniace, accuſatus fuit apud Gregorium; Gregorius eum citauit ad dicēdam cauſam. Maximus ſibi metuens, Romam ire non audebat, & diuerticula, quotquot poterat, quærebat; vt iudiciū Gregorij ſubterfugeret. Maximo ergo lis non erat cum Gregorio, niſi inter reum, & iudicem, non inter actorem, & reum litem reperias.

Deinde. A temeritatis, & mendacij nota te excuſare neſcio, dum mendacij inſimulas Gregorium, quod „*Quicquid dicat de pijſſimis Dominis, quod ſe non miſceant Eccleſiaſticis negotijs; contra tamen Ter agnouerit in ea epiſtola, in cauſis Eccleſiaſticis, Iuſſiones Imperatoris.* Hęccine tua modeſtia, erga tātum, & tam ſanctum Pontificem? „*Quicquid dicat, veritas ſe habet ſecus quam dicit.* hæc tua vox, hæc tua ſententia. At mea, quicquid dicas Tu tunc verum eſt, cum ſecus quam dicas. Tu forte id fateberis, re melius perſpecta.

Honoris ergo, epiſtolas Imperatorum Antiqui *Iuſſiones* appellarunt, ſiue præcipiant, ſiue hortentur, ſiue conſulant, ſiue rogent *Iuſſa* vocantur. Lector conſulat caput 44. iſtius quæſtionis, in quo agimus de cōuocatione Conciliorum, & quamplurimis Teſtimonijs id confirmatum reperiet. Quare ex eo ſolo, quod vocentur *Iuſſiones*, non

poteſt

poteſt colligi, quod proprie epiſtolæ Imperatoris præcipiant, imperent; ſed opus eſt ex eorum formula rem diiudicare. Rogare enim poſſunt *Iuſſiones* iſtæ, hortari, conſulere. Exhibe ergo literas Mauritij, oſtende ibi, quæ opinaris Præcepta, & viciſti; Quod ni feceris, vincam ego, qui probabo literas illas nihil Iuſſiſſe. Inquit Gregorius. *Quod vero indicas Sereniſſimos Dominos, vt illic debeat eſſe cognitio, Præcepiſſe; Nos quidem nullas eorum alias de hac re Iuſſiones accepimus, niſi vt ad nos venire debeas.* Pulchrum videlicet genus præcepti; Præcepit Nobis, vt Tu ad nos venire debeas. Præceptum non debebat fieri Gregorio; ſed Maximo, non enim Præcipitur iudici, vt reus ipſi iudici parere debeat; ſed reo, vt iudici pareat. Cogeris ergo fateri (ſi tibi ſenſus ſit) *Iuſſiones* illas non fuiſſe proprie *Iuſſa*; ſed ſimplices literas Imperatoris, quibus ſuam voluntatem Pontifici ſignificarat. Gratificauit vero Pontifex, Ter requiſitus, Imperatori; poſtulabant enim tempora, & ſtatus rerum Eccleſiaſticarum, vt Imperator, penes quem ſumma eſſet totius orbis, Catholicis conſentiret, ne ad iracundiam prouocatus ea inferret mala Eccleſiæ, quæ ſemper huiuſmodi hoſtes intulerunt.

Dicis, quod Gregorius *Non negauit ſe accepiſſe Iuſſiones Imperatoris; quia nulla de his iubendi auctoritas penes Imperatorem ſit; quippe in cauſa Eccleſiaſtica.* Dixit id Gregorius, quod tu negas, ſed modeſte dixit, tamen adeo aperte, vt præter te, nemo forte id negare auſit. Audi Gregorium. *Nobis, & omnibus notum eſt, piiſſimos Dominos diſciplinam diligere, ordines ſeruare, Canones venerari, & ſe in cauſis Eccleſiaſticis non miſcere.* Et tu vbi hoc audiſti, legiſti, audes dicere, Gregorium *Non reſpondiſſe, nullam de ijs iubendi auctoritatem penes Imperatorem eſſe, quippe in cauſa Eccleſiaſtica?* Poteratne, vel modeſtius, vel liberius proferre Gregorius, quod tu inficiaris? Quonam humiliori, & liberiori modo Imperatorem mo-

nere poterat; quod Eccleſiaſticis negotijs ſeſe immiſcuiſſet, odiſſet diſciplinam, ordines peruertiſſet, Canones proſtituiſſet? Dixit ergo Gregorius, quod Tu eum dixiſſe negas; vtinam Tu Iacobo, quod Mauritio Gregorius.

Ex Conſtantini ſententia ruere Primatum Regis; cui quæ L. obijcit, confutantur. Cap. XV.

Car. VENIO *nunc ad Principes ſæculi. Conſtantinus Magnus, cum Donatiſtæ non contenti Epiſcopali iudicio, ad ipſum cauſam Eccleſiæ detuliſſent, ita exclamauit.* ,(*O rabida furoris audacia: ſicut in cauſis gentilium appellationes interpoſuerunt.*) *Refert hæc verba Conſtantini Optatus Milleuitanus lib.* 1. *contra Parmenianum. De eodem ita ſcribit ſanctus Auguſtinus in epiſt.* 167. (*Conſtantinus non eſt auſus de cauſa Epiſcopi iudicare.*)

L. *Nec meliora ſunt, nec magis ad rem illa, quæ iam ſequuntur, Principum. Conſtantinus ita dixit, cum appellarent ad eum Donatiſtæ. (O rabidam furoris audaciam, &c.) Credimus Optato, Conſtantinus ſic dixit; ſed Conſtantinus quid fecit? Delegauit primo, ſecundo qui audirent, poſt audiuit ipſe, & ſententiam tulit. Quid verba audiam cum facta videam? Culpa quæ fuit, in Donato fuit, qui odioſe interpellauit, non in Conſtantino, credo, qui iuſte rem iudicauit. Alioquin & tu exclama. O rabidam Conſtantini audaciam, qui admiſit ſic appellantes, vt nos exclamemus, O rabidam Torti audaciam, qui Conſtantinum damnat audaciæ, quem Optatus auctor ſuus non auſus damnare. Tum & Auguſtino credimus, non auſum, initio. Sedenim, qui non auſus, initio, de cauſis ijs cognoſcere (quippe qui necdum aſſuetus ad illas, neſciret forte quid illarum cognitio poſtularet) prouectior iam factus, & auſus, & fecit. Scis quid ſcripſerit ad Nicomedienſes*

Theodor. lib. 1. cap. 13.

, *dienſes in cauſa Euſebij, & Theogonij, quos deportari fe-*
, *cerat; (ſi quis faueret illorum audaciæ; miniſtri Dei, hoc* Socrat.1.34.
; *eſt, mea auctoritate coercebitur) Scis quid ad Synodum*
; *Epiſcoporum Tyri (Cuncti quotquot Synodum Tyri com-*
; *pleſtis, ſine mora ad pietatis noſtræ caſtra properetis; ac re*
; *ipſa quam ſyncere, & rectè iudicaueritis oſtendatis; idque*
, *coram me, quem ſyncerum eſſe Dei miniſtrum; neque vos*
; *ſane negabitis) Immo & in hoc quoque ipſo, quod initio*
; *non eſt auſus facere, paulo poſt animus ei non defuit fa-*
, *ciendi; fecit enim.*

M. A. Vti iudicio nos tuo de ſuperioribus, Patrum; ita de ijs, quæ iam ſequuntur, Principum Teſtimonijs indulgemus. Ægrotus Tu, ex tuo guſtu res iudicas, ſed quam bene, audi.

Primum opponis verbis Conſtātini eius facta, & dicis: , *Quid verba audiam, cum facta videam?* Ineptum ſane Argumentum; Quot peccata verbis damnantur a Paſtoribus, quæ factis cōmittuntur? Dicat ergo populus. *Quid*, *verba audiam, cum facta videam?* atque ita concludat, paſtores credere, illa non eſſe peccata. Si Chriſto credis, ride, & contemne tuam hanc ratiunculam. *Quæ dicunt, facite,* inquit, *ſecundum opera eorum, nolite facere.* Vult ergo Chriſtus ſuos verba eorum audire, quorum vult facta contemni. Male itaque primo Conſtantini facta eiuſdem oppoſuiſti verbis.

Idque eo magis, quod habemus etiam facta Conſtantini eiuſdem verbis conformia. Noſti, iam peruulgatum eſt, quid in Concilio Niceno fecerit, combuſſit libellos accuſationis Epiſcoporum, renuit cauſas eorum iudicare, ipſiſque dixit. *Deus vos conſtituit Sacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de Nobis quoque iudicandi, & ideo Nos a Vobis Recte iudicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus iudicari; propter quod Dei ſolius expectate iudicium, & veſtra iurgia, quæcūque illa ſunt, ad illud diuinum reſeruen-*

tur

tur examen: Vos enim a Deo Nobis dati eſtis Dij, & conueniens non eſt, vt homo iudicet Deos; ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt; Deus ſtetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos diſcernit. Habemus ergo facta Conſtantini eiuſdem verbis conformia, habemus etiam facta verbis
Supra cap. 12. contraria; hinc facta ſola, inde facta, & verba, quæ ſequemur? De facto Conſtantini cauſam facti audiſti; Domino ſuo ſtat, aut cadit. Scio certe optima intentione feciſſe, ſcio etiam iuſtum iudicaſſe; potuit etiam circa poteſtatem, quid interceſſiſſe, quod ignoramus; nec enim inconſultis Sacerdotibus iudicauit. Qua in re quicquid deliquit denique proteſtatus eſt, de eo ſe veniam petiturũ ab Epiſcopis.

Quæ perſequeris, vt probes, Conſtantinum iudicaſſe
Socr. lib. 1. c. 3. poſtea de cauſis Epiſcoporum, trahunt me in ſtuporem in-
Sozom. lib. 1. genij tui. Euſebius, & Theogonius Ariani in Concilio Ni-
cap. 21. cæno damnati, & exauctorati, poſtea, Conſtantini iuſſu
Hiſt. Tripart. deportantur Nicomediam. Ad Nicomedienſes vero dat
lib. 2. c. 9. literas Imperator, eodem exemplo, quo refers. Et hoc tu vocabis iudicare de cauſis Epiſcoporum? Fac vt Rex tuus hoc modo iudicet de cauſis Epiſcoporum, non repugnabunt Catholici, ſed Tu fortaſſe.

Quæ ſubijcis de Concilio Tyri, ęque ſunt ad rem. Conciliabulum illud Tyri Arianorum fuit (niſi dicas Dæmonum) conuentus; in hoc (Euſebio eodem, & Theogonio ducibus) Athanaſius, ſimul cum Nicæna fide damnatus, Arius vero, & Euzoius reſtituti. Dici non poſſunt fraudes, aſtus, nequitiæ, quibus res omnis geſta eſt; ſuperant certe hominis captum. Lege hiſtoriam, ſi vacat. Athanaſius, cum videret ſe ſimul cum Catholica fide periclitari, cumque aliud remedium præ manibus non haberet, fuga ex hoſtium manibus elapſus, Imperatorem adiuit. Appellationem vero non interpoſuit; ſed tantum ſupplicauit, vt quæ Tyri geſta erant, denuo retractarentur ante Imperatorem. Audi Imperatorem ipſum eadem epiſtola. *Ille ta-*

men (Athanaſius) *cū, multa libertate, nihil peteret aliud à nobis, quam vt vos præſto eſſetis; quo neceſſitate vrgente, in præſentia veſtra, quæ paſſus eſſet, ſatis deplorare poſſet.* Satisfecit Athanaſio Imperator, vocauit Epiſcopos illos Arianos, & ante ſuum conſpectum rem denuo tractari voluit. Quare tua omnia ęque ſunt ad rem. Vis probare Conſtantinum iudicaſſe poſtea de cauſis Epiſcoporum, & duo eius facta adducis. In primo vetat, ne quis prę ſto eſſet duobus Epiſcopis hæreticis, & e gradu per Concilium vniuerſale deiectis. In ſecundo iubet Arianis tantum, vt ſe ipſo præſente cauſam fidei, & ſanctiſſimi Patriarchæ retractarent.

Quod vero his inſeris, Conſtantinū ſcilicet recuſaſſe iudicia iſta, quia tum tēporis *necdum* illis eſſet aſſuetus; hoc repugnat dictis Conſtantini. Dicit enim primo, *Se non iudicare, quia non acceperat a Deo hanc poteſtatem.* Dicit ſecundo, *Quod nolebat iudicare, quia ipſe quoque ſubiectus eſſet Eccleſiæ iudicio.* Dicit tertio, *Quod has appellationes admittere gentiliſmus erat.* Nunquam vero de illa cogitauit cauſa, quam tu fingis, immo veniam petiturus ab Epiſcopis, Epiſcoporum munere functus eſt. Manet ergo, te inuito, in robore teſtimonium Conſtantini contra Primatum veſtrum.

Valentinianum ſeniorem refragari, quicquid dicant Aduerſarij, eorum Primatui. Cap. XVI.

Car. VALENTINIANVS *ſenior Imperator, referente Sozomeno libro 6. hiſtor. cap. 7. (Mihi, inquit, qui ſum in ſorte plebis, fas non eſt talia negotia, videlicet Eccleſiaſtica, perſcrutari; Sacerdotes, quorum iſta curæ ſunt, inter ſe ipſos, quocunque voluerint loco, conueniant.)*

L. *Quod autem de Valentiniano ſeniore refert Sozomenus*

„*nus & tu ex illo, non ſane cohærent. Quid enim petebant*
„*ab eo Epiſcopi? vt ipſis ad corrigendum dogma conuenire*
„*permitteret. Quid autem reſpondit ille? Fas ſibi non eſſe,*
„*talia curioſius perſcrutari. Quam male cohærent hæc?*
„*Quid opus negare, quod nemo rogabat? Nam hoc illi non*
„*petebant, neque ea de re verbum in legatione vllum; tan-*
„*tum vt conuenire permitteret; quod ab eo permiſſum illis*
„*quocunque loco vellent. Locus ſane illuſtris pro Synodis*
„*non ſine auctoritate Regia conuocãdis, ad rem tuam nihil.*

M. A. Longior præ cæteris reſponſio iſta tua, plurimas quippe defenſiones excogitaſti, nulla forſan earum cõtentus; ſigillatim ergo eas referam, & diſcutiam. Primam audiuimus, in qua de more te geris. Vt enim rationem eludas, non erubeſcis facere, vel Sozomenum mendacem, qui falſa de Valentiniano retulerit, vel Valentinianũ ſtolidum, qui inepte ad Epiſcoporum preces reſponderit. Vera tamen Sozomenus narrauit, & rectiſſime Valẽtinianus reſpondit. Petunt Epiſcopi a Valentiniano, *Vt eis liceat in vnum conuenire locum*. Ad hoc reſpondet Valentinianus: *Quocunque voluerint loco conueniant*. Ad interrogationem rectiuſne poterat reſpõdere? Rationem verò reddit, cur nolit eis locum præfigere. *Mihi, qui ſum in ſorte plebis, fas non eſt, talia negotia curioſius inquirere.*

De loco Concilij; cur ſcilicet hic magis, quam alibi fieri oporteat, examen fieri debet. Hoc examen ad plebem non pertinet, ſed ad Paſtores illos, quos Spiritus ſanctus poſuit regere Eccleſiam Dei. Quare cum Imperator *In ſorte plebis ſit*, ei fas non eſt, talia negotia curioſius perſcrutari. Hæc eſt ratio Valentiniani, quem ideo imprudentem facere nulla Prudentia poteſt. Maxime ergo cohærent, quæ Cardinalis ex Sozomeno retulit; Et tu velim conſideres, tantum Imperatorem (cui, opinor, Regem tuum comparare non audebis) dicere, *Se in ſorte plebis eſſe*. Quam egregius ſit locus iſte pro Synodis non conuo-

candis

cādis ſine auctoritate Regia, paulo poſt audies. Vidiſti forſan leuitatē iſtius defenſionis, & ideo ad ſecundā cōfugiſti.

L. *Secundo. Voluiſti forte de Hiſtoria Tripartita rem referre, nam in ea petunt quidem, vt dignetur intereſſe. Vnde autem id referat Caſsiodorus, vix dicas; cum in nulla ſit trium partium, e quibus ſuum illud confecit opus Tripartitum. Sed neque ſic coharet. Illi enim de præſentia interpellant; Ille reſpondet de ſcrutinio. Poterat autem intereſſe ſcrutinio, nec ipſe tamen perſcrutari.* *Lib.7 cap.12.*

M. A. Dicis tu, *Voluiſti forte.* Dico ego: Noluit certe Cardinalis de Hiſtoria Tripartita rem referre, ex Sozomeno retulit; Fruſtra ergo in Caſſiodoro laboras. Noli tibi fingere laruas, cum quibus pugnes, vt victor euadas.

L. *Tertio. Nicephorus vero hoc idem ſic expedit in hiſtoria ſua, Quod hic Sozomenus (Mihi fas non eſt) id ille. (Mihi facile non eſt, qui negotijs occupatus, & Reipublicæ curis diſtentus ſum) vt cui vacare non poſſet totus ei, nec fas manum admouere, vt ita quod Græce* οὐ θέμις; *idem ſit, quod Latine. Non licet, per negotia.* *Lib.11. cap.5.*

M. A. Cur diuerſimode referētibus reſponſum Valentiniani, Sozomeno, & Nicephoro, Tu fidem Nicephoro potius, quam Sozomeno adhibes? Conciliū hoc habitum eſt anno Dom. 364. Conſulatu Valētiniani, & Valētis primo; Sozomenus floruit nō diu poſt, nimirū circa annū Domini 430. Nicephorus vero circa annū 1300. & poſt mille fere annos credes Nicephorum meliorem teſtem Sozomeno? Sed Tu, qui Græcus, quam Latinus mauis haberi, non ſine culpa exponere potuiſti οὐ θέμις *Non licet per negotia.* Nemo enim adeo ineruditus eſt, qui neſciat, verbū illud *Leges*, potiſſimumq. *Diuinas* ſignificare. Ideo 70 interpretes Machab. 2. 7. 1. edere carnes porcinas ἀθέμιτων eſſe dixerunt. Iſidorus vero Orig. 5. 2. *Fas lex diuina eſt.* θέμις vero græce, latine *Fas*. Quod vel prophani tui docere te potuerunt. Heſiodus Iouē alloquens ait. δίκη δ' ἴθυνε θέμισας *Iure leges moderare*

derare lib.op.& di. Et in Theogonia οὐδὲ θέμιστεων λήθεται, & Theognis οὐδὲ θέμιστας οὐκέτι γιγνώσκουσι. Immo Heſiodus ita propriam Dei Themin arbitratus eſt, vt illam Iouis vxorem eſſe finxerit. οὐ θέμις ergo apud Sozomenum idem eſt, quod *Diuina lege vetitum*, nec aliam expoſitionem, aut verſionem patitur ratio Valentiniani.

L. *Quarto. Eſto tamen; petierint id Epiſcopi, negarit Imperator; quo ipſe vis ſenſu, vel hoc nobis dicendum. Totius Helleſponti, & Bithyniæ Epiſcopos orthodoxos, neſcyſſe, quid fas Imperatori facere, qui Hypatianum Heracleæ Epiſcopũ legatum ſuum miſerant, vt vellet intereſſe; vel hoc, inquam, dicendũ; vel certe neſcyſſe Valentinianũ hominẽ militarem in caſtris enutritũ, quid ſibi fas. Vel ſi ſciuit, ex pietate non debito (vt de Theodoſio ſimili in re Dominus tuus) id reſponſum dediſſe, modeſte ſcilicet; nõ quod, pro iure ſuo, id ei non liceret. At ſi quæſtio iam ſit. Liceatne in eũ finem Imperatori Synodo intereſſe? quis non plus credat tot Epiſcopis orthodoxis hoc ab eo petẽtibus, & per hoc, Ius illud ei, & fas eſſe profitẽtibus, quam in caſtris ſemper verſato Imperatori, modeſte hoc, quaſi fas nõ ſit deprecãti? Cuinam veriſimile, circa Synodos, quid Imperatori fas, ſciſſe illum; omnes autem hos neſcyſſe? ſed quicquid Valentiniano hic viſum reſpondere, caue, putes, nefas exiſtimaſſe eum rebus yſs vacare. Lege ſis Theodor. 4. 10. videbis ibi de dogmatibus Eccleſiaſticis reformandis, etſi non* πολυπραγμονεῖν *(quod Conſtantio vidit ceſſiſſe non fœliciter) at* φροντίδα ποιεῖν, *& ſi non curioſum fuiſſe; at tantum accuraſſe negotium hoc, quantum inſtituto noſtro conuenit.*

De pont. lib. 5. cap. 5.

M. A. Eſto. Catholici, & orthodoxi fuerint oẽs Epiſcopi, qui conuenere Lampſacũ, quod tamen ſcis, nõ carere difficultatibus, tũ ob formulam fidei, q̃ præmiſerunt in Concilio, tũ ob Teſtimoniũ Baſilij; tñ tuum argumentũ nihil oĩno concludit. Quæ mala perpeſſa fuerit Eccleſia Chriſti ante Imperiũ Valẽtiniani, vix dici põt; Conſtãtius.n.qui Imperatori

ratori Conſtantino ſucceſſerat,oĩa ad Arianiſmũ reducere ſtuduerat, & Eccleſiaſticã libertatem paruipendẽs Epiſcopos inſtituiſſe,& depoſuiſſe pro libidine,& prę ſediſſe Cõcilijs, & mille alia mala in Eccleſiam intuliſſe notũ eſt. Huic Iulianus Apoſtata ſucceſſit,qui Clericis,& Eccleſijs omnia priuilegia ademit, & adeo hoſtiliter Fidem Chriſti eſt perſecutus, vt in extremũ periculũ noſtra Religio perducta videretur. Poſt hũc Iouianus Catholicus imperauit, ſed cum ſeptem menſiũ ſpatio e viuis ſublatus eſſet, non potuit Religionem,& Eccleſiam Chriſti in eum reſtituere gradũ, vnde illam deiecerat Iulianus, cum præſertim in expeditionibus bellicis totus fuiſſet. Huius Imperium excepit Valentinianus, Catholicus vir, & bonus; eodem anno primo Imperij ſui. Epiſcopi iſti conuenire in Conciliũ optant, Ex legibus Iuliani id eis nõ licet,quod ſi licuiſſet etiam;cum tunc temporis maxima eſſet Paganorũ multitudo, & ſine diſcrimine, Vrbes,& Prouinciæ eorundem cõmitterentur Poteſtati, niſi Epiſcopi muniti fuiſſent nutu, & decreto Imperatoris; Pagani in Vrbes ſibi commiſſas illos conuenire non permiſiſſent,vel ſi permiſiſſent,mille affeciſſent incõmodis. His ergo de cauſis coacti ſunt Epiſcopi rogare Imperatorem,vt illis in vnum cõuenire locũ permitteret,ſi vero eorum conuentui, & ipſe intereſſe voluiſſet hiſce de cauſis, id eis contigiſſet gratiſſimũ: Rogant ergo Epiſcopi neceſſitate coacti; Reſpondet Imperator Religione impulſus. Petunt illi, quod Eccleſiæ diuino Iure debetur; concedit hic, quod contra diuinum Ius ſui Præceſſores Eccleſiæ ademerant; Petierunt etiam Catholici a Conſtantino,vt eis liceret Chriſtũ colere; conceſſit Conſtantinus. Nunquid ideo Chriſtus coli non poteſt,ſine conſenſu Imperatoris? Poteſt certe,& debet etiam Imperatore inuito;nec ideo petierunt, vt ſine culpa liceret; petierunt autem, vt ſine impedimento liceret. Hoc eodem modo Epiſcopi Valentinianum pro Concilio rogant, nec eis ipſe id concedit ad eum finem,

vt ſine culpa liceat, ſed vt ſine impedimento liceat. Nec ex petitione colligere potes, quod petitur illicitũ eſſe, ſine conſenſu Imperatoris; niſi etiam credas illicitum eſſe, Chriſtum adorare, ſine eiuſdem Imperatoris conſenſu.

Quod vero comparas reſponſum Valẽtiniani, cum facto Theodoſij, relato a Card. lib. 5. de Pontifice, repræhẽſione dignus es. Nam eo loco Card. dicit, *Quod Theodoſius conceſſit, vt oẽs cauſæ ciuilis Reip. deferri poſſent ad iudicia Epiſcoporũ. Id vero feciſſe credit ex pietate, non ex debito.* At ſi Valẽtinianus ſciuiſſet, quod ſibi fas (vt Tu in hac reſponſione ſupponis) & dixiſſet id ſibi fas non eſſe, modeſtia hic, & pietas locũ non haberent, neque.n. pietas cum mendacio ſtare poteſt. Scis Tu, mendacem humilitatem in Pelagianis olim fuiſſe damnatam, & definitũ, Hæreticum eſſe aſſerere, quod ſine peccato ex humilitate cuipiam, vel de ſe ipſo, liceat mentiri. Pelagianus ergo Tu, qui cum mendacio modeſtiam, & pietatem componis. In Theodoreto (loco quem citas) nihil omnino eius, quod prætendis.

Conc. Mileuit. cap. 7. 8. Conc. Aphoric. cap. 81. 82.

Non efficere L, quin Theodoſij Iunioris Teſtimonio Primatus Regius corruat. Cap. XVII.

Car. THEODOSIVS *Iunior Imperator, in epiſtola ad Synodum Epheſinam (Illicitum, inquit, eſt, illum, qui non ſit ex ordine ſanctiſſimorum Epiſcoporum, Eccleſiaſticis immiſcere tractatibus.*

L. *Magis autem inſulſum multo, quod proximum ponis, de Theodoſio Iuniore, qui Comitem Candidianum ad Concilii Epheſi, in eum finem miſerat, vt turbas ibi, & tumultus compeſceret; ac Epiſcoporũ Conſtitutionibus, quæ circa fidei dogmata inciderẽt, ſeſe non immiſceret. At de Imperatore inſtitueſti; quomodo iam delapſus ad Comitem? Amphora cæpit inſtitui, currente rota, cur vrceus exit?*

An non

, *An non hoc eſt a diſparatis argumentum ducere? Recogno-*
,ſce enim hic quid dixeris. Prohibetur a Rege Comiti, ne re-
,bus ſe fidei immiſceat. Regi ergo in ſacris Poteſtas nulla.
, At tu credo Regi pluſquam Comiti deferendum putas, &
, extra res Fidei multa ſunt, in quibus poteſtas eius ſe exer-
, ceat. Fidei enim nec Rex, ſed nec Apoſtoli ipſi dominantur.
, Locus ergo hic totus extra oleas.

M. A. Si ponderaſſes verba Imperatoris, cognouiſſes (tecũ loquar) tuam hãc reſpõſionem, & diſparatam, & deſperatã eſſe; argumentũ vero efficaciſſimũ, A negatione. ſ. generis ad negationem ſpeciei. Reddẽs rationem Imperator. ꝑ quam vetuerit Candidianum Comitem ſeſe immiſcere Eccleſiaſticis negotijs, inquit; *Nefas eſt. n. qui ſanctiſſimorũ Epiſcoporũ catalogo non eſt adſcriptus, illũ Eccleſiaſticis negotys, & conſultationibus ſeſe immiſcere.* Audi minorem Cardinalis (quam intelligere debebat quiſq. cui ſit ſenſus.)

At Imperator ipſe ſanctiſſimorum Epiſcoporum catalogo , adſcriptus non eſt.

Ergo (hæc cõcluſio Card.) *nefas eſt, Imperatorem ipſum , hiſce negotÿs, & cõſultationibus ſeſe immiſcere.* Vide igitur, rota currẽte, amphoram inſtitutam, nõ vrceum exijſſe.

Quod argumentum Cardinalis tuo modo fingis, nulla tibi laus apud ingenuos. Non dicit Cardinalis; Prohibetur a Rege Comiti, ne ſe rebus Fidei immiſceat; Regi ergo in ſacris poteſtas nulla. Nunquam ſomniauit hoc argumentum; ſed in ratione prohibitionis vim argumenti ſui collocauit, nam ratio adducta in vniuerſali æque quadrat Imperatori, ac Comiti. Dicit Imperator. *Nefas eſt enim, eum, qui ſanctiſſimorum Epiſcoporum catalogo non eſt adſcriptus, Eccleſiaſticis tractationibus ſeſe immiſcere.* Quare cum æque Imperator, ac Comes adſcripti non ſint catalogo ſanctiſſimorum Epiſcoporum, æque Imperatori, ac Comiti fas non eſt Eccleſiaſticis conſultationibus ſeſe immiſcere. Hæc eſt ratio, quam Cardinalis tuo obie-

cit

cit Primatui. Hanc dilue, ſi potes. Non ergo locus extra oleas, ſed reſponſio tua extra cantionem.

Argumentum a Teſtimonio Baſilij efficax, quicquid Aduerſarius obiectet. Cap. XVIII.

Car. BASILIVS *Imperator, oratione habita in octaua Synodo. (Hæc, inquit, inueſtigare, & quærere, Patriarcharum, Epiſcoporum, ac Sacerdotum eſt, qui regiminis officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ſoluendi, qui ligandi poteſtatem habent, qui Eccleſiaſticas adepti ſunt Claues; non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel a ligamentis ſolui egemus.)*

L. *Nec enim de Baſilio illo tuo eſt, quod valde laboremus, non magni momenti Imperatore; qui & Dominum ſuum Michaelem occidit, & Imperium inuaſit; qui infimæ ſortis homo, vt nec patriam noſſet, nec parentes, inter captiuos venundatus Conſtantinopoli, nec libere educatus, nec excultus vllo doctrinæ genere, bono iure prouinciam hanc poterat deprecari. Sed quid tamen dicit? Inueſtigare illa, & quærere Sacerdotum eſſe, non laicorum. Nec nos hoc negamus. At erat ibi, periodo eadem, aliud magis in rem tuam; tam enim erat ex parte tua teſtis ibi prodigus Baſilius, vt præcideris periodi huius partem priorem, in qua laico nulli licere vult, vt vllo modo ſermonem moueat de rebus Eccleſiaſticis. Non ſermonem mouere de illis, non vllo modo ſermonem mouere? Nimium hoc quidem viſum Matthæo, puduit inferre; Laudo. Sic enim non modo partes præcipuæ, ſed nec partes vllæ penes Principem forent. Gallionem credo imitari vult Principes; cui nihil horum curæ. Parum vero baſilicum Baſilij hoc teſtimonium.*

Act. 18.17. M. A. Qui argumenta ex Baſilij modo, & infra, ex Theodorici verbis deſumpta, ita repræhendis, magis Deum repræhen-

præhendes, qui Populum Iſrael ita arguit. *Cognouit Bos Poſſeſſorem ſuum, & Aſinus Præſepe Domini ſui, Populus autem meus non cognouit me.* Aut ergo ineptias tuas agnoſce, aut Deum ſimul cum Cardinali damna. Legiſti ne vnquam in Ieremia, quod Deus exemplo Rechabitarũ Iſraelem redarguit, oſtendens, puduiſſe debere Iſraelitas, quod non tanti feciſſent Deum, quanti Rechabitarum domus parentem fecerat? Eſto igitur, Baſilius fuerit talis Imperator, qualem fingis; cũ Cardinalis arguendi formam a Deo mutuauerit, diſpice quæſo, an de Baſilio iſto tibi non valde ſit laborandum.

Verum neſcio plane, qua fronte tot calumnijs onerare audeas Baſilium, cum hiſtoriæ obuiæ ſint, quibus tuæ impoſturæ facillime deteguntur. Dicis primo, *Illum occidiſſe Michaelem Dominum ſuum, & inuaſiſſe Imperium.* At obſtant Zonaras, Cedrenus, Liuthprãdus, Curopalates, Anaſtaſius Bibliothecarius, & denique omnes Græcarum rerum Scriptores, qui vnanimes aſſerunt, quod Baſilium Michael extulit ob egregia facta per omnes gradus ad ſummum vſque. Non ergo inuaſit Imperium, qui ſuis delatum virtutibus, & ſponte delatum, accepit. Occidiſſe Michaelem, confiteor; at nego, quod *Dominum ſuum* occiderit, erant enim collegæ, vterque Imperator. Iuſte vero Michaelem a Baſilio occiſum, conſentiunt; Michael enim Baſilio mortem intentauerat, plurimiſque, & ijs quidem grauibus iniurijs illum affecerat. Idque ea ſola de cauſa, quod Baſilius illum (prout verum Imperatorem, & amicum decebat) ſępe familiariter, & amice admonuerat, vt a Tyrannica, & Sardanapalica vita abſtineret.

Patriam, & Parentes Baſilium agnouiſſe, quod tu negis, ijdem omnes affirmant, immo a Patria Macedonem appellatum, quis dubitat? Finxiſti tu, opinor, illum venundatum Conſtantinopoli inter Captiuos; omnes enim, quos viderim, tradunt, libere illum, ſola pauperie pulſum

Con-

Conſtantinopolim migraſſe. De origine illius Curopalates ſcribit, & Zonaras ab alijs ante ſe ſcriptum fuiſſe, tradit; *Ortum eſſe Baſilium ex Arſacidum ſplendida progenie, ex qua ſola lex erat, vt Parthis, Medis, atque Armenis imperarent*. Attamen Parentes eius (quæ rerum viciſſitudo eſt) Patria olim pulſi, in Græciam ſeſe receperunt; inde in Bulgariam cum puero Baſilio ducti captiui; demũ ad ſummam inopiam, vel in ipſa Macedonia redacti ſunt. Hinc factum eſt, vt Baſilius initio coactus ſit ſeruire ſeruitutem minime ingenuam; quo reſpexerunt forte, qui illum obſcuro loco natum opinati ſunt. Nullum ſane reliquit obſcuri hominis, vel inerudití veſtigium. Multa templa reſtituit, multa dotauit, multa a fundamentis erexit. Iudæorum plurimos ad Fidem Chriſti perduxit; Bulgaros, qui nuper ad Fidem Chriſtianam venerant; miſſis ad eos Monachis, & alijs religioſis viris, in ea confirmauit; Ruſſis, vt ſuperſtitionem deſererent, qua tenebantur, & ſacro baptiſmate abluerentur, auctor fuit; Manichæorum exercitus profligauit; Saracenorum copias fudit, Deo ſemper illum præeunte. Imperio ſuo Croatiam, & Seruiam adiunxit; Hyberos repugnantes edomuit, & de Bulgaris denique glorioſiſſime triumphauit. Græcum Menologion ſcribendum, & augendum curauit, & ipſemet compoſuit librum, in quo laudes omnium Sanctorum, quorum ſingulo quoque die mentio habetur, verſibus cecinit, quem Codicem Cardinalis Baronius teſtatur ſe vidiſſe decoratum imaginibus magni pretij. Denique teſtamentum, quod morti proximus, condidit, & ſententiæ illæ, quas Leoni filio ſimul cum Imperio legauit, res dignæ ſunt, quas ſibi omnes magni Principes proponant. Habentur apud Cardinalem Baronium tomo x. ad annum Domini 886. Quod Imperium illi cœlitus delatum fuerit, innumera prodigia argumento fuerunt, quæ paſſim apud Græcos leguntur. Magni ergo momenti Imperator fuit Baſilius, quicquid tu illi

obiectes, & vel inter clariſſimos orientis Principes facile numeraretur, niſi Photij vafritie, & Sātabareni Magi præſtigijs dementatus in filium innocentiſſimum peccaſſet, & in Octauam œcumenicam Synodum, ac in Romanam Eccleſiam inſurrexiſſet.

Non puduit Cardinalem referre, quæ tu ex Baſilio ſubiungis; ſatis illi fuit ex multis pauca retuliſſe, quibus veſtrum refelleret errorem; nec enim pudere poteſt Cardinalem, quod tantam Synodum non puduit. Quid vero dicit Baſilius? *Laicis non licere de Eccleſiaſticis cauſis ſermonem mouere*, ſed ſubiunge reliqua, *Neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ, & Vniuerſali Synodo aduerſari.* Photius, eiuſque Epiſcopi declarati fuerant laici per ſentētiam Octauæ Synodi; Epiſcopi vero ſunt Paſtores, Epiſcopi habent Claues, Epiſcopi ſunt Gubernatores Eccleſiæ, non laici; ideo laicis Photianis contra Epiſcopos, & Synodum de rebus Eccleſiæ ſermonem mouere non licebat. Hoc ſane Baſilius, quod omnes Catholici dixerint, & negare non audeat, niſi ille, qui vult *Vnumquemque collocare fidei ſuæ fundamenta, nō ſuper aliorum opinionibus, ſed ſuper ſua ipſius certa ſcientia.* Sed quando reliqua Baſilij vis, reliqua habeto.

Vobis laici, tam qui in dignitatibus, quam qui abſolute, hoc eſt abſque dignitatibus verſamini, nullo modo licet de Eccleſiaſticis cauſis ſermonem mouere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ, & Vniuerſali Synodo aduerſari. Hæc enim inueſtigare, & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum eſt, qui regiminis officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ſoluendi, & ligandi poteſtatem habent, qui Eccleſiaſticas, & cœleſtes adepti ſunt Claues; non noſtrum, qui paſci debemus, qui ligari, vel a ligamētis ſolui egemus. Quantacumque enim ſapientiæ, ac religionis laicus exiſtat, etiamſi vniuerſa virtute interius polleat, donec laicus eſt, ouis vocari non deſinet. Rurſus Epiſcopus, quan-

tacumque ſit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute, donec Antiſtes eſt, & veritatis verbum recte prædicauerit, Paſtoris vocationis, & dignitatis damna non patietur. Quæ ergo nobis ratio eſt, in ordine ouium conſtitutis? Paſtores verborum ſubtilitatem diſcutiendi, & ea, quæ ſuper nos ſunt, quærendi, & ambiendi habent. Oportet nos ergo, cum timore, & fide ſyncera hos audire, & facies eorum vereri, cum ſint Miniſtri Domini Omnipotentis, & huius formam poſſideant; & nihil amplius, quam ea, quæ ordinis noſtri ſunt requirere.

Si Principes omnes ſint qualis Rex Iacobus, vere parũ baſilicum Baſilij hoc Teſtimonium; at ſi ſint Catholici, parum baſilicum, & nihil catholicum tuum de illo teſtimonio iudicium. Nolunt Catholici Principem Gallionem, cui nihil horum ſit curæ; volunt Eccleſiaſtica illi eſſe curæ, ſed ea ratione, quam ſacri Canones præſcribunt; Vellent tamen illum minime deteriorem Gallione iſto Proconſule Achaiæ, qui dixit. *Si quæſtio eſt de verbo, & de nominibus, & legis veſtræ, vos ipſi videritis. Iudex ego horum nolo eſſe.* Vade ergo ad præſepe, & vide, ab Aſino illud cognoſce, inde aduerſus Te, Regemque tuum pro Deo, cum Ieremia, conclude. *Act. 18.*

In Carolo Magno nequicquam laborare L, ſenſit enim pro Catholicis. Cap. XIX.

Car. CAROLVS *Magnus leges quidem aliquas iuri communi addidit, ſed in eis reuerentiam, & ſubiectionem ad Sedem Apoſtolicam Romanam plane admirabilem his verbis teſtatus eſt. (Licet vix ferendum ab illa ſancta Sede imponatur iugum, tamen feramus, & pia deuotione toleremus.) Refert hanc ſententiam ex Concilio Caroli Magni, Gratianus diſt. 19. cap. 3. & eandem ſententiam a*

; Carolo acceptam, ſuam quoque fecerunt Epiſcopi Concilij Tribunienſis cap. 30.

L. *Nec Caroli melius, ſi tamen Caroli, & non Tribunienſis Concilij potius, diu poſt Carolum: Quid tamen ille? Nihil de rebus Religionis, aut de poteſtate circa illas res sũma, vel ima. De Iugo neſcio quo ferendo loquitur, non ſane Chriſti Iugo: nam Iugum illius leue. Puto igitur Antichriſti, quia tam graue, vt ei ferendo vix Carolus ille Magnus par eſſet. Quid hac ad poteſtatem Principum? Nihil. Ad patientiam certe aliquid, & quidem id quarit Pontifex; Principes parum potentes, valde patientes, quos poſſet ſub ſanctæ Sedis Iugo vix ferendo mittere.*

M. A. Fingis non intelligere te; an vere non intelligis Cardinalis rationem? Argumentum eſt hoc. Si Carolus Magnus tanta reuerentia proſecutus eſt Sedem Apoſtolicam Romanam, vt dixerit, *Ferendum, & tolerandũ etiam eſſe, ſi Iugum vix ferendum ſibi imponeret*; ſane non illi ſuperiorem ſe, ſed ſubditum eſſe credidit. Superior enim eſt, qui iugum imponere poteſt; inferior, iugum ferre qui debet. Si vero etiam *Iugum vix ferendum* Carolus *Ferẽdum* credidit; quanto magis ſi impoſuiſſet ferendum? Quomodo ergo hic non de rebus religionis, non de Poteſtate circa illas, vel ſumma, vel ima? Maledicta ſunt cætera tua, & cõuitia Semei, quę quo loco habeãtur a Dauide, tu noſti. *Reg. 2. 16.*

Etiam Theodorici Regis Ariani ſententia, Regis Angliæ Primatum ruere, & in hac impugnanda L, nihil proficere. Cap. XX.

Car. ADDIMVS *vltimo teſtimonium Regis Theodorici, qui quamuis Hęreticus Arianus eſſet; non tamen ſibi Primatum in Concilijs aſſumebat. Sic enim legimus in Synodo quarta, ſub Symmacho Pontifice Romano. (Ad hęc Sere-*

„ *niſſimus Rex taliter, Deo adſpirante, reſpondit. In Synodi* „ *eſſe arbitrio, in tanto negotio ſequenda præſcribere; neque* „ *aliquid ad ſe, prȩter reuerentiam de Eccleſiaſticis negotijs* „ *pertinere.) Habemus igitur ex teſtimonio Principum, tum* „ *Eccleſiæ, tum ſæculi, longiſſime a vero aberrare, qui Regi* „ *terreno Primatum in rebus Spiritualibus, & Eccleſiaſti-* „ *cis tribuunt.*

L. *At etiam hauris ad feces? ex loco (obſcuro, & corru-* „ *pto?) ſic enim in margine habetur Synodi illius tertiæ.* „ *Etiam Hȩreticis, etiam Arianis ſupplicas, vt opem ferant* „ *laboranti Pontifici; nec vereris, ſi Arianum ſit, de Poteſta-* „ *te illa cedere; ne orthodoxum ſit, illam magis tueri? Quid* „ *vero iſte, qui hic eſt poſt principia ſimul Barbarus, ſimul* „ *Hȩreticus? quamquam hæreſis, credo, non erat, Nam &* „ *Conſtantius, & Valens, qui eadem hæreſi infecti, Synodis* „ *& intereſſe, & præeſſe ſoliti. Quare mera barbaries erat.*

M. A. Argumẽtum Cardinalis eſt, A minori. Dedecet enim catholicum virum, catholicum Principem, illam reuerentiam ſacris non exhibere, quam eiſdem poſt catholicos Principes, ipſi quoque hæretici exhibuerunt. Quare quanto magis exaggeras barbariem Theodorici, tãto magis tuam amplificas. Paulum Apoſtolum Cardinalis, in hoc argumento, imitatus eſt; qui pro Fide Chriſti, aduerſus gentiles, adduxit Arati, gentilis Poetæ, teſtimonium; (*Act. 17.*) ſic Cardinalis, aduerſus hæreticos, hæretici teſtimonium protulit; vel ergo, male Cardinalem, vel vna cum Cardinali etiam Paulum repræhendis.

Verum eſt, quod habetur in margine tertiæ illius Synodi, *Locus obſcurus,* at falſum eſt, quod nota illa marginalis appoſita ſit, loco Synodi a Cardinali citato. Appoſita ſunt illa, quibuſdam verbis, non Regis, ſed Epiſcoporum. Rem melius inſpice; vel bene inſpectam, fide referas meliore.

Tibi ſunt concilia, vt millies declaras, & præcipue nunc

hoc

hoc in examine, editionis Venetæ anni 1585. apud Dominicum Nicolinum. Dicis locum hunc habere in margine *Locus obſcurus, & corruptus*, illa; *Et corruptus*, tua ſunt, non marginis. Hæc vero, qua mente addideris, nemo non videt. Mala fide igitur nobiſcum agis.

L. *Sed quid ait tamen? Vocabant illum ad Conciliũ Episcopi, vt intereſſet ſaltem: ſciebant ergo Ius illi eſſe, vt poſſet intereſſe; & aliquid ad eum de Synodo, præter reuerentiam, pertinere. Ille contra, nihil. Nihil enim forte apud Barbaros. Quid agimus? Vtrum credimus Epiſcopis, qui petunt, & putant rem licitam, ſic intereſſe; an homini Gotho non putanti? ego Epiſcopis, Tu ſi vis crede Barbaro.*

M. A. Quid credẽdum de reſponſo illius hominis Gothi, habes a Concilio ipſo. *Ad hac Sereniſſimus Rex taliter, Deo aſpirante, reſpondit.* Hęc Concilium de verbis Regis. Nos vero abſolute credimus his, qui Deo afflante loquuntur, etiam ſi ſint Caiphæ, nedum Theodorici; Tua tu credas fide contra, ſi libet. Nos barbarum nunquam damnare audebimus, quem Concilium commendat, tanquam inſpiratum a Deo.

Imponis deinde Lectori, dum dicis, quod Epiſcopi petierunt a Rege, vt intereſſet Concilio, quod ſe facturum negauit, illis verbis. *Regi Theodorico dixerant Epiſcopi, cauſam Symmachi talem eſſe. Vt ſi Symmachus iuſtitiæ renitens eſſet, ſtatutis Canonicis nõ poſſet compelli; tamen Dominum Regem habere, quod vellet faciendi facultatem.* Tum ſequitur Concilium. *Ad hęc Sereniſſimus Rex taliter, Deo adſpirante, reſpondit. In Synodi eſſe arbitrio, &c.* Non petunt ergo Epiſcopi, quod dicis; atqui abſolute dicunt, nomine Pontificis, *Quod ſi quid faceret Rex, contra Symmachum; id omne eſſet contra ſacros Canones.* Quam ergo Rex facultatem habebat faciendi, quod vellet, *Cum contra ſacros Canones eſſet*, erat Poteſtas Tenebrarum.

Agnouit

Agnouit id Rex, & ideo afflante Deo, illo modo reſpondit. Nec ergo Epiſcopi contra Regem, nec Rex contra Epiſcopos, vt dum illum commendamus, iſtos damnare cogamur. Tu quæſo, iam deſine hac ratione nobiſcum agere. *Tenue enim eſt mendacium, & perlucet ſi diligenter inſpexeris.*

Eon. epiſt. 80.

L. *Nec leuia tamen ibi ſunt, per Synodum impreſſa veſtigia, ex quibus manifeſto rem teneas; nempe aliquid ad eum de rebus Eccleſiæ, præter reuerentiam, Epiſcopos ibi putaſſe pertinere. Nam ex præcepto Theodorici (congregata eſt Synodus) & (decernere Synodus ſine Regia notitia non præſumit) & (procedunt ſecūdum principalia præcepta, quæ illorum hoc tribuunt poteſtati) & quæ proxime ibi ſequuntur verba hæc ſunt (Committere Regem Poteſtati Pontificum, vt quid magis putarent vtile deliberarent) Habuit ergo aliquid, quod committeret, præter reuerentiam; Reuerentiam enim ſuam, credo, non commiſit. Collige iam. Synodum ibi Rex congregat. Illa, ſine Regis notitia, nihil præſumit. Rex illorum poteſtati rem committit. Illi ſecundum principalia præcepta, quæ illorum hæc tribuunt Poteſtati, faciunt quod facto opus eſt. Pro Primatu hæc quidem argumenta ſunt, non contra Primatū.*

Conc. Tom. 2. Pag. 470.

Pag. 471.

M.A. Verum eſt, *Quod ex præcepto Theodorici conuocata eſt Synodus,* ſed (vt etiam alias videbimus) vbi Epiſcopi conuenerunt, arguere cœperunt Regem; quod eos ad Concilium vocare auſus fuerit, cum hoc ad ſolum Pontificem Romanum pertineret, Petri ſucceſſorem. Nec quieuerunt etiam, licet Rex dixerit. *Se illos conuocaſſe, volente Symmacho,* niſi poſteaquam per litteras Symmachi, quas protulit, verum id eſſe probauit.

Verum eſt, *Quod decernere Synodus, ſine regia notitia, non præſumit.* At multa, metu Principum, non præſumimus, quæ tamen ex Religione poſſumus; dicant Angli catholici, dicant Chriſtiani, qui ſub Imperijs degunt Principum infidelium.

Dicunt

Dicunt ſane Epiſcopi procedere ſe *Secundum principalia præcepta, quæ illorum hoc tribuunt Poteſtati*. His vero verbis notant illud reſponſum Regis, redditum Deo adſpirante, *Vt ſiue propoſitum vellent audire negotium, ſiue nollent, quod magis putarent vtile, deliberarent; nec aliquid ad ſe, prꝫter reuerentiam de Eccleſiaſticis negotijs, pertinere*. Viden quomodo *Præceptum* vocatur *Reſponſum* Regis, quo nihil omnino iubetur? Ex eo autem, quod Rex facultatem facit Epiſcopis, vt faciant, quod velint; Et quod Epiſcopi huius commiſſionis virtute negotiũ terminant, nihil pro Primatu colligere potes. Deo enim adſpirante Rex confitetur, *Nihil de iſtis negotijs ad ſe, præter reuerentiam, pertinere*. Et Conſtantinus etiam facultatem fecit, vt Chriſti fides poſſet teneri, & doceri; ad ipſam tamen Regum Primatum, ſine violentia, torqueri nõ poſſe, tu ipſe aſſeruiſti. Non modo ergo leuia, ſed nulla omnino ſunt in Concilio iſto veſtigia illius, quem prætendis, Primatus; ſed illud contra vos manet reſponſum, quod afflante Deo redditum eſt.

Jus confirmandi, & approbandi Concilia Generalia non eſſe Principum ſæculi. Cap. XXI.

IN hac Primatus parte, quæ attinet ad Concilia, Aduerſarij exultant, inſultant, & triumphos quaſi Victores canunt, vt dicat L, *Nec enim vſquam laborat magis cauſa Pontificia, quam hac vna in re*. Et ſane ſi probant, Ius confirmandi, & approbandi Concilia generalia Imperatorum eſſe, & Principum ſæculi, actum eſt de Sacerdotum Primatu; vt e contra, ſi non ſit Principum ſæculi, ſed Eccleſiaſtici ordinis, corruit Regum ſupremus in Eccleſia & Primatus, & poteſtas. In hoc modo nobis eſt laborandum, in quo impoſſibile eſt, quod inquit Tertullianus, *Non reciprocare*

ſerram per eandem lineam, & plurima non afferre, quæ aduerſus illorum maiores, patres noſtri adduxerunt; cum & eadem illi obiectent, quæ millies protrita ſunt, tamen pro viribus, cum paupercula vidua, minutum ſaltem proprium in Gazophilatium Domini inferre conabor.

I. Cui nefas, & illicitum eſt, diuino Iure, de cauſis ſacris, & Eccleſiæ iudicare, eidem nefarium magis, magiſque illicitum eſt, eodem Iure, Iudicia Eccleſiæ iam facta ſibi ſubijcere; eademque pro arbitrio reprobare, & infirmare: Cum ergo, vt iam probauimus, diuino Iure, de cauſis Spiritualibus nefas ſit Principibus iudicare; ſupereſt, vt Conciliorum decreta, Canoneſque ab ijſdem confirmari, & approbari, tanquam a Superioribus non poſſint.

II. Nunquid Pontificatus Euangelij deterioris conditionis eſt, quam Pontificatus legis? non ſane, vmbra ille, & figura fuit iſtius; atqui Ciuilis Poteſtas omnis, ſacræ illi (vt iam probauimus) ita fuit ſubiecta, vt ad verbum Pontificis, Principes ingredi, & egredi (omnia ſcilicet facere) iuberetur; quare non leges ſacræ, a Principe; ſed ciuiles potius a Pontifice approbari, & confirmari debebunt. Neque enim Saul Samueli, ſed Samuel Saulo, poſtquam Rex factus fuit, leges præſcripſit. 1. Reg. 10. Huc referantur omnia, quæ ſupra allata ſunt, vt excluderemus Principem a Iudicijs Eccleſiæ; & hæc, multo efficacius concludent, contra Ius iſtud Regium, approbandi, & confirmandi Concilia.

III. Nonne fatetur L ipſe ſemel, & iterum iudicia Fidei, cauſas fidei ad Principes ſæculi minime pertinere? Fatetur, audiuimus iam, audiemus etiam; cum ergo potiſſimę Conciliorum partes ſint de Fide Catholica, qui poteſt hic, ſine contradictione, Ius confirmãdi, & approbandi Concilia, ad Principes laicos transferre? Sed quoniam ſuper quibuſdam factis variorum Conciliorum, Rex, & L, iaciunt fundamenta ſuæ opinionis; libens, hanc illis

optionem

optionem facio. Vel monſtrent ipſi vnicum tantum Concilium, a condito æuo, a quouis ſummo Principe approbatum, & reprobatum aut a Pontifice, aut a Concilio aliquo generali, ex vi illius approbationis, receptum fuiſſe in Eccleſia Dei; & meam inſcitiam confiteor. Vel probo ego, plurima Concilia, approbata a ſummis Principibus, recepta non fuiſſe, non fuiſſe rata, ſed damnata in Eccleſia Catholica; multaque damnata ab ijſdem Principibus, & reprobata, rata habita fuiſſe, haberique in eadem Eccleſia, & vici. Vbi Pontifex, & Concilia conſentiunt cum Imperatoribus, non poſſumus ita aperte diſcernere, quænam ſit illa auctoritas, quæ vim legis ſacris Canonibus Conciliorum præſtat; at vbi e regione ſtant Pontifices, & Principes laici; tunc aperte cognoſcimus, penes quem ſit ſuprema illa Poteſtas. Paucis percurram illa ſæcula, in quibus opinantur Aduerſarij, habere ſe Primatus ſui maxima fundamenta.

Conſtātinus Magnus nulli Concilio ſuperiorem ſe conſtituit, nec auctoritate ſua Nicænis Canonibus legum vim præbuit. Teſtatur id Athanaſius, qui Concilio Nicæno interfuit, Fideique Nicenæ, quoad vixit, fuit propugnator acerrimus propter illam innumera paſſus.

Quando (inquit) *a condito æuo, auditum eſt, quod iudicium Eccleſiæ ab Imperatore auctoritatem ſuam accepit? Plurimæ antehac Synodi fuere, multa Eccleſiæ iudicia habita ſunt; ſed neque Patres huiuſmodi res Principi perſuadere conati ſunt.* Alloquebatur Conſtantium Conſtantini Filium, & vſque ad illa tempora aſſerit, *Inauditum fuiſſe, vt iudicium Eccleſię acceperit auctoritatem ab Imperatore.* Cum itaque, pro ſibi ingenita pietate, Conſtantinus nullam repudiauerit Catholicam Synodum, nullamue reprobatam approbarit, non potuit ſuggerere, vnde cognoſceremus, quanta eſſet in Concilijs Imperatoris Poteſtas.

Epiſt. ad ſolit. vitam agētes.

Conſtantinus Iunior, Conſtans, & Conſtantius Impe-

rium Patris acceperunt; ex his Conſtantius alijs ſuperſtes, & hæres totius Imperij, Ius confirmandi Concilia, eademque reprobandi ſibi primus arripuit; id quomodo ei ceſſerit, audiamus. Is teſte Socrate lib. 2. cap. 41. (quod etiam ſupra agnouit L,) nouem varias formulas fidei in varijs Concilijs formatas, ex quibus tria ſaltem generalia ab Hereticis dicuntur, Antiochenum ſcilicet, Mediolanenſe, & Ariminenſe approbauit, & confirmauit. Athanaſium, & alios Epiſcopos e ſedibus deiecit; Arianos plures reſtituit; Nunquam vel Epiſcopi depoſiti, pro depoſitis habiti ſunt; vel expoſitiones fidei receptæ; vel reſtituti, pro reſtitutis habiti, in Eccleſia Catholica. Tamen ſi Conciliorum Decreta approbata, & confirmata ab Imperatore, vim legis habent, hæc omnia probari, & venerari in Eccleſia oportebat. At ſancti Patres tantum abeſt, vt hæc probarent, vt potius Athanaſius, Imperatorem ideo appellaret Antichriſtum, Oſius diceret idcirco illũ magno crimini obnoxium fieri, & nefaria perpetrare; Lucifer dignum morte iudicaret. Hilarius longe aſperius in eundem inueheretur.

Epiſt. ad ſolit. vit. ag. Ibidem. Lib. ad Conſt. Imperat. pro S. Athan. Lib con. Conſt. Maret.

Immo illud idem Concilium Ariminenſe, quod poſtea eiuſdem Conſtantii minis deterritum in Nicænam fidem peccauit, Ius iſtud ſuper Decretis Concilii Imperatori non eſſe, aperte, & libere dixit. Cum enim Nicænam Fidem Concilium iſtud confirmaſſet, depoſitis Vrſatio, & Valente, de geſtis ſuis, per legatos, fecit certiorem Conſtantium. *Imperator id moleſte ferens iuſſit Epiſcopis, vt Adrianopoli expectarent, vbi ille eos audiret, vt perciperet, & probaret, quæ attuliſſent. Synodus autem ad ea reſpondens affirmauit, ſe haudquaquam a ſemel decretis diſceſſuram, idque ſe legatis in mandatis dediſſe.* Tantum vero non auſa fuiſſet Synodus, ſi crediſſet, Imperatori per Ius id licere, & apud Theodoretum maioris libertatis argumento ſunt eademmet verba epiſtolæ Concilii. *Nos tibi ſignificauimus, nullo modo a propoſito nos diſceſſuros; quod & ipſum iterum*

Sozom. lib. 4. cap. 19.

rum docemus, his litteris, tuam Clementiam.

Iulianum Apoſtatam,& Iouianum ommitto,illum quidem ob impietatem, propter quam eius geſta non poſſunt eſſe argumento, quid ex fide, & Religione ſentiret; iſtum vero, quia eius tempore nullum legimus fuiſſe conuocatum generale Concilium.

Valentinianus, & Valens, Iouiano in Imperio ſuccedunt; Valentinianus, Catholicus; Valens, Arianus, Valentinianus tantum abeſt,vt ſe ſupra Concilia eſſe arbitraretur, vt (quod iam vidimus) requiſitus de conuocatione Concilij Lampſaceni, negauerit Eccleſiaſtica ad ſe pertinere,*Cum eſſet in ſorte Plebis*,& Sozomenus lib.6.cap.22. de eodem teſtatur. *Quod neque Sacerdotibus imperaret quicquam, neque alias ſibi Eccleſiaſticas leges, vel in peius, vel in melius nouandas eſſe iudicaret.* *Sozom. lib. 6. cap. 7.*

Valens, in Oriente, Eccleſiam Chriſti dire perſecutus eſt, & Ariani ſmum mirifice promouit; abſit vero, vt Catholici crediderint, illi Ius vllum ſuper vniuerſa Eccleſia fuiſſe; immo illo inuito, Epiſcopi, qui eius iuſſu ordinati fuerant, pulſi ſunt, ex ſententia Papæ Damaſi; & qui ab ipſo deiecti fuerant, is reſtituit. Sozom. lib. 7. cap. 39. Vide tu modo, an Imperator tunc temporis crederetur ſupra Concilium; credebatur enim ſubiectus Pontifici, quem tu Concilio ſubijcis.

Gratianus, Valentinianus Iunior, & Theodoſius Magnus (vt Maximum tuum taceam) Valentiniano, & Valenti ſuccedunt. Hos approbaſſe, vel reprobaſſe, contra Eccleſiam, vel Pontificem, Concilium aliquod eorũ tempore celebratum nõ conſtat. Aſſenſiſſe Theodoſium Concilio Conſtantinopolitano primo(quod omnium Chriſtianorum eſt) legimus certe, at vt ſuperiorem Decretis illis vim præbuiſſe legum, minime legimus. Ita de illa approbatione Socrates. *Hiſce conſtitutionibus, etiam Imperator adſtipulatus eſt.* & Sozomenus. *Et hæc quidem Synodo ad* *Lib. 5. cap. 8.* *Lib. 7. cap. 9.*

hunc modum, placuerunt, & Imperator conſenſit. Quæ geſta ſunt Mediolani ab Ambroſio cum eodem Imperatore, nemo ignorat. Ex quibus facile quiſque cognoſcet, illum crediditſe ſubiectum ſe, nō ſuperiorem Concilijs, qui enim ſubijciet ſibi omnes Epiſcopos, qui vni tantum Epiſcopo ſe credit ſubiectum?

Theodor. lib. 5. cap. 18.

Archadius, & Honorius filij, Patri Theodoſio ſuccedunt; Sub Archadio habetur Concilium Conſt. & deponitur ſanctus Ioannes Chryſoſtomus; huic Concilio adhęrens Imperator, eundem ſanctum deportari iubet. Annullatur Concilium a ſancto Innocentio Romano Pontifice, & Imperatori cum fautoribus dicitur Anathema. Nunquam, inter ſacras Synodos, habitum eſt Concilium iſtud, nunquam rata Chryſoſtomi depoſitio, in Eccleſia Dei.

Niceph. lib. 13. cap. 34.

Sub Theodoſio Iuniore, qui Archadio Patri in Oriente ſuccedit; habetur duo Concilia, vtrumque Epheſi, vtrumque ab Imperatore probatur; at a Pontifice Romano prius tantum, at non poſterius, cui non conſentit, immo repugnat. Prius ideo, vt ſanctum habetur, poſterius, vt profanum repellitur, & Epheſinum *Prædatorium* nuncupatur. Teſtatur Chalcedonenſe Concilium. In Chalcedonenſi denique Martianus dum reuocat conſtitutionem Theodoſij Iunioris, contra S. Flauianum, ait. *Nihil obſit Euſebio quoque, & Theodoreto religionis Epiſcopis, qui eadem lege continentur; quoniam non poteſt Sacerdos conſtitutione damnari, quem Synodicum ornat, ſuper conſeruanda religione, Decretum.* Ex his itaque apparet, Ius confirmandi Concilia generalia Imperatores nequaquam habere, habuiſſeue nunquam; reſpuuntur enim in Eccleſia, quæ ab ipſis approbātur; approbantur autem, & recipiuntur, quæ ab ipſis reprobantur. Quod ergo Ius illis? Quæ ab aduerſarijs obijciuntur, ſimul diluam cum alijs, quæ pro Primatu Regis nobis opponunt.

Leon. epist. 59. Leon. epist. 21. 22. & ſeqq.

Atque ita ex his aduerſus Regem colligere poſſumus.

Supre-

Supremam in Eccleſia poteſtatem non habet, niſi qui Conciliorum Generalium decreta confirmandi, & approbandi Ius habet.

Atqui nulli Principum temporalium Ius iſtud competit,

Nullus ergo Princeps, rerum Eccleſiaſticarum ſupremus eſt Gubernator. An Pontifex Romanus iſtam poteſtatem habeat, in Controuerſia de eius Primatu, diſcutiemus. Cętera, quæ adduci poſſunt pro noſtra ſententia, omitto; paſſim enim leguntur, in noſtris Catholicis Auctoribus, & multa a Cardinali allata audiemus, in quæſtione de Primatu Pontificis, de qua alias.

Supremum Ius in conuocandis Concilijs non eſſe Principum ſæculi. Cap. XXII.

A Convocatione paucis me expediam.

I. Si oues conuocare, & paſcere Paſtorum eſt, non ouium; cum Principes ſæculi (vt iam fuſe probauimus) oues ſint in Eccleſia Dei, nō Paſtores; ad ipſos dubio procul Ius conuocādorum Conciliorum non pertinebit.

II. Nunquam in Eccleſia Dei decretū eſt, Ne ſine Imperatoris, alteriuſue Principis auctoritate Concilia generalia poſſent cōuocari; Decretum vero eſt in Concilio Nicæno primo, ne poſſent conuocari, ſine conſenſu Pontificis Romani; quare nullus Princeps temporalis in conuocandis Concilijs ſupremam poteſtatem habet. Decretum Concilij hoc eſt. *Non oportere præter ſententiam Pontificis Romani, Concilia celebrari.* Non dicit præter ſententiam Imperatoris, ſed *Pontificis Romani.* Concil. Nican. Can. 18.

Iulius vero primus, Pontifex Romanus, iureiurando teſtatur, in epiſt. prima ad Orientales, ſe ab exemplari authentico Concilij Nicæni hunc Canonem retuliſſe.

Hoc

Rom. lib. 3. cap. 8. Hoc decreto munitus Pontifex iſte, Athanaſium Alexandriæ, Paulum Conſtantinopolis, Marcellum Ancyræ, *ocr. li. 2. c. 15.* & Aſclepiam Gazæ Epiſcopos, reſtituit in ſedes ſuas; re-*Niceph. lib. 9. cap. 8.* ſciſſis, & annullatis geſtis Concilii Antiocheni. Quod Concilium tamen, Conſtantio Imperatore probante, & conſentiente, conuocatum fuerat; qui etiam Antiochiæ *ozom. l. 3. c. 9.* tunc temporis morabatur. Ergo Ius ſupremum conuo-*ocr. l. 2. c. 16.* candi Concilii non erat penes Conſtantiū; alioquin nunquam irritum haberi potuiſſet Antiochenum, quod ipſo conſentiente, ſed non conſentiente Iulio conuocatum fuerat.

Et ingenue loquamur. Si Principum ſæculi, ſcilicet vel Imperatoris, vel alterius cuiuſlibet eſſet Poteſtas conuocandorum Conciliorum, quando vnquam Concilia generalia conuocari poſſent? Volet Cæſar, nolet Anglus, volet iſte, nolet Gallus, nolet Hiſpanus; nunquam ergo conuocabuntur.

Hinc factum eſt, quod cum primum Concilium habitum eſt Hieroſolymis ab Apoſtolis, non Romanorū Præſes multitudinem cōuocauit, ſed Apoſtoli ipſi. *Congregantes autem duodecim multitudinem*. Nec a Cæſare facul-*Act. 6.* tas poſtulata eſt, quamuis eſſet orbis Dominus, & Princeps temporalis. Denique hanc noſtram ſententiam confirmant omnes illæ rationes, quibus probauimus, Principibus nullum Ius eſſe in ſacris. Legantur cætera in Cardinalibus, Turrecremata, & Bellarmino. Oſtendimus hactenus, Regem non in cauſis, non in rebus ſacris Ius vllum habere; non poſſe approbare, non conuocare Concilia; eius ergo Primatus longe exulat ab Eccleſia Chriſti.

Reliquum modo eſt, vt ea diluantur, quæ contra allata ſunt.

OBIE-

OBIECTIONES EX VETERI TESTAMENTO.

Diſcutitur præfatiuncula L, in teſtimonia Veteris Teſtamenti, pro Primatu Regis. Cap. XXIII.

IN Apologia ſua Rex Iacobus, ex verbo Dei, Primatus Anglicani cauſam egit præpropere, & curſim; cui cum eadem celeritate occurriſſet Illuſtriſs. Cardinalis, occaſionem præbuit L, vt controuerſiam iſtam altius repetens, ita ſe geſſerit, vt vere dicas, crediſſe, quod ait. *Arcem iſtã eſſe cauſæ totius.* Ita vero aggreditur, premiſſis de more non paucis cõuitiis. Fol. 105.

L. *Amore, inſtitutoque Iſraelis orditur Apologia; inde, enim vim habet, atque neruos ſuos, quæſtio hæc omnis. In, Iſraele enim populo ſuo Regnũ inſtituit Deus, & Eccleſiam, in Regno ex mente ſua. Exemplum inde nobis ſumendum, eſt, cum in Teſtamento nouo nullum habeamus. Nuſquam, ibi in vnum coaluerunt Eccleſia, & Imperium; procul ſe, habuit Imperium ab Eccleſia. Quare quæ penes Regem in, Religione Partes ſunt, inde nobis petẽdæ vbi gemellæ quaſi, ſunt & amice conſpirant Politia, & Eccleſia; non vbi ſec-, cedunt ab inuicem. Ab illo igitur fonte Iſraelis arceſſimus, hanc cauſam, & ab eo exẽplo (vbi ſimul ſunt, vbi Eccleſia, in Regno) Eccleſiæ, Regnique noſtri regimen informandum.*

M. A. Potuiſſet ſane Aduerſarius paucioribus verbis rem eãdem melius referre; veritas enim nuda ſemper pulchrior; At tot iterationibus, inuolucris, & integumẽtis verborũ ipſam obuoluit; vt ſtatim quiſq. cui ſit naſus, mendaciũ, vel errorem longe ſubodoret. Ita credidi ego, maxime, qui iam ingenium hominis noui, nec ſane deceptus, Nam

Primo decipit L, dum dicit, *In Iſraele enim populo ſuo regnum inſtituit Deus, & Eccleſiam in Regno, ex mente ſua.*

Decipit

Decipit inquã; Eccleſia enim fuit, vel malis dicere, Synagoga populus Iſrael antequam eſſet Regnũ, longo admodum tempore. Elapſi quippe erant anni fere 400. a morte Moyſi, cũ Hebræi a Samuele Regem poſtularũt. Non ergo Eccleſia in Regno, ſed Regnum in Eccleſia inſtitutum eſt.

II. Decipit, dum vult, credamus, Deum inſtituiſſe Regnum, *Ex mente ſua.* Hoc vero eſt apertum mendacium, contra manifeſtum Dei Verbum. *Ex mente ſua* volebat Deus, longe abeſſe Regnum a Synagoga, diſplicuitque admodum illi, cum Hebræi Regem poſtularent; ſeque, illa petitione, contemptum declarauit. *Non te abiecerunt*, inquit, *ſed me, ne regnem ſuper eos.* Et populus ipſe cognouit, & confeſſus eſt poſtea, ſe Regem petiiſſe contra mentem Dei; hinc ſupplex Samuelem orauit. *Ora pro nobis ſeruis tuis, ad Dominum Deum tuum, vt non moriamur, addidimus enim vniuerſis peccatis noſtris malum, vt peteremus nobis Regem.* Nec ergo in Iſraele Eccleſia inſtituitur, in Regno; nec Regnum inſtituitur, ex mente Dei; niſi ea ratione, qua mala omnia. Male itaque cœpit L, iacere fundamenta arcis ſuæ. Nos vero hiſce præiactis fundamentis, quod ſcilicet Regnum inſtituitur in Eccleſia, & contra mentem Dei. Concedimus tamen (vt vel etiam ex propriis principiis aduerſarii refellamus eius errorem) quod ab illo fonte Iſraelis arceſſenda eſt cauſa, & ab eo exemplo; Eccleſiæ, Regniq. noſtri regimen informandum. Cæterum audi. Nolumus Regem, qualis eſt, ſed qualis ex lege Dei eſſe debet; qualis nempe formatur, Deuteron. 17. & apud Ioſephum lib. Antiq. 4. cap. 8. Inſuper volumus Regem, ſola regia dignitate ornatum; non autem prophetica etiam; nam ſi trahere velis in conſequentiam, quæ Reges vt Prophetæ, fecerunt; Supereſt, vt facias etiam Regem tuum ſacræ Scripturæ conditorem, & diuinæ legis interpretem, quod illi competere inficiaris. Præterea, quãdo de Regis poteſtate ſermo eſt, eam ad noſtros Reges transferre

[Margin notes: 1. Reg. 8. — 1. Reg. 12.]

ferre permittimus, quę Regibus Iſraelis iure debebatur; at non illā, quæ ex aliqua ſpeciali Dei ordinatione, ex diſpenſatione eiſdem aliquādo fuit cōmiſſa. Demū, ſi quidquam fecerunt boni Reges Iſrael, quod eorū poteſtatem excederet, id nolumus Reges noſtros poſſe: Reges.n. boni Iſraelis interdum aliqua ex ignorātia diuinæ legis fecerunt. Quærimus vero non quid ex ignorātia, ſed quid ex lege poſſint.

L. *In Iſrael autem nondum os reperi tam durum, quod ,negare etiam auderet, præcipuas in re Religionis partes, ,penes Regem extitiſſe.*

M. A. Os Dei, *Os durum* certe non eſt, docet tamen (plurima teſtimonia audiſti iam) non modo in re Religionis, ſed etiam in re Populi, præcipuas partes eſſe debuiſſe, non Regis, ſed ſummi Sacerdotis. *Sup.cap.4.et 5.*

L. *Vel vno hoc argumento. Quod, per ſacra Hiſtoriæ ſeriem totam, mutato noui Regis animo, mutata ſemper eſt ,facies Religionis; eaque in Religione mutatio Regi ſemper ,aſcribitur, quaſi factum eius.*

M. A. Ineptum argumentum. Fatetur etiam Pontifex Romanus. Mutato animo Henrici Octaui, in Anglia, mutatam fuiſſe faciem Religionis, eamq. mutationem eidem aſcribit, quaſi factum eius; non tamen idcirco credit Pontifex, primas in re Religionis eſſe Regis Angliæ. Eadem etiam eſt mens ſacræ Scripturæ.

Pariter, ſi Iacobus Sextus ad gremium rediret Eccleſiæ, denuo mutaretur ibi facies Religionis, ipſiq. adſcriberetur mutatio iſta, vt factum eius, etiam ſi Puritanus eſſet: potiſſima tamen pars mutationis in hoc cōſiſteret, quod primæ partes in Religione penes ipſum non forent. Factum eſt hoc tunc temporis, ſemperque fiet; nam

Totus componitur orbis *Claudiani.*
Regis ad exemplum, nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quam vita regentis.
Mobile mutatur ſemper, cum Principe, vulgus.

L. *Nec Pontifices vnquam, vel præſtare poterant, vt fieret mutatio in melius, vel ne fieret in peius, impedire. Penes eos autem ſi Religionis tum ſumma fuiſſet, aliquis aliquando Pontifex, etiam Rege ſecus affecto, præſtitiſſet hoc tamen, vt cultum Dei illibatum pars aliqua Populi ſaltem retineret.*

M. A. Si Regum, & non Pontificum ſumma erat in Religione Poteſtas; oſtendere deberes vnum ſaltem Pontificem, in tota Scriptura, deſeruiſſe Religionem propriam, & adhaſiſſe Religioni Regis. Ego ſane tale quid nũquam legi; repræhenſum nunquam in Scriptura vidi Pontificem aliquem, De praua Religione. Cæterum quã fronte dicis. *Nunquam præſtitiſſe Pontificem, vt cultum Dei illibatum, pars aliqua Populi retineret?* Vbi Ieroboam in Idololatriam prolapſus eſt, ſcis (dixi iam) omnes omnino Leuitas,

Paralip. 2. c. 11. ideſt 39. integras Vrbes illius Religioni nõ conſenſiſſe, ſed in Iudam ad Pontificem migraſſe, & ad Templum Dei, verum Leuitis alios etiam adhæſiſſe. Audi eodem cap. *Sed & de cunctis tribubus Iſrael, quicunq; dederant cor ſuum, vt quærerent Dominum Deum Iſrael, venerunt in Hieruſalem; ad immolandum victimas coram Domino Deo Patrum ſuorum.* Achabo vero, & Iezabele Religionem Dei miris modis vexantibus, poſt carceres, poſt tormenta, poſt mortem plurimorum Prophetarum Domini, adhuc Deus ad

Reg. 3 19. Eliam dicit. *Et derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incuruata ante Baal, & omne os, quod non adorauit eum, oſculans manum.* An non ſeptem millia virorum pars aliqua Populi? Et 18. capite eiuſdem libri vidiſſe poteras, *Abdiam Diſpenſatorem Domus Regis Achab, abſcondiſſe centum Prophetas Domini in duabus ſpeluncis, eoſq; pauiſſe, ne a Iezabele interficerentur.* Ergo non omnis Populus ſemper adhæſit prauæ Religioni Regis ſui; ſed cum Sacerdotibus, & Prophetis in vera Religione ſtetit, Et eius aliqua pars. His prælibatis, quæ tot

erro-

erroribus ſcatent, progreditur, L. ad exemplum Regum Iſrael. Ipſum ſequamur.

Regis Ioſaphat exemplum non aſtruere, ſed deſtruere Regis Primatum. Cap. XXIV.

DIxerat Rex: Quod ſub veteri Teſtamento Reges propriè erant Gubernatores Eccleſiæ, allegaueratq. 2. Chron. 19. 4. Reſpondit Card. *At ne nomen quidem Eccleſiæ eo loco legitur.* Cardinalem vrget aduerſarius, & inquit.

L. *Hic ita propere tranſcurrit noſter* τὸ ἐν ἀκμῇ*, vt nec nomen, eo loco, legere poſſit Eccleſiæ. Subſiſtat paulum, & leget, non totidem ſyllabis, ſed Eccleſiam tamen. Quid eſt enim Eccleſia, quam populus ad verum Deum reuocatus? Legitur vero verſu illo. (Egreſſus vero Rex ad populum de Berſabee, vſq ad montem Ephraim, reuocauit eos ad Dominum Deum Patrum ſuorum) Reuocauit ad Deum, ideſt fecit, vt eſſent Eccleſia.*

M. A. Nomen Eccleſiæ conſtat ex quattuor ſyllabis; quare ſi Eccleſia totidem ſyllabis ibi non legitur, ſane nomen Eccleſiæ ibi non legitur. Nec definitio Eccleſiæ ibi reperitur. Eccleſia enim ſignificat conuocationem fidelium, nō reuocationem; Si enim Eccleſia eſſet reuocatio, ſequeretur, quod illi, qui nō receſſiſſent a Deo, Eccleſia dici non poſſent. Itaque ſi nec nomen, nec definitionem Eccleſiæ ibi legis, quomodo Eccleſiam ibi legas? Nec tādem ſequitur, vt ſi quis errantem populum, ad Deum reuocare ſatagat, is ideo ſit ſupremus Eccleſiæ Gubernator, & Primas ſpiritualis. Si. n. Turcarū Imperator efficeret, vt Turcæ reciperēt fidem Chriſti, & Romanam religionem; nunquam ideo colligi poſſet, quod nō Pontifex, ſed Othomanus haberet Primatū Eccleſiæ. In populo Iſrael regnum eſt; eſt & Eccleſia; ſuum vtrique caput; iſtius Pontifex; illius Rex; efficit Rex, vt ſit Eccleſia non ſub ſe, ſed ſub capite ſuo.

Amarias autem Sacerdos,& Pontifex veſter in his,quæ ad Deum pertinent præſidebit. Audi Cardinalem.

Car. *Et in eodem capite diſtinguitur officiũ Regis, ab officio Pontificis. Amarias Sacerdos, & Pontifex veſter, in his,quæ ad Deũ pertinent,præſidebit;porro Zabadias filius Iſmael, qui eſt Dux in Domo Iudã,ſuper ea opera erit,quæ ad Regis officiũ pertinent.* Non igitur Rex Primatum habet in Spiritualibus, cum ea ad officiũ eius non pertinerēt.

L. *Renocauit ad Deũ,ideſt. Fecit,vt eſſent Eccleſia,fecit autem id auctoritate ſua regia,qua & conſtituit ipſe poſt, ad verſum 8; Iudices in Hieruſalem de Leuitis, Sacerdotibus, & Principibus familiarũ ex Iſrael, ad cauſam Domini iudicandam, vbi quæſtio eſt de lege, & cæremonijs. Quæ vero maior auctoritas, quam dandi, delegandi iudices ad res ſacras?*

M.A. Diu ante Ioſaphat,dum Moyſes adhuc in viuis ageret (vt ſup.probauimus) Deus ipſe conſtituerat propria auctoritate Sacerdotes, & Leuitas,perpetuos Iudices eorũ oĩum, quæ ad legem,& cęremonias pertinerent. Sua ergo conſtitutione, nihil de ſuo cōceſſit Ioſaphat Sacerdotibus; tantũ reſtituit, quantum Idololatria abſtulerat, illud reddidit Sacerdotibus, quod eiſdem antea Deus conceſſerat.

Poteſtas vero reſtituendi nullam annexã habet ſuperioritatem in eo,qui reſtituit;vel ſubiectionem in eo,cui fit reſtitutio. Reſtitutio nō ſupponit prælationem, & auctoritatem,ſed iniuſtitiam pręteritam,& in ſacris ſacrilegiũ. Nos quoq. qui negamus Regis Primatũ,fatemur,poſſe Regem Angliæ ſancire, vt Sacerdotes ſoli ſint iudices quęſtionum de lege, Cęremonijs,& eorum omniũ, quæ ad Deum pertinent. Tantum vero abeſt, vt hac ſanctione Primatum ſuum Rex augeat, vt potius illum imminuat,& a ſe remoueat. Vide ergo, vnde argumenta emendicaris; locus iſte omnino contra vos eſt.

L. *Vide vero, vt curſim legerit Tortus. Non.n.diſtinguitur ibi*

guntur ibi (vt ait) officiũ Regis, ab officio Pontificis. Nimis feſtinauit, Proregis quidem diſtinguitur. Non enim Zabadias filius Iſmael Rex, ſed Dux in Domo Iuda. Quare Prefectus modo Regis, ad res Regni; Idem ille Rex, ad res Domini, illis, quos 8. verſu conſtituerat, iudicibus, Pontificem preſidere iuſſit, Prouinciam ſuam vtriq; diſcriminauit; Duci, quæ ad Remp. Pontifici, quæ ad Religionem. Quo facto non minus hęc, quam illa docuit, ad Regis imprimis curam pertinere, tum & reducere Populũ ad Dei Cultum, & reducto Iudices dare, auctoritatẽ ſua poſſet, & inter Iudices cauſas diſpartiri, & quis preſideat, & ad quas, Iure regio preſcribere; Verba nulla lectionis vulgatæ (quæ ad Regis officium pertinent) quæ tibi currenti aciem perſtrinxerunt, nuſquam in fonte ſunt. Res Regis ibi dicuntur, quæ ſpectabunt ad terrenam politiam, vt Dei, quæ ad Cœleſtem.

M. A. Et Regis, & Proregis officiũ diſtinguit Ioſaphat, ab officio Pontificis; Prorex præſideat oĩbus, quæ pertinẽt ad officium Regis; Pontifex præſideat oĩbus, quæ pertinẽt ad Deum. Hæc eſt ſententia Ioſaphat; quarę ſi oĩbus, quæ pertinent ad officiũ Regis pręſidet Zabadias, non pręſidet autem his, quæ ad Deum pertinẽt; certe quæ Dei ſunt, ad Regis officiũ non pertinebunt. His vero præſidebit Amarias Pontifex. Regis ergo, & Proregis officiũ optime hic diſtinguitur, ab officio Pontificis. Pertinere non negamus, aliquo modo, res Dei ad Regem; nempe vt ad miniſtrum, executorem, protectorem, defenſorem Eccleſiæ; negamus pertinere, vt ad ſupremum Eccleſiæ Gubernatorem. Hoc modo ad ſolũ Pontificem pertinent; nec vnquam efficies, vt ſi Rex Iacobus iubeat Britãnos redire ad Eccleſiam Romanam; ſi ſanciat, Ciuiles Iudices ea ſolummodo pertractare, quæ ad ciuilem Remp. pertinent; Eccleſiaſticos, quæ ad Religionem, & horum caput decernat eſſe Pontificem; nõ efficies, inquam, vt hinc tantillũ Iuris ſuo Primatui addat. Sola hęc via eſt euertẽdi Primatus. Diſtingue Reſtitu-

tionem, a conceſſione, vel cōceſſionem factā a conceſſione Iuris, & ita cognoſces, nugas agere te, & (vt aiunt) *Laruis Leonem terrere.* Hæc dicta ſunt pro reliquis repetitionibus tuis, quas ad nauſeam vſque multiplicas.

Male reprehēdis editionem vulgatam, nam ex verſione Valabli, & Pagnini efficacius cōcluditur contra Primatum veſtrū; interpretantur n. locū iuxta Deut. 17. vt ipſum quoque Regem iudicio Pontificis ſubijciāt. Quod ſi tamen (vt vis) rebus Regis præſidere iubeatur Zabadias; rebus vero Dei, Amarias; patet, quæ Dei ſunt Regiæ nō ſubeſſe Poteſtati; nam contradiſtinguuntur res Dei, p reb. Regis; negocia, & cauſæ ad Deū pertinentes, a negocijs, & cauſis, quæ ad Regem; quare non modo ab officio Proregis, ſed etiam ab officio Regis diſtinguitur officium Pontificis.

De Dauide, quod primum obijcitur, ad rem non eſſe.

Cap. XXV.

Rex. REGES, *corruptelas purgauere, abuſus ſuſtulere. 2. Samuel. 6.*

Car. *At nihil huiuſmodi legitur, in loco citato; niſi ſit error in numeris. Quamquā et non negamus, poſſe, ac debere Reges corruptelas, & abuſus, ſiue in moribus ſiue etiam in doctrina, poſt Eccleſiæ declarationem, legibus, & ſupplicijs purgare, at tollere.*

L. *Repurgaſſe corruptelas, ſuſtuliſſe abuſus, nō negat Dauidem; de loco citato paululum heſitat. Vbi myſtice id forte intellexit, q alibi ſæpe dicitur ad literam. Locus eſt de cæco, & claudo tollēdo p Dauidem; nimirū ſi ad Dauidem ſpectet de templo cæcū & claudū tollere, ſpectare & illud, vt omnes abuſus tollat. Nec n. aliūde abuſus exiſtere, q̄ vel de inſcitia, q cæci ſint homines, vel de iniuria, q̄ i officio claudi ſint.*

M. A. Locus Scripturæ eſt hic. *Et abijt Rex, & oēs viri, qui erant cū eo in Hieruſalem, ad Iebuſeū habitatorem terræ; dictūq; eſt Dauid ab eis, Nō ingredieris huc, niſi abſtuleris*

ris cęcos, & claudos, dicẽtes: Nõ ingredietur Dauid huc. Cępit aũt Dauid arcem Syon, hęc eſt ciuitas Dauid. Propoſuerat n. Dauid in die illa præmiũ, qui percuſſiſſet Iebuſęum, & tetigiſſet domatũ fiſtulas, & abſtuliſſet cęcos, & claudos odientes animã Dauid: Idcirco dicitur in prouerbio: Cęcus, & Claudus non intrabunt in Templũ. Animaduertunt interpretes, q̃ Iebuſęi in contemptũ Dauid Cœcos, & Claudos in muris collocarãt, qui ipſum irriderent, dicentes, q̃ Ciuitatem Syon non ingrederetur. Ideo Dauid ꝓpoſuerat prǽmium ijs, qui cęcos, & claudos illos e muris deieciſſent. Deiecti ſunt, & quia, in illa Ciuitate, Dauid ædificaturus erat Templũ; & quia cęci, & claudi Syonitæ deſtructi fuerãt, in prouerbiũ tranſijt, *Cęcus, & Claudus non intrabũt in templũ.* Hinc vero velle tribuere Dauidi Ius aliquod eijciendi de Templo cęcos, & claudos, inſulſum eſt. Recte ergo dixit Cardinalis, quod nihil huiuſmodi legitur in loco citato.

L. *Enimuero & de alijs ſępe, & pręcipue de ea (quod populus adoleret in excelſis) corruptela, per Reges non ſublata, toties tã clara voce de Regibus querũtur ſacrę litterę, vt locus nullus negationi relictus ſit. Non negat ergo Tortus Regi id ex officio incũbere, vt et qui in doctrina ſunt, abuſus, & corruptelas tollat; ſed poſt Eccleſię declarationem. Nos vero citra declarationem oẽm, vbi repurgatę ſunt corruptelę, per Reges docemus. Tortus vero loca aliquot apponere debuit, vbi illa Eccleſię declaratio pręceſſit, quę niſi pręceſſit, Regis nullũ tum erat (vt videtur) officium. Sed Regi erat in promptu excuſatio: (Non ſuſtuli; Eccleſia.n. non declarauit.) Eccleſia proinde culpãda, nõ Rex, q̃ nihil mouere debet, nec excelſa diruere, niſi poſtquam id ita faciendũ declarauit Eccleſia. Atqui Regi id ſemper, Eccleſię nũquã vitio datum legimus, q̃ excelſa ſteterint. Regi ergo, ſiue declaret hoc, ſiue nõ declaret, et ante Eccleſię declarationem, id ex officio munus incũbit; Ideq; eo neglecto, Deo rationem redditurus eſt. Tota igitur mentio declarationis Eccleſię,*

prӕter quamquod fictitia eſt, hic etiam eſt intempeſtiua.

M. A. Bone Deus, quantũ audet hic homo, & q̃ ſtolidos credit oẽs lectores. In his, quę in legę expreſſa nõ ſunt, opus eſt declaratione Iudicis; quid vero magis declaratũ, expreſſum, repetitũ in lege Dei, quam vt VNVS COLATVR DEVS? Nullũ certe pręceptũ iſto clarius, frequẽtius, quare hac in re non erat opus declaratione Eccleſiæ. Si vero declarationem Eccleſiæ requiras, ſcito qñ Ieroboam Deũ dereliquit, ab eo receſſiſſe oẽs Leuitas; ſcito de Iuda ad eũdem ſacrificãtem eſſe miſſum hominem Dei, qui ipſum admoneret erroris; ab Elia vero, Eliſęo, alijſq; oĩbus Prophetis ad Reges Iudã, & Iſrael, id perpetuo prędicatum fuiſſe. Et tu vbi hęc legiſti, aſſerere non erubeſcis. *Eccleſiam fuiſſe culpandam, non Reges,* quippe quæ eos non admonuiſſet erroris?

In his, quæ in quęſtionem cadunt, liceãtne, an nõ ſecundũ legem Dei, opus eſt declaratione Eccleſiæ. In his faciat Rex, ꝙ iubet Deus. *Qui noluerit obedire Sacerdotis Imperio, ex decreto Iudicis moriatur.* In his vero, quæ manifeſte ſunt cõtra legem Dei, nec in quęſtionem veniunt in Eccleſia Catholica, quippeq. expreſſa ſint, imitetur Rex quilibet Ioſiam, & recte faciet. Nunq̃ reprӕhendi poterit Othomanus, ſi Mahometis Aras diruat, Meſquitas euertat, & ſummã laudem Theodoſius Magnus eſt cõnſequutus, ꝙ Idola cõminuerit, penitus deletis eorũ templis. De celebratione vero Paſchæ, de Diuinitate, Natura, & Perſona Chriſti, de Deitate Spiritus S. quęſtione orta; ſentẽtia Eccleſiæ requiſita; poſt hãc latam, Imperatores legibus, & ſupplicijs abuſus, & corruptelas de Eccleſia tollere ſategerũt. Ante hãc, ſibi nefas eſſe putarunt, quicquã decernere. Nec igitur mẽtio de Declaratione Eccleſiæ fictitia eſt, nec intempeſtiua. Rem tene. Vbicunq. quęſtio oritur. An ſecundum legem Dei quidquam ſit, vel bonũ, vel verũ, expecta declarationem Eccleſiæ, hãc exequere. Vbi vero nulla quęſtio in Eccleſia, an quidquã verũ, vel bonũ iuxta legem Dei, ſed tota cõſentit, tunc ne expectes, Ezechiam imitare.

Deuteron. 17.

De

De Dauide, quod ſecundo opponitur, nihil concludere, pro Primatu. Cap. XXVI.

Rex. ARCAM *ad conſtitutum quietis locum perduxere 1. Chron. 15. 12. & eidem arcæ deportandæ ipſi præſultauere. 2. Sam. 6. 14.*

Car. *At non ſoli Reges, ſed etiam Sacerdotes communi "cõſilio Arcam deduxerunt, & licuit quidem Dauidi Regi "ludere, ac ſaltare ante Arcam, quod humilitatis, & reue-"rentiæ erat; non tamen licuit illi Arcam contingere, quod "poteſtatis Sacerdotalis erat.*

L. *Reportaſſe arcam agnoſcit, ſed Sacerdotes vna idem "hoc feciſſe cum Rege. Quid ſi autem vna? Regis in eo par-"tes præcipue. Quis interfuit, non quæritur, ſed quis præ-"fuit. de Primatu enim agitur. Præeunte hoc, illius Impe-"rio factum, nec vel ante, vel omnino factum, niſi poſtquam "Regis ad illud auctoritas interuenit.*

M. A. Dauid Rex erat, ſed erat Propheta, & præterea nihil egit circa Dei Arcam, niſi iubẽte Deo, vt videbis capite ſequenti. Sit Rex tuus Propheta, Deus illi præcipiat ſingulariter, quæ ſacra tangunt, & tunc ſine ſacrilegio, de re præcepta, illi Primatum cedemus. Cæterum animaduerte, plurimos Prophetas depoſuiſſe multos Reges, multos creaſſe. Samuel a Saulo, in Dauidem Regnum tranſtulit, Ahias a Roboamo in Ieroboamũ, Eliſæus ab Achabo in Iehu, peremptis 70 Filijs, & 40 Fratribus eiuſdem Acabi; Vel ergo Prophetis rerum etiam temporalium, & Regum ipſorum Primatum concede; vel quæ reſpondes ad iſta pro tuo Primatu temporali, accommoda tuo exemplo, pro noſtro Primatu ſpirituali. *1. Reg. 16.* *3. Reg. 11.* *4. Reg. 9. et 10.*

L. *Dein ludendi veniam Regi facit, idque dicit humili-"tatis fuiſſe; At ludere humilitatis non eſt, gaudij potius,* *2. Sam. 6. 14.*

„*tum ſi humilitatem præſeferre volait, poſt Arcam ei, nō an-*
„*te ſaltandum erat; a fronte habenda erat Arca, non a ter-*
„*go. Nam quod ante ſaltauit, ideo potius videtur feciſſe, vt*
„*ſe illis praire viam doceret, & Primatum tenere, in nego-*
„*cio Arcæ deportandæ; gaudere autem, & exultare, quod*
„*ſic teneat.*

Eod. cap. 16. M. A. Luſit Dauid, & ludus ex humilitate fuit; ipſummet Dauidem teſtor, & eius vxorem, ne amplius ambigas, teſtes (credo) omni exceptione maiores. *Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit Regem Dauid ſubſiliētem, atque ſaltantem coram Domino, & deſpexit eum in corde*

Num. 20. *ſuo.* Ideo infra eodem capite. *Et egreſſa Michol filia Saul in occurſum Dauid, ait: Quam glorioſus fuit hodie Rex Iſrael diſcooperiens ſe, ante ancillas ſeruorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi nudetur vnus de Scurris: Dixitq. Dauid ad Michol. Viuit Dominus, quia ludam ante Dominū, qui elegit me potius, quam Patrem tuum, & quam omnem Domum eius, & precepit mihi, vt eſſem Dux ſuper Populum Domini in Iſrael, & Iuda, & vilior fiam* (ſentis?) *plus quam factus ſum, & ero humilis* (audin?) *in oculis meis, & cum Ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo.* Nega modo (ſi potes) luſiſſe Dauidem ex humilitate. Caietanus. *Deus hanc humilem actionem coram ancillis, verteret in honorem ipſius Dauid.* Abulenſ. in hoc cap. q. 25. *Sed quia diligebat eum, & dolebat de vilificatione ſua, apparebat autem nimis vilis factus, cum ſe nudauerit coram toto populo, ideo ipſa zelo ipſius non potuit iuſtum, vt ſibi videbatur, continere dolorem.*

Ridiculum illud argumentum tuum, quod ſi humilitatem præſeferre volebat; a fronte, non a tergo habenda erat Arca. Præſetulit humilitatem, ipſum audiſti, & tu audes Dauidem corrigere? Dauidem de virtute humilitatis docere? Humilitas ergo fuit, ante, non poſt Arcam ludere, ſerui enim, qui læta ſpectacula exhibent Dominis ſuis,

non

non a tergo, ſed ante Dominos ludunt. Et qui Regem tuum antecedunt in via, ſerui, & miniſtri (credo) non dices habere eius Primatum. Quod ſi dixeris tu, reliquus orbis vniuerſus reclamabit; nam vbiq. gentium ſeruitutis, non Prælationis in Principes ſignum habetur, præcedentia illa. Bis ergo in Dauidem peccaſti hic, mendacij illum, & ignorantiæ arguens. Primum mendacij illum inſimulaſti; aſſeruit ille, negaſti tu, ipſum ex humilitate luſiſſe. Ignorantiæ deinde, dum dixiſti, male feciſſe illum, ſi luſit ex humilitate, ſaltando non poſt, ſed ante Arcam Domini; Qui Dauidem ita honoras, non mirum, quod alios huiuſmodi floribus aſpergas.

L. *Nam quod caute admodum Tortus ſubnectit, non licuiſſe tamen Dauidi Arcam cōtingere, quis id affirmauit?*

M. A. Vos, qui Regem iurari vultis ſupremum Gubernatorem omnium rerum, & cauſarum Spiritualium; & ſupremus Gubernator non poterit attingere? rem illam, ſupra quam poteſtatem habet ſupremam, ne illi quidem attrectare licebit? Si alius poteſt, quod Rex non poteſt, maiorem Rege poteſtatem habet. Nemo, per vos, maiorem Rege poteſtatem habet; Ergo Rex poteſt quicquid alius poteſt. Quare, vel attingere potuit Arcam Dauid, vel non fuit ſupremus Gubernator illius.

L. *Nec Regi quidem Noſtro licet, nec vlli, aut ſacra ad- miniſtrare, aut attrectare quicquam, quod poteſtatis ſit mere Sacerdotalis, vt ſunt Liturgiæ, Conciones, Claues, Sacramenta; Arcam figant loco ſuo Reges, Attingāt poſt illi, quos ea cura tangit, ex ſuſcepto munere miniſterij ſui.*

M. A. Illa non licere ſcimus, ſcimus & iſta tunc tantum licere, cum Rex ſit Propheta, & a Deo ſingulariter iuſſus. At (fateor mei imbecillitatem ingenij) percipere non poſſum, quomodo Rex poſſit eſſe ſupremus Gubernator omnium ſacrorum, & ei nefas ſit Arcam attingere. Supremus rei Gubernator, rem ne attingere quidem poterit? mihi

certe, aut non Gubernator ſupremus, aut attingere poteſt: vt conſequentia teneat; *Si attingere non poteſt, ergo non ſupremus rei Gubernator; Si ſupremus Gubernator, ergo attingere poteſt.*

Verum ſi vultis Regem poſſe exauctorare Sacerdotem, etiam ſummum, eidemque Poteſtatem, & auctoritatem impartiri, quomodo Sacerdotis Poteſtatem, & auctoritatem in Rege non collocatis? Poteſt, per vos, Regia auctoritate ſubrogare Sadochum; poteſt exauctorare Abiatharrum. ergo, per vos, tota Sacerdotum Poteſtas penes Regem eſt; dat enim & aufert illam, pro vt iubet. Vnde ſequitur, quod ſi tota Sacerdotum Poteſtas in Rege eſt, Arcam attingere poſſit; poteſt enim illam Sacerdos attingere, ſola Poteſtate ſibi a Rege communicata. Quod ſi ſacra Regi attrectare non licet, multo minus, eidem licet Sacerdotes vel exauctorare, vel ſubrogare; quomodo enim poteſtatem communicabit, quam nō habet? vel quomodo poteſtatem illam auferre poterit, quæ Poteſtatis eius orbem excedit? Conſequentiæ iſtæ apud vos maxime neceſſariæ ſunt; nam, ſi vera narratur, ſoli Reges Veſtri ſunt, qui Pontificiam auctoritatem omnem vobis impertiūtur, ſuarum manuum impoſitione, eamque illa clauſula, *Durante beneplacito noſtro.*

Salomonis exemplum in Dedicatione Templi, ne minimum quidem fauere Regis Primatui.
Cap. XXVII.

Rex. TEMPLVM *ædificauere. 1. chron. 28. Aedificatum dedicauere, & ſuis corporibus, opus conſecrationis præſentes cohoneſtauere. 2. chron. 6.*

Card. *At ſicut Templa ædificare, Deoque dicare, ad magnificentiam Regum, & ſacris ſolemnijs, quibus templa conſe-*

,*conſecrantur, intereſſe, ad pietatem eorundem Regũ per-*
,*tinere concedimus; ita negamus in ipſo templo Pontifica-*
,*le munus attingere, illis vllo modo poſſe permitti. Ex quo*
,*ſequitur; vt Primatus, in ſpiritualibus, Regi nulla ratione*
,*conueniat. Cuius rei Teſtis eſſe poteſt Rex Ozias, qui, cum*
,*ſe caput Eccleſiæ eſſe arbitraretur, velletque incenſum*
,*adolere Domino, continuo a Sacerdotibus repulſus fuit;*
,*& cum Sacerdotibus non acquieſceret, mox adfuit vindi-*
,*cta diuina. Nam lepra diuinitus percuſſus, nõ ſolum Tem-*
,*plo expelli meruit; ſed etiam in Domo ſeparata habitare*
,*coactus eſt. ij. Paralip. 26.*

L. *Ad Reges etiam ſpectare fatetur, ædificare templa*
,*Deoque dicare; ſed ad Regum magnificentiam. Eſto au-*
,*tem, vt magnificentia fuerit in ædificando; at in dedican-*
,*do aliud quiddam fuit, quam magnificentia. Dedicare e-*
,*nim Deo Templa actus eſt primarius, neque cuiuſquam,*
,*niſi cuius partes in Religione primæ. Dedicatum autem a*
,*Salomone Templum, non magis negari poteſt, quam ædifi-*
,*catum. Nec (quod Tortus concedit) interfuit modo ſolem-*
,*nitati illi, cum reliquo populo, ex pietate; Sed & præfuit,*
,*ex auctoritate. Nec enim ſine ſumma auctoritate præſta-*
,*ri poterant illa, quæ in perſona ſua præſtitit Salomon, in*
,*illis ſolemnijs.*

M. A. De ædificato Templo, itaque nulla lis, ſed de e-iuſdem dedicatione; at omnia, quæ fecit Salomon, ex Dei ſpeciali ordinatione feciſſe patet, Chron. 1. 28. *Omnia* (inquit Dauid ad Salomonem) *venerunt ſcripta, manu Domini ad me; vt intelligerem vniuerſa opera exemplaris. viriliter age, & confortare, & fac, ne timeas, ne paueas, Dominus enim meus tecum erit, & non dimittet te, nec derelinquet, donec perficias omne opus miniſterij Domus Domini.* & cap. 29. *Locutuſque eſt Dauid Rex ad omnem Eccleſiam. Salomonem filium meum vnum elegit Deus, adhuc paerum, & tenellum; opus enim grande eſt, neque enim ho-*

mini præparatur habitatio, ſed Deo. Oſtendat Rex tuus, manu Dei ſcriptum veniſſe Primatum hunc ſuũ ad Henricum Octauum. Oſtendat, Angliæ Reges ſolos ad hoc munus electos fuiſſe a Deo, & querelæ ceſſabunt. Vis videre cunctis Regibus Iſrael non licuiſſe, quæ tunc Salomoni licuere? Audi ſecundo Paralipomenon cap. 1. *Aſcenditque Salomon ad altare æneum, coram Tabernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo mille hoſtias; ecce autem in ipſa nocte apparuit ei Deus dicens. Poſtula quod vis, vt dem tibi.* Primo vero Regum cap. 13. Saul præliaturus cũ Philiſtæis ſeptem diebus expectauit Samuelem, vt veniret ad offerendum ſacrificium Domino, non venit Samuel; quare cum Rex videret populum a ſe deficere, neceſſitate compulſus, ait. *Afferte mihi holocauſtum, & pacifica, & obtulit holocauſtum. cumque compleſſet offerens holocauſtum, ecce Samuel veniebat, & egreſſus Saul obuiam ei, vt ſalutaret eum, locutus eſt ad eum Samuel; Quid feciſti? Reſpondit Saul; quia vidi; quod populus delaberetur a me, & tu non veneras iuxta placitos dies, porro Philiſthijm cõgregati fuerunt in Machmas, & dixi. Nunc deſcendent Philiſthijm ad me, in Galgala, & faciem Domini non placaui. Neceſſitate compulſus obtuli holocauſtum. Dixitque Samuel ad Saul, ſtulte egiſti, nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod ſi non feciſſes, iam nunc præparaſſet Dominus Regnum tuum, ſuper Iſrael in ſempiternum, ſed nequaquam Regnum tuum vltra conſurget. Quæſiuit Dominus ſibi virum iuxta Cor ſuum, & præcepit ei Dominus, vt eſſet Dux ſuper populum ſuum; Eo quod non ſeruaueris, quæ præcepit Dominus.*

Scio nonnullos dicere. Quod Saul non ſacrificauit manu propria, ſed per Sacerdotem, Regno vero mulctatum, quia non expectauit, vt Samuel ipſe ad ſacrificandum veniret. At non poſſum id dicere ex Diuina ſcriptura. Dixit enim Saul. *Afferte mihi holocauſtum, & pacifica.* Non di-

xit afferte Sacerdotibus, ſed *Mihi*, & ſequitur. *Et obtulit holocauſtum, cumque compleſſet offerens holocauſtum, ecce Samuel veniebat*, illi afferuntur holocauſta; ille offert holocauſtum; ille complet offerre holocauſtum: & infra dicit, *Neceſſitate compulſus obtuli holocauſtum*; nulla vnquam mentio de Sacerdotibus. Ergo ipſe vere fuit, qui manu propria obtulit. *Stulte egiſti* (inquit Samuel) *nec cuſtodiſti mandata Dei tui*: Si vero per manum Sacerdotis obtuliſſet, quomodo non cuſtodiſſet mandata Dei? Ideo S. Ignatius epiſt. ad Magneſianos, inquit. *Ozias quoque leproſus factus eſt, qui, contra Sacerdotes, Sacerdotium auſus eſt arrogare; Saul autem ſacrificare preſumens, regali dignitate dehoneſtatus eſt.* In hanc ſententiam, & etiam Lyranus. Alij opinantur Salomonem quoque manu propria non obtuliſſe, ſed per Sacerdotes, nec alia ratione ducuntur, niſi quia non licebat ei, ex lege Dei id facere, cum ſolis Sacerdotibus filijs Aaron id munus incumberet. At velim aduertant. Quod ſi ſolis Sacerdotibus, ex familia Aaron licet, iam Samueli non licuit, fuit enim ex alia familia, quam ex Sacerdotali, immo ex illis deſcendit progenitoribus, qui Sacerdotium Aaroni nimium inuiderant. Vt enim ex primo Paralip. cap. 6. apparet, fuit ex familia Core; qui num. cap. 16. a Deo igne conſumitur, eo quod contra Dominum, Sacerdotale munus affectaret. Tamen Samuel ſacrificat 1. Reg. 7. & 16. & Pontificis munere fungitur in omnibus, vti ſentiunt Aug. De tract. lib. 2. cap. 55. Ignat. epiſt. ad Magnes. Cypr. epiſt. 65. Eucher. & Beda in ea verba: *Suſcitabo mihi Sacerdotem fidelem.* 1. Reg. cap. 2. Lucifer Calarit. pro S. Athanaſio ad Conſt. & de non parc. Delinq. in Deum. Athanaſ. hom. de ſemente. Quia ergo Propheta fuit Samuel, & electus a Deo ſingulariter, diſpenſatum eſt cum eo, vt poſſet, quod Core non poterat. Ita etiam Salomon, quia fuit Propheta, & ſingulariter electus a Deo, ſacrificare

potuit, quod ei ex lege non licebat; Etiam vere obtuliſſe Salomonem non ambigo, nam Scriptura non dicit ſolum; *Quod obtulit ſacrificia*, ſed explicat etiam eius greſſus; & acceſſum ad altare; niſi vero obtuliſſet manu propria ſacrificia illa, non aſcendiſſet ad altare; quo aſcendebāt ſoli Sacerdotes, vt offerrent. *Aſcenditque ad altare æneum, coram Tabernaculo teſtimonij; & obtulit in eo mille hoſtias.*

Non ergo omnibus Regibus licent ea, propter quæ Reges Regnis priuātur; licuerunt verò Salomoni, quia a Deo ſpecialiter electus ad omne miniſterium Domus Domini.
2. Paral. 7.5. Sed qui tantum in dedicatione vrges: Audi. *Et dedicauit Domum Dei Rex, & vniuerſus populus.* Populus ergo vocatur in partem tui Primatus?

L. *Negare non poterat hæc, ita in luce poſita. Negat ergo poſt attigiſſe in Templo munus Sacerdotale, quod & nos pariter cum eo negamus.*

M. A. Bona tua venia dixerim, holocauſtum mactare, & offerre ad altare, coram Tabernaculo, munus eſt Sacer-
Leuit. 1.3. et 6. dotis; Id vero exercuit Salomon. Quare, aut fatere exemplum Salomonis non eſſe trahendum in conſequentiam, aut Regi tuo etiam poteſtatem Sacerdotalis ordinis concede; Hanc vero negas vllo modo illi competere. *Sed neque (inquis) in his, quæ Pontificalis ſunt muneris, Regi Ius facimus; nec Incenſum adolere ſinimus, nec id facere, cuius typus tum erat incenſum.* Atqui holocauſtum typus erat veri ſacrificij, vt Paulus interpretatur; ergo ne Regi quidem Salomoni holocauſtum offerre licebat; ſed licuit illi, quod Regibus omnibus non licuit. Enimuero & Saul ideo Regno mulctatus eſt; nec Ezechias ipſe pijſſimus Rex id auſus fuit; inquit enim Scriptura. ij. Paralip. 29. *Conſurgenſq; diluculo Ezechias Rex adunauit omnes Principes Ciuitatis, & aſcendit in Domum Domini, obtuleruntque ſimul tauros ſeptem, & arietes ſeptem, agnos ſeptem, & hircos ſeptem, pro peccato, pro Regno, pro ſanctuario, pro Iuda.*

Iuda. Dixitque Sacerdotibus filijs Aaron, vt offerrent, ſuper altare Domini. Non aſcendit ad altare, non obtulit ſuper altare, vt Salomon, ſed dixit Sacerdotibus. Vt offerrent ſuper altare. *Mactauerunt igitur tauros, & ſuſceperunt ſanguinem Sacerdotes.* Recte ergo negauit Cardinalis, Regibus licere attingere munus Sacerdotale in templo, & recte aſſeruimus nos, Salomonem attigiſſe. Ipſe loquitur de propria poteſtate Regum; nos de diſpenſata. Cætera tua Citeriæ ſunt, Iouiſque Corinthus.

Ioſiam Regis Primatum nihil prorſus iuuare. *Cap. XXVIII.*

Rex. LIBRVM *legis, de nouo repertum, populo recitari fecere 4. Reg. 22. 11.*

Card. *At neſcio vbi inuenerit Auctor iſte librum de nouo inuentum, populo iuſſu Regis legi debuiſſe. Nam in Noſtris Biblijs, loco ab ipſo notato, habemus librum in Templo a Pontifice inuentum, deinde lectum etiam coram Rege, & Regem miſiſſe aliquos, qui conſulerent Dominum ſuper verbis libri, ſed quid hic eſt pro Primatu Regis in rebus Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus?*

L. *De libro legis, nouum Torto videtur, quod de nouo repertus dicitur, at ſi in manibus tum liber ille fuiſſet, non dicam omni populo, ſed vel ipſis Sacerdotibus, ſi non nouus plane, quid attinebat referre in hiſtoriam ſacram, quod dum aliam rem ageret, Helkias Sacerdos, reperijſſet librum legis? Quorſum etiam obſtupeſcit Rex, ſi ab antiquo, illi notus? aut cur de illo ita loquitur. (Liber iſte, qui repertus eſt?) Denique quorſum ad Prophetiſſam ablegat Sacerdotem Helkiam, conſulturum eam de verbis libri, niſi quia etiam Sacerdoti ipſi ignotus, & plane nouus? Qua de re non inuitus, credo, audiet Tortus Caietanum*

„*ſuum, non nouũ illi, quod Torto: Sic enim ille (Tanto tem-*
„*pore neglecta erant diuina, tempore Manaſsis, vt liber le-*
„*gis tanquam res nouiter inuenta ſcribatur.) Libro ſic re-*
„*perto, a Rege lecto, conſulta de eius ſenſu Prophetiſſa, non*
„*Pontifice, nõ expectata declaratione Eccleſiæ, indixit Rex*
„*conuentum; in eo iubet recitari librum; recitato fœdus*
„*nouum init cum Domino; Populum quoque ad fędus adiu-*
„*rauit. Tum pręcepit ipſi Pontifici Rex, reliquiſque ſecun-*
„*di ordinis Sacerdotibus, vt eÿciant de Templo, atque exu-*
„*rant vaſa omnia, quæ Baali ſacra fuerant, vt excelſa de-*
„*moliantur; Mandauit poſt de Paſchate faciendo; Deni-*
„*que de Religione tota in integrum reformanda. Et quid*
„*hic eſt (ait Tortus noſter) pro Primatu Regis in rebus Ec-*
„*cleſiaſticis, & Spiritualibus? Puto res Spirituales, & Ec-*
„*cleſiaſticas eſſe; Cœtum indicere, fœdus de Religione ſan-*
„*cire, peregrinum cultum abolere, verum mandato ſuo in-*
„*ſtaurare, & in his omnibus, cum pręcipit Pontifici Rex,*
„*paret Regi Pontifex; nihilne hoc apud Tortum, pro Regis*
„*Primatu? Tortum nihil moror; apud alios non tortos, ſed*
„*rectos recti amantes non dubito, quin plurimũ ſit in exem-*
„*plo Ioſiæ, pro Primatu Regio; nec alium quęrimus, quam*
„*Ioſiæ, nec alius vindiciæ ſunt, in tota Apologia.*

Declam. 11. M. A. Tu ex illis certe, de quibus Quintilianus. *Qui-dam cum nullum crimen obÿcere poſſunt, de mendaciÿ ma-gnitudine veritatem captant.* Affirmauit Cardinalis *Librum de nouo inuentum*, & tu illum impugnas, ac ſi inuentum de nouo negaſſet? eius verba ſunt; „*At neſcio vbi inuenerit auctor iſte, librum de nouo inuentum Populo iuſſu Regis legi debuiſſe.* Ergo qua fronte illi imponis, quod inuentum de nouo negauerit? Negauit, non inuentum de nouo, ſed ab aliÿs iuſſu Regis lectum fuiſſe.

Hæc ergo eſt prima calumnia contra Cardinalem. Falſum ſecundo eſt, quod iuſſerit Rex recitari librum. Verba Scripturæ. *Legitque cunctis audientibus omnia verba libri*

fœderis, qui inuentus eſt in Domo Domini. Recte ergo dixit Cardinalis, neſcire ſe vbi inuenerit Rex, *Librum illum iuſſu Regis Populo debuiſſe legi*. Non legi, non recitari fecit, ſed ipſemet legit, ipſemet recitauit. Nos autem non credimus officium Lectoris eſſe officium ſupremi Gubernatoris Eccleſiæ. Inter poſtremos Clericos Lector apud nos collocatur. Hoc munere, tum ex humilitate fungi voluit Rex, nec ſine Pontificis conſenſu, qui tunc aderat; tum vero, vt Populus Idololatra, qui Pontificem negligebat, & ſolum venerabatur Regem, dum illum legentem audiret, maiori reuerentia, & timore erga diuinam legem afficeretur.

Percutere fœdus cum Domino, eſt ferre legem, vt Populus Deum verum colat. Quis vero negat talem legem Reges ferre poſſe? Omnes Catholici Principes faciunt, omnes orbis Principes facere debent, nec tamen Primatus Eccleſiaſtici partem aliquam Catholici Principes, hāc eſſe opinantur. Omni enim Iure, diuino ſcilicet, naturæ, Eccleſiaſtico, Ciuili hoc imperari poteſt, ſicut etiam furta, homicidiaque vetari.

Cœtum conuocare nihil tuum Primatum iuuat. Nam dato, quod ſine Pontificis conſenſu id fecerit Rex (quod tamen tu nunquam probabis) excuſari poteſt, cum enim ad illa vſque tempora, Sacerdotes e gradu ſuo decidiſſent; non illis iubentibus paruiſſet Populus, ſed potius contempſiſſent, & irriſiſſent illos Idololatræ. Si ſua auctoritate Sacerdotes conuocare voluiſſent Hebræos, perinde fuiſſet, ac ſi Sacerdotes Catholici hæreticos in Anglia, vel Turcas Conſtantinopoli conuenire Iuberent.

Pręcepiſſe Helkiæ Pōtifici Regem Ioſiam, bis legimus, ſemel in 22 capite, & ſemel in 23. Quod in 22 iuſſerit, non mirandum, nam liber legis tum nouus plane, ac ignotus erat, vt tu probaſti, & ignorantia potuit Regem excuſare. At quomodo excuſari poteſt, quod præceperit etiā in 23?

legem Dei legit Populo, lege ſancit, vt illa ab omnibus obſeruetur, & ſtatim a ſanctione legis, legem violat? Violaſſet autem, ſi Pontifici ſuperiorem ſe crediditſet, illiq. tanquam ſubdito præcepiſſet.

Paucis argumentum hoc diluo. Ioſias hoc fecit eo modo, ea de cauſa, eaque ratione, qua Conſtantinus, & Epiſcopis iuſſit, & cauſſam Cæciliani iudicauit. Ea repete, quæ ſupra de cauſſa Cæciliani diſcuſſa ſunt. Noli ergo amplius Ioſiam iactare, probum ſane virum, ſed diuinæ legis primo inſcium, deinde in illa nouum, & poſtremo qui vel nihil præcepit proprie, vel forſan plus æquo poteſtatis ſibi aſſumpſit, vt perterriti populi Idolorum euerſionem nō impedirent. Chriſtianis vero Principibus non ignota diuina lex; non noua, nō in populos Idololatras dominium; vt Ioſiæ exemplum imitari poſſint, contra Primatum Pontificis. Permitterentne Turcæ, vt Chriſtiani Sacerdotes Mahometis altaria deſtruerent, niſi Othomānus illis præciperet? non ſane; tamen ſi Tyrannus ille velle eſſe Catholicus, Primatum nullum hinc ſibi arrogaret. Aptare itaque exemplum Ioſiæ non poteſtis Chriſtianis, catholiciſque Principibus, ſine graui iniuria, tum eorūdem Principum, tum ſubditorum ſuorum; ſupponuntur enim ſubditi rebelles Diuinæ legi, & Principes, vel prorſus illius ignari, vel in illa omnino noui.

Nehemias ſtat pro Pontificis Primatu, & Regum Hebræorum exempla allegata eidem non obſtant.

Cap. XXIX.

Rex. FOEDVS *inter Deum, Populumque redintegrauere Nehem. 9. 38. & 2. Reg. 8. 4.*

Card. *At nulli Reges apud Iudæos tempore Nehemia. Quomodo ergo Reges Fœdus redintegrauere inter Deum, & populum? Non igitur*

Reges,

, *Reges, ſed Primiores Iudæorum, tum Leuitici generis, tum*
, *etiam aliarum tribuum fœdus iterum percuſſerunt cum*
, *Deo. Sed illud tamen admittimus, quamuis ſcriptum non*
, *ſit, neque Nehem. 9. 38. neque 2. Reg. 8. 4. ad Reges per-*
, *tinere redintegrare fœdus inter Deum, & Populum, quo-*
, *niam ipſi Reges fuerunt in cauſa, cur Populus, per Idolo-*
, *latriam, à Deo recederet. Addo, quod 4. Reg. 15. Ponti-*
, *fex percuſſit fœdus inter Deum, ac Regem, ac Populum.*

L. *Redintegrati cum Deo Fœderis, partes precipuas pe-*
, *nes Regem fuiſſe, Rex Ioſias teſtis, omni exceptione ma-*
, *ior, Ezechias hoc idem fecit, auctorque fuit Sacerdotibus,*
, *vt facerent: Idem etiam Aſa, idque interpoſito Iuramen-*
, *to; de Nehemia, quod illius tempore, Reges non fuerunt,*
, *puerilis id fere cauillus eſt, Nam ſi Nehemias id potuit,*
, *qui Dux tantum, cuique delegata tantum poteſtas, an*
, *non Rex multo magis? Nehemias vero auctor fœderis il-*
, *lius, & primo loco ſignauit.*

M. A. De 2. Regum cap. 8. & de Nehem. 9. Primatum ſuum Rex probari aſſeruerat; deſeris tu librum 2. Regum, & ad quartum pergis, ad Ioſiam, & Ezechiam; & ad ſecundum Paralipomenon ad Aſam. Quid vero tu probes, audiamus: *Nehemiam dicitis percuſſiſſe fœdus inter Deũ, & Populum.* Verum eſt. At Nehemias fuit Sacerdos. Audi cap. 10. *Signatores autem fuerunt Nehemias Atherſata, &c. Hi Sacerdotes. Porro Leuitæ Ioſue filius Azanie, &c.* Nehemias ergo iſte Sacerdos eſt. Vis probare tu Regem percuſſiſſe fœdus, & Sacerdotem allegas? bene quidem. At dicis. *Fuit Dux, & delegatam habuit poteſtatem.* At cuius fuit Dux? à quo delegata illi fuit poteſtas? ab Artaxerxe nimirum Rege alienigena; Tu Primatum Spiritualem non concedis, niſi Regibus, qui ſunt in Eccleſia; quare iſte nõ potuit delegare Primatum Spiritualem, non habebat enim. Male itaque ratiocinaris. *Si Dux tantum potuit, cui delegata tantum poteſtas, an non Rex multo*

magis? Delegare nō potuit poteſtatem Artaxerſes, quam non habebat, Quare cum (apud vos) inire pactum ſit pars Primatus Spiritualis, non ideo pepigit Fœdus Nehemias, quia Dux, ſed quia Sacerdos. De Ioſia, & Ezechia audiſti quid dixerim, quæ enim de Ioſia dicta ſunt, eadem accommodantur Ezechiæ, vt mox docebo. Nec prætereundum ſilentio eſt, quod in illa ſubſcriptione fęderis, Primo loco ſubſcribunt Sacerdotes, Secundo Leuitæ, Tertio Capita Populi, qui nempe eorum Principes laici erant.

Ad Aſam tu nos prouocas? id ſane non feciſſes, ſi integrum illud Caput legiſſes, in quo Fœdus cum Deo redintegrauit. Ibi enim. *Maacham matrem Aſa Regis ex Augusto depoſuit Imperio, eo quod feciſſet in luco ſymulacrum Priapi.* Id vero an vobis arrideat, qui Principes quantumuis impios, negatis poſſe deponi, Tu ipſe iudices.

2. Paralip. 15.

Reges vero iſti & poterant, & debebant redintegrare fœdus cum Deo, quia Reges eorum præceſſores ab eius cultu, populos reuocarant. At inquis.

L. *Admittit ergo pertinere ad Reges, non tamen ex alia ratione, quam quod Reges in cauſa ſint, cur populus a Deo recedat, propter Idololatriam. Etiamne id locum habet in Regibus, quos nominaui, Aſa, Ezechia, Ioſia? An vel receſſerunt ipſi a Domino, vel populo vnquam in cauſa fuerunt recedendi? Quæ hęc veſania eſt?*

M. A. Quæ hæc veſania eſt? An ſolus qui abſtulit, ad reſtitutionem tenetur? an vero etiam qui tenet rem, aliena manu, ablatam? Reuocarunt a Dei cultu populum Iſrael Reges præceſſores Aſæ, Ezechiæ, Ioſiæ; poterant iſti Dei cultum reſtituere, cur ergo ad reſtituendum non tenebantur? *Non tenebantur,* inquis, *quia non abſtulerāt, quia non receſſerant ipſi.* Egregium Dogma. Omitto illud tuum argumentum a mutata Religione, ſecundū mutationem Regū, dilutum.n.iam eſt, ſup, c. 23. Sed & Ioiadę Pontificis exemplū noluiſti intactū relinquere; dicis enim.

L. *Nam*

L. *Nam de icto, per Ioiadam Pontificem, fędere, quis non videt quam ineptum? non enim ab illo ictum, niſi vt Regis tum protectore, Rex Ioas puer ſeptennis, Ioiada autem cuſtos Regis, optimo iure Cuſtos, vt cui vitam cum Regno deberet Rex, quod vero factum ibi, Regia auctoritate factum, quæ tum penes Pontificem; eo (cum per ętatem Rex nondum poſſet) Regni res procurante.*

M. A. Vbique, ſi vera deſint, quæ tibi ſuffragētur, vbique de tuo capite affingis. Vbi quæſo legiſti, Ioiadam fędus inijſſe, vt Regis aut Cuſtodem, aut Procuratorem? Quomodo Regia Ioas auctoritate hęc facere potuit Pontifex, ſi nō dum ipſe Ioas Rex erat? Tu ſane in inuentione plurimum vales. Iubet ipſe Pontifex Athaliam occidi, iubet puerum Ioam Regem ſalutari, Diademma Regium illius capiti imponit, fędus inter Deum, & Regem, ac Populum pepigit; vbique Pontificis refulget Poteſtas, nulla vnquam mentio de Regis Procuratore, vel cuſtode, te ergo hic deſerit Dei Verbum. Audi hac de re Ioſephum. *Ioiada conuocato populo, ac militibus in templum, omnes Sacramēto ad fidem Regis adegit, incolumitati ipſius tuendæ, Regnoque augendo daturos operam; eodem iureiurando Regem adſtrinxit ad Diuini Numinis reuerentiam, &* Antiqu. lib. 9. cap. 7. *ad obſeruantiam legum.* Vides hic tu miniſterium, & protectionem, an ſuperioritatem?

Ezechiæ geſta momenti nullius eſſe contra Primatum Eccleſiæ. Cap. XXX.

Rex. SERPENTEM *ęneum confregere, quamuis in deſerto, & Dei mandato erectum, & Chriſtum Dominum ſuo modo figurantem 2. Reg. 18. 4. Idola omnia, Deoſque falſos exterminauere 1. Reg. 15. 12.*

Car. *Recte Ezechias ſerpentem aneum confregit, quo-*

niam

,*niam populus ad Idololatriam propenſus, ſerpenti illi, vt*
,*Numini cuidam, ſacrificia offerre cœperat. Rectiſsime e-*
,*tiam Aſa Rex confregit Idola, quæ fuerunt a Regibus præ-*
,*deceſſoribus fabricata; ſed non ideo Rex Primatum habet*
,*in rebus Spiritualibus, quia ſcelus Idololatriæ punire po-*
,*teſt. Hac enim ratione ſeruiunt Reges Deo, dum hoſtes Ec-*
,*cleſiæ, quales ſunt Idololatræ, hæretici, & ſchiſmatici, ab*
,*ipſa Eccleſia damnati, & declarati legibus, & gladio*
,*puniunt.*

M. A. Antequam ad ea veniamus, quæ obijcit L, animaduertendum mihi occurrit, ad ponderāda Regum hebræorum facta, plurimum referre noſſe Quis, Quo tempore regnauerit, ſupra enim Ioſiæ Regis geſta, in ea inci- 4. *Reg.* 22. diſſe tempora vidimus, cum Diuinæ legis memoriam penitus obliuio deleuerat. Hinc Rex ad Sacerdotes, & miniſtros ſuos ablegans illos ad Prophetidem, inquit. *Ite, & conſulite Dominum ſuper me, & ſuper populum, & ſuper omni Iuda, de verbis voluminis iſtius, quod inuentum eſt; magna enim ira Domini ſuccenſa eſt contra nos; quia non audierunt Patres noſtri verba libri huius.* Librum legis Diuinæ ſatis efficaciter probauit L, ignotum fuiſſe tūc temporis, & tāquam nouum quid Regi, Sacerdoti, & omnibus; Impoſſibile vero eſt legem aliquam maxime Diuinam, maxime, quæ ad Religionem attineat, vti liber hic, ita ſolo ſpatio annorum 86, abolitam eſſe ab hominū memoria, vt nec Reges, nec Sacerdotes ipſi quidquam de illa ſcirent. Nam octuagintaſex anni elapſi ſunt ab initio
4. *Reg.* 18. Regni Ezechiel ad initium Regni Ioſiæ, ſcilicet Ezechiæ
4. *Reg.* 21. 1. 4. *Reg.* 21. 19. 29. Manaſſis 55. & Amon 2. qui fuit Pater Ioſiæ. Quare cum Ioſias inquit. *Non audierant Patres noſtri verba libri huius*, etiam tempora Ezechiæ, & priora quoque intelligere oportet. Quod confirmatur ex eo etiam, quod Achaz impius Rex Iuda, Pater Ezechiæ, Altare Dei proſtrauerat, extructis aris Dijs Gentium, proſtitutoque Dei

cultu

cultu Idololatriam in Templum inuexerat. Ita vero, tunc temporis, priorum quoque Regum impietate ab hominum animis diuina lex exulabat, vt Sacerdotes immemores dignitatis ſuæ, deiecti ab auguſto illo Throno, in quo Deus illos collocarat, in Deuteronomio, tanquam Regum mancipia, pro nutu ipſorũ, aliquando etiam in Idololatria eiſdem inſeruirent. Audiamus Dei Verbum. *Cumq. vidiſſet altare Damaſci miſit Rex Achaz ad Vriã Sacerdotem exemplar eius, & ſimilitudinem, iuxta omne opus eius; extruxitque Vrias Sacerdos altare iuxta omnia, quæ præceperat Rex Achaz de Damaſco.* Immo cum plurima eiuſmodi Rex idem eidem Sacerdoti in mandatis dediſſet. *Fecit Vrias Sacerdos iuxta omnia, quæ præceperat Rex Achaz.* Incidit ergo Ezechiæ Regnũ in tempus omnino pene ignarum Diuinæ legis. quare quod diximus de Ioſia, de ipſo quoque Ezechia dici poteſt; nempe quod quicquid errauit in ſubijciendo Sacerdotes ſuo Imperio, quibus ſubeſſe ipſe debebat; culpa vacauit, ob ignorantiam diuinæ legis, quæ ignorantia tum vinci non poterat. Laudem vero in cæteris meretur; omnia namque pro Dei veri cultu, contra Idololatriam operatus eſt. Nunquid, quæſo, Othomanus peccaret, ſi Primatus Eccleſiaſtici inſcius, iuberet Sacerdotibus noſtris, vt Mahometi Meſquitas, araſque ſubuerterẽt, Deum verum vbique prædicarent? Abſit, vt hoc quiſpiam Catholicorum dicat, quantumuis Pontificij Primatus acer Propugnator; Abſit vero etiam, vt hinc credat, Ius vllum acquiri, in ſacris, laico Principi. Eſto igitur, Ezechias hoc fecerit; quid, quæſo, ponderis habere poteſt argumentum Regis? nec peccat iubendo, nec Ius pro Primatu comparat. At audiamus L.

Cap. 17.

Lib 4. Reg cap. 16. 10.

L. *Ad Regem pertinet intrare templum ipſum, Serpentem ibi æneum confringere, quem fecerat Moyſes, cũ abüſſet in ſuperſtitionem ſerpens ille; cum (quod vos imagi-*

,nibus veſtris quotidie facitis) thurificaret ei Populus.

M.A. Rex templum non intrauit, vt ſerpĕtem æneum confringeret, ſed Sacerdotes. *Congregaueruntque Fratres ſuos,& ſanctificati ſunt, & ingreſſi ſunt, iuxta mandatum Regis, & Imperium Domini, vt expiarent Domum Dei; Sacerdotes quoque ingreſſi Templum Domini, vt ſanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intro repererant, in Veſtibulo Domus Domini,quam tulerunt Leuitæ, & aſportauerunt ad Torrentem Cedron foras.* Infra vero cum retuliſſent ad Ezechiam, ſe Templum purgaſſe ab omnibus immunditijs, tunc ſequitur. *Conſurgenſque diluculo Ezechias Rex, adunauit omnes Principes Ciuitatis, & aſcendit in Domum Domini.* Sacerdotes ergo fuerunt vere, qui iuſſi ab Ezechia,& a Pontifice, qui Domini referebat reſponſa, iuſſa, & præcepta, vt auferrent a templo omnem immunditiam, cenſuerunt Serpentem æneum, immunditiam eſſe, & ideo confregerunt, nam Ezechias templum non ingreditur; niſi purgatum.

Paralip.2.29.

Nec obſtat, quod Textus Regum dicat. *Confregitque Serpentem æneum,quem fecerat Moyſes,* nam initio capitis, ponit Scriptura Epilogum rerum omnium, geſtarum ſub Ezechia, *Ipſe diſſipauit excelſa,& contriuit ſtatuas, & ſuccidit Lucos, confregitque Serpentem æneum.* Hæc vero quomodo geſta ſint, & a quibus, ibi non narrat Scriptura, ſed bene narratur in 2. Paralip. cap. 30. 13. *Congregatique ſunt in Hieruſalem populi multi, vt facerent ſolemnitatem Azimorum menſe ſecundo. Et ſurgentes deſtruxerunt altaria, quæ erat in Hieruſalem, atque vniuerſa, quibus Idolis adolebatur incenſum, ſubuertentes proiecerunt in Torrentem Cedron.* & cap. 31. 1. *Egreſſus eſt omnis Iſrael, qui inuentus fuerat in vrbibus Iuda, & fregerunt ſimulacra, ſucciderunt que lucos, demoliti ſunt excelſa, & altaria deſtruxerunt; non ſolum de vniuerſa*

Iuda,

Iuda, & Beniamin, ſed, & Ephraim, & Manaſſe, donec penitus euerterent.

Rex ergo in diſſipando Serpente, nil aliud fecit; niſi, quod dixit Sacerdotibus, vt purgarent Templum ab immunditijs. Cætera ipſi præſtiterunt; nam Rex non ingreditur templum, niſi purgatum; & quæ illi tribuuntur, alij operati ſunt, ſed ipſo regnante, Imperioque iuuante Sacerdotes vt facerent, quod eius maiores facere non permiſerant, proſtituta diuina lege. Quare errauit L, poſt Regem primum, dum dixit Regem intraſſe templum, ibique æneum Serpentem confregiſſe. Errauit ſecundo dicens, quod Hebręi thurificarẽt Serpenti, vt nos imaginibus noſtris, quotidię facimus; nam illi incenſum offerebant Serpenti vt numini; id verò nos facere imaginibus noſtris, eſt mendacium, quod omnem ſuperat impudentiam. Nobis incenſum ſacrificium non eſt, non indiget altari, non Sacerdote, exhibeturque non modo Deo, ſed omnibus ſacris, immo etiam hominibus ipſis, & cadaueribus, quæ (credo) non dicet Tortor, vt Deos a nobis coli.

L. *Recte factum hoc, ait Tortus, cauſam addit, & addit cauſa. Quoniam, inquit, Populus ad Idololatriam propenſus, Serpenti illi vt Numini ſacrificia offerre cœperat: Non cœperat, Non offerre ſacrificia, Non vt numini. Omnia hęc additamẽta Torti; (non minus quàm Serpens ille) Tortuoſi, & in omnem ſe partem rotantis, vt euadat. Non cœperat. Verba enim Scripturæ ſunt (Quin vſque ad illum diem) de quibus ita Card. Caietanus (Perſeuerantia deſcribitur huius abuſionis, vſque ad tempus Ezechiæ, ad manifeſtandam magnanimitatem Ezechiæ, ad exterminandum toleratas ſuperſtitiones, tanto tempore.)*

M. A. Tria oſtendere vis. Non cœpiſſe, Non offerre ſacrificia, Non vt Numini, Et iam primum abſoluiſti; ſed inepte admodum. Argumentum tuum eſt. *Tempore Ezechiæ iam offerebant Hebręi incenſum Serpenti æneo; ergo*

,non cœperant iam offerre. Perinde ac ſi dicas: Tu legis, ergo iam legere non cœpiſti. Contrarium ex bona Logica ſequitur, o L, quod enim fit, vel factum eſt, fieri iam cepit; quare ſi offerebant, offerre iam cœperant. Male ergo Tortum torques, tu recte torquendus.

L. *Non ſacrificia offerre. Suffitus enim ſacrificium non ,eſt, nedum ſacrificia.*

M. A. Suffitus in lege vere ſacrificium fuit. Deus ideo de illo iubet: *Sanctum Sanctorum erit vobis thymiama.*
Exod. 30. 36. *Talem compoſitionem nõ facietis in vſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino. Homo quicunque fecerit ſimile, vt odore illius perfruatur, peribit de populis ſuis.*

Suffitus ergo ſacrificium eſt, quando ponitur ſuper altare, & a ſolo Sacerdote offertur; talis ergo ſuffitus Thymiamatis in altari aureo, quod a ſolo ſummo Sacerdote ponebatur, ad quod alludit Dauid Pſal. 140. *Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo, eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* Incenſum, quod nos damus imaginibus, non eſt ſacrificium, nam (vt dixi) datur etiam hominibus, & cadaueribus, & rebus, quæ benedicuntur, & non requirit altare, nec Sacerdotem. Male ergo dixit Tortor, feciſſe Hebræos ſerpẽti, quod nos Imaginibus quotidie facimus.

L. *Non vt numini. Plus multo cãdoris in Caietano (Ve,nerabantur ſerpentem illum thurificantes illi, ratione ac,cepti beneficij; non adorando illum, vt Deum; Sed hono,rando, vt beneficum ſignum, datum a Deo. Quæ venera,tio ſuperſtitioſa erat, vtpote prçter legem diuinam, & pro,pterea Ezechias abſtulit) Falſa ergo cauſa Torti.*

M. A. Nos nõ iurauimus in verba Caietani, nec ille nobis Pythagoras, vt conſequẽtia teneat: Caietanus ita ſenſit ergo, qui ſecus opinatur, errat, paulo poſt audies Auguſtinũ cum Caietano loquentem; nec dubito quin credas, plus multo candoris in Auguſtino, quam in Caietano fuiſſe.

Si tamen

Si tamen tibi Regiq. tuo Vir iſte (vere magnus) adeo placet; vt Pythagoram eſſe velitis, libēter aſſentimus; lis.n.de Primatu deciſa. Erraſſe Card. Caietanum hac in re, non ambigo; nam ſine vllā ratione, ſine vlla auctoritate receſſit a communi conſenſu interpretum omnium, immo a veritate, quam ipſe ſtatim fere coactus fatetur. Obtuliſſe, vti Numini placet Toſtato. *Putabant ſe a Serpente ſanatos, & exhibebant ei cultum, quem Deo exhibere debuiſſent.* Ita ſenſit Theodoretus, citatus in annotationibus ſeptuaginta Interpretum, ad iſtud caput. Ita Lyranus. Ita Vatablus. Sed non ne Auguſtinus tibi quid plus Caietano? illum audi. *Quem ſane Serpentem, propter facti memoriam reſeruatum, cum poſtea populus errans tanquam Idolum colere cœpiſſet, Ezechias Rex religioſa poteſtate, Deo ſeruiens, cum magna pietatis laude contriuit.* Audiſti hic in Auguſtino duo, quæ in Cardinali reprehendiſti? *Cœpiſſet colere*, ecce vnum, *tanquam Idolum*, ecce alterū. Nomen quoque ipſum, quo Ezechias vocauit Serpentem, vt ibi dicit Scriptura, idem confirmat. *Et vocauit nomen eius Noheſtam*, hoc eſt, inquit Caietanus, ænulum eorum. *Declarauit, hoc nomine, modicum æris veneratum fuiſſe ab eis, ne putarent Numinis aliquid in Serpente illo fuiſſe.* Ergo etiam Caietanus fatetur, Ezechiam metuiſſe Hebræos veneratos ſerpentem illum, vt Numen quoddam, non vt beneficum ſignum. Id vero prætérquamquod confirmatur illo argumento, quod in lege vetere adolere incenſum, latriæ exiſtimabatur; nec alij, quam vel Deo, vel Idolis oblatum fuiſſe, quiſquam reperiet; adeo clarum eſt apud omnes; vt illud reuocare in dubium, ſit nodum in ſyrpo quærere. Vere ergo dixit Cardinalis. j. Cœperant offerre. ij. Sacrificia. iij. Vt Numini, & vera cauſa Torti.

De Ciuit. Dei lib. 10. cap. 8.

L. *Verum dicendum illi erat, de auctoritate, qua fecit Rex, non de cauſa propter quam. Nam ſi auctoritate Rex propria, atque ſua, reſecare poteſt ſuperſtitiones, quas &*

Sacer-

„Sacerdotes ipſi tolerant, & a longo tempore, tolerarant;
„ſi Serpentes æneos a Moyſe factos, Dei ipſius iuſſu factos,
„miraculis inſignes, Chriſti deniq. Typos comminuere, poſt-
„quam abierunt iam in abuſum, parum aberit a Primatu
„auctoritas illa Regia, ſi ſic pertingat in Templum, atque
„iſta ibi tractet tam Eccleſiaſtica.

M. A. Dixit Cardinalis de cauſa, vt inde de auctoritate intelligeres; nam vbi monſtrauit, Serpentem Idolum fuiſſe, cum non modo Reges, ſed infimus quiſque de plebe Idola comminuere poſſit, ceſſat omnis tua Primatus ratio, caduntque tuæ cauſæ lacerti. Sacerdotes vero tolerabant, & tolerarant, quia Potentiæ Regum, & Populi Idololatrarum vim inferre non poterant. Vbi vero Rex de facto facultatem Sacerdotibus fecit, vt Templum purgarent, ipſi, non Rex, cum reliquis immunditijs, Serpentem quoque eiecerunt de Templo in Torrẽtem. Id ſupra probaui. Non ergo Rex auctoritate ſua, ſed Sacerdotes ſua Serpẽtem auferendum cenſuerunt, Regi verò tribuitur, quia eius poteſtate adiuti Sacerdotes, id fecerunt. Catholici Sacerdotes, qui degunt apud Turcas, & Perſas, tolerant immunditias illas, quia ſecus non poſſunt; comminuerent ſane, delerentque, ſi Reges iuberent, non tamen ideo Regibus illis Primatum Eccleſiaſticum concederent.

L. *Subeſt autem hic, & alia Fraus Torti. A Serpente e-*
„nim confracto, ad Idololatras delabitur pœnis afficiendos,
„id eſt, a rebus ad perſonas. Quaſi Serpens Idololatra eſſet,
„non Idolum. Perſonas ita demum ſubijcit gladio Regis, ſi
„prius ab Eccleſia damnatæ ſint. Sed reuocamus ad res. Plus
„enim multo, in res ipſas ius habere, quam agere cum per-
„ſonis. Nec tamen damnauit, vel declarauit Eccleſia Ser-
„pentem æneum confringendum. Ezechias ipſe idem dam-
„nauit, & declarauit, idem confregit. Semper infercit no-
„bis Eccleſiæ ſententiam de ſuo, nunquam locum ei rei ad-
„ducit vllũ. Hac ergo etiam ratione Reges ſeruiunt Deo, vt

,res ipſas corrigant,& ſi ita opus,redigat in puluerem,atq.
,ita nō in perſonis modo,ſed & in Rebus Primatum, tenet.

M. A. Nulla Torti fraus, ſummus vbique candor; Dicit Cardinalis, quod non ideo Rex Primatum habet,in rebus Spiritualibus; quia ſcelus Idololatriæ punire poteſt; poſſe vero punire, dicit, & in rebus,& in perſonis. Relege. Quare Idolum credidit Serpentem illum, non autem Idololatram, vt inepte argutaris.

Falſum eſt non damnaſſe Eccleſiam Serpentem illum; Falſum eſt, Ezechiam damnaſſe; falſum, Ezechiam confregiſſe. Damnauit Eccleſia, eademque confregit. Vidimus iam. Falſum eſt denique, Cardinalem, locum non adducere,ad probādum Reges punire poſſe eiuſmodi ſcelera, ſed poſt Eccleſiæ declarationem. Nam millies allegat locum Deuteron. 17. a quo vt euadas, te mille modis torques, & retorques; Fruſtra vero.

Ioſaphat geſta ne nimimum quidem officere noſtro Primatui. Cap. XXXI.

Rex. REFORMATIONES *publicas inſtituere, conuocatis eo fine, & congregatis, miſtim cum Sacerdotibus, laicis. 2. Chron. 17. 8.*

Car. *Non inuenio, loco notato,eiuſmodi reformationem;*
,ſed ſolum, quod miſerit Ioſaphat multos ex Leuitis,& Sa
,cerdotibus, alyſque Viris doctis, qui populos docerent. Iſta
,vero miſſio ſtudium, ac zelum Regis oſtendit, Primatum
,in Spiritualibus non oſtendit. Ad Primatum enim proprie
,pertinet docere, & legis diuinæ dubia explicare, quod mu-
,nus, non Regi, ſed ſummo Sacerdoti tribuitur. Deut. 17.
,cui omnes, ſub pœna vltimi ſupplicy, parere tenebantur.

L. *Ad Regem pertinet Miſſio Sacerdotum, vt erudiant*
,populum, & vna cum Sacerdotibus Principum,vt quod il-

li ſcien-

„*li ſcientia docent, ij auctoritate ſanciant, quos illi ſcientia*
„*docere non poſſunt, hi auctoritate coerceant. Quid hoc ve-*
„*ro eſt aliud, quam reformationem publicam inſtituere?*
„*Quorſum enim apparatu hoc tanto opus erat, niſi poſterio-*
„*ra Aſa tempora, neſcio quid deformitatis contraxiſſent,*
„*quam Filius eius Ioſaphat, miſſione hac tam ſolemni, re-*
„*formare inſtituit? Studium hic Tortus vidit, & zelum in*
„*Rege; Primatum non vidit. At Mittere, ſolebat auctori-*
„*tatis eſſe, non zeli, & Mittens, eo ipſo, maior Miſſo, quod*
„*Mittat eum, Qua ratione Pater Filio maior eſt. Zelus au-*
„*tem in vtroque par, Miſſo, & Mittente. Non vltima qui-*
„*dem Primatus pars in Pontifice, Miſsiones eius. Verum in*
„*Pontifice ſic quidem. Poſtquam tranſijt in Regem, aucto-*
„*ritas ſtatim omnis euaneſcit, zelus ſuccedit.*

M.A. Nullam deformitatem contraxiſſe tempora Aſæ, qui fuit Pater Ioſaphat, patet, tum ex 2. Paralip. tum ex 3. Regum in hoc cap. 15. 14. *Verumtamen cor Aſæ perfectum erat, cum Domino cunctis diebus.* in illo cap. 15. 17. *Attamen cor Aſa erat perfectum cunctis diebus eius.* Quæ formula a Scriptura non accõmodatur, niſi Regibus, quorum tempora in Religione Dei nullam deformitatem cõtraxerunt. Tu vero ſi quam deformitatem vſquam repereras, oſtendere illam debebas; Recte ergo Cardinalis, dixit. Non inuenire ſe, loco citato, huiuſmodi Reformationem, nam non Reformatur niſi Deformatum.

Scio ego, & certus ſum, Fide Catholica, Filium miſſum a Patre, ſcio Chriſtum dicere. *Cum venerit Paraclitus, quem ego Mittam vobis,* attamen eadem Fide certus ſum, quod *In Trinitate, nihil prius, aut poſterius, nihil maius, aut minus, ſed tota tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.* Tu vero certe, qui filium dicis minorem Patre, quia Miſſus, qua etiam ratione paraclitum minorem Filio facis; & ita non modo Arianus, ſed etiam Macedonianus depræhenderis. Miſit Leuitas Rex Ioſaphat, Miſit Sacer-

dotes,

dotes, qui erudirent Populum in Dei lege; ſed oſtendere debebas, propria auctoritate Miſiſſe, & ſine conſenſu Pontificis; nam cum Scriptura aliquod Factum commendat (niſi oppoſitum conſtet, quod ex ignorantia excuſetur) credimus Factum illud non carere vlla circumſtantia, quæ neceſſaria ſit ad eius perfectionem. Quare, cum rerum, quæ ad legem Dei pertinent (vt oſtendimus) ſuprema Poteſtas a Deo fuerit commiſſa Pontifici, nullaque Regi; ſequitur, vt Rex Ioſaphat in hac Miſſione, quæ commendatur a Scriptura, ſe geſſerit iuxta Sacerdotis Imperiū. Miſſio itaque iſta, non Primatū Regis, ſed eius zelum oſtēdit.

Ad ea de *Miſſionibus*, quæ in Pontifice auctoritatem dicunt, & non zelum, reſpondeo. *Miſſio* in eo dicit poteſtatem, & auctoritatem ſuper *Miſſo*; cui ex lege Miſſum Mittere licet, cuique ex eadem eius, pro quo Mittit, cura commiſſa eſt. Ergo vt ſciamus, an dicat auctoritatem *Miſſio* Ioſaphat, an aliud quidpiam, ex Dei lege examinanda eſt. Oſtendimus nos, ex Dei lege Sacerdotes immunes a Poteſtate Principum, oſtendimus Religionis ſupremam curam commiſſam fuiſſe, non Principibus, ſed Sacerdotibus, & Pontifici ipſorum ſupremo; iure ergo dicimus; *Miſſionem* Sacerdotum, in re Religionis, dicere auctoritatem in Pontifice, non in Principe. Oſtende tu diuinæ legis ſaltem vnicum teſtimonium, quo probes, ſacrarum rerum & Religionis ſupremam curam commiſſam Principi, & tunc credemus *Miſſionem* Ioſaphat auctoritatis fuiſſe, non zeli. Id vero tu nunquam probabis, nec enim id probarunt maiores tui, ſupra quos, tu præter verba nihil.

L. *Iam vero, vt Miſſiones eleuet, calido nimis conſilio,*
, docendi munus ad Primatum proprie pertinere autumat.
, Vereor etiam ne triſti ſucceſſu. Nam ſi ex quo docendi mu-
, nere defungi deſierunt Pontifices, Primatus ad eos proprie
, non pertinuit, Primatū qui poteſt capere capiat. Vix enim,
, credo, Torti Atauus Pontificem vllum docentem audiuit.

M. A. In hac, & ſequentibus tuis obiectionibus ſupponis legiſlatores, Iudices, Principes non docere, legibus, iudicijs, & ſanctionibus; ſed credis, docere ſolos magiſtros, atque Doctores. Quo quid ineptius? Audi Apoſtolum. *Si autem tu Iudęus cognominaris, & requieſcis in lege, & gloriaris in Deo, & noſti voluntatem eius, & probas vtiliora, inſtructus per legem, confidis te ipſum eſſe ducem cęcorum, lumen eorum, qui in tenebris ſunt, eruditorem inſipientium, magiſtrum Infantium, habentem formam ſcientiæ, & veritatis in lege.* & infra. *Per legem cognitio Peccati.* & in Deuteronomio, audiſti iam, quod Deus, loquens de Iudicio Sacerdotum, inquit. *Quod Sacerdotes iudicando docebunt, iuxta legem Dei.* & Sapiētia dicit. *Per me Reges regnant, per me Principes imperant, & Potentes decernunt Iuſtitiam.* Nonne Lex a legendo dicta, quod teſte Varone idem ſignificat, quod deligere, eoquod lex ſit certa norma, & regula deligendi rectum? (verba Varronis ſunt. *Leges quæ lectæ, & ad populum latæ quas obſeruet*) Ciceroni vero lex eſt recti præceptio, prauique depulſio.

Rom. 2. Cap. 3. 21. Cap. 17. Lib. 5. de ling. lat. Lib. 2. de Nat. Deo.

Aſſerunt hebraice legem dictā Thoraab, a verbo Iarah, quod eſt docere, quaſi lex idem ſit, quod latine doctrina. Chaldaice vero a verbo Vr, quod eſt illumino, quia veluti ſplendor illuminat dirigendo. Docent ergo, qui Iudicant, quique leges ferunt; id vero, ſi verum eſt, quod inficiari non audeat, nec Hypocratis filius; quomodo audes aſſerere, *Pontifices olim Docere desÿſſe?* Docuerunt ſemper, ſemperque Docebunt Eccleſiam Chriſti, & ita Docebunt, vt aduerſum illam portæ inferi ſint præualituræ nunquam. Tuque, & Rex tuus hoc vnum modo doletis, nempe Paulum Quintum catholicos Anglos Docuiſſe, quid faciendum, iuxta Dei, & Eccleſiæ leges.

L. *Credo autem Tortum pęnitebit dicti, ſic enim Propheta Pontifice Maior, ſic ſanctiſſimo Domino multi Domini-*

,*cani, quibus a Docendo munus Prædicatorum, ſic denique*
,*maiores erunt, quos, vt Docerent, miſit Ioſaphat, quam*
,*Rex ipſe, qui miſit, Nam nos quidem hic in gubernando*
,*Primatum ponimus, non Docendo; & Regem non Docto-*
,*rem ſummum, ſed Gubernatorem dicimus, vt iam dirimi*
,*poſſit lis, & hercifci, inter Regem, & Pontificem, Ponti-*
,*fex, vt ſummus ſit, in Docendi munere, quod proprie per-*
,*tinet ad Primatum ſuum; in Gubernandi Rex; quod ille*
,*ſolum ſibi vendicat, vt ſuum; nec illum alterum Pontifi-*
,*calem Docendi inuadet vnquam. Sed vereor, vt ſtet Pon-*
,*tifex huic Torti Primatui proprio; & ægre ferat prære-*
,*ptum ſibi alterum illum improprium gubernandi.*

M. A. Te credo pęnitebit dicti, nam nihil aliud quærimus, niſi vt Rex Pontifici non præripiat *Docendi* Primatum in Eccleſiaſticis; nihil aliud Rex veſter quærit, niſi vt illi *Docendi* Primatum cedamus, Tu ergo nec ſtatũ controuerſiæ noſti, & veritatem inſcius confiteris. Fac Regem exequi, vt Pontifex docet, & iam dirimi poteſt lis; iam poteſt hercifci inter Põtificem, & Regem, vtinam velit Rex. Tu vero, inquis, *Regem ſummum Gubernatorem dicimus*, *non ſummum Doctorem?* & non pudet? An fieri poteſt, vt homines quis gubernet non docendo? Docet, qui iubet, docet, qui vetat, docet, qui punit; docet, qui præmijs afficit; Denique nil pene agit Gubernator, quin doceat. Summus itaque Doctor, eſt ſummus Gubernator, & ſummus Gubernator ſummus Doctor. Hinc cum Deus toti Synagogæ caput præfeciſſet Pontificem, in rationali eius poſuit Vrim, & Thumim, doctrinam ſcilicet, & veritatem, vnde rerum omnium, omnium iudiciorum, omniumque agendorum rationem Pontifices populus ſciſcitabatur. Ipſique de ijs reſponſa reddebant. Quare Tu, vel male facis Regem ſummum Gubernatorem, vel male negas, ſummum eſſe Doctorem. Docet Pontifex, Regem non eſſe ſummum Gubernatorem Eccleſiæ; vel ergo Rex docentem

Exod. 28. *Leuit. 10.* *Aug. in Exod. q. 117. Vgo. in annot. in Exo. cap. 28. Philo. lib. 3. de Vit. Moyſ.*

Pontificem audit, vel non; ſi audit non eſt ſummus Gubernator; ſin contra, Pontifex non eſt ſummus Doctor, ſed Rex, qui Doctrinam ſuam præfert doctrinæ Pontificis. Tu vero veritate compulſus Pontificem ſummum Doctorem feciſti, vt Eccleſiæ Tyrannum Regem tuũ probares. At inquis; *Ergo erunt maiores ſanctiſſimo Domino multi Doctores*, falſiſſima illatio; nam omnes Doctores Catholici ſuam doctrinam Pontificis cenſuræ ſubijciunt, vt is probet illam, vel reprobet; ſummum ergo Doctorem Catholicorum omnium illum agnoſcunt. Non nos ergo, ſed te, dicti pœnitebit, qui incautus Regi tuo Primatũ ademiſti.

L. *Quod autem addit auctarij loco, de vltimo eius ſupplicio, qui non paret Pontifici; (addere tamen debuit iuxta Dei legem reſpondenti) Id vero pro eo non facit, contra potius. Dicat enim, qui ita Pontifici non paret, in eum vbi aget Pontifex? apud quem reus ſiſtetur? quis ſentẽtiam feret? Quis capite plectet immorigerum? Eſt qui ſpreto Pontifice, Ius dicit; Is ipſe quiſquis eſt, per me Primatum ferat.*

M. A. Quam imprudens, ſtolidum, & male tutum ſit iſtud diuerticulum, ſupra diſpicere potuiſti; nunc pro paucis illis, quæ addidiſti, illud occurrit, quod ſine pudore, te cogitare impoſſibile eſt. Qui in crimen læſæ Maieſtatis Regis tui incidunt; hi ex articulis 11, & 12 edicti Veſtri, per Magiſtratus, & ordines veſtros iudicandi, & plectendi ſunt. Quare ſi qui capite plectit immorigerum, ſi qui ſpreto Rege, Ius dicit, qui ſententiam fert, apud quem reus ſiſtitur, is per te Primatum fert; ſubijcis iam ordinibus Regni Regem tuum, illiſque de tuo Rege Primatum concedis; Itaque dum paſtoris virgam Regi porrigis, eidem ſceptrum regale adimis, & tales patronos credis Regi placere?

Deiecti ab Salomone Abiatharri exemplum, Regij Primatus cauſam nihil omnino iuuare. Cap. XXXII.

Rex. PONTIFICEM *ſummum exauctorauere, aliumque in eius locum ſubrogauere. 1. Reg. 2. 27.*

Car. *At Pontifex quoque Reginam non „ſolum exauctorauit, ſed etiam interfici iuſſit, & Regem „alium ſubrogauit. 4. Reg. 11. At aliud eſt, facta Regum „referre, aliud auctoritatem, poteſtatemque probare. Vt „ommittam, quod factum illud Salomonis ex 1. Reg. 2. tri„bui ſolet Salomoni, non vt Regi, ſed vt Prophetæ, extraor„dinariam poteſtatem diuinitus obtinenti.*

L. *Ad Regem etiam pertinet, alio adhuc modo Pontifici „Ius dicere, eumque (ita exigentibus eius demeritis) exau„ctorare, & in locum Abiatharri Sadocum ſurrogare. Fa„cit hoc, credo, ad Primatum Regis.*

M. A. Tu modo facias Regem tuum Eccleſiæ prçſulem, non vereris ipſum deteriorem facere hominibus ſceleſtiſſimis, &, veſtra quoque ſententia, maxime impijs. Conſtantius Imperator cum Athanaſium hoſtiliter inſectaretur, plurimaque illi obiectaret crimina læſæ Maieſtatis, & ſuper omnia illum exauctoratum cuperet, non tamen arbitratus eſt, ſe auctoritate ſua poſſe ſanctum Patriarcham e gradu deijcere, ſed Concilia prius, dein Liberiũ Romanũm Pontificem ad hoc agendum multis modis adducere tentauit. Imperatorem ipſum audiamus de proprijs iniurijs alloquentem Liberium. *Ille quidem* (Athanaſius) *læſit vniuerſos, ſed neminem æque, ac me. Qui, non contentus interitu Fratris mei iunioris, nunquam ceſſauit, beatum Conſtantem impellere, ad inimicitias noſtras. Sed nos ſumma manſuetudine, & inſtigantis, & inſtigati impetus tulimus.* *Apud Theodoretũ lib. 2. c 16*

tulimus. Nullus mihi tantus ſucceſſus cordi eſt, neque aduerſus Magnentium, neque aduerſus Syluanum, atque ſceleſti huius, a rebus Eccleſiaſticis amotio. Noluit tamen ideo ſubſcribere Liberius damnationi Athanaſij, non ideo auſus Conſtantius ſua auctoritate Athanaſium exauctorare, & Tu in Eccleſiaſticis, vis Regem tuum præſumere magis, quam Imperator ille? Qualis autem Imperator, te ipſum audi. *Conſtantius autem qualis? totus Arianus, & pro Arianis, tam vero ſine iudicio, vt nouies fidem mutarit, nouies fidei diuerſas confeſſiones, ediderit; tam arrogans, vt hæc illius vox fuerit. Quod ego volo pro Canone ſit, tam prophanus, vt ſi quem Epiſcopum eſſe vellet, hoc illi dictum ſit. Sentias contra Chriſtum, nec de moribus tuis ſis anxius; hoc enim ſufficit tibi ad commendationem, & Principis amicitiam.* Hic vero Imperator Arianus, ita ſine iudicio, arrogans, prophanus, cum pr̨etenderet Epiſcopum intuliſſe mortem Imperatori Fratri, alterum vero Imperatorem fratrem ad arma etiam contra ſe incitaſſe, cumque ideo eius exauctorationem cuperet magis, quam afficeretur interitu duorum Tyrannorum, qui eius Imperium inuaſerant, non auſus tamen illum exauctorare; & tu credis, ſine grauiſſima nota honoris ſui, Regem tuum poſſe tranſgredi terminos Conſtantij contra Eccleſiam? contra Pontifices? At quando Salomonis exemplo peccatum veſtrum excuſare tentatis, quæ de illo contra Cardinalem dicas audiamus, audiamus attente; ſacram enim anchoram ſoluis.

P.169.

L. *Verſat ſe hic in omnem partem Tortus; ter cuneum hunc conatur reuellere, ter perdit operam, nec reuellit tamen. Litem primo reſoluit lite, ſed iniqua, & falſa. Si Rex Pontificem hunc, alius Pontifex Reginam Athaliam, & Regno priuauit, & vita. Non Reginam (Torte) quæ contra Ius, faſq. omne, ſolium, non ſine tot Nepotum ſuorum cæde, & ſanguine per ſummum ſcelus occuparat. Soſpes*

tum,

,*tum, & ſuperſtes Regni verus hæres, verus Rex Ioas, quo ,in viuis exiſtente, Athalia Regina eſſe non potuit. Quo ,lubet ergo nomine appelles, vel ſi voles Tygridem, ferinæ ,enim crudelitatis. Nos Reginam negamus, nec id vnquam ,dabimus, vt cum legitimo Pontifice illegitimam non Regi- ,nam, ſed Regni vſurpatricem componens, litem hanc hac ,lite reſoluas.*

M. A. Litem noua non reſoluit lite Cardinalis, falleris L, Athalia regnabat, ſed eſto male regnauerit, eſto Regnum inuaſerit, eſto Tygris, crudelitate fuerit. Peto a te, cuius erat de illa iudicare? illam Regno ſimul, & vita priuare? Dicis. *Pontificis Ioiadæ,* Ergo, inquam ego, cũ Pontifex iudicat aliquem Regni illegitimũ poſſeſſorem, cum nouæ Athaliæ feritatem videt in proprium ſęuire ſanguinem (hanc etiam cauſam adde, fuit enim) cum Dei verum cultum proſtitutum cernit; licet eidem Pontifici armare militem in necem Athaliæ, eamque ſimul Regno, & vita priuare. Cætera noſti. Pontifex illegitimum poteſt priuare, legitimum poteſt inſtituere Regem. De his nulla lis, nulla controuerſia, tum et vtrunque fateris, ergo ſi tu ſubijcis Pontificem Regi, quia vnus Rex vnũ priuauit Pontificem, alterumque ſubrogauit; & nos Regem Pontifici ſubijcimus, quia vnus Pontifex vnam Reginam illegitimam regno, & vita priuauit, & legitimum creauit Regem, pro illa. At inquis; *Regina erat Crudelis, & illegitima; Abiathar vero legitimus Pontifex*; Puerile inuentũ; quaſi Poteſtas iudicandi, & Pręlatio non colligatur æque ab abſolutione innocentum, atque a damnatione noxiorum, æque a deiectione inuaſoris, atque a reſtitutione legitimi Domini. Prælationis, & maioritatis æque vtrunque argumentum apud omnes gentes, ne dum apud Iuris peritos, & tu id ignoras?

L. *Nec ſibi in Athalia ſua ſatisfacit Tortus; altera vi- ,ce tentat, ſic potè. (Aliud eſt facta Regum referre, aliud*

aucto-

, auctoritatem probare) Quid audio? Illud dicere vult, ſed , eloqui non audet. factum hoc contra Ius a Salomone, quod , Pontificem abdicauit. Ita, vt Pontificis Primatum erigat, , incurrit in Salomonem. Nam ſi auctoritatem hoc Regis , non probat, factum ergo ſine auctoritate legitima. Sin le- , gitime factum, auctoritati probandæ ſatis eſt. Peccauit er- , go Salomon, & Sadoc intruſor, & Abiathar ſanctus con- , feſſor potius, quam vt Regi conſtet Primatus ſuus. Videtis , ne os hominis?

M. A. Cardinalis Caietanus, quem tanti facis, vt aliquando (quod ſupra audiuimus) illius auctoritatem ſolam, contra communem, ſatisfuiſſe credideris ad inferendum, *Falſa ergo cauſa Torti,* tenet, Salomonem peccaſſe in depoſitione Abiatharri. Quare, capra gladium. Nec mireris, dicere aliquem, hac in re, Salomonem peccaſſe. Nam, vt omittam eius Idololatriam, ipſo capite ſequenti
3. Reg. 3. leges. *Dilexit autem Salomon Dominum, ambulās in præceptis Dauid Patris ſui, excepto quod in excelſis immola-*
Eodem cap. 1. *bat, & accendebat thymiama.* Et inſuper, contra Dei legem, alienigenarum connubium affectarat, ducta Vxore filia Pharaonis. Nouum ergo non eſt, non magnum, peccare Salomonem. Dicis præterea; *Ergo Sadoch intruſor.* Reſpondeo. Multa facta tenent, quæ fieri prohibentur, & non eſt impoſſibile, duos Epiſcopos ſimul eſſe legitimos Paſtores eiuſdem Vrbis. Caſus eſt in Concilio Calcedonenſi, actione 14. in Sauiniano, & Athanaſio Parenorum Epiſcopis. Nec vnus iuſte damnatus cenſetur, nec alter intruſus. Ita forte fuit in Abiatharro. Nam ſi eius depoſitio valida, quomodo capite quarto, ſtatim pene a depoſitione iſta, legitur *Sadoch autem, & Abiathar Sacerdotes?* poſtquam depoſitus, poſtquam in exilium pulſus, adhuc ſcriptura facit illum, cum Sadocho Pontificem, ſignum ergo, quod eius depoſitio nulla fuerat. Hæc dicit forte, qui Caietani ſententiam ſequetur.

L. *Sed*

L. *Sed ne ſic quidem etiam ſatisfacit ſibi. Nouam ergo „formam aſſumit Proteus priori plane contrariam; omittit „enim. Quod tribui ſolet factum hoc Salomoni, vt Prophe-„tæ, non Regi; non Regiam, ſed extraordinariam poteſta-„tem diuinitus obtinēti. Dixit ommittere ſe hoc, nec ommi-„ſit, poſuit tamen, ita prorſus ommiſſione dignum. (Non vt „Regi tribui ſolet factum hoc Salomoni, ſed vt Prophetæ) „Factum vt Propheta? immo dictum, vt Propheta. Per Pro-„phetam res prædicitur, per alios opere completur, ſępe non „Prophetas, ſæpe & Reprobos. Qui prædicit, is Propheta eſt, „qui quod prædixit ille, poſt implet obſignat Prophetiam, „Propheta ipſe nō eſt. Alioqui Herodes Propheta, per quem „factum (vt impleretur Sermo Domini, per Prophetam, de* Matth. 2. *„Infantium nece) & milites Prophetæ, per quos, vt ſermo „alius Prophetæ impleretur (cum iecerunt ſortes ſuper tu-* 6. 10. 19.24. *„nicam Chriſti, cum aceto eum potarunt) & Phariſæi, per* Io. 15.25. *„quos alius (cum oderunt Chriſtum gratis) & filius deni-* Io. 12.18. *„que perditionis Iudas ipſe Propheta, per quem alius (cum „leuaret contra Chriſtum calcaneum ſuum.) Nunquid om-„nes ÿ inter Prophetas? omnes. ſi id ſatis ad ſuſcitandum „Prophetam, vt fiat per eum quid, vnde impleatur Sermo „Domini; Per hos enim omnes factum eſt aliquid, vnde im-„pletur Sermo Domini. Apage vero hos Torti Prophetas.*

M. A. Expeditus a prima reſponſione Catholicorum, de facto Salomonis, ſecundum impugnare incipis. Probare vis non eiectum fuiſſe Abiatharrum a Salomone, prophetica poteſtate, ſed regia, & hęc argumenta tibi ſinis excidere ab ore, a calamo.

Primum. *Factum vt Propheta? immo dictum vt prophetæ.*

Ego ſane tuo nomine erubeſco ſuper hac obiectione, videris enim ſacram Scripturam penitus ignorare. Samuel Saulum Regno priuauit, quo Dauidem donauit poſtea, Factum id eſt ab eo, tanquam a Sacerdote, an vero tan-

quam a propheta? ſi vt a Sacerdote factum agnoſcis, ergo Sacerdos Rege ſuperior; ſi vt a Propheta; ergo non modo dictum, ſed factum etiam competit Prophetæ. Dic quæſo, qua poteſtate idem iſte Samuel, contra Saulis voluntatem, Regem Agag in fruſta diſcerpſit? Qua poteſtate Ahias vnxit, Regem Ieroboamum ſuper Iſrael, contra Roboamum eius naturalem Principem? qua poteſtate Elias tranſtulit Regnum Syriæ in Azaelem, & Regnum Iſrael in Iehu, deiecto Rege Achabo? qua poteſtate 850. Sacerdotes Baal interfecit? Dies me deficiat, ſi cuncta opera Prophetarum Domini receſere velim, in quibus nullam aliam poteſtatem reperias, niſi prophetæ; ſed ea libenter ommitto, ſufficere enim hęc arbitror, vt cognoſcas tui iſtius argumenti leuitatem.

Secundum argumentum tuum eſt. *Qui prædicit, is Propheta eſt, qui quod prædixit ille poſt implet, obſignat prophetiam, Propheta non eſt.* Hoc tuum argumentum ſimul eſt hæreticum, ſimul & leue, immo prorſus inane; nam cum ex eo velis concludere, Salomonem non depoſuiſſe Abiatharrum, vt Prophetam, ex neceſſitate ita formanda ratio tua, ex regulis analyticis.

Qui implet prophetiam, Propheta non eſt,
Salomon impleuit prophetiam. Ergo
Salomon Propheta non fuit.

Quod ſi Propheta non fuit, nec etiam vt Propheta Abiatharrum depoſuit.

Nunc vero, quia in logica plurimum gloriaris, logice tecum agenda res eſt. Vel maiorem hanc indefinitam, vniuerſalem facis, vel particularem. Si facis vniuerſalem, erit hæc. *Nullus qui implet prophetiam, Propheta eſt.* Quæ abſolute hæretica eſt; vidiſti enim ſupra Samuelem, Dauidem, Eliam, Eliſæũ varias impleuiſſe prophetias; Quare vel Prophetæ ipſi non ſunt; vel ſi ſunt, hæretica propoſitio tua, ſunt vero illi, & Salomon æque, ac illi.

X Si

Si particularem facis, argumentum erit hoc in forma.

Aliquis, qui implet prophetiam, Propheta non eſt,
Salomon impleuit prophetiam de domo Heli. Ergo
Salomon Propheta non fuit.

Hic paralogiſmus eſt in prima figura, ex maiori particulari, qui ob dictum de omni, & de nullo nunquam concludit. Sic enim poſſemus concludere, te nec hominem eſſe, nec Chriſtianum.

Aliqua ſubſtantia non eſt homo
L, eſt ſubſtantia; ergo
L, non eſt homo.

Aliquis homo non eſt Chriſtianus
L, eſt homo; ergo
L, non eſt Chriſtianus.

Tale prorſus eſt tuum Argumentum. Egregius ergo vel analyticus, vel Chriſtianus es, dum ita te geris. At vbi didiciſti; *Salomonem Prophetam* non fuiſſe? Verum fortaſſe dices, non negaſſe te, *Salomonem Prophetam* fuiſſe; Id cœco alicui perſuadere poteris, mihi nō certe. Demonſtro te id negaſſe; Ex tribus terminis conſtat ſyllogiſmus tuus, vt omnis ſyllogiſmus. Medius terminus *Implet prophetiam*. Maius extremum *Propheta*. Minus extremum *Salomon*, de quo Maius extremum demōſtrandum. Concluſio ſequitur ſemper debiliorem partem ſyllogiſmi, vt ſi vna propoſitio ſit particularis, concluſio etiam particularis ſit, ſi negatiua altera propoſitio, & negatiua concluſio. Maior tui ſyllogiſmi eſt negatiua; ergo negatiua debet eſſe concluſio; debet proinde negari maius extremū de ſubiecto, *Propheta* ſcilicet *de Salomone*. Puduit te, exprimere hæreticam concluſionem, quam tamen aperte videt quilibet, cui ſit ſenſus communis.

Exempla, quæ adducis ad tuam maiorem propoſitionem confirmandam; non probant vniuerſalem, ſed particularem, ſcilicet. *Aliquos executores prophetiæ Prophetas*

non eſſe. Hoc nos nunquam negauimus; at neque tu negare potes, *Aliquos executores prophetiæ Prophetas fuiſſe*, inter quos Salomon. Et paucis catholicorum ſententiam de facto Salomonis tibi ob oculos pono. Vel peccauit Salomon deponendo Abiatharrum, vel non peccauit. Si peccauit, nihil fauet Primatui veſtro. Si non peccauit, videndum eſt, qua poteſtate fecerit, Regiam enim, & propheticam habebat. Regia nō potuit, quia diuino Iure Regnum Sacerdotio ſubeſſe vidimus. Reſtat ergo, vt prophetica fecerit.

L. *A quo vero ſolet hoc tribui? a Domino eius, qui ſatis „ improprie hæc feciſſe dicit Salomonem, vt Prophetam, & „ diuinæ Iuſtitiæ executorem. Quæ duo tamen diſparata „ ſunt. Propheta enim diuinæ Iuſtitiæ Nuntius eſt, Inter„ pres eſt, executor non eſt.*

M. A. Non a Cardinali ſolo, ſed ante ipſum a Theodoreto, poſt a Turrecremata, & alijs pluribus tribuitur factum hoc Salomoni, vt Prophetæ. Quos recenſui Prophetas, vidiſti iam, diuinæ Iuſtitiæ, non modo *Nuntios, & interpretes*; ſed *executores* etiam extitiſſe.

L. *Interpres Prophetiæ ſuæ, non executor alienæ.*

M. A. *Alienæ* quoque Prophetiæ *executores* fuerunt Prophetæ; nam, & Dauid executus eſt prophetias Samuelis, de ſe ipſo; & Eliſæus prophetias Eliæ; & aliorum alij.

L. *Satis & illud improprie (non vt Regem, ſed vt diuinæ „ Iuſtitiæ executorem) quaſi Rex ipſe diuinæ Iuſtitiæ exe„ cutor proprie non ſit. Sed neque eiecit Rex Abiathar ad „ iſtum finem, vt impleretur Sermo Domini, ſed ex læſæ Ma„ ieſtatis crimine; fuit modo conſequēs ad eiectionem Abia„ thar impletio prophetiæ, atque eo loco (vt) conſecutionem „ denotat, nō cauſam finalē, quod te Toſtatus docere potuit.*

M. A. Verum eſt, quod Rex aliquando eſt executor diuinæ Iuſtitiæ, ſed non omnis executor diuinæ Iuſtitiæ Rex eſt, nec omnis Rex executor diuinæ iuſtitiæ. Nam nec Pha-

rao impediendo exitum hebræorum, nec Nabuchodonoſor dum miſit Pueros in fornacem, nec Herodes dum Innocentes trucidauit *diuinæ Iuſtitiæ executores* fuerunt; vti nec Vrſi, qui pueros deridentes Eliſæum lacerarunt, Reges fuerunt, nec Eliſæus ipſe, nec Elias, nec omnes hebræi, qui ſpoliarunt Ægyptum. Cum ergo diſtinguantur optime, Rex, & diuinæ Iuſtitiæ executor; non improprie locutus eſt Cardinalis, qui dixit. *Non vt Regem, ſed vt ,Prophetam, & diuinæ Iuſtitiæ executorem*, Hic preme: *,non vt Regem, ſed vt Prophetam.* Non dixit Cardinalis finem Salomonis in deiectione Abiatharri fuiſſe adimpletionem prophetiæ, quod tu fingis, ſed, ex eo loco, probauit, Salomonem executorem fuiſſe diuinæ Iuſtitiæ.

L. *Quòd ſi Spiritui ſancto quid ſoletis tribuere, non vno ,loco ille factũ hoc, Regi tribuit. verſ. 26. Abiatharro quo-,que dixit Rex. Rex, qui proxime præcedenti verſu Ado-,niam cędi iuſſerat; idem, verſu hoc, iuſſit quoque Abia-,thar loco cedere. verſ. 35. (Poſuit Rex Sacerdotem Sadoch ,pro Abiathar) Rex vtrobique, quaſi contra vos expreſſe, ,Regis nomine. Ita bis Regi factum tribuit Spiritus ſan-,ctus, quod ſpiritus Torti, non Regi, ſed prophetæ. Poteſta-,te Regia negas? At hæ voces (Abi ad agrum tuum, ibi te ,contine, & Vir mortis es, ſed non interficiam te) Regis ,ſunt, non Prophetæ. Relegare homines, vbi mortis rei ,ſunt, vitam illis indulgere; pęnam capitalem in mitiorem ,depoſitionis commutare, poteſtatis Regiæ ſunt, Prophetæ ,non competunt. Denique, qua poteſtate Banaiam pro Ioa-,bo conſtituit ſuper exercitum (quam tu ſpero Propheticam ,non dices, ſed Regiam) eadem, nec alia, Sadochũ pro Abia-,tharro conſtituit ſuper Sacerdotium. Regia vtrumque, ,vtrumq. vno eodemq. verſu, non vna in priore inciſo, pote-,ſtate nimirum Regia, alia in poſteriore nempe Prophetica.*

M.A. Tria hęc argumenta nunquam expectaſſem a Viro, qui amat Sapientum octauus haberi. Primum eſt.

Scri-

,*Scriptura tribuit hoc factum Regi; ergo fecit vt Rex.* Dicit etiam Scriptura. *Rex autem Salomon adamauit mulie-res alienigenas multas*, non tamen dixeris, amorem alienigenarum cõpetere Salomoni, vt Regi. Reperies in Scriptura, quod *Rex dormit, ſurgit, ægrotat, ſeneſcit, moritur.* Ergo Regibus, vt Regibus iſta competunt? Nec Logicæ Tyrones has fallacias ignorant.

Alterum argumentũ eſt, *Quod illæ voces (vbi ad agrum, &c.) non ſunt prophetæ.* Vnde habes, quod non ſunt prophetæ? Ex ſententia tua Rex maior eſt Sacerdote; ſimplex vero propheta poteſt deponere Reges, poteſt & Reges alios ſubrogare; & Regius Propheta Sacerdotem vnum, ab vrbe vna, pellere non poterit? Maiora minor poterit, & maior minora non poterit?

Tertium argumentum ineptum ſane & ipſum, ridiculumque eſt hoc. *Vno, & eodem verſu conſtituit Banaiam ,ſuper exercitum, & Sadochum pro Abiatharro ſuper Sa-,cerdotium; Ergo eadem poteſtate.* Nouum ſane identitatis genus, quod ab vnitate verſuum colligitur; & vere, ſi validum eſſet, cum vno, eodemque verſu ſæpe reperias cœlum, & terram; tenebras, & lucem; bonum, & malum; Deum, & diabolum, oppoſita omnia idem erunt, Do eſſe eodem verſu ſcripta hæc, do eſſe geſta eodem momento, tu quoque eodem momento vides, loqueris, aleris, nec tamen omnia hæc eadem facultate præſtas.

L. *Poſtremo, vt miſere laborare illi cauſam ſcias, ad mi-,ſellum illud effugium, ſe recipit extraordinariæ poteſtatis, ,ad quam confugere non ſolet quis, niſi, cui deplorata res ,eſt; niſi, cui nihil ordinarij eſt, quod reſpondeat. Vt enim, ,qui vita priuari dignus, non vita priuetur, ſed munere, ,ordinaria Regis poteſtas eſt, extraordinariam Prophetæ ,non requirit. Bonum factum erit ſemper, vtcumque fa-,ctum ſit, cum ordinaria nõ poteſt extraordinaria quadam, ,neſcio qua facultate medicari.*

M.A. Audi

M. A. Audi hac de re ſententiam, quam innuit Cardinalis, Fieri enim poteſt; vt re explicata, deſinas huic detrahere reſponſioni. Vidiſti ſupra; Salomonem ſingulariter electum fuiſſe a Deo ad ædificium Templi, & ad omne eius miniſterium. Erat enim typus Chriſti Domini Noſtri, & ideo, vtraque poteſtate illum, quodam extraordinario modo, Deus præditum eſſe voluit. Vidiſti illum ideo, tanquam aliena a Regibus poteſtate præditum, ſacrificia offerre, aliaque plurima facere, quæ ſolis Sacerdotibus competunt, & propria ſunt. Declarauerat Dauid Salomonem Regem, in Chron. 1. cap. 22. Dixerat cap. 27. ad omnem Synagogam. *Sed & de filijs meis (filios enim multos mihi dedit Dominus) elegit Salomonem filiũ meum, vt ſederet in Throno Regni Domini, ſuper Iſrael.* Attamen contra Deum, & Regem, Abiathar cupiebat euehere Adoniam ad Regnum, reiecto Salomone, illique fauebat, & conſulebat. Meruerat ergo, qui aperto Dei Iuſſui repugnabat in tanta re affici graui ſupplicio, ne dum a Pontificatu deponi. Et Salomon, qui poteſtatem acceperat a Deo in rebus ſacris, quam nemo alias Regum accepit (nec enim cuipiam ipſorum vnquam licuit, vel adolere incẽſum, vel ſacrificia offerre ſuper altare) potuit ipſum amouere ab vſu Pontificatus, ſine peccato. Si ergo vis factum Salomonis eſſe argumentum Iuris communis Regum, proba prius: Reges omnes eandem a Deo poteſtatem habuiſſe, in ſacris, quam Salomon habuit. Hanc vero nunquam probabis, niſi probes, Oziam lepra non fuiſſe percuſſum; quia incenſum voluit adolere; & Saulum Regno non fuiſſe deiectum, quia ſacrificium obtulit. Salomonis ergo Poteſtas non fuit Regum communis, ſed illius propria, Regique, vt Regi, omnino accidentalis. *Paralip. 28.*

Hoc dicere voluit Cardinalis nomine poteſtatis extraordinariæ.

DE

DE TITVLIS REGVM IN TESTAMENTO VETERI.

De titulo Filij Dei. Cap. XXXIII.

2. Sam. 7. 14.
Pſal. 82. 6.
Et Exo. 22. 8.
2. Chron. 9. 8.
2. Chron. 6. 13.
2. Sam. 14. 20.
1. Sam. 15. 14.
2. Sam. 21. 17.
Iſa. 49. 23.

Rex. NEc *vero tituli, & notæ, quibus inſigniuntur honorariæ, ab his eorum actionibus diſcordant: vocantur enim Filij Altiſſimi, immo vero Dij, & Vncti Domini, in Dei ,ſolio ſedentes. Famuli Dei, immo Angeli Dei, Facti iuxta ,cor Dei, Lumina Iſraelis, Nutricij Eccleſiæ, cum immune-,ris ex eodem genere titulis, atque inſignibus honorarijs, ,quibus, & vetus vbique ſcatet Teſtamentum, & aduer-,ſarius ignorationem nullam poteſt obtendere.*

Car. *Primus titulus, pro quo allegatur locus 2. Sam. 7. ,non conuenit Regibus generatim, ſed ſolum Salomoni, vt ,figura Chriſti erat, de quo dictum eſt ab Angelo: (& Filius ,Altiſſimi vocabitur) Lucæ 1. Quamquam in Deuteron. ,cap. 32. toti populo dicitur. (Nonne ipſe eſt Pater tuus, qui ,fecit te, & creauit te?) & nos omnes dicimus.* PATER *,Noſter, qui es in Cælis.*

L. *Etiam, vt quam laboret inuidia in Regum nomen pro-,dat, titulos ipſos arrodit, nec vel illis gaudere ſinit homo ,maleuolus. Ita re, nomine, ſpoliatos vult; ita omni ex par-,te imminutum in Regiam dignitatem. Quam id autem ,inſcite? In primo titulo, quo Filius Altiſſimi Rex dicitur, ,reſtrictus eſt, & tenax. Soli Salomoni peculiarem vult; ,non generatim Regibus conuenire. Statim autem verbis ,proximis, quaſi Lethargia correptus, profuſus eſt. Toti ,Iſraeli communicat, cuius in Deuteronomio Deus Pater ,dicitur. Tandem etiam ad omnes extendit, qui dicere poſ-,ſunt: Pater noſter, qui es in Cęlis, ideſt omnino omnes. Ita ,negat Regibus primo, ſoli Salomoni ſeruatum vult; eo-*

„ *deinque ſpiritu; ſolius Salomonis titulum, impertit etiam*
„ *infimis de plebe. Nec aduertit, quod etſi Petrus, Regem ho-* 1. Pet. 17.
„ *norari, idemque omnes honorari iubeat, nemo tamen dubi-*
„ *tet, quin alio honore Regem, quam omnes: ita etſi Deus*
„ *idem Regi, idemque nobis Pater, alia tamen, longe alia ra-*
„ *tione Regi, quam nobis; communiore aliqua, Regibus au-*
„ *tem propiore quadam, atque illis ſingulari.*

M.A. Etiam, vt quam labores inſcitia, ipſe prodas, prodas & quam belle ſcias Regibus adulari, vel de titulis hiſce cum Cardinali congredi voluiſti; quam id autem fœliciter? videamus. Dicit Cardinalis, quod *Iſte titulus, lo-* „ *co a Rege citato, non tribuitur Regibus generatim, de qui-* „ *bus Rex agit, ſed ſoli Salomoni, vt erat figura Chriſti.* Et vere Deus ibi alloquens Nathan de Salomone ait. *Ego ero ei in Patrem, & ipſe erit mihi in* FILIVM. Ad quod alludens Angelus, loco a Cardinali citato, ait. *Hic erit magnus, &* FILIVS *Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid Patris eius, & regnabit in Domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.* Quid vero tu ad hæc? mutus magis, quam piſces, o egregium patronum. Si oppugnare volebas Cardinalis reſponſum, oportebat, vt oſtenderes, verba illa, de quibus lis eſt, *Non eſſe dicta de Salomone in particulari, vt erat figura Chriſti, ſed de Regibus in genere,* quod prætendit Rex tuus. At oſtendere non poteras; ſiluiſti ergo, ſed hoc ſilentio Regis errorem confeſſus.

Ne tamen putares, Cardinalem negare Reges Dei FILIOS, & dici, & eſſe, addit, quod *Omnis populus tum hebræus, tum Chriſtianus, Deum,* PATREM *agnoſcit,* vt hic inferas, & *Reges quoque tam Eccleſiæ, quam Synagogæ* FILIOS *Dei recte appellari.* At vrges, quod *Peculiari, & magis propria ratione Reges appellantur* FILII *Dei.* O L, controuerſia eſt de facto; Rex aſſerit, quod in teſtamento veteri, Reges in communi appellantur *Filij Dei*; addis tu,

 quod

quod *Vocantur Filij peculiari magis, & propiore ratione, quam cęteri omnes*. Quid moramur? Vnicum teſtimonium oſtende, & receptui canimus. Triplici titulo quis vocari poteſt *Filius Dei*. Ratione creationis; & ſic cum non magis crearit Deus Reges, quam bubulcos; non magis illi, quam iſti ſunt *Filij Dei*. Ratione Regenerationis, & Redemptionis; quam cum non minus participent muliones Regis tui, quam ille ipſe; non magis ille, quam ipſi eſt *Filius Dei*. Ratione amoris; Et ſic quem Deus amat magis, & a quo magis Deus amatur, quocumque loco, gradu, ſtatu ſit, is demum ſingulari quadam ratione dicitur *Filius Dei*. Ratione Poteſtatis autem, Reges non vocãtur *Filij, ſed Miniſtri Dei*. Ita Paulus ad Rom. 13. Quod autem diſcrimen ſit inter *Filium Regis*, & *Miniſtrum Regis*, nemo te melius nouit.

De titulo DII; *vbi multa de Regum, & Sacerdotum Dignitate perpenduntur.* Cap. XXXIV.

Car. SECVNDVS *titulus non ſolis Regibus, ſed omnibus Iudicibus conuenit, ſiue Eccleſiaſtici, ſiue politici ſint. Sic enim locum ab auctore citatum Pſal. 82. (Ego dixi* DII *, eſtis) intelligendum eſſe docent illa verba eiuſdem Pſalmi, (*DEVS *ſtetit in Synagoga* DEORVM; *in medio autem* DEOS *dijudicat, vſquequo iudicatis iniquitatem, &c.) Locus quoque ex libro Exodi allegatus cap. 22. de Iudicibus, non Regibus intelligitur, quia nulli tunc erant Reges in populo Dei.*

L. *Quod ipſum, & de loco Pſalmi dici poteſt; qui etſi non incommode quadrare poteſt omnibus, qui Ius dicunt: tamen quis non videt, aliter competere Iudicibus, quibus poteſtas a Rege delegata eſt; aliter Regi ipſi, cui a Deo immediate;*

,*mediate; cuius ita Iudices in prouincia perſonam ſuſti-*
,nent,vt Rex ipſe DEI*? Quare ab illis per gradus interme-*
,dios itur ad Deum; Rex ipſe Deo proximus; cui proin DEI
,nomen peculiari quadam ,atq. inſigni magis ratione con-
,uenit. Multo quidem magis Moyſes, & meliore iure nomen
, Dei vendicet, qui id tum populo, quod Reges poſt, preſtitit
,(tum cum ſolus ſederet, & Iſraeli ius diceret) quam alij
, illi, quos, Dei iuſſu, in partem poſt ſollicitudinis vocauit:
, Qui etſi,& ipſi DII *vocantur in lege, erant tamen vt re,*
,ita Titulo Moyſi multis gradibus inferiores.

M. A. O L, Controuerſia inter Cardinalem, & *Deum tuum* (quia ita vis, ita illum appello) eſt, an in Veteri Teſtamento Reges nominentur aliquo eximio titulo; vnde poſſit deduci,quod Regibus competat Primatus Eccleſiæ. Negat Cardinalis noſter, vt negamus omnes catholici. Affirmat Rex Dominus Deus tuus. Verũ quomodo probat? Quia, inquit, vocantur DII. Illos autem ita vocari, colligit ex duobus teſtimonijs, quorum alterũ eſt Exodi, alterum Dauidis. Verum, vt huiuſce veſtræ Deitatis Veritas,abſque vlla ambiguitate,perſpicua fiat,cum logico rem logice agere lubet,illamque abſque verborum ambagibus ob oculos ponere.

Ratio Regis ita ex neceſſitate formanda eſt ſecundum regulas logicæ.

Qui vocantur in Scriptura DII, *habent Primatum Spiritualem.*

Reges hebrei vocantur in Scriptura DII. Ergo

Reges hebrei habent Primatum Spiritualem.

Vtramque propoſitionem negamus, vtramque falſam dicimus, & falſitas Maioris patet, illis eiſdẽ ex locis, quos allegauit Rex. Nam vtrobique iudices inferiores portarum vocantur Dii, qui dubio procul non habebãt ſupremam Poteſtatem in Synagoga Iſrael. Id ſola locorum indiget inſpectione. Exodi textus habet. *Si latet fur, Dominus*

minus Domus applicabitur ad DEOS,&c.&infra. *Ad* DEOS *vtriuſque cauſa perueniet,* & capite præcedenti de ſeruo, qui noluiſſet manumitti, iubebatur. *Offeret eum Dominus* DIIS, *& applicabitur ad oſtium.* Hos eoſdem Iudices Synagogæ alloquitur Dauid, in Pſal. 82. ſic enim incipit. DEVS *ſtetit in Synagoga Deorum, in medio autem* DEOS *dijudicat.* Synagoga autem vnicus homo non eſt, quemadmodum Rex, ſed multorum hominum Congregatio. Hiſce ijſdem infra, dicit. *Ego dixi* DII *eſtis.* Nullus ibi ſermo de Rege, nullibi de ſupremo Synagogæ, vel populi capite. Propterea, ex locis allatis, non modo non probatur, ſed improbatur vtraque propoſitio ſyllogiſmi Regij. Maior, quia Iudices, de quibus ibi ſermo eſt, non ſunt ſupremi Principes Synagogæ. Minor, quia, qui vocantur DII illis in locis Reges non ſunt.

Vidiſti tu foueam, in quam incidit Deitas Regis tui; atque, vt inde illam extraheres, deſerta ſacra Scriptura (circa quam tota lis) philoſophari cœpiſti, De Poteſtate Regum. *Nomen Deorum,* inquis, *ideo Iudices ſortiuntur, quia a* DEO *Poteſtatem habent. At Reges immediate habuere Poteſtatem a* DEO; *habuere etiã illis Iudicibus Maiorem, &* DEO *ipſi propiorem. Ergo nomen Deorum propiore quadam, & maiori ratione conuenit Regibus, quam Iudicibus illis.* Hæc ſummatim ratio tua.

Sed o L, rurſum ad lineas. Negauimus Maiorem propoſitionem Regis tui. nempe *Qui vocantur* DII *in ſacra Scriptura, ÿ Primatum habent.* Noli ſubterfugere, nos non deludes. Hanc proba, ſi potes, ſin vero, palmam cede. Cedis vero, dum (modeſtus homo) taces, nec probas. Deſperata itaque cauſa Maioris propoſitionis, in ſola Minori laboras, ſed ibi quoque pari fœlicitate. Minor eſt *Reges, in ſacra Scriptura, vocantur* DII. Probatio huius propoſitionis, non indiget Logica, non ſyllogiſmis, ſed oculis, & lectione. Oſtende, aliquod teſtimonium, vel vnicum,

cum, in quo Regibus ſpeciatim Deorum titulus tribuatur, & probaſti. Nuſquam ego legi, quod cuipiam Hebręorum Regi titulus DEI tributus fuerit. Ratio fortaſſe eſt, quia ſi fuiſſet dictus DEVS Rex quiſpiam, oportuiſſet appellare illum DEVM Iacob, & Iſrael; hunc vero titulum ſibi peculiarem eſſe voluit DEVS ipſe. Equidem legi Moyſem in ſingulari DEVM, ſed DEVM Pharaonis, non DEVM Iſrael. Exod. 7. 2. *Conſtitui te* DEVM *Pharaonis*, inquit DEVS. Cum itaque tota tua ratio ſit penitus extra oleas, poſſem illam recte tacitus præterire; verum vt cognoſcas, quam male ſuffulcias Idoli tui Deitatem, omni ex parte labantem, placet & ipſam diſcutere.

Primum in hac ratione petis principium, & accipis vt notum, quod eſt probandum, & de quo tota lis eſt. Concluſio demonſtranda Regi, eſt. *Reges habent poteſtatem primam a Deo, & ſupra omnes Iudices tam laicos, quam Eccleſiaſticos.* Probat iſtam Concluſionem Rex, *Quia Reges vocantur* DII, addis tu *Singulari ratione*. Tu vero probas illos appellari Deos ſingulari ratione, *Quia habent a* DEO *Poteſtatem, diuinæ proximam, & omnibus alijs maiorem.* Atque ita Rex probat Concluſionem per Minorem ſuam; Tu vero Minorem per Cōcluſionem. Dicit ille. *Primatum habent, quia vocantur* DII. Dicis tu. *Vocantur* DII, *quia Primatum habent.* o egregium analyticū; nonne ergo manifeſte principium petis? Sed alia audi.

A Deo delegatam fuiſſe immediate Poteſtatem Iuriſdicundi Regibus Hebræis, falſum eſt. Diſplicuit, vt pridem dixi, Deo, quod Hebræi Regem poſtulauerint: Dixit enim ad Samuelem. *Non te abiecerunt, ſed Me, ne regnem ſuper eos.* & Samuel ad populum. *Sed & nunc ſtate, & videte rem iſtam grandem, quam facturus eſt Dominus, in conſpectu veſtro. Nunquid non meſſis tritici eſt hodie? Inuocabo Dominum, & dabit voces, & pluuias, & ſcietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vobis, in conſpectu*

Domini,

Domini, petentes ſuper vos Regem. Et clamauit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces, & pluuias in illa die. Et timuit omnis populus nimis Dominum, & Samuelem. Et dixit vniuerſus populus ad Samuelem: Ora pro ſeruis tuis, vt non moriamur: Addidimus enim vniuerſis peccatis noſtris malum, vt peteremus nobis Regem. Hæc o L, Deorum tuorum origo. Propterea exprobans Deus hanc petitionem Regum Hebræis, in Oſea, inquit cap. 13. *Vbi eſt Rex tuus iſte? & ſaluum te faciat, in cunctis vrbibus tuis. Iudicet te, de quo dixiſti. Da mihi Regem, & Principem, & dedi tibi Regē in ira mea, & habui in furore meo.* In quæ D. Hieronymus. *Vbi ſunt Iudices tui? vbi Reges? Tu enim dixiſti: Da mihi Regem, & Principes. Itaque Dedi tibi Regem Saulum in furore meo, in tantum, vt in diebus meſſis, pluuiam demonſtrarem contra naturam Iudeæ Prouinciæ.* Et DEVM audeas appellare, quem cum peccato grandi populus poſtulauit, & in ira, atque furore DEVS ipſe permiſit? Hæc de Regum Origine apud Hebræos, nunc de illorum Poteſtate.

Immediate delegatam eſſe a Deo Poteſtatem Regibus Hebræis, nemo ſine rubore aſſerat, qui Regum libros, vel mediocriter verſauerit. Samuel ſummus Sacerdos Saulo primo hebræorum Regi, Regiam poteſtatem Delegauit. Dixi Delegauit; nam dum illum Regem conſtituit, vtitur Scriptura eodem loquendi modo, quo vſa eſt, dum Moyſes conſtituit Iudices ordinarios Synagogæ in Iſrael: hos autem confitetur, L, habuiſſe a Moyſe poteſtatem delegatam. Ibi ait. *Tulique de Tribubus veſtris viros ſapientes, & nobiles, & conſtitui eos Principes Tribunos, &c.* Populus vero ad Samuelem dixit. *Ecce tu ſenuiſti, & filij tui* (1. Reg. 8. 5.) *non ambulant in vijs tuis. Conſtitue nobis Regem, vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ habent nationes.* & eodem cap. nu. 22. *Dixit Dominus ad Samuelem. Audi vocem eorum, & conſtitue ſuper eos Regem.* & cap. 12. 1. *Dixit autem*

Samuel

Samuel ad vniuerſum Iſrael. Ecce audiui vocem veſtram, iuxta omnia, quæ locuti eſtis ad me, & conſtitui ſuper vos Regem. Et Rege iam confirmato, ſummæ adhuc auctoritatis. *Samuel locutus eſt ad populum legem Regni, & ſcripſit in libro, & poſuit coram Domino, & dimiſit Samuel omnem populum ſingulos in domum ſuam.* Samuelem vero ſummum Sacerdotem fuiſſe ſentiunt. 1. Reg. 10.

S. Ignatius epiſt. ad Magneſianos, *Saul honore priuatur Regio, non expectans ſummum Sacerdotem Samuelem.*

S. Cyprianus epiſt. 65. ad Rogatianum. *Cum Samuel Sacerdos a Iudæorum populo contemneretur, exclamauit iratus Dominus: Non te ſpreuerunt, ſed Me.*

S. Athanaſius homilia de ſemente. *Vnxit Dauidem in Regem Sacerdos Samuel.*

S. Ioannes Chryſoſtomus in epiſt. 2. ad Timoth. cap. 1. hom. 2. loquens de Sacerdotum honore, ait. *Siue honorentur a ſubditis, & hoc illis fieri iubet, quemadmodum dicebat Heli (Aſſumpſi te de domo Patris tui) ſiue iniurijs afficiantur, hoc in ſe Deus ipſe perpetitur, ſicut ad Samuelem, ait; Non te ſpreuerunt, ſed Me.*

S. Hieronymus in epiſt. ad Titum cap. 1. *Ergo ſi electio Sacerdotum fieret, & Iſaac propter Eſau, & Samuel propter filios ſuos indigni Sacerdotio putarentur.*

S. Auguſtinus 17. de Ciuit. Dei cap. 4. *Heli Sacerdote reprobato, ſubſtitutus eſt in Dei miniſterium Samuel, ſimul officio functus Sacerdotis, & Iudicis.* & lib. 2. retract. cap. 55. *Samuel Sacerdoti ſummo Heli ſucceſſit, cum Sacerdotis filius ipſe non eſſet.*

S. Cæleſtinus Papa in epiſt. ad Clerum, & populum Conſtantinop. de cauſa Neſtorij; & habetur in Concilio Epheſino tom. 1. cap. 18. edit. Venetæ. *Recte proinde, ſi tamen perſtiterit, ea illi verba obijciemus, quæ Saulo ab ipſo Samuele Sacerdote obiectabantur. (Reiecit te Dominus, ne regnes ſuper Iſrael.)*

Sulpitius

Sulpitius Seuerus Hiſt. ſac. lib. 1. *Ea tempeſtate Samuel Sacerdos Hebræis præerat.*

Non ergo Rex DEO *proximus*, ſed Sacerdos,& per Sacerdotem, quaſi per gradum intermedium, a Rege itur ad DEVM. Immo hanc vnam ob cauſam Saul a Samuele Regno deiectus eſt,quod ipſe, quaſi eſſet *Proximus* DEO, nec Sacerdotem ſupra ſe haberet, Samuelis præcepta neglexit in bello gerendo contra Philiſtæos.

Falſiſſimum eſt: *Reges præſtitiſſe poſt* (quod tu aſſeris) *quod præſtitit Moyſes tunc, cum ſolus ſederet, & Iſraeli Ius diceret*. Moyſes Sacerdotio tunc fungebatur; nunquam id Reges præſtitere; & ſi qui vſurpare auſi ſunt, a Pontificibus Regno pulſi, & a Deo dire percuſſi fuere. Omnes, cuiuſcumque generis, cauſas Moyſes ſolus tum iudicabat; nullus Regum id fecit. Ad ipſum poſtea omnes res magni momenti deferri debebant, cauſæque graues, ambiguæ, & difficiles. Harum iudicium non ad Reges, ſed ad Conſilium 72. & ad Pontificem ſummum illorum caput deferre iuſſi ſunt Hebræi. Perperam ergo quæris eam proportionem inter Regem, & Iudices Synagogæ, quæ ante ijſdem fuit cum Moyſe. Hanc vero reperiri inter ſummum Sacerdotem, & illos, pro comperto habeo; vt poſt Moyſem, diuino Iure, Moyſis perſonam, & dignitatem ſuſtinuerit non Rex, ſed Pontifex Hebræorum. Satis de hac re ſupra locuti, libenter tamen hic nonnulla adijcimus, nam & aduerſarius quoties poteſt, ſua ſomnia contra manifeſtam veritatem nobis opponit. Si oſtendero, diuino Iure, eodem penitus munere, eodem prorſus officio functos eſſe, non Reges, ſed Sacerdotes ſummos, poſt Moyſem, quo fungebatur Moyſes, dum in viuis eſſet, poſtquam Iudices inferiores *In partem ſollicitudinis vocauit.* Iam, opinor, aduerſarius de Primatu amplius non diſputabit; fatetur enim Poteſtatem ſummam tunc temporis Moyſem habuiſſe.

Iethro

Iethro ſocer Moyſis ita adhortatus eſt illum, vt Iudices conſtitueret in Iſrael. *Audi verba mea, atque conſilia, & erit Dominus tecum. Eſto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, vt referas, quæ dicuntur ad eum, oſtendaſque populo cæremonias, & ritum colendi, viamque quam ingredi debeant, & opus, quod facere debeant.* Nemo vero eſt tam effrictæ frontis, nemo tam inſignis audaciæ, qui negare audeat hæc omnia, quæ ſibi propria Moyſes eſſe voluit, ad ſolos Sacerdotes pertinuiſſe, etiam vrgente regno. Exod 18. 19.

Pergit Iethro. *Prouide autem de omni plebe viros ſapientes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue ex eis Tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantummodo iudicent. Quibus auditis, Moyſes fecit omnia, quæ illi ſuggeſſerat.* Non ſolum in illis, quæ ad Deum pertinebant, reſponſis, cœremonijs, iuſtificationibus, &c. voluit Deus ſummum Sacerdotem ſuccedere Moyſi, ſed etiam in terminandis controuerſijs hiſce ciuilibus magni momẽti, & difficilioribus, vt vere agnoſcerent omnes, quod Pontifices Primatum haberent, non minus Reip. quam Synagogæ Iſrael. Ideo locum iſtum imitatus in Deuteron. 17. ait. *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris, inter cauſam, & cauſam, lepram, & non lepram, ſanguinem, & ſanguinem, iudicumque inter portas tuas* (ad portas ſedebãt Iudices ordinarij ciuitatum) *verba videris variari; ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit ſibi Dominus Deus tuus, venieſque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem, quicumque fuerit illo tempore, quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem.* Nonne hæc omnia penitus de ſeipſo ſupra præceperat Moyſes? ita opinor, & præceptum præcepto, verba verbis poſſunt conferri, & propterea, quia abſque ſummo crimine ſummi Principis decreta

nagogæ tuæ. Nec euadere potes, aſſerendo, illum fuiſſe Chriſtum, qua Regem, nam Regem illum fuiſſe, pertinaciter negas.

Sequitur tamen ſecundo contra te, CHRISTVM fuiſſe, vel Regem temporalem. Nam *Reges temporales ſoli* (per te) *vocantur Chriſti Domini. At Ieſus vocatur* CHRISTVS *Domini.* Ergo *Ieſus Rex Temporalis.*

Dicis inſuper (quod & verum eſt) Cyrũ Regem Ethnicum vocatum fuiſſe *Chriſtum Domini*. Id accipio, addoque ex te, quod Reges infideles ſunt incapaces Primatus Spiritualis. Vnde ſequitur, quod titulus *Chriſti Domini* nihil penitus ad Primatum faciat. Te torque, atque retorque, non euades. Si titulus *Chriſti* dat Primatum; Infidelis dicitur *Chriſtus*; ergo Infidelis capax Primatus. Si infidelis incapax Primatus; Titulus *Chriſti* tribuitur infideli. Ergo Titulus *Chriſti* nihil ad Primatum. Cur ergo illum nobis obtrudis?

De Titulo Sedentis in Solio Dei.

Cap. XXXVI.

Car. QVARTVS *titulus non ſcio vnde huc irrepſerit. Nam in lib. 2. Sam. 3. 10. qui locus ad marginem allegatur, Thronus Dauid legitur, Solium Dei non legitur:*

L. *Titulum quartum neſcit, aut vnde irrepſerit. Si quid ego adiuro, ecquid cedet de ſententia? Lege ergo totidem verbis 2. Chron. 9. 8. (Dilexit te Deus, vt poneret te ſuper Solium ſuum) ibi Solium Dauid, Solium Dei. Dehinc iam fac titulum agnoſcas, ſaltem ne dicas irreptitium, ne nos te arreptitium dicamus.*

M.A. Tu Regi tuo periclitanti nimis de longe auxilium poſtulas, nec tamen affers. Verba, quæ allegauit Rex, fuit Abner, filij Ner, Principis militiæ Isboſeth filij Saul, ha-

bita ſupra trigintatres annos, antequam Dauid vita excederet. Verba, quæ ex 2. Chron. adducis tu, in adiutorium Regi, vt gloſſam Textui, ſunt Reginæ Sabęorũ, prope quadrageſimum annum Regni Salomonis ad ipſum habita. Allegat ille textum, qui non dicit, quod ipſe vellet. Tu, vt dicere videatur, poſt ſeptuaginta ferme annos a Sabæis vſque euocas fœminam Regiam, quæ verba militis mortui interpretetur. Sed eſto, Thronus, & Solium Dauid dictum ſit *Regnum, & Solium Dei*, id tantum nihil penitus facit ad Primatum. Populus Iſrael populus Dei peculiaris vocabatur, & erat; & nihil hac re in Scriptura frequentius. Ideo etiam Regnum Iſrael dictum eſt *Regnum Dei, Solium Dei, Thronus Dei.* Dum ergo Regina ait ad Salomonem; *Dilexit te Dominus, vt poneret te ſuper Solium ſuum*; perinde eſt, ac ſi diceret, vt conſtitueret te Regem populi ſui. Nec textus hic gloſſa alia indiget. Ipſamet Regina ſe explicat. *Quia,* inquit, *diligit Deus Iſrael, & vult ſeruare eum in æternum, idcirco poſuit te ſuper eum Regem, vt facias iudicia, atque iuſtitias.* Quod antea dixerat, *Vt poneret te ſuper Solium ſuum.* hic explicat. *Poſuit te Regem ſuper Iſrael, quem diligit.* Quid ergo hoc ad Primatum? Rex populi Dei fuit? fuit etiam Pontifex Dei, & in populo Dei, & ſuper populum Dei. Ergo Rex habuit Primatum? negamus conſequentiam.

De titulo Famuli Dei. Cap. XXXVII.

Car. QVINTVS *Titulus nimis eſt vulgaris, quippe qui conuenit omnibus rebus creatis, de quibus dicitur Pſal. 118. (quoniam omnia ſeruiunt tibi.)*

L. *Titulum Serui Dei exſufflat, vt vulgarem, vt creaturis omnibus communem, quo tamen Moyſes, & Dauid, tanquam admodum honorifico, indigetarunt ſe, atque ſuper*

per

minus Domus applicabitur ad Deos,&c.&infra. *Ad* Deos *vtriuſque cauſa perueniet*, & capite præcedenti de ſeruo, qui noluiſſet manumitti, iubebatur. *Offeret eum Dominus* Diis, *& applicabitur ad oſtium*. Hos eoſdem Iudices Synagogæ alloquitur Dauid, in Pſal. 82. ſic enim incipit. Devs *ſtetit in Synagoga Deorum, in medio autem* Deos *dijudicat*. Synagoga autem vnicus homo non eſt, quemadmodum Rex, ſed multorum hominum Congregatio. Hiſce ijſdem infra, dicit. *Ego dixi* Dii *eſtis*. Nullus ibi ſermo de Rege, nullibi de ſupremo Synagogæ, vel populi capite. Propterea, ex locis allatis, non modo non probatur, ſed improbatur vtraque propoſitio ſyllogiſmi Regij. Maior, quia Iudices, de quibus ibi ſermo eſt, non ſunt ſupremi Principes Synagogæ. Minor, quia, qui vocantur Dii illis in locis Reges non ſunt.

Vidiſti tu foueam, in quam incidit Deitas Regis tui; atque, vt inde illam extraheres, deſerta ſacra Scriptura (circa quam tota lis) philoſophari cœpiſti, De Poteſtate Regum. *Nomen Deorum*, inquis, *ideo Iudices ſortiuntur*, „*quia a* Deo *Poteſtatem habent. At Reges immediate ha-* „*buere Poteſtatem a* Deo; *habuere etiā illis Iudicibus Ma-* „*iorem, &* Deo *ipſi propiorem. Ergo nomen Deorum propio-* „*re quadam, & maiori ratione conuenit Regibus, quam Iu-* „*dicibus illis*. Hæc ſummatim ratio tua.

Sed o L, rurſum ad lineas. Negauimus Maiorem propoſitionem Regis tui. nempe *Qui vocantur* Dii *in ſacra Scriptura, ij Primatum habent*. Noli ſubterfugere, nos non deludes. Hanc proba, ſi potes, ſin vero, palmam cede. Cedis vero, dum (modeſtus homo) taces, nec probas. Deſperata itaque cauſa Maioris propoſitionis, in ſola Minori laboras, ſed ibi quoque pari fęlicitate. Minor eſt *Reges, in ſacra Scriptura, vocantur* Dii. Probatio huius propoſitionis, non indiget Logica, non ſyllogiſmis, ſed oculis, & lectione. Oſtende, aliquod teſtimonium, vel vni-

cum,

cum,in quo Regibus ſpeciatim Deorum titulus tribuatur, & probaſti. Nuſquam ego legi,quod cuipiam Hebrçorum Regi titulus DEI tributus fuerit. Ratio fortaſſe eſt, quia ſi fuiſſet dictus DEVS Rex quiſpiam, oportuiſſet appellare illum DEVM Iacob, & Iſrael; hunc vero titulum ſibi peculiarem eſſe voluit DEVS ipſe. Equidem legi Moyſem in ſingulari DEVM, ſed DEVM Pharaonis, non DEVM Iſrael. Exod. 7. 2. *Conſtitui te* DEVM *Pharaonis*, inquit DEVS. Cum itaque tota tua ratio ſit penitus extra oleas, poſſem illam recte tacitus præterire; verum vt cognoſcas, quam male ſuffulcias Idoli tui Deitatem,omni ex parte labantem, placet & ipſam diſcutere.

Primum in hac ratione petis principium, & accipis vt notum, quod eſt probandum, & de quo tota lis eſt. Concluſio demonſtranda Regi, eſt. *Reges habent poteſtatem primam a Deo, & ſupra omnes Iudices tam laicos, quam Eccleſiaſticos.* Probat iſtam Concluſionem Rex, *Quia Reges vocantur* DII, addis tu *Singulari ratione*. Tu vero probas illos appellari Deos ſingulari ratione, *Quia habent a* DEO *Poteſtatem, diuinæ proximam, & omnibus alijs maiorem.* Atque ita Rex probat Concluſionem per Minorem ſuam; Tu vero Minorem per Cõcluſionem. Dicit ille. *Primatum habent, quia vocantur* DII. Dicis tu. *Vocantur* DII, *quia Primatum habent.* o egregium analyticũ; nonne ergo manifeſte principium petis? Sed alia audi.

A Deo delegatam fuiſſe immediate Poteſtatem Iuriſdicundi Regibus Hebræis, falſum eſt. Diſplicuit, vt pridem dixi, Deo,quod Hebræi Regem poſtulauerint: Dixit enim ad Samuelem. *Non te abiecerunt, ſed Me, ne regnem ſuper eos.* & Samuel ad populum. *Sed & nunc ſtate, & videte rem iſtam grandem, quam facturus eſt Dominus, in conſpectu veſtro. Nunquid non meſſis tritici eſt hodie? Inuocabo Dominum, & dabit voces, & pluuias, & ſcietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vobis, in conſpectu*

Domini,

Domini, petentes ſuper vos Regem. Et clamauit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces, & pluuias in illa die. Et timuit omnis populus nimis Dominum, & Samuelem. Et dixit vniuerſus populus ad Samuelem: Ora pro ſeruis tuis, vt non moriamur: Addidimus enim vniuerſis peccatis noſtris malum, vt peteremus nobis Regem. Hæc o L, Deorum tuorum origo. Propterea exprobans Deus hanc petitionem Regum Hebræis, in Oſea, inquit cap. 13. *Vbi eſt Rex tuus iſte? & ſaluum te faciat, in cunctis vrbibus tuis. Iudicet te, de quo dixiſti. Da mihi Regem, & Principem, & dedi tibi Regē in ira mea, & habui in furore meo.* In quæ D. Hieronymus. *Vbi ſunt Iudices tui? vbi Reges? Tu enim dixiſti: Da mihi Regem, & Principes. Itaque Dedi tibi Regem Saulum in furore meo, in tantum, vt in diebus meſſis, pluuiam demonſtrarem contra naturam Iudeæ Prouinciæ.* Et DEVM audeas appellare, quem cum peccato grandi populus poſtulauit, & in ira, atque furore DEVS ipſe permiſit? Hæc de Regum Origine apud Hebræos, nunc de illorum Poteſtate.

Immediate delegatam eſſe a Deo Poteſtatem Regibus Hebræis, nemo ſine rubore aſſerat, qui Regum libros, vel mediocriter verſauerit. Samuel ſummus Sacerdos Saulo primo hebræorum Regi, Regiam poteſtatem Delegauit. Dixi Delegauit; nam dum illum Regem conſtituit, vtitur Scriptura eodem loquendi modo, quo vſa eſt, dum Moyſes conſtituit Iudices ordinarios Synagogæ in Iſrael: hos autem confitetur, L, habuiſſe a Moyſe poteſtatem delegatam. Ibi ait. *Tulique de Tribubus veſtris viros ſapientes, & nobiles, & conſtitui eos Principes Tribunos, &c.* Populus vero ad Samuelem dixit. *Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambulant in vijs tuis. Conſtitue nobis Regem, vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ habent nationes.* & eodem cap. nu. 22. *Dixit Dominus ad Samuelem. Audi vocem eorum, & conſtitue ſuper eos Regem.* & cap. 12. 1. *Dixit autem*

1. Reg. 8. 5.

Samuel

Samuel ad vniuerſum Iſrael. Ecce audiui vocem veſtram, iuxta omnia, quæ locuti eſtis ad me, & conſtitui ſuper vos Regem. Et Rege iam confirmato, ſummæ adhuc auctoritatis. *Samuel locutus eſt ad populum legem Regni, & ſcripſit in libro, & poſuit coram Domino, & dimiſit Samuel omnem populum ſingulos in domum ſuam.* Samuelem vero ſummum Sacerdotem fuiſſe ſentiunt. 1. Reg. 10.

S. Ignatius epiſt. ad Magneſianos, *Saül honore priuatur Regio, non expectans ſummum Sacerdotem Samuelem.*

S. Cyprianus epiſt. 65. ad Rogatianum. *Cum Samuel Sacerdos a Iudaorum populo contemneretur, exclamauit iratus Dominus: Non te ſpreuerunt, ſed Me.*

S. Athanaſius homilia de ſemente. *Vnxit Dauidem in Regem Sacerdos Samuel.*

S. Ioannes Chryſoſtomus in epiſt. 2. ad Timoth. cap. 1. hom. 2. loquens de Sacerdotum honore, ait. *Siue honorentur a ſubditis, & hoc illis fieri iubet, quemadmodum dicebat Heli (Aſſumpſi te de domo Patris tui) ſiue iniurijs afficiantur, hoc in ſe Deus ipſe perpetitur, ſicut ad Samuelem, ait: Non te ſpreuerunt, ſed Me.*

S. Hieronymus in epiſt. ad Titum cap. 1. *Ergo ſi electio Sacerdotum fieret, & Iſaac propter Eſau, & Samuel propter filios ſuos indigni Sacerdotio putarentur.*

S. Auguſtinus 17. de Ciuit. Dei cap. 4. *Heli Sacerdote reprobato, ſubſtitutus eſt in Dei miniſterium Samuel, ſimul officio functus Sacerdotis, & Iudicis.* & lib. 2. retract. cap. 55. *Samuel Sacerdoti ſummo Heli ſucceſſit, cum Sacerdotis filius ipſe non eſſet.*

S. Cæleſtinus Papa in epiſt. ad Clerum, & populum Conſtantinop. de cauſa Neſtorij; & habetur in Concilio Epheſino tom. 1. cap. 18. edit. Venetæ. *Recte proinde, ſi tamen perſtiterit, ea illi verba obijciemus, quæ Saulo ab ipſo Samuele Sacerdote obiectabantur. (Reiecit te Dominus, ne regnes ſuper Iſrael.)*

Sulpitius

Sulpitius Seuerus Hiſt. ſac. lib. 1. *Ea tempeſtate Samuel Sacerdos Hebræis præerat.*

Non ergo Rex DEO *proximus*, ſed Sacerdos, & per Sacerdotem, quaſi per gradum intermedium, a Rege itur ad DEVM. Immo hanc vnam ob cauſam Saul a Samuele Regno deiectus eſt, quod ipſe, quaſi eſſet *Proximus* DEO, nec Sacerdotem ſupra ſe haberet, Samuelis præcepta neglexit in bello gerendo contra Philiſtæos.

Falſiſſimum eſt: *Reges præſtitiſſe poſt* (quod tu aſſeris) *quod præſtitit Moyſes tunc, cum ſolus ſederet, & Iſraeli Ius diceret*. Moyſes Sacerdotio tunc fungebatur; nunquam id Reges præſtitere; & ſi qui vſurpare auſi ſunt, a Pontificibus Regno pulſi, & a Deo diræ percuſſi fuere. Omnes, cuiuſcumque generis, cauſas Moyſes ſolus tum iudicabat; nullus Regum id fecit. Ad ipſum poſtea omnes res magni momenti deferri debebant, cauſæque graues, ambiguæ, & difficiles. Harum iudicium non ad Reges, ſed ad Conſilium 72. & ad Pontificem ſummum illorum caput deferre iuſſi ſunt Hebræi. Perperam ergo quæris eam proportionem inter Regem, & Iudices Synagogæ, quæ ante iiſdem fuit cum Moyſe. Hanc vero reperiri inter ſummum Sacerdotem, & illos, pro comperto habeo; vt poſt Moyſem, diuino Iure, Moyſis perſonam, & dignitatem ſuſtinuerit non Rex, ſed Pontifex Hebræorum. Satis de hac re ſupra locuti, libenter tamen hic nonnulla adijcimus, nam & aduerſarius quoties poteſt, ſua ſomnia contra manifeſtam veritatem nobis opponit. Si oſtendero, diuino Iure, eodem penitus munere, eodem prorſus officio functos eſſe, non Reges, ſed Sacerdotes ſummos, poſt Moyſem, quo fungebatur Moyſes, dum in viuis eſſet, poſtquam Iudices inferiores *In partem ſollicitudinis vocauit.* Iam, opinor, aduerſarius de Primatu amplius non diſputabit; fatetur enim Poteſtatem ſummam tunc temporis Moyſem habuiſſe.

Iethro

Iethro ſocer Moyſis ita adhortatus eſt illum, vt Iudices conſtitueret in Iſrael. *Audi verba mea, atque conſilia, & erit Dominus tecum. Eſto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, vt referas, quæ dicuntur ad eum, oſtendaſque populo cæremonias, & ritum colendi, viamque quam ingredi debeant, & opus, quod facere debeant.* Nemo vero eſt tam effrictæ frontis, nemo tam inſignis audaciæ, qui negare audeat hæc omnia, quæ ſibi propria Moyſes eſſe voluit, ad ſolos Sacerdotes pertinuiſſe, etiam vrgente regno. Exod 18. 19.

Pergit Iethro. *Prouide autem de omni plebe viros ſapientes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue ex eis Tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantummodo iudicent. Quibus auditis, Moyſes fecit omnia, quæ illi ſuggeſſerat.* Non ſolum in illis, quæ ad Deum pertinebant, reſponſis, cœremonijs, iuſtificationibus, &c. voluit Deus ſummum Sacerdotem ſuccedere Moyſi, ſed etiam in terminandis controuerſijs hiſce ciuilibus magni momẽti, & difficilioribus, vt vere agnoſcerent omnes, quod Pontifices Primatum haberent, non minus Reip. quam Synagogæ Iſrael. Ideo locum iſtum imitatus in Deuteron. 17. ait. *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris, inter cauſam, & cauſam, lepram, & non lepram, ſanguinem, & ſanguinem, iudicumque inter portas tuas* (ad portas ſedebãt Iudices ordinarij ciuitatum) *verba videris variari; ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit ſibi Dominus Deus tuus, venieſque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem, quicumque fuerit illo tempore, quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem.* Nonne hæc omnia penitus de ſeipſo ſupra præceperat Moyſes? ita opinor, & præceptum præcepto, verba verbis poſſunt conferri, & propterea, quia abſque ſummo crimine ſummi Principis decreta

contemni non poſſunt, ſtatim lex cauet. *Qui autem ſuperbierit nolēs obedire Sacerdotis Imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex Decreto Iudicis, morietur.* Pleno itaque Iure, omnique penitus poteſtate, non Reges, ſed ſummi Sacerdotes ſuſtinuerunt perſonam, & Dignitatem Moyſis poſt illius mortem. Legi ſane ego in Euangelio, quod Chriſtus alludens ad locum Deuteron. 17. dixit de Sacerdotibus. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi; omnia ergo quæcumque dixerint vobis ſeruate, & facite.* Non dixit, quod Herodes, vel eius præceſſores ſediſſent ſuper cathedram Moyſi; non dixit ſeruanda quæcumque iſti dixiſſent. Solis Sacerdotibus cathedram Moyſis tribuit; ſolis illis abſolutam obedientiã tanquam Moyſis ſucceſſoribus præſtare nos iubet. Quare ſi meliore iure Moyſes, quàm Reges omnes DII nomen ſibi vendicare poterat (quod tu vis) meliore & iure Sacerdotibus eius, quam ſucceſſoribus Regum, Titulus iſte conueniet.

Falſum eſt, quod Iudices, qui vocãtur DII in Scriptura, habuerint poteſtatem a Rege delegatam. Delegauit quippe illam Moyſes, non vt Rex, ſed vt ſummus Sacerdos. Falſum conſequenter eſt, quod ita ſe haberent Iudices Iſrael ad Reges, vt olim ad Moyſem; Ita enim ſe habebant ad ſummũ Sacerdotem. Propterea, ſi is, qui ſupra omnes Iudices proximus eſſet DEO, DEVS vocari deberet, non Rex, ſed Pontifex hoc titulo decorandus foret. Apparet iam, opinor, *Deitatem* Aduerſariorum præcipitem ruere, nec ſcriptura, nec ratione munitam; ſed hac, & illa fortiter expugnatam. Quod vero inſolentem iſtum Titulũ Rex Angliæ ſolus ex mortalibus ambiat, mirentur alij, equidem non miror ego, ſed defleo; qui norim illum maiora moliri, etiam Dei ſedem, & dignitatem affectare. Hic DEVS vocari vult; alibi docet Chriſtum rerum omnium, poſt DEVM, Dominum, Poteſtati Proprietoriæ iure, & iuſte fuiſſe ſubiectum, hominemque ſibi Dignitate

nulla ratione comparandum, Filij Dei legitimum Dominum extitiſſe; Hinc vt colligas, lector, ſe quoque Redemptoris noſtri (quaſi alterum DEVM) non ſolum nomine, ſed re, Primatum habere; quis enim conferat Poteſtatem Pilati cum Poteſtate Regis? Hæc hereticorum noſtri æui modeſtia.

De titulo CHRISTI Domini, in quo notantur tres errores inexcuſabiles Aduerſarij. Cap. XXXV.

Car. TERTIVS *titulus communis eſt Regibus, cum Pontificibus; vtrique enim apud Hebræos vngebantur. apud nos vtique multi Reges non vnguntur; nulli autem Pontifices, ſine ſacro oleo, conſecrantur.*

L. *Nec multis iam nobis ſermo de Chriſto, ſeu Vncto Domini. Sat ſupra de eo dictum. Ibi Tortus, quod & hic, molitur, vt nomen ſit Pontifici commune cum Rege. Nec hic, nec ibi locum vllum apponit, nec dictis fidem facit. Nos Chriſtum Domini de Pontifice dictum non damus. Nec moramur Vnctiones Torti. Nam &, citra oleum, Cyrus Chriſtus Domini dicitur, & ante chriſma Chriſti Pſal. 105. A Deo Titulus, qui latenter vngit, & in occulto quos regno deſtinat.*

M. A. Nec ego multis te moror. Tria ſequuntur ex tuis dictis, & ineuitabiliter. Primum contra communem, & veram Fidem. Duo contra te, & tuam hæreſim. Tua potiſſima propoſitio eſt. *Nos Chriſtum Domini de Pontifice dictum non damus.* Addo ego, quod eſt de Fide. At Ieſus Dominus noſter appellatus fuit CHRISTVS Domini. *Reſponſum acceperat Simeon a Spiritu ſancto, nō viſurum* Luc. 2. 26.
ſe mortem, niſi videret CHRISTVM *Domini*. Ergo, ex tua ſententia, CHRISTVS non fuit Pontifex. Hoc vero hæreticum eſt, non tantū Eccleſiæ Catholicæ, ſed vel Sy-

nagogæ tuæ. Nec euadere potes, aſſerendo, illum fuiſſe Chriſtum, qua Regem, nam Regem illum fuiſſe, pertinaciter negas.

Sequitur tamen ſecundo contra te, CHRISTVM fuiſſe, vel Regem temporalem. Nam *Reges temporales ſoli* (per te) *vocantur Chriſti Domini. At Ieſus vocatur* CHRISTVS *Domini.* Ergo *Ieſus Rex Temporalis.*

Dicis inſuper (quod & verum eſt) Cyrũ Regem Ethnicum vocatum fuiſſe *Chriſtum Domini*. Id accipio, addoque ex te, quod Reges infideles ſunt incapaces Primatus Spiritualis. Vnde ſequitur, quod titulus *Chriſti Domini* nihil penitus ad Primatum faciat. Te torque, atque retorque, non euades. Si titulus *Chriſti* dat Primatum; Infidelis dicitur *Chriſtus*; ergo Infidelis capax Primatus. Si infidelis incapax Primatus; Titulus *Chriſti* tribuitur infideli. Ergo Titulus *Chriſti* nihil ad Primatum. Cur ergo illum nobis obtrudis?

De Titulo Sedentis in Solio Dei.

Cap. XXXVI.

Car. QVARTVS *titulus non ſcio vnde huc irrepſerit. Nam in lib. 2. Sam. 3. 10. qui locus ad marginem allegatur, Thronus Dauid legitur, Solium Dei non legitur:*

L. *Titulum quartum neſcit, aut vnde irrepſerit. Si quid ego adidro, ecquid ceder de ſententia? Lege ergo totidem verbis 2. Chron. 9. 8. (Dilexit te Deus, vt poneret te ſuper Solium ſuum) ibi Solium Dauid, Solium Dei. Dehinc iam fac titulum agnoſcas, ſaltem ne dicas irreptitium, ne nos te arreptitium dicamus.*

M.A. Tu Regi tuo periclitanti nimis de longe auxilium poſtulas, nec tamen affers. Verba, quæ allegauit Rex, ſunt Abner, filij Ner, Principis militiæ Isboſeth filij Saul, habita

bita ſupra trigintatres annos, antequam Dauid vita excederet. Verba, quæ ex 2. Chron. adducis tu, in adiutorium Regi, vt gloſſam Textui, ſunt Reginæ Sabçorũ, prope quadrageſimum annum Regni Salomonis ad ipſum habita. Allegat ille textum, qui non dicit, quod ipſe vellet. Tu, vt dicere videatur, poſt ſeptuaginta ferme annos a Sabæis vſque euocas fœminam Regiam, quæ verba militis mortui interpretetur. Sed eſto, Thronus, & Solium Dauid dictum ſit *Regnum, & Solium Dei*, id tantum nihil penitus facit ad Primatum. Populus Iſrael populus Dei peculiaris vocabatur, & erat; & nihil hac re in Scriptura frequentius. Ideo etiam Regnum Iſrael dictum eſt *Regnum Dei, Solium Dei, Thronus Dei.* Dum ergo Regina ait ad Salomonem; *Dilexit te Dominus, vt poneret te ſuper Solium ſuum*; perinde eſt, ac ſi diceret, vt conſtitueret te Regem populi ſui. Nec textus hic gloſſa alia indiget. Ipſamet Regina ſe explicat. *Quia*, inquit, *diligit Deus Iſrael, & vult ſeruare eum in æternum, idcirco poſuit te ſuper eum Regem, vt facias iudicia, atque iuſtitias.* Quod antea dixerat, *Vt poneret te ſuper Solium ſuum.* hic explicat. *Poſuit te Regem ſuper Iſrael, quem diligit.* Quid ergo hoc ad Primatum? Rex populi Dei fuit? fuit etiam Pontifex Dei, & in populo Dei, & ſuper populum Dei. Ergo Rex habuerit Primatum? negamus conſequentiam.

De titulo Famuli Dei. Cap. XXXVII.

Car. QVINTVS *Titulus nimis eſt vulgaris, quippe qui conuenit omnibus rebus creatis, de quibus dicitur Pſal. 118. (quoniam omnia ſeruiunt tibi.)*

L. *Titulum Serui Dei exſufflat, vt vulgarem, vt creaturis omnibus communem, quo tamen Moyſes, & Dauid, tanquam admodum honorifico, indigetarunt ſe, atque ſu-*

„*per reliquas res creatas paululum extulerunt. En ſpiri-*
„*tum hominis, qui quod Reges ſibi honori ducunt, tam ſu-*
„*perbe abijcit, atque conculcat.*

M. A. Rem, quæ cuilibet de plebe, quamuis infimo, cõmunis eſſe poteſt, & a quo nemo de vulgo excluditur, ſi quis vulgarem appellet, quis reprehendat? an non a vulgo vulgare? Ecquis, rogo, de vulgo humillimus homo *Seruus Dei* eſſe nequit? Iniuria ergo Cardinalem reprehendis, quod titulum *Serui Dei* nimis vulgarem pronuntiauerit, vt ex eo colligi poſſit; qui *Seruus Dei* eſt, ſupremam Poteſtatem in Eccleſia habet. Nos enim innumeros *Dei ſeruos*, maximos quidem, & præſtantiſſimos agnoſcimus, & veneramur; qui nullam, nedum ſummam Poteſtatem in Eccleſia exercuerunt, ſola priuata, & ſolitaria vita contenti. Itaque Cardinalis non abijcit, non conculcat hunc titulum, quem ſcit maxime honorificum eſſe, vel ſummo Pontifici, dum nimis vulgarem, ideſt nimis communem illum appellat. Fac illum dicere, Titulus hominis, Titulus Chriſtiani, nimis vulgares ſunt, nec ex illis quis colligere poteſt Primatum Eccleſiæ. Nunquid illum reprehendes? non, opinor. Nemo tamen eſt, qui neſciat, Humanitatem, & Fidem Chriſti longe anteferendas eſſe Regnis omnibus. Et Rex tuus maiores gratias ſe Deo debere agnoſcit, quod homo, quod Chriſtianus, quam quod Rex ſit. At inquis.

L. *Nec enim ſerui Dei dicendi omnes, nedum omnia, quæ*
„*Deo ſeruiunt. Nec Seruum eſſe Regem quocumque modo*
„*dicimus, ſed ſic, vt Deus ipſe ſeruum ſuum agnoſcat. Ex*
„*officio enim ſeruiunt omnia, etiam quæ non poſſunt velle*
„*ſeruire. Non tamen multos, puto, agnoſcet pro ſeruis. Et*
„*ex ijs, quos agnoſcit, qui illuſtri maxime loco ſeruiunt, per*
„*eminentiam quandam Serui ſunt, nec cæteris ſimiles, vel*
„*ſimili loco habendi. Serui enim non æquales. Seruum ſe*
1.Sam.14.41. „*Dei dixit Saul. Serui huius Dei Saulis Achimelech ſum-*
mus

mus Sacerdos bis ſe profitetur ſeruum. Seruus Dei Salomon: Hic tamen ſeruus Abiatharrum (vt tu eum dici vis) conſeruum ſuum depoſuit. 1.Sam.22.15. 3. Reg. 2. 27.

Mi. A. Relaberis o L, in priorem foueam; ſeruiũt Deo Reges, ſeruiunt Prophetæ, Patriarchæ, Pontifices, ſeruiunt etiam, qui nullo honore fulgent. *Ex his*, dicis tu, *qui illuſtri maxime loco ſeruiunt per eminentiam quandam Serui ſunt, nec cæteris ſimiles, vel ſimili loco habendi.* Sit verum id; remanet adhuc quæſtio, Reges ne, an Sacerdotes *Maxime illuſtri loco ſeruiant*. Ego plane ſcio, Dauidem dictum fuiſſe *Seruum Dei*, & is fuit Rex. Scio item Abraham, Iſaac, & Iacob, frequẽtius appellatos eiuſdem Dei *Seruos*, qui dubio procul fuere Sacerdotes, nec Reges. Attamen Deus dici voluit, *Deus Abraham, Iſaac, & Iacob, non Deus Dauid*. Quid ita? quia forte illi maxime illuſtri loco (adde etiam, maxime inſigni modo) Deo *Seruierunt*. Non negabis, opinor, Samuelem, Eliam, Eliſæum, Ahiam, fuiſſe ſeruos Dei; omnes enim Prophetæ *Serui Dei* vocantur. Samuel tamen Regnum contulit in Saulum, & ab eo in Dauidem tranſtulit. Quis ergo hic *Deo maxime illuſtri loco ſeruiuit?* Ahias *Seruus Dei, Seruus* etiam Salomon aliquando. Tamen Ahias transfert Regnum a Roboamo filio Salomonis, in eius hoſtem Ieroboamum. Elias, & Eliſæus *Serui Domini*, fac Reges etiam Iſrael, & Syriæ, ex officio *Seruos* eiuſdem fuiſſe; vtriuſque tamen regna Prophetæ tranſtulerunt in alios, deleta penitus ſtirpe regis Iſrael. Hic, quæſo te, quis maior *Seruus Dei?* Scio, quod Saul trucidauit Abimelechum, & totam Sacerdotum vrbem deleuit; at ideo illũ appellare *Seruum Dei*, nemo niſi ſeruus dæmonis poteſt. Tranſtulit etiam Salomon Sacerdotium ab Abiatharro ad Sadochum; fecit vero non vt Rex, ſed vt *Seruus Dei*, ſingulariter a Deo ad id electus. Si Salomon, ſi Dauid, vt Reges annexum habuiſſent coronæ Iſrael titulum *Serui Dei*, omnes eius

Gen.18,3.24, 14.26,25.50. 17. Exo.32.13. 4. Reg. 9.36. 10.10. 1. Reg. 9. 6. 3. Reg. 15.29. 4. Reg. 9.7.17. 13.

poſteri

poſteri eodem inſignes fuiſſent. hoc vero quid abſurdius? Itaque titulus perſonalis hic fuit, & cum illis deſijt. Quomodo vero inferri poteſt hæc conſequentia? Dauid vocatus fuit *Seruus Dei*, nomen quampauciſſimis Regibus cõgruens, & innumeris humillimis hominibus tributum; Ergo omnes Reges, etiam qui indigni ſunt hoc nomine, obtinent Primatum Eccleſiæ? Si tu hanc illationem oſtẽdas, tuum mihi ingenium plurimum commendaueris. Ad ea, quæ dicis de numero *Seruorum Dei*, interim propero.

L. *Videat interim Tortus, ſi tam numeroſos faciat Dei „Seruos, nec pauciores quam ſunt creaturæ; ne ita is, qui „*SERVVS SERVORVM DEI *dici vult, Seruus eſſe co„gatur bipedum, atque quadrupedum omniũ, & quod adhuc „maius eſt, dæmonum. Seruiunt enim Deo, & illi, Grego„riano more, velint nolint. Quorum tamen non feret (ſi io „ſaltem) vt ſeruus ſit Pontifex.*

Pſal. 77. Prou. 17. Iud. 9. 3. Reg. 22. M. A. Angelos omnes eſſe ſeruos Dei non dubito, & dæmones Angeli. *Seruiunt* autem Deo, vt lictores conſulibus. Propterea Deus Iob 40. vocat Behemot ſeruum ſuum ſempiternum. Omnia etiam ſeruiunt Deo, & Dei miniſtra ſunt, dum eius imperia exequuntur. Duplex tamen *Seruitus* eſt; altera cum Virtute coniuncta, ſine Virtute altera. Quæ cum Virtute ſeruiunt, per excellentiam *Serui Dei* vocantur; cætera hoc nomine non cohoneſtantur, quamuis ſeruiant. Non quod & iſta vere non ſint Dei ſerua, a Deo enim omnia pendent duplici potiſſimum ratione. Referuntur ad ipſum tanquam ad finem; referuntur etiam tanquam ad motorem. Et inſuper totum, quod ſunt illius ſunt. Omnia igitur cum Deo ſeruiant, ſunt etiam Dei ſerua; ſed iſtorum *Seruitus*, præ illa, indigna videtur, vt eodem nomine cẽſeatur. Illorum, quæ cum Virtute ſeruiunt, & quæ communiter *Serui Dei* vocantur, SERVVM ſe Pontifex & dicit, & eſt, & eſſe profitetur. Exſufflamus ideo, vt ridiculam illationem tuam de ſeruitute

dæmonum. Qui peccatum facit, hic dæmonum *Seruus* eſt. Peccatum dæmonis proprium, Apoſtaſiam noſti Tu, igitur caue, ne talis ſis, qualem fingis Pontificem.

De titulo Angeli. Cap. XXXVIII.

Car. SEXTVS *Titulus, in loco allegato, libro 2. Sam. cap. 14, ſoli Dauidi tribuitur; non ob Regiam poteſtatem, ſed ob ſingularem ſapientiam, qua prӕditus erat. De Sacer-„dote autem generatim ſcribit Malachias cap. 2. Labia Sa-„cerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore „eius, quia Angelus Domini exercituum eſt.*

L. *Titulum Angeli obliquis oculis aſpicit. Soli Dauidi „vindicat, & illi qua ſapiens, non qua Rex. At in Sacerdo-„tes depluit generatim. Ita vnus Rex Angelus. Sacerdo-„tes autem Angeli, ad vnum omnes. Quam vbique mali-„gnus in Reges? Nec tamen ſolus Dauid Angelus; etiam „Rex Tyri Cherub; Rex, inquam, Tyri homo Ethnicus, vt „iam ſpero per Tortum liceat, quod paganis datum eſt, Chri-„ſtianis Regibus non negare.*

M. A. Vter obliquis oculis aſpexerit hunc titulum, modo viderit lector. De Dauide ſolo loqui mulierem Thecuam, dixit Cardinalis (ea enim ibi loquitur) addo ego, quod nec *Angelus Domini* Dauid ab ea dicitur. Ait quippe primum. *Sicut Angelus Domini, ſic eſt Dominus meus Rex, vt nec benedictione, nec maledictione moueatur.* Dicit poſtea. *Tu autem Domine mi Rex ſapiens es, ſicut habet ſapientiã Angelus Dei, vt intelligas omnia ſuper Terram.* In primo loco dicit, quod Dauid eſt *Sicut Angelus* carens affectuum perturbatione. In ſecundo, quod eſt ſapiens *Ad inſtar Angeli.* Vtrobique ſimilitudo, nullibi identitas. Sacerdotes autem non a muliere, ſed a Propheta, immo a Deo ipſo, non *ſicut Angeli,* ſed *Angeli* abſolute dicuntur. *Malach. 2. 1. Corit. 11. 10. Apoc. 2. & 3.*

Quare ſi titulus Angeli ad Primatum facit, ſtabit magis pro quolibet Sacerdote, quam pro optimo Regum omnium. Non ergo Cardinalis malignus in Reges, ſed illis ingenue, & ſyncere addictus, qui non patitur vos propinare illis, cum vino adulationis, venenũ hęreſis, & mẽdacij.

Ad illud argumentum de Rege Tyri, ne dormiens quidem, & ſomnians feciſſet homo ſanus. Faciamus (quod tu vis) omnes Chriſtianos Reges habere cõmunem cum Paganis Titulum, *Cherubim*. Argumentum erit. *Reges Chriſtiani vocantur Cherubim; Nomen commune eſt etiam Paganis, quibus nullum penitus ius competere poteſt circa Primatum Eccleſię.* Ergo *Reges Chriſtiani inſigniuntur Titulo, qui plurimum facit ad capeſſendum Primatum.* O acumen, o ingenium. Quis, quæſo te, non rideat talia effutientem?

Etiam Rex Tyri, o L, non qua Rex, ſed qua ſapiẽs vocatur Titulo *Cherub*. *Cherub*, ait Hieronymus hoc loco, *genere maſculino, numero ſingulari, & plurali dicuntur Cherubim; qui interpretantur Scientia multitudo*. Ideo arguitur Rex Tyri de nimia ſuperbia, pro ſapientia. *Dediſti cor tuum quaſi cor Dei: ecce ſapientior tu es Daniele: omne ſecretum non eſt abſconditum abs te: In ſapientia, & prudentia tua feciſti tibi fortitudinem: In multitudine ſapientiæ tuæ, & in negociatione multiplicaſti tibi fortitudinem.* Itaq. videre iam potes, omnibus tuis iaculis æque te ſcopum attingere, ac ſagittarium illum, a quo ne feriretur Diogenes, ante ſcopum conſtitit, nullum tutiorem adſtantibus locum ratus.

Sed quando ad Regem Tyri nos traxiſti, rogo te, conſidera. An forte ſub figura Regis Tyri, de Iacobo Rege, & Deo tuo Deus ibi loquatur. De Triplici peccato arguit Deus Tyrium. j. Quod Deus dici voluerit. ij. Quod Primatum Eccleſiæ vſurpauerit in Inſula Maris. iij. Quod nimium præſumpſerit de ſapientia ſua. *Hæc dicit Dominus Deus:*

Deus: eo quod eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti: Deus ego ſum: ecce primum peccatum, de quo pro Deo contra te, & Regem tuum ſupra pugnauimus. *Et in cathedra Dei ſedi in corde maris:* ecce ſecundum peccatum, quod Iurari vult ſupremum caput Eccleſiæ Anglicanæ; eſt enim Anglia maris inſula. *Ecce ſapientior tu es Daniele; omne ſecretum abſconditum non eſt a te:* ecce tertium peccatum de præſumptione nimiæ ſapientiæ, a quo impulſus libros edit, articulos fidei condit, Duodecim ſæculorum Patres, & Concilia irridet, Vniuerſam Eccleſiam catholicã aſpernatur, omnes ſummos Monarchas Chriſtianorũ, Cornua Antichriſti appellat, & tanquam lethargia correptos excitat, & veluti cæcis viam præmonſtrat. Propter iſta peccata, quid minatur Regi Deus? *Idcirco ego adducam ſuper te alienos robuſtiſſimos gentium, & nudabunt gladios tuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum. Interficient, & detrahent te, & morieris in interitu occiſorum in corde maris. Nunquid dicens loqueris. Deus ego ſum, coram interficientibus te, cum ſis homo, & non Deus in manu occidentium te? Morte incircunciſorum morieris in manu alienorum; quia Ego locutus ſum, ait Dominus Deus.* Si de Rege tuo (quod valde timeo) hæc dicta ſint, quid illi immineat, vides; ſed quamuis de illo præcipue dicta non forent, noſti tamen *Stultum eſſe, quorum vitam immitere, eorum exitus non perhorreſcere.*

In Iuram. fid. Præfat. monit. 38.

Præfat. p. 106

Præfat. p. 3.

Præfat. p. 135

Cic. 2. Philipp.

De Titulo ſecundum cor Dei. Cap. XXXIX.

Car. SEPTIMVS *Titulus proprius eſt Dauidis, non communis omnibus Regibus; alioqui etiam Saul, & Hieroboam, & Achab, & ceteri fuiſſent, Secundum cor Dei.*

L. *Eſſe Secundum cor Dei, etſi eo loco de Dauide dicitur; poteſt tamen, & ad alios commeare, qui Dauidi Similes;*

„ *Ezechiam puta, vel Ioſiam, vt ſic proprius eſſe deſinat.*
„ *Nec ſequitur, quod de Saulo addis, & Achabo. Poteſt e-*
„ *nim eſſe, & eſt ex corde Dei Rex (Magiſtratus ipſe ſcili-*
„ *cet) vt ille tamen non ſit, qui magiſtratum gerit Recte*
„ *enim id animaduerſum, non Tiberio, vel Neroni reddi iu-*
„ *beri officia hac, ſed Cęſari.*

M. A. Diſputationem inſtituit Rex, pro ſuo Primatu, de Titulis Regum, ex Veteri Teſtamento. Vbi ad hunc Titulum venit, reperit illum in Dauide dumtaxat. Atque ita perſonæ Dauidis proprium, vt a Scriptura nulli alij Regum tribuatur. Immo ita proprium, vt ſine blaſphemia omnibus Regibus (qui tamen omnes, ſecundum te, Primatum habuere) accommodari non poſſit. Nec tu (qui non parum audere ſoles) audes dicere accommodari poſſe illum, niſi quibuſdam Regibus, qui non modo poteſtate, ſed moribus Dauidi ſimiles fuerunt. Sed velim, in memoriam reuoces ſtatum quæſtionis. Non diſputamus, o L, An tu poſſis vocare aliquot Reges Iſrael, homines *Secundum cor Dei*; ſed An in Scriptura ſacra, præter Dauidem, alius Rex Hebræorum ornetur hoc titulo. Locum oſtendis? viciſti. Non oſtendis? cede. Si vero demus tibi; vt tua, nō Scripturæ auctoritate, hunc Titulum ad alios quoque Reges transferas, qui viri probi, & iuſti fuerunt; dabis etiam nobis, opinor, vt appellemus *Viros ſecundum cor Dei* quicumque ſancte, & pie vixerunt in hoc ſæculo, ſiue Sacerdotio functi fuerint, ſiue ab adminiſtratione Reip. alieni, vitam priuatam duxerint. Atque ita non magis colliges ex hoc Titulo quidquam, pro veſtro Primatu, quam ab alijs, de quibus hactenus egimus. Ita enim foret argumentum veſtrum. Ne credas, omnes Reges Hebręos ornatos fuiſſe Titulo *Secundum cor Dei*, Vnicus tantum ex illis illum ſortitus eſt, in ſacra Scriptura. Verum tamen eſt, quod omnes Reges probi a nobis vocari poſſunt, *Viri Secundum cor Dei*, quo nomine cęſeri poſſunt quicumque

priuati

priuati pie, ſanctèque viuunt. Ideo Reges Hebræi ſortiti ſunt titulum, qui plurimum facit ad Primatum. Si iſta conſequentia teneat, tuum ſit iudicium.

Vt intelligas, quomodo ſequatur, quod intulit Cardinalis, en profero nudam, & ſimplicem rationem nullis obtectam velis, nullis excultam verbis. Eſt vero hæc:

, *Per vos* (Hæretici) *Omnes Reges ſunt homines Secundum cor Dei.*

, *Saulus, & Achabus fuere Reges.* Ergo

, *Saulus, & Achabus fuere homines Secundum cor Dei.*

Reſpondes tu: *Rex, ideſt Magiſtratus ſemper eſt ex corde Dei, & perſona, quæ illum gerit non ſemper eſt ex corde Dei.* Atque ita concedis, quod Saulus, & Achabus *Fuerunt Reges ſecundum cor Dei,* ſicut etiam Tiberius, & Nero; at *Non fuere homines ſecundum cor Dei.* Sed hoc nihil ad argumentum. Titulum iſtum Rex vnde eruit? A primo Reg. 13. 14. Quid ibi Samuel? *Quæſiuit ſibi Dominus Virum, Secundum cor ſuum, & præcepit ei Dominus, vt eſſet Dux ſuper populum ſuum. Virum,* inquit, Samuel, non Magiſtratum. Non Magiſtratum Viro, ſed *Virum ſecundum cor ſuum* Magiſtratui quæſiuit. Si ergo hinc colligendus eſt Titulus Regum Hebræorum, oportet, vt omnes Reges Hebræi ſint *Viri, Secundum cor Dei.* Proinde tua illa euaſio de Magiſtratu ridicula eſt, & ratio Cardinalis maxime efficax.

De Titulo Lucernæ Iſrael. Cap. XL.

Car. OCTAVVS *magis conuenit Sacerdotibus, quam Regibus. Illi enim erant Lucernæ, vel (vt Auctor loquitur) Luminaria Iſrael: iſtis autem Dominus dicit. Vos eſtis Lux mundi. Matth. 5.*

L. *In Titulo Luminaris, cum negare non poſſit, tamen*

, *moreretur iam , ſi non aliqua noceret . Non ergo ſatis illi,*
, *Sacerdotes vocare in ſocietatem nominis, ut ita ſicut Rex,*
, *ſic Sacerdos , niſi Regem deprimendo dicat , magis Sacer-*
, *doti , quam Regi conuenire nomen Luminaris, non veteri*
, *argumento Bonifacij, & analogia Solis ad Lunam, ſed cer-*
, *te, quod nihilo plus ſapiat, Illi dicebantur Lucernæ Iſrael,*
, *nempe Reges. Hi autem, nimirum Sacerdotes, Lux Mun-*
, *di. Maior autem Mundus , quam Iſrael : Maior ergo, &*
, *(fortaſſe tanto maior) Sacerdos Rege. At cum hoc ſerua-*
, *tor diceret . Vos eſtis Lux mundi, duodecim illos affatus*
, *eſt , qui erant tum omnes ; nec , præter eos , vlli Apoſtoli.*
, *Itidem ſi omnes per orbem Reges daretur alloqui, illis quo-*
, *que idem illud ſuum diceret Chriſtus. Vos eſtis Lux mun-*
, *di . Cum vnum tantum alloquitur vnius gentis Regem,*
, *Lucernam Iſrael dicit , cuius erat Rex : Atque ſimili mo-*
, *do, ſi vnius gentis Epiſcopum affari cõtingeret. Vt ſeptem*
, *illos Apocal. 1. ſeptem Stellas diceret ſeptem Eccleſiarum,*
, *ſingularum ſcilicet ſingulas ; non autem vel Stellas , vel*
, *Lucernas orbis vniuerſi.*

M. A. Rex dicit , quod Reges vocati fuerunt *Lumina Iſraelis,* Tu hoc titulo non contentus, ampliorem excogitaſti, & *Luminaria* illos facis. Attamen loco a Rege allegato, nec *Luminaria,* nec *Lumina* , ſed *Lucernæ* dicuntur. Magnum vero diſcrimen ego ſemper credidi eſſe inter *Luminare, Lumen, & Lucernam.* Dicit Rex, quod vocantur hoc nomine in Scriptura . Tu hac re non contentus , quoniam noſti, quod non omnia , quæ referuntur a Scriptura, a Deo facta ſunt, vt maiorem auctoritatem compares Regi tuo , ex titulo *Luminaris* ; aſſeris quod Deus ita Reges appellat. At forte non legiſti locum a Domino tuo allegatum. Ita quippe ibi reperiſſes. Secundo Reg. 21. 17, *Tunc iurauerunt viri Dauid dicentes , iam non egredieris nobiſcum in bellum, ne extinguas Lucernam Iſrael.* Non ergo Deus, non Chriſtus , ſed milites Dauid ſunt , qui appella-

uerunt

uerunt ipſummet Dauidem *Lucernam*, non *Lumen*, non *Luminare Iſrael.*

Sed fac, non Dauidem tantum, ſed Reges omnes vocatos fuiſſe non *Lucernas*, ſed *Luminaria*, non *Iſrael* tantum, ſed *Mundi*, non a milite, ſed a Deo, adhuc nihil iuuatur Primatus veſter. Nam Philipp. 2. 14. eodem titulo ornantur omnes Chriſtiani a Paulo Apoſtolo, quos tamen omnes (credo) non dixeris habere Primatum. *Omnia autem facite* (inquit Apoſtolus) *ſine murmurationibus, & heſitationibus, vt ſitis ſine querela, & ſimplices Filij Dei, ſine reprehenſione, in medio Nationis praue, & peruerſe inter quos lucetis; ſicut Luminaria in mundo*, omnes Chriſtianos vocat *Filios Dei*, & *Luminaria mundi*, neuter tamen Titulus illis quidquam facit ad Primatum.

Sed ridendum ſane te præbes, dum concedis, æque Regem, ac Epiſcopum; Epiſcopum, ac Regem eſſe *Luminare* populi ſibi commiſſi; & opinaris a paritate nominis imparitatem Poteſtatis, pro Rege, poſſe concludi. Quæ iſtæc logica eſt?

De Titulo Nutritij Eccleſiæ. Cap. XLI.

Car. NONVS *titulus vere, proprieque Regibus conuenit, vt ſint Nutritij Eccleſiæ; ſed tanto eſt inferior eo, qui conuenit Sacerdotibus, ac precipue ſummis Pontificibus; quãto Nutritius eſt inferior Parente. Summum enim Pontificem, Patrem eſſe Chriſtianæ Plebis, ſanctus Auguſt. dicit epiſt. 161. & totius Chriſtiani orbis vſus confirmat. Quare ſi nihil aliud habet auctor Apologiæ, ex verbo Dei, vnde Primatum Regis, in rebus Eccleſiaſticis, ſtabiliat; vere poſſumus affirmare, non ex verbo Dei, ſed ex verbo Henrici Octaui, Primatum iſtum in Angliam eſſe inuectum.*

L. *In vltimo, vt agnoſcas Tortum, a Principio in finem*

,vſque, Regibus inimicum, vbi Apologia Regem Nutritium
,nominauit; ille Pontificem Patrem, quo Nutritius inferior
,multo eſt. Vt potiores ſint ſemper partes Pontificis, quod
,Reges mordeat. Citat autem huic rei neſcio quid ex Au-
,guſtini epiſtola quadam (non enim illa, quam numeri no-
,tant) At ęquior hic ſit, cenſeo. Abſque enim hijs foret Nu-
,tritij noſtris Pater veſter Pontifex eſuriret ſtrenue, atque
,algeret; nec ita inflatus, obſericatus incederet, aut pom-
,patice ingrederetur Domum Dei. Quod ſi autem momen-
,ti quid ſit in Patris nomine, nihil opus eſt adeamus Augu-
,ſtinum, atque alicunde, apud eum, ex epiſtolæ angulo ali-
,quo, Patris nomen eruamus. Sacræ literæ non Nutritij mo-
,do nomen, vel Nutricis; etiam Patris, atque Matris ad
Iud. 5. 7. *,Principes accommodant, non inuitæ. Debora Mater dici-*
,tur in Iſrael, Ezechias Pater, atque audi, etiam Sacerdo-
,tum. Sic enim Sacerdotes affatur ipſos 2. Chron. 29. 11.
,(Filij mei nolite vero negligere.) Vt Rex iam Pater ſit, &
,Sacerdotum Pater; ne quid eo titulo inſoleſcant, aut ſu-
,pra Reges ſe efferant. Quem enim honorem habent Prin-
,cipes, non alia lege habent, quam quinta, quæ eſt de Patre
,honorando propter paternam de Patria curam, nec minus
,Paternam de Eccleſia. Quicquid ergo pręterea habet, hęc
,habet ex verbo Dei Apologia; & Rex Nutritius Eccleſiæ
,ſit, & Pontificis etiam ipſius vt Pater ſit.

M. A. Tria potiſſimum ſunt, quæ in hoc titulo a te dicta, a me præteriri non poſſunt intacta. Mordes primum Pontificem de veſtium Pontificalium decore. Vis ſecundo, Regem eſſe Patrem Eccleſiæ, & Pontificis ipſius. Falſo allegatum a Cardinali Auguſtinum affirmas. De qualitate Veſtium Pontificalium, an ornatæ, an indecoræ eſſe debeant, nullum præceptũ extat in Teſtamento nouo. Tuum principium primum eſt, quod vbi deficit nouũ Teſtamentum, ad vetus recurrendum ſit. Super hoc fundamento erigitur potiſſimum veſtra Fides. Igitur tuo iſto præcepto

recurras

recurras ad vetus Teſtamentum, ad librum Exodi, ibique videbis, an Pontifex Romanus de ſacris Veſtibus ſentiat; contra Scripturam, an Tu. Integrum pene caput refero, ne ſimplicibus imponere valeas. *Dixit Deus Moyſi. Facies veſtem ſanctam Aaron fratri tuo, in gloriam, & decorem. Et loqueris cunctis ſapientibus corde, quos repleui ſpiritu Prudentiæ, vt faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi. Hæc autem erunt veſtimenta, quæ facient. Rationale, & ſuperhumerale, tunicam, & lineam ſtrictam, cidarim, & balteum, &c. Accipientque aurum, & hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum. Facient autem ſuperhumerale de auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere polymito, &c. Ipſa quoque textura, & cuncta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta. Sumeſque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael, &c. Facies, & vncinos ex auro, & duas catenulas ex auro puriſſimo, ſibi inuicem cohærentes, quas inſeres vncinis. Rationale quoque iudicij facies opere polymito iuxta texturam ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, &c. Poneſque in eo quatuor ordines lapidum. In primo verſu erit lapis Sardius, & Topazius, & Smaragdus. In ſecundo Carbunculus, Sapphyrus, & Iaſpis. In tertio Ligurius, Achates, & Amethyſtus. In quarto Chryſolitus, Onychinus, & Berillus, incluſi auro, erunt per ordines ſuos.* Cætera taceo. Videri poſſunt. Omnia præſtantiſſima, & pretioſa fieri iubentur. Hæc vero forſan de ſuo fecit Aaron? Scis tu, quod populus, & Principes iuſſi ſunt omnia neceſſaria offerre. *Nutritij* tamen populi, *Nutritij* eorum Principes, nunquam ſummo Sacerdoti eorum Patri ſe præponere auſi ſunt. Diſcant ſaltem (quando ita vis) *Nutritij Eccleſiæ* a Nutritijs Synagogæ, & deſine tu nouos in dies creare Dathanas, & Abirones. Sint, ni meliores,

Exod. 28.

ſaltem non deteriores, Principes Chriſtiani Principibus Hebræis. A veſtibus iam ad Titulum PATRIS.

Regem titulo eſſe *Patrem* Eccleſiæ, *Patremque Pontificis*, nouum penitus eſt, & hactenus inauditum dogma. Nomen PAPA Patrem ſignificare in confeſſo eſt apud omnes, quamuis etymologia, & origo nominis non ſit ſatis certa. Nomen vero iſtud ita Epiſcoporum proprium eſt, vt nulli Principum vnquam tributum legamus. Pontifici autem ita proprie, & per antonomaſiam conuenit, vt abſoluto titulo Papæ nullus vnquam alius mortalium intellectus fuerit. S. Ignatius ad Mariam Zerbenſem. *Cum eſſes Romæ, apud* PAPAM *Linum*. Stephanus Epiſcopus Carthaginienſis epiſtola ad Damaſum, nomine triũ Conciliorum Africæ. *Beatiſſimo Domino, & Apoſtolico culmine ſublimato, ſancto Patri Patrum Damaſo* PAPAE. Synodus Generalis Epheſina prima, in ſentẽtia contra Neſtorium, Cœleſtinum *Patrem* appellat. *Per ſacros Canones, ſanctiſſimique Romanæ Eccleſiæ Cęleſtini* PATRIS *noſtri litteras*. Concilium Chalcedonenſe in epiſtola, qua a Leone petit confirmationem Concilij Patres Filios Leonis vocat. *Sic & ſummitas tua Filijs, quod decet, adimpleat*. S. Athanaſius, epiſtola ad Damaſum, illum vocat *Vniuerſalis Eccleſiæ* PAPAM. Idem, quod dixi Concilium Chalcedonenſe actione 16. *Beatiſſimus, & Apoſtolicus vir* PAPA *hoc nobis præcipit*. Quære, quære omnes epiſtolas Pontificum, & Imperatorum, volue omnes annales, lege omnium Chriſtianorum hiſtorias, nunquam oſtendes aliquem Imperatorem, vel quemlibet alium Principem ſe appellaſſe Pontificis, vel Eccleſiæ *Parentem*, ſed ſatis illis viſum ſemper eſt, ſi *Filij* vtriuſque dici poſſent. Vide epiſtolas Leonis ad Theodoſium, Valentinianum, & Martianum. Gregorij ad Mauritium, in Bleſonte Regum Angliæ, nec vllum exemplum pro tua *Paternitate* reperies. At inquis Debora *Mater*. Sed mater cuius? Non Pontificum certe. Quæ

vero Debora? Prophetes. *Mater* forſam dignitate? Cura, quia nempe ipſius prouidẽtia Siſara interfectus fuerat. Ezechias vero filios amore appellat Sacerdotes, inter quos ſummus non nominatur. Et nemo, credo, erit, vt productum te coram vniuerſa Chriſti Eccleſia (dum illam audit pronuntiantem, Pontifices Regum *Patres*, Reges Eccleſiæ *Filios*) ſuo calculo te non damnet, tuæ non miſereatur cœcitatis.

De allegatione Cardinalis, ſcito illum rectiſſime allegaſſe. Oſtendit mihi ſuum Codicem impreſſum Venetijs anno 1584. Mihi eſt impreſſus Venetijs anno 1570. Vtrobique ſunt verba allegata a Cardinali, epiſt. 161. Loquitur de Melchiade. *O virum optimum, o Filium Chriſtianæ pacis, & Patrem Chriſtianæ plebis.* Ergo malo credere, fuiſſe tibi prauum codicem, quam prauam mentem.

OBIECTIONES
EX NOVO TESTAMENTO.

Satisfit obiectionibus ex nouo Teſtamento. Cap. XLII.

Rex. QVID *in nouo Teſtamento? Omnis anima* Rom. 13.5.
ijs ſubijci iubetur, idque propter conſcientiam. Orandum quidem pro omnibus, ſed 1.Tim.2.2.
præcipue pro Regibus, & in auctoritate
,*conſtitutis, vt ſub ijs piam, & pacatam, honeſtamq. vitam*
,*degamus. Magiſtratus Dei Miniſter eſt, ad vlciſcendos fa-* Rom. 13.4.
,*cinoroſos, innocentes autem, atque probos remunerandos.*
,*Omnibus quidem obtemperãdum eſt ſuperioribus Poteſta-* 1.Pet.2.13.
,*tibus, ſed potiſſimum Principibus, & in eminentia colloca-*
,*tis. Reddite vnicuique, quod ſuum eſt; Timorem, cui timor;* Rom 13.7.
,*amorem, cui amor iure debetur. Date Cæſari, quæ Cæſaris* Matth.22 21.
,*ſunt, Deo, quę Dei ſunt. Regnum meum non eſt huius mun-* Ioan. 18.36.

Luc. 12. 14. , *di. Quis me conſtituit Iudicem ſuper vos? Reges gentium*
Luc. 22. 25. , *Dominantur eorum, Vos autem non ſic. Verum autem, hæ*
, *ſententiæ, hi tituli, hæ prerogatiuæ, cum alijs infinitis e-*
, *iuſdem notæ, tum veteri, tum nouo Teſtamento compre-*
, *henſis, ſatis magno argumento ſint: Regibus Chriſtianis*
, *ad Eccleſiam intra fines ſuos, non minus quam reliquum*
, *populum, gubernandam, quiuis rerum equus eſtimator*
, *Iudicet.*

Car. *Hæc ſunt omnia teſtimonia Verbi Dei, quæ Aduer-*
, *ſarius pro Primatu Regis in Spiritualibus, ex nouo Teſta-*
, *mento allegare potuit. Ad quæ vnico pene verbo reſponde-*
, *ri poteſt. Ex his teſtimonijs nihil effici pro Primatu Regis,*
, *in Spiritualibus; niſi velimus, Reges paganos, & Eccleſiæ*
, *perſecutores factos eſſe a Deo Eccleſiæ Gubernatores in re-*
, *bus Spiritualibus. Nam hæc teſtimonia ad Imperatores*
, *paganos pertinent, quales erant, cum Teſtamentū nouum*
, *ſcriberetur, videlicet ad Tiberium, Claudium, & Nero-*
, *nem. Et quamuis aliquæ ſententiæ, ex citatis, conuenire*
, *poſſint etiam Regibus Chriſtianis, aliquæ etiam ad omnes*
, *Principes, tum Eccleſiaſticos, tū ſæculares iure pertineant,*
, *qualis illa eſt: (Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus*
, *ſubdita ſit) tamen nemo inficiari poteſt, quin Regibus quo-*
, *que paganis conueniant, vt quæ doctrinam contineāt om-*
, *nibus Principibus communem, ſiue Pagani, ſiue Chriſtiani*
, *ſint. Alioqui fruſtra Petrus, & Paulus Chriſtianos ſui tem-*
, *poris admonuiſſent officij erga Reges, ſiue Imperatores,*
, *quos eſſe paganos ignorare non poterant. At nemo eſt, qui*
, *non videat, quam ſit abſurdum, vt Reges pagani; qui non*
, *ſunt de Eccleſia, Primatum habeant in Eccleſia; & qui*
, *Chriſti hoſtes ſunt, Vicarij Chriſti ſint; & qui Chriſtum*
, *abnegari, & Idola coli iubent, ijs a Chriſtianis, in Spiri-*
, *tualibus, vt ſummis Gubernatoribus ſit obediendum.*

L. *Et ſunt iſta quidem ex Teſtamento veteri ſatis ſoli-*
, *da fundamenta, & quæ tu haud facile conuelles. Nam de*

, *nouo, quæ adijciuntur, eo ſpectant; ne quis ex eo, quod alie-*
, *ni tum a Chriſto Reges Terræ, imminutā putet, vel eorum*
, *in ſubditos poteſtatem, vel ſubditorum in eos fidem; neue*
, *priſtino ſuo Iure excidiſſe videantur. Non quod ad Reges*
, *infideles Primatum pertinere probent, non ſane magis ad*
, *hos in nouo, quam ad Ahaſuerum, vel Nabuchodonoſor, in*
, *veteri (delirat hęc Tortus) ſed quod Cęſari, ſi Chriſtianus*
, *fiat, vt Conſtantino idem Iuris ſit, in Eccleſiam, quod in*
, *veteri Ioſiæ fuit; reditus ſtatim fiat ad Iura Regū Iſrael,*
, *quamprimum facti ſunt Reges Iſrael Dei, & eorum quiſ-*
, *que Chriſto nomen dederit. Interim autem, ſit vel infide-*
, *lis, ſit vel Hæreticus, oretur pro eo, non minus quam pro*
, *Nabuchodonoſor; nemo vitæ eius inſidietur, non magis quā*
, *Ahaſueri. Fidem penes ſemetipſos habeant Chriſtiani*
, *ſubditi, coram Deo; cęteris in rebus pietatem colant: ad*
, *eamque ſe conſcientiæ nexu teneri diſcant a Paulo; volun-*
, *tatem hanc Dei eſſe diſcant a Petro. Non ergo id agitur,*
, *vt Eccleſiæ perſecutores Tiberij, Caij, Eccleſiæ Gubernato-*
, *res habeantur; quem ſi quis eis titulum deferret, ne ſuſci-*
, *perent quidem; vt qui Eccleſiam ipſam, totis viribus, ex-*
, *tirpatum iuerint, tantum vt tuti ſint a ſica, veneno, pul-*
, *uere catholicorum ſuorum. Tum demum vero Eccleſiæ gu-*
, *bernacula capeſſant, cum conuerſi ad fidem fuerint. Red-*
, *denda enim Cęſari, quæ Cęſaris ſunt; Cęſaris ſunt, quæ*
, *Cęſari debentur. Debentur autem Cęſari Chriſtiano, quę-*
, *cumque olim a Populo Dei, ſub veteri lege, Regibus ſuis of-*
, *ficia, vel debita, vel perſoluta ſunt; quibus & debita tum*
, *erant, & perſoluta, ſubiectio, & obedientia, non in Regni*
, *Rebus ſolum, ſed etiam Eccleſiæ.*

M. A. Principum infidelium poteſtatem a Chriſto fuiſſe imminutam, nūquam dixerim; quamuis Catholici omnes credant, Regum omnium poteſtatem Chriſto, & eius Eccleſiæ ſubiectam eſſe debere. Hæc enim ſubiectio Poteſtatem non tollit. Nam ſupernaturalia adduntur naturalibus;

libus; non ad eorum corruptionem, ſed ad eorum perfe-ctionem. Fides non tollit lumen naturæ, ſed perficit, eiuſque corrigit errores. Gratia non tollit arbitriũ, ſed iuuat, dum illud ad bona opera efficaciter mouet. Pariter Poteſtas Eccleſiaſtica Regiam non aufert, ſed iuuat, & perficit, dum errantem corrigit, & ad bona torpentem mouet.

Regum ergo Poteſtas a Chriſto non eſt imminuta, per id, quod Eccleſiæ ſubiecta; ſed perfecta, & aucta. Quæ enim ad malum eſt, poteſtas non eſt, ſed poteſtatis defectus, & imperfectio. hanc vero tantum adimit Poteſtas Eccleſiæ. Ammittunt ne homines ſuarum rerum dominium, poteſtatem, & libertatem, dum ſibi Regem præficiunt? non ſane; immo libertatem, poteſtatem, & dominium proprium hac ſubiectione tuentur. Cur ergo poteſtatem Reges amittent, ſi Eccleſiæ ſubijciantur? ſed de his alibi.

Cum infideles ad Eccleſiam redeunt, volumus nos quoque, vt ad Iura Regum Iſrael reditus fiat, quibus nullum Ius fuit, in his, quæ ad Religionem attinent, niſi tanquam Miniſtris ſummi Sacerdotis. Oretur pro Rege, ſi ſit infidelis, oretur, ſi ſit hæreticus, orandũ enim pro omnibus, maxime pro inimicis. At a ſubditis ipſis in hoſtes Eccleſiæ, in hæreticos manifeſtos, quando de illorum correctione ſpes nulla, quando auctoritas fauet Eccleſiæ, nunquam animaduertẽdum? nunquam deficiat ſubditorum in iſtos fides? Abſit. Pugnat hoc manifeſte cum Dei Verbo. Au-
Ioſ. cap. 2. di. Rahab meretrix, exploratores Synagogæ hoſpitatur, non ignara, ſed conſcia quorſum Ierichontis mœnia ſint ingreſſi. Requiſita a Rege ſuo naturali, vt illos prodat, abſcondit, & negat eſſe apud ſe. Illos denique per funem de feneſtra demittit extra Vrbis muros, publico mœniorum iure violato. Peccauit ne ideo? ſi fidelitatis vinculum ob infidelitatem, & inimicitias Eccleſiæ ſolui non poteſt; peccauit certe, idque eo magis, quod ex fuga exploratorum
Ioſ. cap. 6. ſecuta mors eſt Regis, Ciuium, & denique omnium viuen-

tium

tium illius Vrbis, ſiue ſontes fuerint, ſiue innoxij, & Vrbs ipſa funditus euerſa. At audi, quid dicat Scriptura. *Nonne Rahab ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiẽs Nuntios, & alia via eÿciens?* Falſum eſt ergo; quod nunquam deficere poſſint ſubditi a fidelitate erga Principes infideles, & Eccleſiæ hoſtes. Præterea cum Dauid ſubditus natus eſſet Sauli Regis, potuit abſque peccato Iſraelis Regnum recipere a Samuele ad ſe delatum. Potuit Ieroboam, pro Rege ſe gerere decem illarum Tribuum, quæ a Roboamo naturali earum Principe defecerunt. Potuerunt & illæ eiuſdem poteſtati ſe committere, quia ita fieri debere dixerat Propheta Ahias. Potuit Iehu, Achab Regem ſuum Regno ſimul, & vita priuare interemptis etiã eius 70 Filijs, Vxore quoque de feneſtra præcipitata, Dominique ſui ſceptrum arripere, quia ita mandauerat Eliſæus. Cur vero ita? quia Rex Ierichontis hoſtis erat Synagogæ, illique bellum indixerat. Quia Saul Regno priuatus a Samuele, eo quod officium Sacerdotis inuaſiſſet. Quia Roboam ab Ahia, propterea quod eius Pater Idololatra fuerat. Quia Achab ab Elia, tum quod eſſet Idololatra, tum quod Prophetas Domini acerrime perſequeretur. Stat ergo, ex aperto teſtimonio verbi Dei, poſſe Eccleſia duce, quãdoque ſubditos deficere a fidelitate Principum infideliũ, hæreticorum, & Eccleſiæ hoſtium. Hæc ſunt Iura Regum Iſrael, ad hæc redeamus, quando ad hæc prouocas. Nam quod interſeris Ioſiam, Ezechiam, & alios Reges, quorum ſupra geſta perpendimus; noſſe iam debes, ex his quæ dicta ſunt, nihil hos iuuare Regem tuum, vt Eccleſiæ gubernacula capeſſere poſſit.

Iac. 2.

1. Reg. 16.

3. Reg. 11. & 12.

4. Reg. 9.

Ex tuis hiſce, ſatis nobis eſt, confiteri vos. In nouo Teſtamento nullum extare teſtimonium, quo probetis, Primatum Eccleſiæ Regi veſtro deberi. Quod habetis, hoc vnum eſt; Reges eandem habere poteſtatem poſt Chriſtum, quam antea iure habebant, cum ab ipſo non ſit imminuta.

minuta. Damus id libenter immo perfectiorem; Negamus vero Gubernatores Eccleſiæ illos fuiſſe, ante Chriſtum, ex Dei lege: Negamus eiuſdem gubernacula, eos accepiſſe a Chriſto. Dicimus hæc ſolis Eccleſiaſticis fuiſſe concredita. Hæc controuerſia noſtra. In hac vero nihil promouebitis vnquam.

Tria argumenta Aduerſarij ponderantur, & enodantur, Cap. XLIII.

Car. DEINDE *quales argumẽtationes iſtæ ſunt, & ſecundum quam regulam Dialecticæ concludunt? Reges gentium dominantur eorum, Nos autem non ſic. Ergo Rex Primatum habet, in Eccleſia in rebus Spiritualibus. Vel, Regnum meum non eſt huius mundi. Ergo Rex eſt ſupremus Gubernator, etiam in cauſis Eccleſiaſticis. Vel, Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ ſunt Dei Deo; Ergo Papa nullum Ius habet in Anglia, nec etiam quo ad Spiritualia? Credo equidem, ſi Aduerſarius libros Priorum analyticorum Ariſtotelis, ſumma diligentia, annis multis euolueret; nunquam medium terminum in his argumentationibus inueniret. Quæ cum ita ſint, deſinat aduerſarius in Scripturis ſanctis ludere, earumque teſtimonijs abuti, ad eum Primatum ſtabiliendum, quem non ſolum Eccleſia Catholica ſemper deteſtata eſt, ſed etiam Caluinus ipſe, cum Schola Geneuenſi, nunquam approbauit; & quem in ipſa Anglia, vt a Regia cupiditate exortũ, ipſi etiam Puritani moleſtiſsime ſemper tulerunt.*

L. *Quæ vero poſt ibi format, per ſane ſimilia ſunt formanti, argumenta; iures a Torto formata, forma enim hominis ad viuũ referunt. Alioqui ſi quid in eo recti, ſi curuam in terris animam non gerat, ſciat loca, primũ a ſe poſita locis non ſuis; de tribus vltimum, primo loco in Apologia*

ſtare;

„ſtare duo priora, quæ ille loco ſuo mouit, poſtremo. Vt au-„tem locata ab eo male, ita & luxata eſſe. Vltimum eius „pro Cæſare eſt, ille luxauit, quaſi contra Papam eſſet. „Duo priora contra Papam, luxauit quaſi eſſent pro Cęſare. „Sinat ſtare locis ſuis; ſinat, ad quem deſtinata ſunt, ſco-„pum petere; tum vero legat, vel leuiter analytica ſua prio-„ra, nec ita valde diligenter euoluat, reperiet non magno „labore medium terminum. Hoc autem modo. Qui ſe Vi-„carium facit eius, cuius Regnum non eſt huius mundi, in „Regna huius mundi Ius non habet. Vicarium ſe facere „eius, cuius regnum non eſt huius mundi. Medius termi-„nus. Qui gentium non dominatur, vt Rex, non dominatur „in Reges gentium. Dominari gentium, vt Rex, medius „terminus. Atque duo hęc contra Papam, qui, ſub Prima-„tus ſpecie, vſurpat ſibi Ius Dominij in Regna mundi, in Re-„ges gentium.

M. A. Doce, qui differunt, ex aliqua lege teneri ad diluendas rationes ab Aduerſario allatas, eodem prorſus ordine, quo ille attulit; non poſſe a poſtrema, per medias, ad primam ire, & iuſtum Tortorem te probo; ſin minus, vt iniquum accuſo. Paulo poſt audies, te idem penitus feciſſe, quod hic in Cardinali reprehendis. Excuſare etiam neſcio te vlla ratione, de eo, quod ſecundo loco obijcis Cardinali. Pugnant Pontifex, & Rex tuus de Primatu Eccleſiæ Anglicanæ. Vult Rex eſſe ſupremus Gubernator illius, vult idem Pontifex. Probare nititur Rex Pontificem non poſſe in Regem, tribus iſtis rationibus, quas ſupra retulit Cardinalis; quomodo ergo quod eſt pro Rege, nō eſt contra Pontificem? & vice verſa? Illarum rationum prima eſt ſecundum te. *Qui ſe Vicariū facit eius, cuius Regnum non eſt huius mundi, in Regna huius mundi Ius non habet.* Adde minorem. *At Pontifex ſe facit Vicarium Chriſti, cuius Regnum nō eſt huius mundi*; ergo *Pontifex in Regna huius mundi Ius non habet. Eccleſia vero Anglicana eſt*

,*vſque, Regibus inimicum,vbi Apologia Regem Nutritium*
,*nominauit; ille Pontificem Patrem,quo Nutritius inferior*
,*multo eſt. Vt potiores ſint ſemper partes Pontificis; quod*
,*Reges mordeat. Citat autem huic rei neſcio quid ex Au-*
,*guſtini epiſtola quadam (non enim illu , quam numeri no-*
,*tant) At æquior hic ſit, cenſeo. Abſque enim hijs foret Nu-*
,*tritij noſtris Pater veſter Pontifex eſuriret ſtrenue, atque*
,*algeret; nec ita inflatus, obſericatus incederet, aut pom-*
,*patice ingrederetur Domum Dei. Quod ſi autem momen-*
,*ti quid ſit in Patris nomine, nihil opus eſt adeamus Augu-*
,*ſtinum, atque alicunde, apud eum, ex epiſtolæ angulo ali-*
,*quo, Patris nomen eruamus. Sacræ literæ non Nutritij mo-*
,*do nomen, vel Nutricis; etiam Patris, atque Matris ad*
Iud. 5. 7. ,*Principes accommodant, non inuitæ. Debora Mater dici-*
,*tur in Iſrael, Ezechias Pater,atque audi, etiam Sacerdo-*
,*tum: Sic enim Sacerdotes affatur ipſos 2. Chron. 29. 11.*
,*(Filij mei nolite vero negligere.) Vt Rex iam Pater ſit; &*
,*Sacerdotum Pater; ne quid eo titulo inſoleſcant, aut ſu-*
,*pra Reges ſe efferant. Quem enim honorem habent Prin-*
,*cipes, non alia lege habent, quam quinta, quæ eſt de Patre*
,*honorando propter paternam de Patria curam, nec minus*
,*Paternam de Eccleſia. Quicquid ergo præterea habet, hæc*
,*habet ex verbo Dei Apologia; & Rex Nutritius Eccleſiæ*
,*ſit, & Pontificis etiam ipſius vt Pater ſit.*

M. A. Tria potiſſimum ſunt, quæ in hoc titulo a te dicta, a me præteriri non poſſunt intacta. Mordes primum Pontificem de veſtium Pontificalium decore. Vis ſecundo, Regem eſſe Patrem Eccleſiæ, & Pontificis ipſius. Falſo allegatum a Cardinali Auguſtinum affirmas. De qualitate Veſtium Pontificalium, an ornatæ, an indecoræ eſſe debeant, nullum præceptũ extat in Teſtamento nouo. Tuum principium primum eſt, quod vbi deficit nouũ Teſtamentum, ad vetus recurrendum ſit. Super hoc fundamento erigitur potiſſimum veſtra Fides. Igitur tuo iſto præcepto

recurras

recurras ad vetus Teſtamentum, ad librum Exodi, ibique videbis, an Pontifex Romanus de ſacris Veſtibus ſentiat; contra Scripturam, an Tu. Integrum pene caput refero, ne ſimplicibus imponere valeas. *Dixit Deus Moyſi. Facies veſtem ſanctam Aaron fratri tuo, in gloriam, & decorem. Et loqueris cunctis ſapientibus corde, quos repleui ſpiritu Prudentiæ, vt faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi. Hæc autem erunt veſtimenta, quæ facient. Rationale, & ſuperhumerale, tunicam, & lineam ſtrictam, cidarim, & balteum, &c. Accipientque aurum, & hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum. Facient autem ſuperhumerale de auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere polymito, &c. Ipſa quoque textura, & cuncta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta. Sumeſque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael, &c. Facies, & vncinos ex auro, & duas catenulas ex auro puriſſimo, ſibi inuicem cohærentes, quas inſeres vncinis. Rationale quoque iudicij facies opere polymito iuxta texturam ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, &c. Poneſque in eo quatuor ordines lapidum. In primo verſu erit lapis Sardius, & Topazius, & Smaragdus. In ſecundo Carbunculus, Sapphyrus, & Iaſpis. In tertio Ligurius, Achates, & Amethyſtus. In quarto Chryſolitus, Onychinus, & Berillus, incluſi auro, erunt per ordines ſuos.* Cætera taceo. Videri poſſunt. Omnia præſtantiſſima, & pretioſa fieri iubentur. Hæc vero forſan de ſuo fecit Aaron? Scis tu, quod populus, & Principes iuſſi ſunt omnia neceſſaria offerre. *Nutritij* tamen populi, *Nutritij* eorum Principes, nunquam ſummo Sacerdoti eorum Patri ſe præponere auſi ſunt. Diſcant ſaltem (quando ita vis) *Nutritij Eccleſiæ* a Nutritijs Synagogæ, & deſine tu nouos in dies creare Dathanas, & Abirones. Sint, ni meliores,

Exod. 28.

ſaltem non deteriores, Principes Chriſtiani Principibus Hebræis. A veſtibus iam ad Titulum PATRIS.

Regem titulo eſſe *Patrem* Eccleſiæ, *Patremque Pontificis*, nouum penitus eſt, & hactenus inauditum dogma. Nomen PAPA Patrem ſignificare in confeſſo eſt apud omnes, quamuis etymologia, & origo nominis non ſit ſatis certa. Nomen vero iſtud ita Epiſcoporum proprium eſt, vt nulli Principum vnquam tributum legamus. Pontifici autem ita proprie, & per antonomaſiam conuenit, vt abſoluto titulo Papæ nullus vnquam alius mortalium intellectus fuerit. S. Ignatius ad Mariam Zerbenſem. *Cum eſſes Romæ, apud* PAPAM *Linum*. Stephanus Epiſcopus Carthaginienſis epiſtola ad Damaſum, nomine triũ Conciliorum Africæ. *Beatiſſimo Domino, & Apoſtolico culmine ſublimato, ſancto Patri Patrum Damaſo* PAPAE. Synodus Generalis Epheſina prima, in ſentẽtia contra Neſtorium, Cœleſtinum *Patrem* appellat. *Per ſacros Canones, ſanctiſſimique Romanæ Eccleſiæ Cęleſtini* PATRIS *noſtri litteras*. Concilium Chalcedonenſe in epiſtola, qua a Leone petit confirmationem Concilij Patres Filios Leonis vocat. *Sic & ſummitas tua Filijs, quod decet, adimpleat*. S. Athanaſius, epiſtola ad Damaſum, illum vocat *Vniuerſalis Eccleſiæ* PAPAM. Idem, quod dixi Concilium Chalcedonenſe actione 16. *Beatiſſimus, & Apoſtolicus vir* PAPA *hoc nobis præcipit*. Quære, quære omnes epiſtolas Pontificum, & Imperatorum, volue omnes annales, lege omnium Chriſtianorum hiſtorias, nunquam oſtendes aliquem Imperatorem, vel quemlibet alium Principem ſe appellaſſe Pontificis, vel Eccleſiæ *Parentem*, ſed ſatis illis viſum ſemper eſt, ſi *Filij* vtriuſque dici poſſent. Vide epiſtolas Leonis ad Theodoſium, Valentinianum, & Martianum. Gregorij ad Mauritium, in Bleſonte Regum Angliæ, nec vllum exemplum pro tua *Paternitate* reperies. At inquis Debora *Mater*. Sed mater cuius? Non Pontificum certe. Quæ

vero Debora? Prophetes. *Mater* forſam dignitate? Cura, quia nempe ipſius prouidẽtia Siſara interfectus fuerat. Ezechias vero filios amore appellat Sacerdotes, inter quos ſummus non nominatur. Et nemo, credo, erit, vt productum te coram vniuerſa Chriſti Eccleſia (dum illam audit pronuntiantem, Pontifices Regum *Patres*, Reges Eccleſiæ *Filios*) ſuo calculo te non damnet, tuæ non miſereatur cœcitatis.

De allegatione Cardinalis, ſcito illum rectiſſime allegaſſe. Oſtendit mihi ſuum Codicem impreſſum Venetijs anno 1584. Mihi eſt impreſſus Venetijs anno 1570. Vtrobique ſunt verba allegata a Cardinali, epiſt. 161. Loquitur de Melchiade. *O virum optimum, o Filium Chriſtianæ pacis, & Patrem Chriſtianæ plebis.* Ergo malo credere, fuiſſe tibi prauum codicem, quam prauam mentem.

OBIECTIONES
EX NOVO TESTAMENTO.

Satisfit obiectionibus ex nouo Teſtamento. Cap. *XLII.*

Rex. QVID *in nouo Teſtamento? Omnis anima* Rom. 13.5.
ijs ſubijci iubetur, idque propter conſcien-
tiam. Orandum quidem pro omnibus, ſed 1. Tim. 2.2.
præcipue pro Regibus, & in auctoritate
conſtitutis, vt ſub ijs piam, & pacatam, honeſtamq. vitam
degamus. Magiſtratus Dei Miniſter eſt, ad vlciſcendos fa- Rom. 13.4.
cinoroſos, innocentes autem, atque probos remunerandos.
Omnibus quidem obtemperãdum eſt ſuperioribus Poteſta- 1. Pet. 2.13.
tibus, ſed potiſſimum Principibus, & in eminentia colloca-
tis. Reddite vnicuique, quod ſuum eſt; Timorem, cui timor; Rom 13.7.
amorem, cui amor iure debetur. Date Cæſari, quæ Cæſaris Matth. 22.21.
ſunt, Deo, quę Dei ſunt. Regnum meum non eſt huius mun- Ioan. 18.36.

Luc. 12. 14. , *di. Quis me conſtituit Iudicem ſuper vos? Reges gentium*
Luc. 22. 25. , *Dominantur eorum, Vos autem non ſic. Verum autem, hæ*
, *ſententiæ, hi tituli, hæ prærogatiuæ, cum alijs infinitis e-*
, *iuſdem notæ, tum veteri, tum nouo Teſtamento compre-*
, *henſis, ſatis magno argumento ſint: Regibus Chriſtianis*
, *ad Eccleſiam intra fines ſuos, non minus quam reliquum*
, *populum, gubernandam, quiuis rerum æquus æſtimator*
, *Iudicet.*

Car. *Hæc ſunt omnia teſtimonia Verbi Dei, quæ Aduer-*
, *ſarius pro Primatu Regis in Spiritualibus, ex nouo Teſta-*
, *mento allegare potuit. Ad quæ vnico pene verbo reſponde-*
, *ri poteſt. Ex his teſtimonijs nihil effici pro Primatu Regis,*
, *in Spiritualibus; niſi velimus, Reges paganos, & Eccleſiæ*
, *perſecutores factos eſſe a Deo Eccleſiæ Gubernatores in re-*
, *bus Spiritualibus. Nam hæc teſtimonia ad Imperatores*
, *paganos pertinent, quales erant, cum Teſtamentū nouum*
, *ſcriberetur, videlicet ad Tiberium, Claudium, & Nero-*
, *nem. Et quamuis aliquæ ſententiæ, ex citatis, conuenire*
, *poſſint etiam Regibus Chriſtianis, aliquæ etiam ad omnes*
, *Principes, tum Eccleſiaſticos, tū ſæculares iure pertineant,*
, *qualis illa eſt: (Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus*
, *ſubdita ſit) tamen nemo inficiari poteſt, quin Regibus quo-*
, *que paganis conueniant, vt quæ doctrinam contineāt om-*
, *nibus Principibus communem, ſiue Pagani, ſiue Chriſtiani*
, *ſint. Alioqui fruſtra Petrus, & Paulus Chriſtianos ſui tem-*
, *poris admonuiſſent officij erga Reges, ſiue Imperatores,*
, *quos eſſe paganos ignorare non poterant. At nemo eſt, qui*
, *non videat, quam ſit abſurdum, vt Reges pagani; qui non*
, *ſunt de Eccleſia, Primatum habeant in Eccleſia; & qui*
, *Chriſti hoſtes ſunt, Vicarij Chriſti ſint; & qui Chriſtum*
, *abnegari, & Idola coli iubent, ijs a Chriſtianis, in Spiri-*
, *tualibus, vt ſummis Gubernatoribus ſit obediendum.*

L. *Et ſunt iſta quidem ex Teſtamento veteri ſatis ſoli-*
, *da fundamenta, & quæ tu haud facile conuelles. Nam de*

nouo,

, nouo, quæ adijciuntur, eo ſpectant; ne quis ex eo, quod alie-
, ni tum a Chriſto Reges Terræ, imminutã putet, vel eorum
, in ſubditos poteſtatem, vel ſubditorum in eos fidem; neue
, priſtino ſuo Iure excidiſſe videantur. Non quod ad Reges
, infideles Primatum pertinere probent, non ſane magis ad
, hos in nouo, quam ad Ahaſuerum, vel Nabuchodonoſor, in
, veteri (delirat hęc Tortus) ſed quod Cęſari, ſi Chriſtianus
, fiat, vt Conſtantino idem Iuris ſit, in Eccleſiam, quod in
, veteri Ioſiæ fuit; reditus ſtatim fiat ad Iura Regũ Iſrael,
, quamprimum facti ſunt Reges Iſrael Dei, & eorum quiſ-
, que Chriſto nomen dederit. Interim autem, ſit vel infide-
, lis, ſit vel Hæreticus, oretur pro eo, non minus quam pro
, Nabuchodonoſor; nemo vitæ eius inſidietur, non magis quã
, Ahaſueri. Fidem penes ſemetipſos habeant Chriſtiani
, ſubditi, coram Deo; cęteris in rebus pietatem colant: ad
, eamque ſe conſcientiæ nexu teneri diſcant a Paulo; volun-
, tatem hanc Dei eſſe diſcant a Petro. Non ergo id agitur,
, vt Eccleſiæ perſecutores Tiberij, Caij, Eccleſiæ Gubernato-
, res habeantur; quem ſi quis eis titulum deferret, ne ſuſci-
, perent quidem; vt qui Eccleſiam ipſam, totis viribus, ex-
, tirpatum iuerint, tantum vt tuti ſint a ſica, veneno, pul-
, uere catholicorum ſuorum. Tum demum vero Eccleſiæ gu-
, bernacula capeſſant, cum conuerſi ad fidem fuerint. Red-
, denda enim Cęſari, quæ Cęſaris ſunt; Cęſaris ſunt, quæ
, Cęſari debentur. Debentur autem Cęſari Chriſtiano, quę-
, cumque olim a Populo Dei, ſub veteri lege, Regibus ſuis of-
, ficia, vel debita, vel perſoluta ſunt; quibus & debita tum
, erant, & perſoluta, ſubiectio, & obedientia, non in Regni
, Rebus ſolum, ſed etiam Eccleſia.

M. A. Principum infidelium poteſtatem a Chriſto fuiſſe imminutam, nũquam dixerim; quamuis Catholici omnes credant, Regum omnium poteſtatem Chriſto, & eius Eccleſiæ ſubiectam eſſe debere. Hæc enim ſubiectio Poteſtatem non tollit. Nam ſupernaturalia adduntur naturalibus;

libus; non ad eorum corruptionem, ſed ad eorum perfectionem. Fides non tollit lumen naturæ, ſed perficit, eiuſque corrigit errores. Gratia non tollit arbitriũ, ſed iuuat, dum illud ad bona opera efficaciter mouet. Pariter Poteſtas Eccleſiaſtica Regiam non aufert, ſed iuuat, & perficit, dum errantem corrigit, & ad bona torpentem mouet.

Regum ergo Poteſtas a Chriſto non eſt imminuta, per id, quod Eccleſiæ ſubiecta; ſed perfecta, & aucta. Quæ enim ad malum eſt, poteſtas non eſt, ſed poteſtatis defectus, & imperfectio. hanc vero tantum adimit Poteſtas Eccleſiæ. Ammittunt ne homines ſuarum rerum dominium, poteſtatem, & libertatem, dum ſibi Regem præficiunt? non ſane; immo libertatem, poteſtatem, & dominium proprium hac ſubiectione tuentur. Cur ergo poteſtatem Reges amittent, ſi Eccleſiæ ſubijciantur? ſed de his alibi.

Cum infideles ad Eccleſiam redeunt, volumus nos quoque, vt ad Iura Regum Iſrael reditus fiat, quibus nullum Ius fuit, in his, quæ ad Religionem attinent, niſi tanquam Miniſtris ſummi Sacerdotis. Oretur pro Rege, ſi ſit infidelis, oretur, ſi ſit hæreticus, orandũ enim pro omnibus, maxime pro inimicis. At a ſubditis ipſis in hoſtes Eccleſiæ, in hæreticos manifeſtos, quando de illorum correctione ſpes nulla, quando auctoritas fauet Eccleſiæ, nunquam animaduertẽdum? nunquam deficiat ſubditorum in iſtos fides? Abſit. Pugnat hoc manifeſte cum Dei Verbo. Au-
Ioſ. cap. 2. di. Rahab meretrix, exploratores Synagogæ hoſpitatur, non ignara, ſed conſcia quorſum Ierichontis mœnia ſint ingreſſi. Requiſita a Rege ſuo naturali, vt illos prodat, abſcondit, & negat eſſe apud ſe. Illos denique per funem de feneſtra demittit extra Vrbis muros, publico mœniorum iure violato. Peccauit ne ideo? ſi fidelitatis vinculum ob infidelitatem, & inimicitias Eccleſiæ ſolui non poteſt; peccauit certe, idque eo magis, quod ex fuga exploratorum
Ioſ. cap. 6. ſecuta mors eſt Regis, Ciuium, & denique omnium viuentium

tium illius Vrbis, ſiue ſontes fuerint, ſiue innoxij, & Vrbs ipſa funditus euerſa. At audi, quid dicat Scriptura. *Nonne Rahab ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiẽs Nuntios, & alia via eijciens?* Falſum eſt ergo; quod nunquam deficere poſſint ſubditi a fidelitate erga Principes infideles, & Eccleſiæ hoſtes. Præterea cum Dauid ſubditus natus eſſet Sauli Regis, potuit abſque peccato Iſraelis Regnum recipere a Samuele ad ſe delatum. Potuit Ieroboam, pro Rege ſe gerere decem illarum Tribuum, quæ a Roboamo naturali earum Principe defecerunt. Potuerunt & illæ eiuſdem poteſtati ſe committere, quia ita fieri debere dixerat Propheta Ahias. Potuit Iehu, Achab Regem ſuum Regno ſimul, & vita priuare interemptis etiã eius 70 Filijs, Vxore quoque de feneſtra præcipitata, Dominique ſui ſceptrum arripere, quia ita mandauerat Eliſæus. Cur vero ita? quia Rex Ierichontis hoſtis erat Synagogæ, illique bellum indixerat. Quia Saul Regno priuatus a Samuele, eo quod officium Sacerdotis inuaſiſſet. Quia Roboam ab Ahia, propterea quod eius Pater Idololatra fuerat. Quia Achab ab Elia, tum quod eſſet Idololatra, tum quod Prophetas Domini acerrime perſequeretur. Stat ergo, ex aperto teſtimonio verbi Dei, poſſe Eccleſia duce, quãdoque ſubditos deficere a fidelitate Principum infideliũ, hæreticorum, & Eccleſiæ hoſtium. Hæc ſunt Iura Regum Iſrael; ad hæc redeamus, quando ad hæc prouocas. Nam quod interſeris Ioſiam, Ezechiam, & alios Reges, quorum ſupra geſta perpendimus; noſſe iam debes, ex his quæ dicta ſunt, nihil hos iuuare Regem tuum, vt Eccleſiæ gubernacula capeſſere poſſit.

Iac. 2.

1. Reg. 16.

3. Reg. 11. & 12.

4. Reg. 9.

Ex tuis hiſce, ſatis nobis eſt, confiteri vos. In nouo Teſtamento nullum extare teſtimonium, quo probetis, Primatum Eccleſiæ Regi veſtro deberi. Quod habetis, hoc vnum eſt; Reges eandem habere poteſtatem poſt Chriſtum, quam antea iure habebant, cum ab ipſo non ſit im-

minuta.

*„ſtare duo priora, quæ ille loco ſuo mouit, poſtremo. Vt au-
„tem locata ab eo male, ita & luxata eſſe. Vltimum eius
„pro Cæſare eſt, ille luxauit, quaſi contra Papam eſſet.
„Duo priora contra Papam, luxauit quaſi eſſent pro Cæſare.
„Sinat ſtare locis ſuis; ſinat, ad quem deſtinata ſunt, ſco-
„pum petere; tum vero legat, vel leuiter analytica ſua prio-
„ra, nec ita valde diligenter euoluat, reperiet non magno
„labore medium terminum. Hoc autem modo. Qui ſe Vi-
„carium facit eius, cuius Regnum non eſt huius mundi, in
„Regna huius mundi Ius non habet. Vicarium ſe facere
„eius, cuius regnum non eſt huius mundi. Medius termi-
„nus. Qui gentium non dominatur, vt Rex, non dominatur
„in Reges gentium. Dominari gentium, vt Rex, medius
„terminus. Atque duo hęc contra Papam, qui, ſub Prima-
„tus ſpecie, vſurpat ſibi Ius Dominij in Regna mundi, in Re-
„ges gentium.*

M. A. Doce, qui differunt, ex aliqua lege teneri ad diluendas rationes ab Aduerſario allatas, eodem prorſus ordine, quo ille attulit; non poſſe a poſtrema, per medias, ad primam ire, & iuſtum Tortorem te probo; ſin minus, vt iniquum accuſo. Paulo poſt audies, te idem penitus feciſſe, quod hic in Cardinali reprehendis. Excuſare etiam neſcio te vlla ratione, de eo, quod ſecundo loco obijcis Cardinali. Pugnant Pontifex, & Rex tuus de Primatu Eccleſiæ Anglicanæ. Vult Rex eſſe ſupremus Gubernator illius, vult idem Pontifex. Probare nititur Rex Pontificem non poſſe in Regem, tribus iſtis rationibus, quas ſupra retulit Cardinalis; quomodo ergo quod eſt pro Rege, nō eſt contra Pontificem? & vice verſa? Illarum rationum prima eſt ſecundum te. *Qui ſe Vicariū facit eius, cuius Regnum non eſt huius mundi, in Regna huius mundi Ius non habet.* Adde minorem. *At Pontifex ſe facit Vicarium Chriſti, cuius Regnum nō eſt huius mundi*; ergo *Pontifex in Regna huius mundi Ius non habet. Eccleſia vero Anglicana eſt*

Regnum huius mundi; ergo *Pontifex in Eccleſiam Anglicanam Ius non habet.* Volue quantum velis vniuerſam analyticam Ariſtotelis; ex illa propoſitione hanc concluſionem inferre non potes, niſi vna hac argumentationis formula. Ex hac vero ſequitur, ne Chriſtum quidem ipſum in Eccleſiam Anglicanam poſſe, cum Regnum illa huius mundi ſit. Recte ergo dixit Cardinalis, *Se intelligere non poſſe, quomodo, & per quam regulam Dialectica, vel pro Primatu Eccleſiaſtico Regis, vel contra Primatum Spiritualem Pontificis, ex hoc loco cõcludat Rex*; Nam nunquam tam male credidit de mente Regis, vt exiſtimarit illum excludere etiam Chriſtum a Primatu Anglicano. Tu vero vt Regem oſtẽdas, recte calluiſſe argumentãdi artem, non erubeſcis, Chriſtum quoq. Dominum noſtrum excludere ab Anglicano Primatu. Rem tene. Si non concludit Rex de Primatu Eccleſiaſtico, de quo ſolo nunc diſputat, ratio hæc non eſt ad rem; ſi de Primatu Eccleſiaſtico concludit, Chriſtum ipſum ab illo excludit. De illo vero concluſiſſe ipſemet teſtatur; Lege eius verba initio capitis allata, videbis enim hinc illum concludere hæc. *Satis magno argumento eſſe Regibus Chriſtianis ad Eccleſiam intra fines ſuos, non minus quam reliquum populum, gubernandam.* De rebus temporalibus ibi, ne verbum quidem. Tu ergo ita Regi tuo patrocinaris?

At velim hic Regi tuo vt ſubijcias, male retuliſſe illum, ex Ioannis Euangelio ſententiam iſtam, nam non inquit Chriſtus, *Regnum meum non eſt huius mundi,* ſed *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Particula vero illa *De* denotat originem Regni, non materiam Regno ſubiectam; vt patet ex ſequentibus Chriſti Verbis, & ex integra illorum periodo. Ait enim. *Regnum meum non eſt de hoc mundo; ſi ex hoc mundo eſſet Regnum meum, miniſtri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudęis, nunc autem Regnum meum non eſt hinc.* Perpende illas clauſulas. *Si ex hoc*

mundo

mundo eſſet Regnum meum, &. *Nunc autem Regnū meum non eſt hinc.* Et videbis plurimum diſtare ſenſum propoſitionis Chriſti a ſenſu propoſitionis Regis tui, *Hinc,* & *Ex,* originem Regni denotare poſſunt, at non materiam. Dixeris ne tu vnquam; *Regnum Iacobi, ex Anglia eſt,* vt ſignifices, illum Regem Angliæ eſſe? non credo, neque enim pedagogus tuus ita te docuit, qui Latinæ linguæ, vt video, erat maxime gnarus. Nec ēt dices: *Regnum Iacobi eſt hinc,* ſi Londini moraris, vt ſignifices, illū Regem Londini eſſe.

Verū neſcio quomodo ex veſtris Principijs dicere poſſitis, Chriſtum non fuiſſe Regem huius mundi. Semel & iterum inculcas tu, Titulo *Chriſti Domini* nunquam appellari Pontificem in Scriptura, ſed Regem mundi dumtaxat, vt videre eſt. p. 242. & 374. Cæterum (quod libenter repeto) Simeon Propheta Lucæ 2. *Reſponſum acceperat a Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi videret Chriſtum Domini.* Vidit vero *Chriſtum Domini,* dum vidit Ieſum. Ergo Ieſus ex tuis Principijs eſt Rex temporalis, & huius mundi. Et hic ſane te video inter Scyllam, & Charybdim. Si enim per Chriſtum Domini in ſacra Scriptura deſignatur dumtaxat Rex temporalis; Ieſus ergo erit Rex temporalis; qui ibi dicitur *Chriſtus Domini;* Si Ieſus non eſt Rex temporalis, ſed Pontifex tantum; falſum eſt nunquam in ſacra Scriptura, per *Chriſtum Domini* deſignari Pontificem, ſed ſemper Regem.

Nec magis ad rem ſunt, quæ adducis pro altera tui Regis ratione. Formas tu Maiorem propoſitionem ſyllogiſmi illius, & ais. *Qui gentium non dominatur, vt Rex, non dominatur in Reges gentium. Dominari vt Rex medius terminus.* Maius extremum ergo. *Dominari in Reges gentium;* & minus extremum *Pontifex;* atque ita contra Pontificem ratio erigenda tibi.

Qui gentium non dominatur, vt Rex non dominatur in Reges Gentium.

At Pontifex non dominatur Gentium, vt Rex. Ergo *Pontifex non dominatur in Reges Gentium.*

Quid inde, o L? ergo Pontifex non præſidet Regibus Chriſtianis, & illis in re Eccleſiaſtica ſuperior non eſt? Nunquam hinc tu colliges concluſionem iſtam. Vt vero rem percipias, ſcire debes, quæ modo paucis te moneo.

Magnum diſcrimen eſt inter Imperium, imperantem, Dominationem, & dominum; Dominationi opponitur ſeruitus, & Domino ſeruus; at Imperanti opponitur ſubiectus, & Imperio ſubiectio. Inter hæc vero id intereſt; quod Dominus non ordinatur ad vtilitatem ſerui, nec imperat pro vtilitate eiuſdem, ſed ſolam propriam vtilitatem in imperando reſpicit; ſeruus vero non operatur pro vtilitate propria, niſi ſecundario, & per accidens; principaliter vero, & per ſe, operatur ob vtilitatem Domini. Hinc infert Ariſtoteles in 3. polit. cap. 4. Quod *Impoſſibile eſt, vt deficiente ſeruo, ſeruetur Dominatio.* Reges Gentium, vt Turcæ, & alij plures, volunt eſſe Domini populorum ſuorum; quaſi populus ordinatus ſit ad Principem, non Princeps ad populum, & ſubditos omnes pro mancipijs habent. Imperium vero ciuile, ciuiliſque gubernatio, quæ eſt a natura, non ita ſe habent; ſed (vt idem ait eodem in loco) ordinatur Gubernator ad bonum commune, & communem multitudinis vtilitatem; ideoque in calce eiuſdem capitis colligit. *Conſtat igitur, quod quęcunque Reſpublicæ ad communem vtilitatem intendunt, hę certe rectæ ſunt ſecundum ſimpliciter iuſtum. Quęcunque vero ad propriam illorum, qui pręſunt, vtilitatem ſolum, aberrant, quidem, ſuntque omnes rectarum Rerum publicarum tranſgreſſiones, & labes; gubernantur enim quaſi a Dominis, Ciuitas autem eſt liberorum ſocietas.* Ab Ariſtotele vero, nec Philoſophorum, nec Theologorum, nec ſanctorum Patrum vllus vnquam diſſenſit. Itaque ſola etiam duce natura, non modo Prælatis Eccleſiæ, ſed ipſis quoque

Prin-

Principibus interdicta eſt Dominatio; ſuntque Principes quaſi miniſtri, & ſerui populorum ſuorum, cum propter vtilitatem ipſorum principaliter operentur, vel operari teneantur. Non licet autem inferre: Principes non poſſunt dominari populis ſuis, ergo illis, non ſunt ſuperiores. Immo oppoſitum. Ita intulit Paulus Apoſtolus ad Romanos. *Cap. 13.* Ex eo itaque, quod iubentur Prælati Eccleſiæ, eidem non dominari, vt Reges Gentium, non inferas recte, illos eidem non eſſe ſuperiores ſupremos; niſi & Regibus omnibus, quibus dominari interdictum, adimas Prælationem in ſubditos. Agnouit fortaſſe id Auguſtus optimus Imperator, & ideo Domini appellationem, vt maledictum, & opprobrium ſemper exhorruit. *Tertull. in Apolog. cõt. gen.* Male ergo a Dominio Regum Gentium argumentaris ad Prælationem, nedum Eccleſiaſticam, ſed ciuilem quoque; Rem totam a Chriſto audiamus.

Tractãs hoc argumentũ Dominus noſter apud Luc. 22. inquit. *Reges Gentiũ dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. Vos autem non ſic; ſed qui maior eſt inter vos, fiat ſicut iunior, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Nam quis maior eſt, qui recũbit, an qui miniſtrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat; Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum, vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam in Regno meo, & ſedeatis Iudicantes duodecim tribus Iſrael.* Hæc Chriſtus.

Miniſtrat ergo, ex ſentẽtia Chriſti, Chriſti Vicarius omnibus Chriſtianis, inter quos maior eſt, vt miniſtrauit Chriſtus Apoſtolis. Si autem ex miniſterio Chriſti, erga Apoſtolos, quibus non dominatus eſt, vt Reges Gentium, inferre poteſtis Chriſtum Apoſtolis non eſſe maiorem. Inferte etiam, Præpoſitos Eccleſiæ Ius non habere ſuper quoſcunque in Eccleſia Dei; ſi vero illinc ſequitur Chriſtum

Apo-

Apoſtolis, ſuperiorem eſſe, Date etiam Vos, Paſtorem totius Eccleſiæ, ipſis quoque Regibus, quibus non dominatur, ſuperiorem eſſe. Cum itaque dicis. *Qui Gentium, non dominatur vt Rex, non dominatur in Reges gentium.* Concedo, nam dominari Tyrannicum eſt. Cum addis. *, Pontifex non dominatur gentium vt Rex.* Concedo item, nō enim Dominus deſpoticus eſt, ſed Pater, & Paſtor gentium. Cum infers. *Ergo Pontifex non dominatur in Reges Gentium.* Probo; nam ciuiliter imperat, & ſecundum illam Gubernationem, quæ eſt a natura. Nec enim Chriſtus ipſe ita dominatur illis, qui tamen vt membra capiti illi ſe ſubijciunt. Admiſſa ergo tua, & Regis tui ratiocinatione, nihil omnino tangis Pontificis Primatum.

Aduerto inſuper, te de more tuo aliter referre verba, & rationem Chriſti, quam Chriſtus. Ille, inquit. *Reges gentium dominantur eorū, vos autem non ſic.* Non dixit *Reges dominantur gentiū;* ſed *Reges gentium dominātur eorum.* Medius ergo terminus non erit *Dominari vt Rex,* ſed *Dominari vt Rex gentium.* Reges enim Eccleſiæ, non dominantur Eccleſiæ, Reges Synagogæ non dominantur illi, ſed ſoli Reges gentiū dominantur, & hi forte non omnes, nam indefinita eſt propoſitio, ſine vlla nota vniuerſali, perinde ac ſi dixiſſet: *Barbari Reges dominantur eorum.* Quod teſtatur Ariſtoteles in primo Politic. cap. 2. vbi inquit, quod *Barbarus natura ſeruus eſt.* Aliud ergo eſt *Dominari alicui vt Rex,* aliud *Dominari eidem vt Rex Gētium.* Tyrannicum eſt iſtud, illud vero ciuile. Licet enim proprie, Reges non dominentur ſuis, ea tamen ratione, recte vocantur Domini a ſubditis, qua & Paſtores Eccleſiæ; quia ſcilicet Domini eſt dirigere operationes ſerui: atque ita Principum, Prælatorumque dirigere operationes omnes ſubditorum ſuorum. Et propterea Chriſtus, quamuis negaſſet dominari ſe Apoſtolis ſuis, vt Reges gētium, addidit tamen poſtea, *Vos vocatis me Magiſter, & Domine,*

& bene

& bene dicitis, ſum etenim. A Chriſtianis ergo recte vocatur Dominus, qui illis non dominatur vt Rex gentiũ. Quare etiam dum dicit Chriſtus. *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic,* non excludit, ſed includit Dominium, modum vero Dominij tantum excluſit, vt barbarum ſcilicet, & ipſi naturæ aduerſum. Non dixit: Nolo vos dominos eſſe: ſed *Nolo vos dominari vt Reges gentium.* Quare illis Dominium conceſſit, dum modum Dominandi præſcripſit.

Ex hac veſtra ratione, & illud impium ſequitur, quod ex præcedenti, nempe Chriſtum ipſum ſuperiorem non eſſe Regi veſtro, in Eccleſiaſticis. In Eccleſiaſticis dixi, nam & de his tantummodo diſputamus, & de his tantum Rex veſter ex his rationibus, concludit; qua enim ratione Pontifex a Primatu excluditur, eadem & Chriſtus. *Qui non dominatur gẽtibus, vt Rex gentiũ hic non dominatur Regibus gentiũ.* ita ex neceſſitate formanda eſt maior.

At Chriſtus ipſe non dominatur gentibus, vt Rex gentiũ.

Ergo *Chriſtus ipſe non dominatur Regibus gentium.* Lucifer contentus fuit, ſimilis ſi fuiſſet Altiſſimo, & Vos ſupra Altiſſimum quoque ſolium veſtrum collocatis? Hic bene tuum illũd. *Superbia quo aſcendis?*

L. *Vltimum non contra Papæ Ius, vt tu oppido quam inepte, ſed pro Cęſaris Iure eſt. Ad hunc modum. Quod Cęſaris eſt, ſcilicet tum, cum iam Chriſtianus factus eſt, id Cęſari reddendum. Obedientia etiam in rebus Religionis Cęſaris eſt Chriſtiani iam facti. Medius terminus, Quod Cęſaris eſt Chriſtiani: Iam Chriſtiani dico, quo ita analogia ſeruetur Regum Iſraelis, ſub veteri lege; Chriſtianorum ſub noua. Tum demum enim Rex iſtius debiti capax eſt, cũ eſt in Eccleſia, vt Ioſias, non cum extra vt Ieroboam.*

M. A. Minor tui ſyllogiſmi falſa eſt, nec ipſam probaſti, probabiſue vnquam; niſi cum dependentia a Iudicio Eccleſiæ tui Regis Poteſtatem cõponas. Tuum vero iſtud

argu-

argumentum, ſi Primatum Regi tuo dat, quomodo non eſt contra Papæ Ius? At inſulſa omnino ratiocinatio tua. Nam Chriſtus dixit, *Reddite, quæ ſunt Cęſaris, Cęſari*, de Cæſare Gentili, non de Cæſare iam Chriſtiano, & a Chriſto Rex tuus ſententiam mutuauit; Cæſari vero Gentili per te nulla debetur obedientia, in rebus Religionis: Ergo ad rem Religionis impertinens omnino eſt ſententia iſta Chriſti.

Quæ addis de analogia Regum, de Chriſtiano iam Facto, non ſunt Chriſti, ſed tua; nos vero nunquam concedemus, vt quæ tu inſeris de tuo ſententijs ſacræ Scripturæ, eandem ſortiantur auctoritatem, cum Dei Verbo. Segrega itaque tua verba a verbis Chriſti, tanquam a frumento zizania, & quis finis vtraque maneat, optime noſti. Quæ Chriſti ſunt nos reueremur; ſed inde ne tantillum quidem Iuris Cæſari noſtro comparare potes, in Eccleſiaſticis. Cęſar enim ille, de quo pronuntiatur ſententia, gentilis erat; erat extra Eccleſiam vt Ieroboam, & (te quoque teſte) tui iſtius debiti omnino incapax.

Occurritur tribus Teſtimonijs Conciliorum pro Primatu Regis. Cap. XLIII.

M.A. INSERIS, & repetis rurſus analogiam tuam, & eadem obijcis, quæ iam diluta ſunt in præfatiuncula tua, ad loca veteris Teſtamenti, quæ omitto, cum noua reſponſione non egeant; Subiungis deinde.

L. *Eccleſia vero Catholica tantum abeſt, vt eum Primatum deteſtata ſit; vt Carolum, vt Ludouicum Rectores Religionis actis publicis conciliaribus dixerit, ſcripſerit. Inter Rectorem vero, & Gubernatorem quid intereſt? Aut ſi nulla ei vox ſatis eſt, niſi Gubernatoris legat, in Synodo ſua octaua, Baſilium Gubernatorem Vniuerſalis nauis Eccleſiaſticæ.*

Conc. Mogunt. ſub Carolo. Conc. Mogunt. ſub Lud.

M.A. Vi-

M. A. Videbimus infra temetipſum confiteri, verum non eſſe, quod Baſilius inſcribatur, in octaua Synodo, *Gubernator nauis vniuerſalis Eccleſiæ.* Quare neſcio, qua fronte id pro vero hic ſupponas. Sed eſto; ſi Rex Iacobus talis velit eſſe *Gubernator Eccleſiæ*, qualis fuit Baſilius; *Gubernatorem Eccleſiæ Anglicanæ* læti nos illum ſalutamus. At qualis Gubernator fuit Baſilius? Talis, vt diceret, *Se de rebus Eccleſiæ, ne ſermonem quidem poſſe mouere.* Supra Teſtem prodigum illum appellaſti, contra Primatum veſtrum; horum meminiſſe debebas. Carolus vero dixit, tu audiſti. *Licet vix ferendum ab illa ſancta Sede imponatur iugum, tamen feramus, & pia deuotione toleremus.* Et hos, credis ſupremam tenuiſſe poteſtatem rerum Eccleſiaſticarum? Fac vt Rex tuus *Ne ſermonem quidem moueat de rebus Eccleſiæ,* cum Baſilio. Fac vt *Ferat iugum a Sede Apoſtolica impoſitum vix ferendum*, cum Carolo; tunc vero ſatagat ad Eccleſiam Catholicam redigere Anglos omnes,& nos honoris ergo,& iſtius religioſæ diligentiæ cauſa, illum inſcribemus, vt ipſa fecerunt Cōcilia, Rectorem & Gubernatorem Religionis,& Eccleſiæ Catholicæ. Etiam Patres Concilij Chalcedonenſis in acclamationibus emiſerunt has voces. *Pio, & Orthodoxo Imperatori, Pontifici Imperatori.* Etiam Imperatores ipſi Valentinianus, & Martianus, in edicto Pro confirmatione eiuſdem Concilij, inſcribuntur Pontifices. *Imperatores Cæſares, Flauius, Valentinianus, Pontifex inclytus, &c. & Flauius Martianus Pontifex inclytus.* & denique legitur in veteri quodam monumento. *Dominus Noſter Cæſar Iuſtinus Pius, Fælix, Victor, Triumphator, ſemper Auguſt. Pont. Max. Francic. Max.* Denique Concilium Francofordienſe de Carolo Magno Sacerdotis zelum, & affectum in illo optans, ait. *Indulgeat miſeratus captiuis, ſubueniat oppreſſis, diſſoluat faſciculos deprimentes, ſit conſolatio viduarum, miſerorum refrigerium, ſit Dominus, & Pater, ſit* In auct. lypſ.

 Rex,

Rex, & Sacerdos, ſit omnium Chriſtianorum moderantiſſimus Gubernator.

Tu vero non audes (quamuis Imperatores ita vocentur) facere Regem tuum Pontificem ſ milles Regum, Pontificumque diſtinguis officia; & infra cõmendas Caluinum, qui, *Vt Papam Regem, ita Regem Papam non probauit.* Bene hac in re ſentis. Hiſce igitur titulis ornabantur Imperatores antiquitus a Patribus noſtris, nõ vt Pontificis honorem, & dignitatem in illos transferrent; ſed vt eorum pietatem, & propenſum in Religionem, & Eccleſiam Catholicam animum prædicarent. Nec alia fuit Auſonio mens, qui Gratianum in panegyrico, *Religione Pontificem*, dixit. Et huc reſpiciens ſanctus Leo ad Theodoſium Imperatorem ſcribit. *Quantum præſidij Dominus Eccleſiæ ſuæ in fide veſtræ clementiæ prẹpararit, his etiam litteris, quas ad me miſiſtis, oſtenditur. Vt vobis non ſolũ Regium, ſed etiam ſacerdotalem animum ineſſe gaudeamus. Siquidem prẹter Imperiales, & publicas curas, pijſſimam ſollicitudinem Chriſtianæ Religionis habetis.* Non dignitate ergo, Non poteſtate probi Principes ſunt Pontifices, Rectores, & Gubernatores Eccleſiæ; Religioniſque, ſed animo, ſed cura, ſed ſollicitudine, & affectu. Qua ratione Græci in Kalendario Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ auſi ſunt appellare Conſtantinum, *Inter Reges Apoſtolum, & Apoſtolis ęqualem.*

Teſtatur Berterius pitharũ Diat. 2 p. 224

Hiſce igitur locis tu nihil pro veſtro Primatu promouiſti; nam loca illa de affectu, cura, animo, ſollicitudine Principum illorum loquuntur, Tu vero ad dignitatem, poteſtatemque eadem detorques, contra illorum mentem.

OBIE-

OBIECTIONES A CONVOCATIONE, & approbatione Conciliorum.

Explicatur primum Fundamentum pro enodandis obiectionibus Aduerſariorum. Cap. XLIV.

ANTEQVAM ad illa deſcendamus, quæ Aduerſarij Angli aduerſus nos mutuati ſunt ab hæreticis eorum Anteſignanis, circa cõuocationem, & approbationem Conciliorum; perpauca hęc præmonere volui, ex quibus quiſque facilę diluere poſſit quæ nobis obiectantur.

Primo reuocandum ad memoriam eſt, quod ſupra tetigimus, cap. 14. nempe, Quaſlibet litteras Imperatorũ, honoris ergo, ab Antiquis, *Iuſſa, Iuſſioneſque* vocatas fuiſſe; licet nihil iuberent, ſed vel hortarentur, vel rogarent; tantum Iuſſa Iuſſioneſque appellabuntur; Quod probauimus tunc ex litteris Mauritij ad Gregorium, & ex reſponſo *Cap. 14.* Theodorici ad Concilium Romanum. Alijs teſtimonijs *Cap. 20.* modo ſuſcipimus confirmandum.

Concilium Nicænum primum inſcribitur conuocatum *Iuſſu* Conſtantini Magni; non tamen Conſtãtinum Iuſſiſſe Epiſcopis, vt conuenirent Nicæam, ſed eos adhortatum fuiſſe ſolummodo, teſtatur Socrates lib. 1. cap. 8. *Videns autem Rex perturbatam Eccleſiam, Synodum Generalem concelebrat, Epiſcopos vndecumque per litteras, vt Nicęam Bithyniæ occurrerent, exhortans.*

Concilium Illud Aquileienſe, cui ſanctus Ambroſius præfuit, ſub Gratiano, Valentiniano, & Theodoſio, fatetur ſe conuocatum *Iuſſu Imperatoris,* tamen in epiſtola ad Imperatorem Gratianum explicat, Iuſſa Imperatoris Iuſſa

non fuiſſe, ſed ſimplices adhortationes. *Studuiſtis congregare ſacerdotale Concilium, & Epiſcopis, dignatione veſtra, honorificentiam reſeruaſtis; vt nemo deeſſet volens, nemo cogeretur inuitus.* Et in Concilio, cum Palladius dixiſſet. *Imperator Noſter Gratianus iuſſit orientales venire*; Ambroſius Epiſcopus dixit; *Vtique iuſſit, qui non prohibuit huc venire.* Quæ ergo iuſſa ſunt iſta? Quæ præcepta? *Nemo deſit volens, nemo cogatur inuitus.* Si coire iubentur Epiſcopi hoc modo, nouum ſane genus Iuſſionis erit iſtud, quo nihil omnino præcipitur. Iuſſa tamen vocantur, & dicit Ambroſius. *Vtique iuſſit, qui non prohibuit huc venire.*

Sexta Synodus fatetur conuocatam ſe iuſſu Imperatoris, At audi Imperatorem ipſum, epiſt. 1. ad Rom. Pont. *Inuitare enim, & Rogare poſſumus ad omnem commendationem, & vnitatem omnium Chriſtianorum; neceſſitatem vero inferre nullatenus volumus.* Actione vero 18. ita alloquitur Concilium idem Imperator. *Cum ergo complacuit tempus concedere, inuitauimus fieri collectionem veſtram.* Et epiſtola ad Patriarcham Conſtãtinopolitanum. *Iam enim ſuper hęc adhortati ſumus, per pios noſtros apices, ad huc inter viuos exiſtentem, & Donum ſanctiſſimum Apoſtolicæ Sedis Antiquæ Romæ Præſulem.* Agatho autem Rom. Pont. epiſt. ad eundem Imperatorem. *Et ne quemquam tam pia lateret intentio audientium, humanaue ſuſpitio perterreret æſtimantium poteſtate nos eſſe compulſos, & non plena ſerenitate, ad ſatisfaciendum ſuper Euangelica, & Apoſtolicæ noſtræ fidei prędicatione commonitos, Diuales apices ad Apoſtolicæ memoriæ Donum Pontificem noſtræ puſillitatis prędeceſſorem cunctis populis, ac gentibus, per noſtrũ miniſterium patefecerunt, ac ſatisfaciunt, quos gratia ſancti Spiritus, Imperialis linguæ calamo, de puro Cordis theſauro dictauit, commonentis, non opprimentis; ſatisfacientis, non perterrentis, non affligentis, ſed exhortantis, & ad ea, quæ Dei ſunt, ſecundum Deum inuitantis.*

Concilium Aurelianenſe primum cap. 1. fatetur conuenire ſe iuſſu Regis Clodouei. *Domino ſuo, Catholicæ Eccleſiæ filio, Clodoueo glorioſiſſimo Regi, omnes Sacerdotes, quos ad Concilium venire iuſſiſtis*. Turonica vero ſecunda Synodus cap. 22. allegans hoc Concilium, aperte dicit. Clodoueum Regem ſupplicaſſe, vt Synodus illa fieret. *In Synodo Aurelianenſe, quam Inuictiſſimus Rex Clodoueus fieri ſupplicauit, ſic Decretum eſt.*

His ergo Teſtimonijs ſatis manifeſte patet: Concilia, quę inſcribuntur *Conuocata iuſſu Imperatorum, & Regum*, eorundem tantum, vel precibus, vel adhortationibus conueniſſe; & proinde ex verbo *Iuſſionis* efficax argumentum deſumi minime poſſe, vt Concilium quodpiam credatur proprie Regō poteſtate cogēte conuocatum fuiſſe, cum honoris ergo, omnes litteræ Imperiales *Iuſſiones* vocarentur.

Explicatur ſecundum Fundamentum aduerſus argumenta Aduerſariorum. Cap. XLV.

LICET vero Epiſcopi ab Imperatoribus hortarentur ſolummodo, vt in Concilium conuenirent; recte tamen Concilia dicebantur conuocata Iuſſu, Decreto, Sanctione Imperatorum. Nam tunc Temporis ſumptibus publicis Epiſcopi ad Concilia deducebantur, ibique alebantur. Vrbes vero, Prouinciæque nunquam, vel publica vehicula, vel alios ſumptus eiſdem ſuggeſſiſſent, niſi Iuſſu, Decreto, Sāctione Imperatoris compulſæ fuiſſent. Idque eo magis, quod orbis vniuerſus, & maxime oriens ſcatebat Idololatria, Arianiſmo, & mille alijs hæreſibus. Quis vero credat homines huius farinæ Catholicis præſulibus pro Catholica ſide cōuenientibus pręſto futuros, niſi vi, metuq. compellerētur? Iure ergo Concilia dicebantur conuocata Iuſſu, & Decreto Imperatorum, quod hanc ob cauſam neceſſarium erat.

De Nicæno primo habemus apud Euſebium, in vita Conſtantini lib. 3. *Non erat hoc edictum ſimplex, & ineffi- cax, ſed cooperabatur, & illi re ipſa Imperatoris nutus, qui alijs facultatem publici itineris, alijs Iumentorum miniſteria abunde ſuppeditabat.* Similia habet Caſſiodorus hiſt. tripart. lib. 1. cap. 21.

De Concilijs Ariminenſi, & Seleuciæ, ita Sozomenus, lib. 4. cap. 17. *Imperator itaque perſuaſus, nec Reipublicæ propter ſumptus, nec Epiſcopis propter prolixa itinera commodum fore, vt cuncti conuenirent in eundem locum, &c.*

Aquilienſe præfatum, epiſtola ad Imperatores, inquit. *Nullus poſtremo pauperiem in Sacerdotibus glorioſam ſubſidio veniendi deſtitutus ingemuit. Vnde completum in te eſt, Clementiſſime Principum Gratiane, quod Scriptura diuina laudat. Beatus, qui intelligit ſuper egenum, & Pauperem.*

Conſtantinus Quartus, in fine epiſtolæ ad Donũ Rom. Pont. de ſexta Synodo, inquit. *Omnem vero concurſum, venientibus iuſſimus prębere Theodorum glorioſum Patritium, & exarcham Chriſto, amabilis noſtræ Italiæ Prouinciæ tam in naui, quamque in expenſis, & omni vtilitate eorum, & ſi neceſſitas exegerit etiam caſtellatos dromones prębere ad eorum munimen.* Recte ergo Concilia, Decreto, Iuſſu, Præcepto, Sanctione Imperatorum conuocari dicebantur; quia eorum iuſſu fiebat; vt conuenire poſſent. Hanc ob cauſam Epiſcopi rogabant Imperatores, vt Synodos fieri Iuberent, vel concederent.

Expli-

Explicatur tertium Fundamentum.
Cap. XLVI.

POSTVLARVNT etiam Epiſcopi ab Imperatoribus aliam ob cauſam; vt Synodos conuenire permitterent, vt Synodis intereſſent, vt Synodos approbarent, atque ſubſcriptione firmarent. Conſtantius Conſtantini Filius nihil intentatum reliquerat, vt proſtituta Catholica fide, Arianiſmum extolleret, Iulianus Apoſtata, Chriſti nomen, & fidem prorſus delere conatus, ad Idololatriam omnia redigere, quoad vixit, fategerat: Valentinianus maior, qui poſt ſeptem menſes Imperij Iouiani Iuliano ſucceſſit, cum Fratre Valente, quamuis Chriſtianus, & Catholicus eſſet, liberum tamen eſſe voluit omnibus, Deum, qua vellent Religione colere: fauoribuſque proſecutus eſt Sacerdotes Idolorum. Valens verò totus Arianus Catholicæ Eccleſiæ acerrimus perſecutor extitit. Gratianus Catholicus fuit, Catholicus etiam Theodoſius maior; & Valentinianus iunior, cum Matre Iuſtina Ariani, & pro Arianiſmo contra Catholicos innumera moliti ſunt; quamuis, Ambroſio teſte, infœlix adoleſcens reſipuerit tandem. Maximus ille, qui Gratianum necauit, & eius inuaſit Imperium, quamuis Chriſtianus eſſet, tamen, & Ithacianus fuit, & Gentilibus, atque Hebræis cultum liberum, templaque reſtituit. Theodoſius maior Templorum Gentilium euerſionem iuſſit, non tamen Gentiles ad fidem Catholicam coegit, non hæreticos ad orthodoxas compulit cauſas. Arcadius, & Honorius Catholici certe, ſed & ipſi, Gentiles tollerarunt, immo eiſdem maximas quoque Reip. dignitates commendarunt, vnde quo tempore ſanctus Ioannes Chryſoſtomus, deportatus eſt; Præfectus Vrbis Paganus Gentilis erat. Theodoſius iunior, quamuis Catholicus eſſet, deceptus tamen

Ammian. lib. 30.
L 9. de malef. & mathemat.
L.75. de Decurion. C.Theod. Ambroſ. epiſt. 30.
L.4. de fide Cathol. C.Theod. Ambroſ. epiſt. 33. ad Sororẽ.
Seuer. Dialog. lib.3. Socr. lib. 5. cap.14. Ambroſ. epiſt. 29.
Sozom. lib. 8. cap. 23.

Niceph. li. 14. cap. 47. & 49.

ab vxore, & Chryſaphio Epheſini Concilij ſecundi, & Eutychianæ hæreſis patronum aliquando ſe acerrimum præſtitit. Qui ſecuti ſunt iſtos, diuerſimode in Religione affecti, Religionem ipſam, fidem, ritus, cœremonias, exemptiones, pro diuerſitate opinionum, aut benigne proſecuti ſunt, aut dire perſecuti. Non potuit in tanta opinionum varietate Chriſti Religio, & Eccleſiaſtica politia, niſi ſumma difficultate, & longa annorum ſerie ad illud exemplar perfecte collineari, iuxta quod a Chriſto inſtituta fuit. Quare a quibuſdam factis Imperatorum Veterum ad Ius, & poteſtatem ipſorum minime arguere licet; Petierunt Chriſtiani (quod repeto libenter) a Conſtantino, *Vt Templa, vt Altaria Chriſto dicare poſſent*; *poſſent libere pro Deo, illum colere*; non tamen ideo Chriſtus pro Deo coli non poteſt, non altaria, non templa illi dicari ſine Imperatoris conſenſu. Petierunt vero, non vt ſine culpa, ſed vt ſine impedimẽto liceret, inuito enim Imperatore fieri poſſunt hæc, immo debent, ſi diuinam legem reſpicias. Petierunt a Iouiano, & Valentiniano maiore, *Vt leges latas aduerſus Catholicos, a Conſtantio; & aduerſus Chriſtianos a Iuliano, reſcinderent*; nunquid ideo, vel Chriſtianus, vel Catholicus quis eſſe non poterat, ſine Imperatoris conſenſu? Abſit. Poterant omnes, debebant omnes, etiam Imperatore inuito, ſi iura diuina perpẽdas; at de facto neutrum impune quiſquam poterat. Petierunt ergo, & ſupplicarunt, vt quod Iure fieri debebat, de facto, & ſine impedimento fieret. Pariter ſi Patres volebant, vt Catholico ritu Deus coleretur, ſi abſque Hæreticorum, & Gentilium, & maxime Præſidum impedimento, volebant conuenire in Vrbes, & de Religione ibi decernere; patrocinio Imperatorum illis opus erat; Ideo cogebantur ſupplicare Imperatori, vt eis concederet conuenire, vtque eorum intereſſe conuentui dignaretur, necnon vt eorum decreta approbaret, & confirmaret. Hoc vero fiebat, non vt Iuris virtutem

tem Conciliorum Decreta ſortiuntur, ſed vt Populi, qui ſolent eſſe qualis Princeps, Religionem eandem cũ Principe amplecterentur; & Principum miniſtri, vel hæretici, vel Gentiles, eiſdem impedimento non forent. Non lex Chriſti a Conſtantino; non Nicæna Fides ab eodem, & a Iouiano, & Valentiniano, legis virtutẽ ſortita eſt; vtramque tamen probarunt, & confirmarunt, vt legis ſortiretur effectum. Non licet ergo inferre; *Supplicarunt aliquando Patres, vt Imperatores concederent conuenire Concilia, eademque approbarent*; ergo *Non poſſunt congregari Concilia ſine Imperatoris conſenſu*; *Vel, ſine approbatione Imperatoris, decreta Conciliorum vim legum non habent*; Non a factis Imperatorum, ſed a Diuina lege examinanda res eſt, a Cõciliorum decretis, a ſanctorum Patrum Doctrina. Nullam vero periodum in vniuerſa diuina lege, nullum Canonem in omnibus Concilijs reperias, quo ſanciatur, vel ſine Imperatoris conſenſu Concilia conuocari nõ poſſe, vel ſine eius confirmatione Canones Eccleſiaſticos legum vim non habere; pro hac re nullum cuiuſuis Patris teſtimonium poterit inueniri. Oppoſitum vero oſtẽdimus nos pluribus teſtimonijs, eadem hac diſputatione. Petiere Patres itaque ab Imperatore, quod Diuino Iure poterant, quamuis humanarum virium defectu non poſſent; Conceſſit ille, quod diuino Iure eiſdem debebatur. Abſit ergo, vt credamus ex Imperatoris conceſſione licitum, quamuis credamus ex eadem liberum conuocari Concilia.

In hunc, quem diximus, finem Imperatores conſueuiſſe decretis Pontificum addere ſuos quoque calculos, teſtantur ipſimet, l. certum. de Epiſc. ordin. in C. Theod. Cum enim Hilarius Epiſcopus Arelatenſis ſibi vſurpaſſet ordinationem Epiſcoporum, res delata eſt ad Romanum Pontificem Leonem magnum; qui in Ordinatos ſententiam tulit. Latæ ab ipſo ſentẽtiæ, approbationem ſuam addunt etiam Imperatores Theodoſius, & Valentinianus. Verum

ad quem finem, ipſos audiamus, inter cœtera. *Cum Sedis Apoſtolicæ Primatum ſancti Petri meritum, qui Princeps Epiſcopalis Coronæ, & Romanæ dignitas Ciuitatis, ſacræ etiam Synodi firmarit auctoritas; ne quid prçter auctoritatem Sedis iſtius illicitum præſumptio attentare nitatur: Tunc enim demum Eccleſiarum Pax vbique ſeruabitur, ſi Rectorem ſuum agnoſcat Vniuerſitas.* Deinde relatis geſtis Hilarij, & ſententia Leonis contra ordinatos, aiunt: *Et erat quidem ipſa ſententia per Gallias, etiam ſine Imperiali ſanctione, valitura; Quid enim tanti Pontificis auctoritati in Eccleſias non liceret? ſed noſtra quoque prçceptio, & ratio probauit, ne vlterius, vel Hilario, quem adhuc Epiſcopum nuncupari, ſola manſueti Præſulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri Eccleſiaſticis rebus arma miſcere, aut Prçceptis Romani Antiſtitis liceat obuiare. Auſibus enim talibus fides, & reuerentia noſtri violatur Imperij.* Hinc eſt, quod non credimus Canones vnquam vim, & auctoritatem legum ſortitos eſſe a Poteſtate Principum, quamuis credamus effectum legum quandoque ab eadem eſſe conſecutos. Neque vllis exemplis Aduerſarij vnquam probabunt, quod prætendunt, probauimus vero nos, quod dicimus, non paucis argumentis.

Denique nullum ſine conſenſu, & auctoritate Pontificis Romani generale Concilium ab Imperatore conuocatum eſſe aſſeueramus; quod ſigillatim demonſtrabimus, dum Aduerſariorum argumenta diſcutiemus, & dum de Primatu Pontificis agemus. Hanc vero partem Illuſtriſſimus Cardinales Turrecremata, & Bellarminus multis proſecuti, nobis nouum nihil pene dicendum reliquerunt.

Diluitur

Diluitur Prima obiectio ex Concilio Arelatenſi. *Cap. XLVII.*

REx adducit primo loco Concilium Arelatenſe, cuius Antiſtites ſubmittũt Imperatori Carolo totum Concilium, his verbis. *Hęc igitur Domino Imperatori præſentanda decreuimus, poſcentes eius clemẽtiam, vt ſi quid hic minus eſt, eius prudentia ſuppleatur; ſi quid ſecus, quam ratio habet, eius iudicio emendetur; ſi quid rationabiliter taxatum eſt, eius adiutorio, diuina opitulante clementia, perficiatur.* Apol. 26.

Antequam ea defendam, quæ recte ad locum hunc reſpondit Cardinalis, ea proferre lubet, quæ ex mea ſententia hoc, ſimiliaque argumenta nullo negocio reſoluunt. Dixi, & oſtendi capite 35. Principes laicos, a zelo Religionis, ab affectu, a peritia rerum, & ſacra Sapientia vocatos fuiſſe interdum Pontifices, Rectores aliquando, & Gubernatores Eccleſiæ, & Religionis; quamuis poteſtate, & auctoritate tales minime eſſent. Carolum Magnum ex his vnum fuiſſe, nulli dubium, qui eius res geſtas nouerit; pietate enim, Religione, ſapientia, rerumque ſacrarum peritia, quem ei Principum compares, haud facile reperias, Forte, & inter Sacerdotes illius temporis paucos poteris proferre, qui illum æquarent. Ideo hoc etiam nomine merito Magni ſortitus eſt titulum, actis conciliaribus Eccleſiæ Rector vocatus. Nunc aliorum teſtimonijs omiſſis, cum de Concilijs agatur, ex Concilijs probationes deſumẽdæ.

Arelatenſe hoc in præfatione. *Glorioſiſſimus etenim, & Sereniſſimus Dominus noſter, feruentiſſimi amoris Chriſti igne ſuccenſus, & ſanctæ actionis ope perfunctus; vtpote verus Chriſti Diſcipulus, & imitator, Eccleſiæ Dei Statum vigili inſtantia roborare diſponit, ſanctis Dei Baſilicis ſeſe munificum exhibet; maligna contra ſe obſeruatione agen-*

tis animi liberalitate gratiſſima, ac piæ miſerationis inſtātia ignoſcere conſueuit, vt quæ in diuerſis ſanctæ vitæ ſtudijs, ſeſe exercendo præpollet; atque omnibus Dei Sacerdotibus obſecrans, & obteſtans, vt Eccleſias, quas regendas ſuſceperunt, pia prædicatione inſtruant, moribus ſanctis exornent, ac beatæ vitæ exemplis ædificent.

Turonenſe tertium, quod Arelatenſe immediate ſequitur in præfatione. *Quantum piiſſimi Imperatoris noſtri excellens animus diuinæ ſapientiæ fulgore ſit irradiatus, ad gubernandum præſentium rerum ſtatum, ipſius Imperij ſibi a Deo dati, liquido teſtantur negotia; quæ quanta ſint induſtria adminiſtrata, quantaque prudentia ordinata, qui ſapiens, ac intelligens eſt, facile perſpicere poteſt: & eo præcipue, quod hic toto animo inuigilat, inueſtigando quæ ad pietatem, & veram religionem pertinent, quorum fructus hominem in bono beatitudinis collocat. His igitur intentus pios, ac religioſos Dei Sacerdotes Eccleſiæ gubernacula in Regno ſibi diuina largitate collato, tenentes, ſaluberrimis exhortationibus admonuit, vt operam darent, & actibus eminerent, quibus & ſe, bene operando, & ſibi commiſſos, verbis, & exemplis inſtruendo, regerent.*

Hic velim perpendas clauſulam illam *Sacerdotes Eccleſiæ gubernacula, in Regno ſibi diuina largitate collato, tenentes.* Regnum enim collatum Imperatori, Eccleſiæ gubernacula Sacerdotibus commiſſa cognoſces.

Moguntiacum in præfatione: *Gratias egimus Deo Patri omnipotenti, quia ſanctæ Eccleſiæ ſuæ tam pium, ac deuotum in ſeruitio Dei conceſſit habere rectorem, qui ſuis tēporibus ſacræ Sapientiæ fontem aperiens, oues Chriſti indeſinenter ſanctis reficit alimentis, ac diuinis inſtruit diſciplinis, Chriſtianumque Populum indefeſſo labore amplificare conatur, hilariterq; Chriſti honorat Eccleſias, ac de fauce diri draconis multorū animas ſtudet eripere, & ad ſinum ſanctæ Matris Eccleſiæ reuocare, atque ad gaudia Paradiſi,*

& ad

& ad regna cæleſtia omnes communiter inuitare, ſanctaque ſapientia ſua, deuotiſſimo ſtudio, cæteros Reges terræ tranſcendens.

Imperator ergo Carolus cum tanta ſapientia, pietate, zelo præditus eſſet, vt facile omnes Sacerdotes illos anteiret; cum inſuper ea polleret auctoritate, & poteſtate, quæ tum Eccleſiaſticis, tum laicis ſemper reuerenda fuit, recte facturos ſe arbitrati ſunt Epiſcopi illi, ſi decreta ſua eidem præſentarent, tanquam ſapientiori, prudentiorique, & rerum nõ modo ciuilium, ſed Eccleſiaſticarum quoque maxime gnaro. Inſuper, quia Poteſtas Principum temporalium, cum propitia fuit, ſemper Religionem Catholicam auxit; cum aduerſa, turbauit, conculcauit; ideo rogãdum cẽſuerunt Imperatorem, vt ſi quid rationabiliter taxatum eſſet, eius adiutorio perficeretur. Nullum vero iſtorum argumento poteſt eſſe, quod poteſtas ſacra, in Eccleſiaſticis, ſubiecta ſit poteſtati ciuili. Principes quoque Conſiliariorum, & Prudentum ſapientiæ, & prudentiæ decreta ſua examinanda præbent, antequam promulgentur; Non vero exhibent vt ſuperioribus, non vt inde legum vim habeant, ſed vt ſapientioribus, prudentioribuſque, vtque ſine erroribus prodeant geſta ipſorum. Hac eadem ratione, iudicio, ſapientiæ, & prudentiæ Caroli Conciliũ geſta ſua præſentauit, corrigenda, perficienda; Poterat hoc modo illa præſentare cuilibet Viro perito, ſapienti, & Pio. Petere vero, vt quæ rationabiliter taxata ſunt, eius adiutorio perficerentur, non eſt argumẽtum, quod crediſſent Patres, ex poteſtate Imperatoris Legum vim ſortiri Canones ſacros; nam non petunt, vt eis Legum vim largiatur; non vt probet; & auctoritate ſua eiſdem auctoritatem impertiatur; tantum vt quæ recta ſunt, & rationabilia, ea adiutorio ſuo perfici curet. Curãt vero miniſtri etiam Regum, vt ea perficiãtur, quæ a ſuis Principibus decreta ſunt, quibus nemo dixerit, ſuperiores eſſe. Curare etiam debebat

Iudex

,*dicitur. Concilia etiam tota Epiſcoporum, Regibus fuiſſe*
,*ſubiecta. Dicitur certe, & probatur. Nam præſentare ea*
,*Principi, ſupplenda, emendanda, perficienda; id demum*
,*cuiuis ſano, ſubijcere eſt. Quid ergo hic nobis refers? egiſ-*
,*ſe ibi multa Patres de negocijs politicis, ſtatuiſſe multa de*
,*Clericis, laicisque, quæ ſine Imperatoris Prouidentia exe-*
,*cutioni mandari non poterant. Dic primum, quare ſine*
,*Imperatoris auctoritate, non dicas? auctoritate enim, non*
,*prouidentia mandari ſolent leges executioni, &c.*

M. A. Profuſus nimis es hac in parte, & ideo in articulos diſtributam eam referam, & diſcutiam. Male repræhendis Cardinalem, quod dixerit. *Prouidentia leges executioni mandari.* Nemo, o L, dixerit diuina poteſtate ſola, vel auctoritate mundum regi, ſed Prouidentia. Prouidentia enim, quæ ex Principatu nunquam eſt ſine poteſtate, at aliquando poteſtas ſine prouidentia, tum vero minime laudabilis. Si ergo Prouidentia ſua Deus executioni mandat æterna ſua decreta, cur male locutus eſt Cardinalis, qui Regis *Prouidētia* Eccleſiaſticas leges executioni mandari crediderit? Verum, quia ſemper poſtulant hoſtes noſtri Verbum Dei, illud audiant. Act. 24. *Cum in multa pace degamus per te, & multa corrigantur, per tuam Prouidentiam.* Orator Hebræus alloquitur Præſidem Felicem. Corriguntur errata certe, dum leges executioni mandantur; corriguntur vero per Prouidentiam Præſides; leges ergo per *Prouidentiam* executioni mandantur.

L. *Tum, & illud dic etiam, an non aliud longe ſupplere,*
,*emēdare, perficere, quod illi petunt; aliud executioni man-*
,*dare, quod tu ſomnias? Adiutorio perficere, id forte eſt,*
,*mandare executioni, at prudentia ſupplere indico emen-*
,*dare, id quidem non eſt exequi, nec executioni mandare,*
,*niſi Tortus aliquis interpres hic ſit.*

M. A. Lucrum reputas poſſe torquere Cardinalem, & ideo ſæpe ad illa cum torques, quæ nunquam ſomniauit.

Lege,

Lege, relege Cardinalis reſponſum, nuſquam reperies, dixiſſe illum, quæ tanquam ab eo dicta repræhendis; vim, & proprietatem verborum, æque ac tu ipſe tenet, & melius forte. *Adiutorio perficere* credidit idem eſſe, atque *Executioni mandare*, cætera in propria ſignificatione admiſit.

L. *Quæ vero politica illa, quæ dicis? de ſex enim illis, quę enumeras, quatuor quę de Presbyteris, & Epiſcopis ſunt; ad politica referri non poſſunt; illa tantum poſſunt, quę de menſuris, & rebus pauperum, ideſt duo tantum de ſex.*

M. A. Canon 12. *De pacis bono, atque concordia, vt ab omnibus, omnino indiſrupta teneatur inter Epiſcopos, & Comites, inter Clericos, & Parochos, & omnem populum Chriſtianum.* Hæc pax vniuerſalis audebis dicere, quod non pertineat ad politiam, ad ipſamque referri non poſſit? Canon 13. *Vt Comites, Iudices, ſeu reliquus Populus obedientes ſint Epiſcopo, & inuicem conſentiant, ad Iuſtitias faciendas, & munera pro iudicio non recipiant; nec falſos teſtes; ne per hoc peruertant iudicia iuſtorum.* Dixeris ne, Canonem hunc ad politicam minime pertinere? non, opinor politicum enim eſt; Iuſtitiam facere; munera, pro iudicio, non recipere; teſtes falſos non admittere. Ergo non duo de ſex, ſed quatuor ad politicam referuntur.

Adde, quod Canone 14. iubetur. *Vt vnuſquiſque tempore famis, aut cuiuſlibet neceſſitatis ad ſe pertinentes gubernet.* Hoc certe temporale, hoc ciuile. Canone 17. *Caueatur, ne Iudices, & potentes pauperes opprimant.* Id nemo ſanæ mentis politicum eſſe, negabit. Sex ergo habes mere ciuilia huius Concilij decreta; ſi quatuor iſtis duo addas, iam a te cōfeſſa capitula, ſcilicet 15, & 23. His ſi coniungas illa, quæ ſunt mixti fori, & ad vtramque pertinent poteſtatem, ſummam longe maiorem, quam credidiſti, conflabis. Quomodo autem vos non pudet proferre iſtud Concilium, in quo Eccleſiaſtici Præſules (vobis quoque fatentibus) de rebus ciuilibus, & mere temporalibus ſtatuunt?

tuunt? Vos, qui omnem poteſtatem Eccleſiaſticis adimitis circa temporalia, hęc proferre in medium audetis? pergite iſtiuſmodi teſtimonia nobis obijcere.

L. *Subiungis tandem, ſatis pro auctoritate, de his, & ſi-, milibus loqui Patres, cum Imperatorem rogant, vt velit, Concilij decreta ſupplere, corrigere, perficere. Qui ſcis de, ijs, & horum ſimilibus loqui tantum? Vnde habes? Vbi le-, giſti? Quis tibi ſuggeſſit?*

M. A. Rex tuus, & Tu (vt taceam omnes Catholicos) qui de ſingulis, omnibuſque capitulis iſtius Concilij Regibus, Imperatoribuſque Poteſtatem non facitis. De fide Nicæna agitur in primo Capitulo; fidem Regi non ſubijcitis, ſed tantum ordinem, exterioris diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſupra te, Regemque tuum: id (licet falſo) aſſerentes audiuimus. Ergo, per vos, omnia capitula Concilij Epiſcopi ſubijcere non potuerunt Imperatori, ſupplenda, corrigenda, perficienda; & propterea de his ciuilibus, & promiſcuis loqui Concilium, dixit Cardinalis.

L. *Quam eſt hoc maius quiddam, quam Sacellano fas, , ſic auctoritate ſua nuda, & ſola res tranſigere tanti mo-, menti? Ergone ſex iſta ſolum Imperatori præſentata? , Ergone ſine cęteris? An non & reliqua cum ijs omnia? , Negari nequit, aperta verba ſunt, omnia mittunt, omnia , præſentant, omnia ſubijciunt.*

M. A. Præſentarunt omnia capitula, at cum debita diſtributione, dixerit Cardinalis. Petierunt Imperatorem, vt quædam ſupplerentur, emendarentur alia, eius adiutorio perficerentur alia; Quæ ad ipſum pertinebant, hæc ſuppleret, hæc emendaret; quæ vero ad ipſum, vt ad Iudicem non pertinebant, hæc adiutorio ſuo perfici curaret. Si enim coniunctim de omnibus capitulis hæc intelligas, cogeris fateri, fidem a Rege ſuppleri, & emendari poſſe; repugnat vero id tuis iam dictis. Non ergo ſua nuda, & ſola auctoritate rem tanti momenti tranſegit Cardinalis; tuam quo-

Niceph. li. 14. cap. 47. & 49. ab vxore, & Chryſaphio Epheſini Concilij ſecundi, & Eutychianæ hæreſis patronum aliquando ſe acerrimum præſtitit. Qui ſecuti ſunt iſtos, diuerſimode in Religione affecti, Religionem ipſam, fidem, ritus, cœremonias, exemptiones, pro diuerſitate opinionum, aut benigne proſecuti ſunt, aut dire perſecuti. Non potuit in tanta opinionum varietate Chriſti Religio, & Eccleſiaſtica politia, niſi ſumma difficultate, & longa annorum ſerie ad illud exemplar perfecte collineari, iuxta quod a Chriſto inſtituta fuit. Quare a quibuſdam factis Imperatorum Veterum ad Ius, & poteſtatem ipſorum minime arguere licet; Petierunt Chriſtiani (quod repeto libenter) a Conſtantino, *Vt Templa, vt Altaria Chriſto dicare poſſent; poſſent libere pro Deo, illum colere*; non tamen ideo Chriſtus pro Deo coli non poteſt, non altaria, non templa illi dicari ſine Imperatoris conſenſu. Petierunt vero, non vt ſine culpa, ſed vt ſine impedimẽto liceret, inuito enim Imperatore fieri poſſunt hæc, immo debent, ſi diuinam legem reſpicias. Petierunt a Iouiano, & Valentiniano maiore, *Vt leges latas aduerſus Catholicos, a Conſtantio, & aduerſus Chriſtianos a Iuliano, reſcinderent*; nunquid ideo, vel Chriſtianus, vel Catholicus quis eſſe non poterat, ſine Imperatoris conſenſu? Abſit. Poterant omnes, debebant omnes, etiam Imperatore inuito, ſi iura diuina perpẽdas; at de facto neutrum impune quiſquam poterat. Petierunt ergo, & ſupplicarunt, vt quod Iure fieri debebat, de facto, & ſine impedimento fieret. Pariter ſi Patres volebant, vt Catholico ritu Deus coleretur, ſi abſque Hæreticorum, & Gentilium, & maxime Præſidum impedimento, volebant conuenire in Vrbes, & de Religione ibi decernere; patrocinio Imperatorum illis opus erat; Ideo cogebantur ſupplicare Imperatori, vt eis concederet conuenire, vtque eorum intereſſe conuentui dignaretur, necnon vt eorum decreta approbaret, & confirmaret. Hoc vero fiebat, non vt Iuris virtu-

tem Conciliorum Decreta ſortiuntur, ſed vt Populi, qui ſolent eſſe qualis Princeps, Religionem eandem cũ Principe amplecterentur; & Principum miniſtri, vel hæretici, vel Gentiles, eiſdem impedimento non forent. Non lex Chriſti a Conſtantino; non Nicæna Fides ab eodem, & a Iouiano, & Valentiniano, legis virtutẽ ſortita eſt; vtramque tamen probarunt, & confirmarunt, vt legis ſortiretur effectum. Non licet ergo inferre; *Supplicarunt aliquando Patres, vt Imperatores concederent conuenire Concilia, eademque approbarent*; ergo *Non poſſunt congregari Concilia ſine Imperatoris conſenſu*; *Vel, ſine approbatione Imperatoris, decreta Conciliorum vim legum non habent*; Non a factis Imperatorum, ſed a Diuina lege examinanda res eſt, a Cõciliorum decretis, a ſanctorum Patrum Doctrina. Nullam vero periodum in vniuerſa diuina lege, nullum Canonem in omnibus Concilijs reperias, quo ſanciatur, vel ſine Imperatoris conſenſu Concilia conuocari nõ poſſe, vel ſine eius confirmatione Canones Eccleſiaſticos legum vim non habere; pro hac re nullum cuiuſuis Patris teſtimonium poterit inueniri. Oppoſitum vero oſtẽdimus nos pluribus teſtimonijs, eadem hac diſputatione. Petiere Patres itaque ab Imperatore, quod Diuino Iure poterant, quamuis humanarum virium defectu non poſſent; Conceſſit ille, quod diuino Iure eiſdem debebatur. Abſit ergo, vt credamus ex Imperatoris conceſſione licitum, quamuis credamus ex eadem liberum conuocari Concilia.

In hunc, quem diximus, finem Imperatores conſueuiſſe decretis Pontificum addere ſuos quoque calculos; teſtantur ipſimet, l. certum. de Epiſç. ordin. in C. Theod. Cum enim Hilarius Epiſcopus Arelatenſis ſibi vſurpaſſet ordinationem Epiſcoporum, res delata eſt ad Romanum Pontificem Leonem magnum; qui in Ordinatos ſententiam tulit. Latæ ab ipſo ſentẽtiæ, approbationem ſuam addunt etiam Imperatores Theodoſius, & Valentinianus. Verum

ad quem finem, ipſos audiamus, inter cœtera. *Cum Sedis Apoſtolicæ Primatum ſancti Petri meritum, qui Princeps Epiſcopalis Coronæ, & Romanæ dignitas Ciuitatis, ſacræ etiam Synodi firmarit auctoritas; ne quid pręter auctoritatem Sedis iſtius illicitum præſumptio attentare nitatur. Tunc enim demum Eccleſiarum Pax vbique ſeruabitur, ſi Rectorem ſuum agnoſcat Vniuerſitas.* Deinde relatis geſtis Hilarij, & ſententia Leonis contra ordinatos, aiunt: *Et erat quidem ipſa ſententia per Gallias, etiam ſine Imperiali ſanctione, valitura; Quid enim tanti Pontificis auctoritati in Eccleſias non liceret? ſed noſtra quoque pręceptio, & ratio probauit, ne vlterius, vel Hilario, quem adhuc Epiſcopum nuncupari, ſola manſueti Præſulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri Eccleſiaſticis rebus arma miſcere, aut Pręceptis Romani Antiſtitis liceat obuiare. Auſibus enim talibus fides, & reuerentia noſtri violatur Imperij.* Hinc eſt, quod non credimus Canones vnquam vim, & auctoritatem legum ſortitos eſſe a Poteſtate Principum, quamuis credamus effectum legum quandoque ab eadem eſſe conſecutos. Neque vllis exemplis Aduerſarij vnquam probabunt, quod prætendunt, probauimus vero nos, quod dicimus, non paucis argumentis.

Denique nullum ſine conſenſu, & auctoritate Pontificis Romani generale Concilium ab Imperatore conuocatum eſſe aſſeueramus; quod ſigillatim demonſtrabimus, dum Aduerſariorum argumenta diſcutiemus, & dum de Primatu Pontificis agemus. Hanc vero partem Illuſtriſſimus Cardinales Turrecremata, & Bellarminus multis proſecuti, nobis nouum nihil pene dicendun reliquerunt.

Diluitur

Diluitur Prima obiectio ex Concilio Arelatenſi. Cap. XLVII.

REx adducit primo loco Concilium Arelatenſe, cuius Antiſtites ſubmittũt Imperatori Carolo totum Concilium, his verbis. *Hęc igitur Domino Imperatori præſentanda decreuimus, poſcentes eius clemẽtiam, vt ſi quid hic minus eſt, eius prudentia ſuppleatur; ſi quid ſecus, quam ratio habet, eius iudicio emendetur; ſi quid rationabiliter taxatum eſt, eius adiutorio, diuina opitulante clementia, perficiatur.* *Apol. 26.*

Antequam ea defendam, quæ recte ad locum hunc reſpondit Cardinalis, ea proferre luber, quæ ex mea ſententia hoc, ſimiliaque argumenta nullo negocio reſoluunt. Dixi, & oſtendi capite 35. Principes laicos, a zelo Religionis, ab affectu, a peritia rerum, & ſacra Sapientia vocatos fuiſſe interdum Pontifices, Rectores aliquando, & Gubernatores Eccleſiæ, & Religionis; quamuis poteſtate, & auctoritate tales minime eſſent. Carolum Magnum ex his vnum fuiſſe, nulli dubium, qui eius res geſtas nouerit; pietate enim, Religione, ſapientia, rerumque ſacrarum peritia, quem ei Principum compares, haud facile reperias, Forte, & inter Sacerdotes illius temporis paucos poteris proferre, qui illum æquarent. Ideo hoc etiam nomine merito Magni ſortitus eſt titulum, actis conciliaribus Eccleſiæ Rector vocatus. Nunc aliorum teſtimonijs omiſſis, cum de Concilijs agatur, ex Concilijs probationes deſumẽdæ.

Arelatenſe hoc in præfatione. *Glorioſiſſimus etenim, & Sereniſſimus Dominus noſter, feruentiſſimi amoris Chriſti igne ſuccenſus, & ſanctæ actionis ope perfunctus; vtpote verus Chriſti Diſcipulus, & imitator, Eccleſia Dei Statum vigili inſtantia roborare diſponit, ſanctis Dei Baſilicis ſeſe munificum exhibet; maligna contra ſe obſeruatione agen-*

tis animi liberalitate gratiſſima, ac piæ miſerationis inſtātia ignoſcere conſueuit, vt quæ in diuerſis ſanctæ vitæ ſtudijs, ſeſe exercendo præpollet; atque omnibus Dei Sacerdotibus obſecrans, & obteſtans, vt Eccleſias, quas regendas ſuſceperunt, pia prædicatione inſtruant, moribus ſanctis exornent, ac beatæ vitæ exemplis ędificent.

Turonenſe tertium, quod Arelatenſe immediate ſequitur in præfatione. *Quantum pijſſimi Imperatoris noſtri excellens animus diuinæ ſapientiæ fulgore ſit irradiatus, ad gubernandum præſentium rerum ſtatum, ipſius Imperij ſibi a Deo dati, liquidò teſtantur negotia; quæ quanta ſint induſtria adminiſtrata, quantaque prudentia ordinata, qui ſapiens, ac intelligens eſt, facile perſpicere poteſt: & eo præcipue, quod hic toto animo inuigilat, inueſtigando quæ ad pietatem, & veram religionem pertinent, quorum fructus hominem in bono beatitudinis collocat. His igitur intentus pios, ac religioſos Dei Sacerdotes Eccleſiæ gubernacula in Regno ſibi diuina largitate collato, tenentes, ſaluberrimis exhortationibus admonuit, vt operam darent, & actibus eminerent, quibus & ſe, bene operando, & ſibi commiſſos, verbis, & exemplis inſtruendo, regerent.*

Hic velim perpendas clauſulam illam *Sacerdotes Eccleſiæ gubernacula, in Regno ſibi diuina largitate collato, tenentes.* Regnum enim collatum Imperatori, Eccleſiæ gubernacula Sacerdotibus commiſſa cognoſces.

Moguntiacum in præfatione: *Gratias egimus Deo Patri omnipotenti, quia ſanctæ Eccleſiæ ſuæ tam pium, ac deuotum in ſeruitio Dei conceſſit habere rectorem, qui ſuis tēporibus ſacræ Sapientiæ fontem aperiens, oues Chriſti indeſinenter ſanctis reficit alimentis, ac diuinis inſtruit diſciplinis, Chriſtianumque Populum indefeſſo labore amplificare conatur, hilariterq; Chriſti honorat Eccleſias, ac de fauce diri draconis multorū animas ſtudet eripere, & ad ſinum ſanctæ Matris Eccleſiæ reuocare, atque ad gaudia Paradiſi,*

& ad

& ad regna cæleſtia omnes communiter inuitare, ſanctaque ſapientia ſua, deuotiſſimo ſtudio, cæteros Reges terræ tranſcendens.

Imperator ergo Carolus cum tanta ſapientia, pietate, zelo præditus eſſet, vt facile omnes Sacerdotes illos anteiret; cum inſuper ea polleret auctoritate, & poteſtate, quæ tum Eccleſiaſticis, tum laicis ſemper reuerenda fuit, recte facturos ſe arbitrati ſunt Epiſcopi illi, ſi decreta ſua eidem præſentarent, tanquam ſapientiori, prudentiorique, & rerum nō modo ciuilium, ſed Eccleſiaſticarum quoque maxime gnaro. Inſuper, quia Poteſtas Principum temporalium, cum propitia fuit, ſemper Religionem Catholicam auxit; cum aduerſa, turbauit, conculcauit; ideo rogādum cēſuerunt Imperatorem, vt ſi quid rationabiliter taxatum eſſet, eius adiutorio perficeretur. Nullum vero iſtorum argumento poteſt eſſe, quod poteſtas ſacra, in Eccleſiaſticis, ſubiecta ſit poteſtati ciuili. Principes quoque Conſiliariorum, & Prudentum ſapientiæ, & prudentiæ decreta ſua examinanda præbent, antequam promulgentur; Non vero exhibent vt ſuperioribus, non vt inde legum vim habeant, ſed vt ſapientioribus, prudentioribuſque, vtque ſine erroribus prodeant geſta ipſorum. Hac eadem ratione, iudicio, ſapientiæ, & prudentiæ Caroli Conciliū geſta ſua præſentauit, corrigenda, perficienda; Poterat hoc modo illa præſentare cuilibet Viro perito, ſapienti, & Pio. Petere vero, vt quæ rationabiliter taxata ſunt, eius adiutorio perficerentur, non eſt argumētum, quod crediſſent Patres, ex poteſtate Imperatoris Legum vim ſortiri Canones ſacros; nam non petunt, vt eis Legum vim largiatur; non vt probet, & auctoritate ſua eiſdem auctoritatem impertiatur; tantum vt quæ recta ſunt, & rationabilia, ea adiutorio ſuo perfici curet. Curāt vero miniſtri etiam Regum, vt ea perficiātur, quæ a ſuis Principibus decreta ſunt, quibus nemo dixerit, ſuperiores eſſe. Curare etiam debebat

Iudex

,dicitur. Concilia etiam tota Epiſcoporum, Regibus fuiſſe ,ſubiecta. Dicitur certe, & probatur. Nam prœſentare ea ,Principi, ſupplenda, emendanda, perficienda; id demum ,cuiuis ſano, ſubijcere eſt. Quid ergo hic nobis refers? egiſ- ,ſe ibi multa Patres de negocijs politicis, ſtatuiſſe multa de ,Clericis, laicisque, quæ ſine Imperatoris Prouidentia exe- ,cutioni mandari non poterant. Dic primum, quare ſine ,Imperatoris auctoritate, non dicas? auctoritate enim, non ,prouidentia mandari ſolent leges executioni, &c.

M. A. Profuſus nimis es hac in parte, & ideo in articulos diſtributam eam referam, & diſcutiam. Male repræhendis Cardinalem, quod dixerit. *Prouidentia leges executioni mandari.* Nemo, o L, dixerit diuina poteſtate ſola, vel auctoritate mundum regi, ſed Prouidentia. Prouidentia enim, quæ ex Principatu nunquam eſt ſine poteſtate, at aliquando poteſtas ſine prouidentia, tum vero minime laudabilis. Si ergo Prouidentia ſua Deus executioni mandat æterna ſua decreta, cur male locutus eſt Cardinalis, qui Regis *Prouidẽtia* Eccleſiaſticas leges executioni mandari crediderit? Verum, quia ſemper poſtulant hoſtes noſtri Verbum Dei, illud audiant. Act. 24. *Cum in multa pace degamus per te, & multa corrigantur, per tuam Prouidentiam.* Orator Hebræus alloquitur Præſidem Felicem. Corriguntur errata certe, dum leges executioni mandantur; corriguntur vero per Prouidentiam Præſides; leges ergo per *Prouidentiam* executioni mandantur.

L. *Tum, & illud dic etiam, an non aliud longe ſupplere, ,emẽdare, perficere, quod illi petunt; aliud executioni mandare, quod tu ſomnias? Adiutorio perficere, id forte eſt, ,mandare executioni, at prudentia ſupplere iudico emen- ,dare, id quidem non eſt exequi, nec executioni mandare, ,niſi Tortus aliquis interpres hic ſit.*

M. A. Lucrum reputas poſſe torquere Cardinalem, & ideo ſæpe ad illa cum torques, quæ nunquam ſomniauit.

Lege,

tuunt? Vos, qui omnem poteſtatem Eccleſiaſticis adimitis circa temporalia, hęc proferre in medium audetis? pergite iſtiuſmodi teſtimonia nobis obijcere.

L. *Subiungis tandem, ſatis pro auctoritate, de his, & ſi-*
,milibus loqui Patres, cum Imperatorem rogant, vt velit
, Concilij decreta ſupplere, corrigere, perficere. Qui ſcis de
, ijs, & horum ſimilibus loqui tantum? Vnde habes? Vbi le-
, giſti? Quis tibi ſuggeſſit?

M. A. Rex tuus, & Tu (vt taceam omnes Catholicos) qui de ſingulis, omnibuſque capitulis iſtius Concilij Regibus, Imperatoribuſque Poteſtatem non facitis. De fide Nicæna agitur in primo Capitulo; fidem Regi non ſubijcitis, ſed tantum ordinem, exterioris diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſupra te, Regemque tuum: id (licet falſo) aſſerentes audiuimus. Ergo, per vos, omnia capitula Concilij Epiſcopi ſubijcere non potuerunt Imperatori, ſupplenda, corrigenda, perficienda; & propterea de his ciuilibus, & promiſcuis loqui Concilium, dixit Cardinalis.

L. *Quam eſt hoc maius quiddam, quam Sacellano fas,*
, ſic auctoritate ſua nuda, & ſola res tranſigere tanti mo-
, menti? Ergone ſex iſta ſolum Imperatori præſentata?
, Ergone ſine cęteris? An non & reliqua cum ijs omnia?
, Negari nequit, aperta verba ſunt, omnia mittunt, omnia
, præſentant, omnia ſubijciunt.

M. A. Præſentarunt omnia capitula, at cum debita diſtributione, dixerit Cardinalis. Petierunt Imperatorem, vt quædam ſupplerentur, emendarentur alia, eius adiutorio perficerentur alia; Quæ ad ipſum pertinebant, hæc ſuppleret, hæc emendaret; quæ vero ad ipſum, vt ad Iudicem non pertinebant, hæc adiutorio ſuo perfici curaret. Si enim coniunctim de omnibus capitulis hæc intelligas, cogeris fateri, fidem a Rege ſuppleri, & emendari poſſe; repugnat vero id tuis iam dictis. Non ergo ſua nuda, & ſola auctoritate rem tanti momenti tranſegit Cardinalis; tuam quo-

que Tu illi commodaſti. Ad nauſeam vſque verba multiplicas, nec aliud reſonas, quam quod hactenus audiuimus; prætereantur ergo.

Diluitur obiectio a quinque Concilijs Carolinis. Cap. XLIX.

Rex. SED *quid ego de Carolo Magno loquar? cui non vnũ, ſed ſex Concilia generalia Francofordienſe, Arelatenſe, Turonenſe, Cabilonenſe, Moguntinum, ac Rhemenſe ſeſe „penitus tradiderunt? Quid ni potius ſemel omnia genera„lia Concilia loquar, Nicęnum, Conſtãtinopolitanum, Ephe„ſinum, Chalcedonenſe, & quatuor alia, ſic vulgo appella„ta, quæ Imperatoris prudentiæ, ac pietati ſeſe in omnibus „ſubiecerunt? adeo vt Epheſinum illud quater ſatis diſtin„cte inculcet, ſe accitos quoque Imperatoris oraculo, nutu, „ſanctione, & mandato. Denique vniuerſos ſe ſupplices „ad pietatis eius dominationem confugere, vt quæ contra „Neſtorium, & illi conſentientes geſta ſunt, robur ſuum ha„berent, vt manifeſto apparet, ex epiſtola generalis Conci„lij Epheſini, ſcripta ad Auguſtos.*

Car. *Addit deinde auctor Apologiæ, Concilia quoq. Fran„cofordienſe, Arelatenſe, Turonenſe, ac Rhemenſe, peni„tus ſeſe Carolo tradidiſſe, Generalia vero Concilia, Nicę„num, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonen„ſe Imperatoris pietati, & prouidẽtiæ, ſeſe in omnibus ſub„miſiſſe. Piguit vero illum non ſolum Conciliorum verba re„ferre, ſed etiam loca notare, neque ex tot Concilijs aliud „in ſpecie allegauit, niſi ex epiſtola Concilij Epheſini ad Au„guſtos; pauca quędam verba, quibus Epiſcopi ſe ab Impe„ratore conuocatos teſtantur, & petunt, vt quæ geſta ſunt „contra Neſtorium robur ſuum habeant.*

Ad quæ Nos breuiſſime reſpondemus. Concilia Epiſcoporum,

„rum, Iuſſu quidem interdum Imperatorum, congregata „fuiſſe; ſed in executionem mandati Summi Pontificis, ad „quem generalium Conciliorum proprie cõuocatio pertinet, „vt perſpicuum eſt in epiſtola Concilij Conſtantinopolitani „ad Pontificem Damaſum; In qua dicunt ſe Conſtantinopo„lim conueniſſe, ex mandato litterarum ipſius, anno ſupe„riore ad Imperatorem Theodoſium datarum; ſed de hac re „inferius dicemus. Illud etiam fatemur, Concilia ſæpe ab „Imperatoribus petijſſe, vt decreta ſua protegerent, & exe„cutioni mandari, auctoritate ſua, curarent. Falſum au„tem eſſe, quod auctor Apologiæ hoc loco ſcribit, Concilia ſe „penitus, & in omnibus ſubmiſiſſe Imperatorum pietati, at„que prudentiæ; quaſi præcipue partes, & ſumma poteſtas „in rebus Eccleſiaſticis, penes Principem Terrenum eſſet, „euidenter oſtendemus ex apertiſsimis teſtimonijs Epiſco„porum, & Regum, ſiue Principum ſęculi.

L. Tum quod de alijs illis Carolinis quinque, quod de pri„mis quatuor generalibus apologia, Imperatoris auctori„tate conueniſſe; illius ſe prudentiæ, & pietati ſubmiſiſſe, „id vitio vertis, quod verba relata, loca notata non ſint. „Breuis eſſe voluit, ni vellet procliue illi notare loca, refer„re verba, quod me nunc non pigebit facere; perfacile enim „factu eſt. De Carolinis quinque Mandato illius congrega„ta eſſe Auxiliante Domino Noſtro Ieſu Chriſto, & Impe„rante Carolo Sereniſsimo Auguſto, conuenimus in Vrbem „Cabilonenſem. Moguntinum, Venimus ſecundũ iuſsionem „veſtram in Ciuitatem Moguntiam. Rhemenſe In conuen„tu a Domino Carolo pijſsimo, Cęſare, more priſcorum Impe„ratorum cõgregato. Turonenſe; Quod a tanto Principe no„bis iniunctum eſt ad ſtatuta loca conuenimus. Francofor„dienſe, & Imperij eius (nempe Caroli) Decreto per diuer„ſas prouincias Regni eius ditioni ſubiectas, ſumma celeri„tate pręcurrente, multitudo Antiſtitum ſacris obtẽperan„do pręceptis, in vno collegio aggregata conuenit.

Tom. 3. p. 686. Pag. 693. Pag. 700. Pag. 681. Pag. 640.

M. A. Memini, te repræhendiſſe Cardinalem, quod non retulerit argumenta Regis ex nouo Teſtamento, eodem ordine, quo apud Regem iacent; cur ergo, & tu non retuliſti Concilia, eodem ordine, quo habita ſunt? & quo a Rege etiam ſunt nobis obiecta? Nunquid Auguſtus tu, lege Regia, omni lege ſolutus? ſed prætereamus leuiuſcula hæc.

Cabilonenſe quid dicit? *Imperante Carolo Sereniſſimo Auguſto, conuenimus.* Nihil hoc, o L, ad rem tuam: Imperante Auguſto natus eſt Chriſtus, Imperante Rodulpho Iacobus Angliæ Rex creatus eſt; non tamen vel Auguſtus iuſſit, vt Chriſtus naſceretur; vel Rodulphus, vt Iacobus Rex crearetur. Si ergo dixerimus, participium illud apponi a Concilio ad deſignandum Concilij tempus, non ad declarandum conuocantis præceptum, euaneſcet omne tuũ Ius, *Imperante Auguſto*, idem eſt, ac Imperatore Auguſto, vt *Regnante Carolo* idem eſt, ac Rege Carolo.

In hoc tamen inſiſtere nolo; do, dixiſſe Conciliũ, quod tu dixiſſe vis; lege primum, & ſecundum Fundamentum; quæ ſupra ieci contra rationes veſtras, & tua, Regiſque tui argumenta iugulata, antequam nata, videbis. Miror vero, vos auſos Rhemenſe allegare Concilium, cuius verba ſunt. *In conuentu a Domino Carolo pijſſimo Cæſare, more priſcorum Imperatorum congregato, ordinante Vulfario eiuſdem ſanctæ Sedis Archiepiſcopo.* Imperator ergo congregat, *More Maiorum*, dum congregat *Ordinante Archiepiſcopo*; damus libenter, ita poſſe immo debere Imperatorem conuocare Concilia; Non amplius ergo Iuſſa Imperatorum nobis obijciatis, iubent enim, *Ordiinãte Paſtore Eccleſiaſtico*; ſi ita vult iubere Concilia Rex tuus, litem dirimimus. De cæteris nihil dico; ſcis iam, conſueuiſſe Epiſcopos Galliæ *Preces* Regum vocare Iuſſa, & Clodoueum *Præcepiſſe* apud Concilium Aurelianenſe Primum, cum tamen vere ſupplicauerit, vt Turonica ſecunda teſtatur.

Oppo-

Opponis deinde eorũdem Conciliorum Verba, quibus ſubmittunt ſeſe Imperatori Carolo. Hæc vero, quoniam non indigent noua reſponſione, ad eas te remitto, quas ſupra audiſti, primum in tertio fundamento, deinde ad obiectionem ex Concilio Arelatenſi; Quoniam vero ex Francofordienſi, præter conuocationem, loco confirmationis, alia quædam ſubiungis, hæc ipſa audiamus.

L. *Carolum congregationi ibi Sacerdotum auditorem, & „ Arbitrum aſſediſſe: locutum de cauſa fidei prolixo ſermo- „ ne, etiam poſt Rom. Pont. loco primo. Epiſcopos Italiæ, ſe- „ cundo. Germaniæ, Galliæ, Brytanniæ, tertio. Quarto loco* Pag. 657. *„ conſenſum ſuum ſubnexuiſſe. Denique, cuius & illa ver- „ ba ſunt. (Decernimus, & Deo donante decreuimus, quid* L. 658. *„ eſſet de hac inquiſitione, firmiter tenendum) erat autem „ cauſa fidei contra Eliphandum Toletanum, qui Chriſtum „ Dei Filium adoptiuum aſſeruerat.*

M. A. Probare debebas, Concilium confirmationem poſtulaſſe a Carolo, eidéque ſua ſubieciſſe decreta, ſi promiſſis ſtare volebas; at id nec probaſti, nec probare poteris, non enim factum eſt. Dicis primo, *Auditorem, & Ar- „ bitrum aſſediſſe Concilio.* Dicis ſecundo, *Locutum eſſe in „ Concilio poſt Romanum Pontificem, loco primo.* Dicis ter- „ tio. *Conſenſum ſuum ſcripto ſubnexuiſſe, quarto loco poſt „ omnes Epiſcopos.* Dicis quarto. *De cauſa fidei illum de- „ creuiſſe.* Omnia hæc ſunt partim falſa, partim pręter rem, partim contra cauſam veſtram. Falſum eſt *Locutum fuiſſe Imperatorem primo loco poſt Romanum Pontificem*; Nam ſi Romanus Pontifex Concilio iſti non interfuit, vt videre eſt, quomodo poſt Romanum Pontificem loquitur Imperator?

Contra te facit, quod Imperatorem dicis, *Aſſediſſe Concilio, Auditorem, & Arbitrum*; nam Arbiter nõ eſt Iudex ordinarius; noſtra vero controuerſia eſt de Iudice ordinario cauſarum Spiritualium; Nec enim negamus, laicũ hominem

minem earundem Arbitrum eligi poſſe, & ſanctus Auguſtinus Arbitrum elegit Laurentium, de cauſa fidei inter ſe, & Paſcentium Arianum, epiſtola 177.

Dicis. *Conceſſiſſe Imperatorem quarto loco, poſt latam ſententiam ab omnibus Epiſcopis*; Nos vero tantũ abeſt, vt negemus Principes Catholicos conſentire debere decretis Conciliaribus, vt ſecus facere hæreticum eſſe credamus.

Dicis. *Decreuiſſe Imperatorem, quid in hac cauſa tenendum*, & Nos non ſolum id non negamus fieri poſſe, ſed oramus, & obſecramus Principes omnes, & potiſſimũ Regem Veſtrum, vt idem faciant. Ex Deuteronomio probauimus, ſententia Iudicis morti adiudicandum, *Qui noluiſſet obedire Sacerdotis Imperio*, decernere ergo, & ſententiam ferre de rebus Fidei, laicos Principes, volumus; ſed iuxta Sacerdotis Imperium. Ita fecit Carolus, ſcilicet non independenter, vt ſupremus Eccleſiæ Gubernator, & Caput; ſed vt Diſcipulus, miniſter, & executor Decretorum
657. Eccleſiæ. Illum audiamus. *Sancta omnium Patrum vnanimitas firmiter decerneret, quid credendũ ſit de adoptione carnis Chriſti, quam nuper nouis adſertionibus, & ſanctæ Dei vniuerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis, vos, ex veſtris ſcriptis, intuliſſe cognouimus. Immo, & ad Beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione veſtræ deuotionis, ter, quaterque direximus miſſos, ſcire cupientes quid ſancta Romana Eccleſia, Apoſtolicis edocta traditionibus, de hac reſpondere voluiſſet Inquiſitione.* Hos ergo iudices Carolus adſciuit, hos de Fide decernere, & ſancire voluit, Epiſcopos nempe omnes, ſed præcipue Romanum Pontificem, ad quem quater Nuntios mittit. Pondera, Imperatorem appellare, ſanctam, & Apoſtolicam Sedem Romanam Cathedram, dicereque *Edoctam illam apoſtolicis traditionibus.* Id quomodo Regis tui conſonat egregio Dogmati, qui trecẽtos ante Concilium

cilium præfatum annos vult fuiſſe Pontificem Antichriſtum? Poſtquam vero Epiſcopi decreuerunt, quid firmiter tenendum de hac inquiſitione; cauſam forte diſcutere voluit Imperator; vt videret an approbāda, an reprobandā ſua auctoritate eorum decreta forent? Abſit. *Nec veſtra me paucitati, in conſenſione huius nouæ aſſertionis ſocium admitto, ſed Apoſtolicæ Sedi, & antiquis ab initio naſcentis Eccleſiæ, & Catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniungo.* Ita de fide tenenda, tuendaque ſtatuat, & decernat Rex tuus; & nos eius decretis vnanimes ſubſcribimus. Ex ſententia Papæ Adriani res illa tota terminata eſt, immo in Decreto Synodi legitur. *Simili eos ſententiæ vindicta ſancimus eſſe plectendos, reſeruato per omnia Iuris priuilegio ſummi Pontificis, & Patris noſtri Adriani primæ Sedis Beatiſſimi Papæ.* Hinc ergo vos percontari libet. Aut creditis Concilium hoc Antichriſtianum, & Synagogam Sathanæ, aut non creditis. Si non creditis Concilium Antichriſtianū, quomodo Papa ille Antichriſtus, ex cuius ſententia tota res terminatur? Si Antichriſtianum creditis, quomodo aſſeritis, hinc Iura Chriſtianorum Principum eruenda eſſe? Nunquid Chriſti Eccleſia Antichriſtum, Patrem, Magiſtrum, & Doctorem ſequi poteſt? Inſuper vel Concilium fauet Primatui Regis, vel non fauet; ſi non fauet, male allegatis; ſi fauet, & Papa Antichriſtus eſt, Veſter Primatus iam Chriſtianis omnibus deteſtandus, quippequi Patronum habeat, & Anteſignanum Antichriſtum. Quare ſi Primatum Veſtrum tueri vultis, dicendum vobis, vel Papam tunc temporis Antichriſtum non extitiſſe, vel Concilium iſtud vobis non fauere.

Reſpondetur argumento a Conuocatione, & Approbatione Quatuor Conciliorum Generalium. Cap. L.

M.A. PErgis deinde ad quatuor generalia Concilia, eaque probas congregata fuiſſe ab Imperatoribus. *Nicęnum, Conſtantino congregante. Conſtantinopolitanum, iuxta reſcriptum Theodoſij. Epheſinum, ſecundum mandatum, reſcriptum, nutum Theodoſij Iunioris, & Valentiniani. Chalcedonenſe, Decreto, & Sanctione Valentiniani, & Martiani.* Paucis hæc refelluntur; ea perlege, quæ primo, ſecundo, & tertio fundamento ſcripta ſunt. Conſtantinus congregauit Nicænum, non iubendo Epiſcopis, ſed hortando, vt vidimus ſupra cap. 44. & neceſſaria ſuppeditando, vt cap. illi proximo. Conſtantinopolitanum conuocatum fuit a Theodoſio, nutu Damaſi, vt infra probabimus. Chalcedonenſe, mandante Leone; Vnde Valentinianus, & Martianus epiſt. ad eundem Pontificem. *Ad*
Tom.2.f.126. *hoc maximum Imperium venimus, Dei Prouidentia, & electione Senatus Excellentiſſimi, cunctęque militia. Vnde pro reuerenda Catholica Religione Chriſtianæ fidei, cuius auxilij virtute noſtra potentia confidimus gubernari; Tuam ſanctitatem principatum in Epiſcopatu diuinæ fidei poſſidentem, ſacris litteris noſtris principio iuſtum credimus alloquendam: inuitantes, atque rogantes, vt pro firmitate, & ſtatu noſtri Imperij, ęternam diuinitatem Tua ſanctitas deprecetur, vt tale propoſitum, atque deſiderium habeamus, quatenus omni impio errore ſublato,* ſequentia perpende, *Per celebrandam Synodum, te auctore, maxima pax circa omnes Epiſcopos Fidei Catholicæ fiat ab omni ſcelere pura, & intemerata conſiſtens.* Sequenti vero epiſtola ijdem Imperatores ad eundem Pontificem. *Supereſt, vt ſi*
Ibidem. *placuerit Tuæ Beatitudini, in has partes aduenire, & Synodum*

nodum celebrare, hoc facere Religionis affectu dignetur; noſtris vtique deſiderijs Veſtra ſanctitas ſatisfaciet, & ſacræ Religioni, quæ vtilia ſunt, decernet. Si vero hoc oneroſum eſt, vt tu ad has partes aduenias, hoc ipſum nobis proprijs litteris tua ſanctitas manifeſtet, quatenus in omnem orientem, & in ipſam Thraciam, & Illirium ſacræ noſtræ litteræ dirigantur, vt ad quẽdam definitum locum, vbi nobis placuerit, omnes ſanctiſſimi Epiſcopi debeant conuenire, & quæ Chriſtianorum Religioni, atque Catholicæ fidei proſint, ſicut ſanctitas tua, ſecundum Eccleſiaſticas regulas definiuerit, ſua diſpoſitione declaret.

Epiſtola vero Pulcheriæ Imperatricis ad eundem Pontificem, quæ ſuperiorem ſequitur. *Propterea tua Reuerentia quocunque modo perſpexerit, ſignificare dignetur, vt omnes etiam totius orientis Epiſcopi, Thraciæ etiam, atque Illirici (ſicut etiam Domino Pijſſimo Imperatori meo coniugi placuit) in vnam Ciuitatem velociter, ab orientalibus partibus, valeãt conuenire, & illic facto Concilio, & de Catholica Confeſſione, & de his Epiſcopis, qui ante hoc ſegregati ſunt, ſicut fides, & Chriſtiana pietas exigit, te auctore decernant.* *Ibidem.*

Patet ergo ex his teſtimonijs, Imperatores illos non auſos fuiſſe conuocare generalia Concilia; ni vt conuocarẽt, prius eis facultatem feciſſet Romanus Pontifex. Infelici euentu hac parte conuocationis tentata; ad confirmationem, & ſubiectionem Conciliorum pergis, & inquis.

L. *Submiſiſſe autem ſeſe Imperatori, ab eoque confirmationem ſuam habuiſſe, profero tibi Verba, cito loca. Nicænum a Conſtantino. (Et Synodi decreta confirmans conſignauit.)* *Euſeb. lib. 2. de vita Conſtãt.*

M. A. De more hic imponis lectori, & pro vno Concilio alterum ſubijcis. Non Nicænum primum Concilium fuit iſtud, de quo ibi Euſebius. Dimiſſa iam erat Synodus Nicæna, iam vnuſquiſque Epiſcoporum ad propria redie-

Gg rat.

rat. Annus iam elapſus eſt, cum altera hæc habetur Synodus. Lege ante paucas lineas de Concilio Nicæno. *Cum iſta ad hunc modum pręcepiſſet, ad propria cunctos reuerti permiſit; Illi vero cum gaudio diſceſſerunt.* Infra vero. *Hoc pacto vigeſimum Imperij ſui annum ornabat, ac cunctis iam pacatis, ſoli inter ſe Egyptij inimice contendebant, ita vt denuo turbaretur Imperator, licet non ad iram concitaretur, ſed eos tanquam Patres, immo magis Prophetas Dei, omni honore proſequeretur. Conuocauit igitur eos iam ſecundo, Iterumque patienter conciliationem eorum, meditatione ſua inſtituit, ac donis rurſus honorauit, diętamque per epiſtolam ſignificauit, & Synodi decreta obſignatione ſua confirmauit.* Viden L, dimiſſa Nicæna Synodo, expleto anno 20 Imperij Conſtantini, rurſus contendiſſe ſolos Egyptios, ſecundoque illos conuocatos fuiſſe, eiuſque Synodi Decreta ab Imperatore obſignata? Non ergo Nicæna Synodus hæc; iam dimiſſa, iam diſſoluta illa, annus iam elapſus; & tu tali fide nobiſcum agis? Qua vero ratione iſtius Synodi Epiſcoporum Egyptiorum Decreta confirmauerit, dictum eſt in tertio fundamento, ſcilicet non vt ſine culpa illa ſeruarentur, ſed vt ſine moleſtia, & impedimento executioni mandarentur. Quod & fecit de Chriſti Lege, Religione, & cultu idem Imperator, vt idem Auctor eſt, lege ita ſanciendo. *Et nunc igitur libere, & firmiter quiſquis hanc voluntatem habet, vt Chriſtianorum religionem ſeruet, hoc ipſum ſine omni moleſtia faciat. Hęc tuæ diligentiæ pleniſſime ſignificanda eſſe decreuimus, vt ſcias, nos Chriſtianis liberam, & abſolutam poteſtatem ſuam ipſorum ſeruandi religionem, dediſſe.* Poteſtatem tamen hanc, non ab Imperatore, non a mortali quopiam, ſed a Deo ipſo omnes homines habent; nec lege Imperatoris opus erat, ſi quæras, quod licitum; at lege hac opus erat, ſi libertatem reſpicias, quæ a mortalibus poterat impediri. Hac ratione petierũt Epiſcopi a Theodoſio maiore, vt obſignaret

Apud Euſeb. lib. 10. cap. 5.

ſignaret Conſtantinopolitanum; hac Epheſini rogarunt Theodoſium iuniorem, & Valentinianum, vt eorum geſta, vim ſuam, atque robur haberent contra Neſtorium. Non petunt, vt robur largiatur, non vt vim, ſed tantum, vt habeant robur ſuum, ſuam vim; hac denique ratione, Martianus Chalcedonenſe confirmat. Hinc vero, nec Tu, nec vllus vnquam inferre poterit, hæc fuiſſe iure ſubiecta Principum eorundem poteſtati; ſupra enim late probauimus, res Fidei, Religioniſque, laicis Principibus non poſſe ſubeſſe. Ad Cardinalis reſponſum refellendum inde ſe conuertit L, & inquit.

Reſponſio Cardinalis ad ſuperiores obiectiones propugnatur. Cap. LI.

L. *FAteris autem Iuſſu Imperatoris congregata Concilia, ſed addis Interdum, Dele vero (Interdum) vel deſigna nobis generale vnum aliquod de primis illis octo, & doce abſque illius Iuſſu conuocatum.*

M. A. Ad mea fundamenta te conuerte, & quod ignoras modo, verum eſſe cognoſces. Si *Iuſſum* proprie accipias, & hoc ad Epiſcopos referas, ibi videre potes de Concilijs illis generalibus Imperatorem Epiſcopis non ſemper *Iuſſiſſe*, ſed vel adhortatum eſſe, vel rogaſſe illos; At verò ſi *Iuſſum* referas ad illos, qui ſuggerere debebant neceſſaria pro habendis Concilijs, hoc modo nullum ex illis habitum eſſe dicimus, ſine *Iuſſu*, Decreto, Sanctione Imperatoris, hoc vero nihil nobis officit, nihil vos iuuat.

L. *Sed nec interdum etiam vis factum hoc fuiſſe ab Imperatore, niſi in executionem mandati Summi Pontificis; Vbi quid tu Summum Pontificem crepas, vel mandatum eius, vel executorem mandati Pontificis Cęſarem? Nullum tum quidem Pontificis mandatum, quin ſubmiſſa ſup-*

 plicatio;

,plicatio; Nec Pontifex tum mandauit, ſed Cæſar; nec Cæ-,ſar executus eſt, ſed Pontifex.

M. A. Tu non probaſti, Imperatorem mandaſſe Pontifici, vt conuocaret aliquod Conciliũ, at probabimus nos, Pontificem id mandaſſe Imperatori; tua vero ſola auctoritate tantam rem expedire, eſt maius quid, quam eleemoſynario fas. Sed quæſo, ſi Imperator, Iuſſu ſuo, conuocat omnes octo illas Synodos, ſi ſecundum te, nulla Pontificis ratio habetur, quomodo tum mandat Cæſar Pontifici de Concilio conuocando? Quomodo tum Pontifex exequitur Cæſaris mandatum? *Imperator conuocat, ſcribit, iubet, Pontifex ſilet* (hæc tua ſunt) & Pontifex exequitur mandatum Cæſaris conuocando Concilium?

Petijſſe Martianum a ſancto Leone, vt ad ſe litteras daret, quibus conuocare poſſet Epiſcopos ad Chalcedonenſe Concilium, audiuimus ſuperiori capite, quod item ab eodem Imperatrix Pulcheria poſtulauit. Eaſdem litteras petijſſe Theodoſium maiorem a Damaſo, patebit infra, vbi audiemus Patres Concilij Conſtantinopolitani dicentes. *Se conueniſſe Conſtãtinopolim adductos ex litteris Damaſi, datis ad eundem Imperatorem Theodoſium, rurſuſque eodem modo Conſtantinopoli Romam accitos eſſe.* Atque idem petijſſe omnes Imperatores Catholicos nulli dubiũ eſſe debet, nam Catholici omnes ſemper reueriti ſunt Concilium Nicænum; in ipſo vero ſancitur, vt iam vidimus, non poſſe conuocari Concilia ſine auctoritate Pontificis Romani. Si vero in eo ita ſancitum, quis credat ipſum aliter conuocatum? Teſtatur id ſexta Synodus verbis diſertis, *Conſtantinus ſemper Auguſtus, & Syluester laudabilis magnam, atque inſignem in Nicæa Synodum congregabant.* Summa ergo poteſtas conuocandorum Conciliorum Pontificis cum eſſet, dum Imperatores Catholici optabant, vt haberentur Concilia generalia, poteſtatem conuocandorum Epiſcoporum a Pontifice poſtulabant, eamque

In ſerm. Aſph.

que illis benigne Pontifices concedebant, vel niſi illi poſtulabant, hortabantur, & rogabantur a Pontificibus, vt facerent; vt geſta Concilij ab Imperatoribus habita, quaſi opus proprium, ardentius protegerentur. Conuocatio ergo mandabatur a Pontifice, non quidem præcipiendo, vt Abbates Monachis, vel vt Præſides Satellitibus pręcipiũt, ſed vt par erat, rem committendo Principibus illis, qui noui in Chriſti Catholica Religione eſſent, & penes quos ſumma totius Chriſtianæ Reip. foret, quique ideo noſtræ Fidei, noſtræque Religioni obeſſe plurimum, plurimum poſſent prodeſſe; Ille exequitur, qui conuocat; Ille mandat, qui conuocandi vim conuocantis impertitur præcepto; non a verbis, ſed a re, rem dimetimur: Princeps cum rogat, imperat, in Eccleſiaſticis vero ſummus Princeps. Si autem vis in terminis Verbum *Iuſsionis* accipe. Conſtantinus Cæſar epiſtola ad ſolitariam vitam agentes. *Epiſcopus Rom. Iulius,* inquit, *Synodum Iuſsit fieri vbicumque vellemus.* Quis hic Iubet? Quis exequitur?

Occurritur quibuſdam interpoſitis obiectionibus de Primatu PAPAE, cuius ſumma dignitas apud veteres PP. demonſtratur. Cap. LII.

L. QVIA *nullus tum Pontifex Summus; Epiſcopus tantum Romanus; paruus ad Romanum tum habebatur reſpectus. Alij Epiſcopi illum tum Fratrem, & Coepiſcopum nominabant.* Conc.1.388.
ita tum Cyprianus, Epiſcopo Romano ſcribit. (Cyprianus, Fratri Cornelio.) Ita Dionyſius Corinthius Stephano, & Syxto (Frater mi) Ita Marcellus Iulio (Comminiſtro) Ita Ioannes Conſtantinopolitanus Hormiſdæ (Fratri) Carthaginienſes. Innocentio, Bonifacio. Epheſini Cæleſtino (Fratribus ſuis, Cõminiſtris ſuis) Frater autem, Conſacerdos, Com-

Euſeb.759. Epiſahan he 22. Tom.2.515. Tom.1.788. Tom.1.841. Tom.1.1088.

Comminiſter, Coepiſcopus ſocietatis ſunt, & ęqualitatis nomina; Summitas ibi nulla.

M. A. Nullus tum Summus Pontifex? Epiſcopus tantum Romanus? paruus ad Romanum tum habebatur reſpectus? Tu hæc audes? In altero libro, ex profeſſo ago de Primatu Summi Pōtificis, ſuper vniuerſa Eccleſia, ibi hęc tua mēdacia innumeris teſtimonijs obruta videbis. Nunc paucis delibaſſe tuam inſcitiam, ſatis ſit.

Concilium Nicænum primum ſtatuit, *Vt pręter ſententiam Pontificis Romani Concilia cōuocari, Epiſcopi deponi non poſſint.* Paruus ne tum reſpectus Pontificis Romani? Cur nullius alterius auctoritas requiritur? cur ſolius Romani Pontificis conſenſus poſtulatur? Reſpondet L, *Quia non erat Summus Pontifex, tantum Epiſcopus Romanus, & paruus tum reſpectus Pontificis Romani.* Bene quidem.

Edit. Ven. to. 1. p. 1009. Synodus Generalis Epheſina prima in ſententia, quam aduerſus Neſtorium tulit, dicit. *Per ſacros Canones, ſanctiſſimique Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi Cęleſtini, Patris noſtri litteras, lachrymis ſuffuſi, & pene inuiti ad lugubrem hanc ſententiam vrgemur.* Tanta Synodus ex litteris Romani Pontificis æque, ac ex ſacris Canonibus fert ſententiam. Tanta, & vniuerſalis Synodus, illum *Patrem ſuum* appellat, non Fratrem, non Comminiſtrum. Vnde hoc? Dicit L, *Quia tum paruus reſpectus Pontificis Romani.* Alia hac de re audi.

Inter duos Patriarchas oritur quæſtio Cyrillum ſcilicet Alexandrinum, & Neſtorium Conſtantinopolitanum; ab

Tom. 1. p. 960. & 961. 970. Ibid. & 968. Ep. Itē Patriarch. Antioch. ad Neſt. pag. 981.

vtroque cauſa ad Pontificem Romanum defertur; deponit ille Neſtorium, nemo audet dicere (nec hoſtes ipſi) id Epiſcopum Romanum facere non potuiſſe. Cur id? quia *Pontifex erat tātum Epiſcopus Romanus, & ipſius paruus tum habebatur reſpectus.*

Eutiches a ſancto Flauiano Patriarcha, Conſtantinopolis hæreſis condemnatus, cauſam defert ad Romanum

Leonem; ſanctus Flauianus geſtorum ſuorum Leoni reddit rationem, vt iudici, a quo damnatio Eutychetis confirmatur. Id vero cur? *Quia Epiſcopus Romæ tantum, quia tum paruus reſpectus Romani habebatur.* *Leo ep 7. 8. 9. 10. 10. 7. Conc p. 31.*

Celebratur ob eandem hæreſim, & propter petulãtiam Dioſcori Chalcedonenſe generale Cõcilium, id vero confirmationem, & approbationem, tanquam a capite poſtulat a Leone, geſtorum ſuorum. In epiſtola Synodi ad eundem Pontificem, tu hæc legas. *Quibus tu quidem Epiſcopis, ſicut membris caput præeras in his, qui tuum tenebant ordinem, beneuolentiam præferes.* Infra. *Et poſt hæc omnia; inſuper & contra te ipſum, cui vineæ cuſtodia a Saluatore commiſſa eſt, ſuam extendit inſaniam, ideſt contra tuam quoque Apoſtolicam ſanctitatem, & excommunicationem meditatus eſt contra te.* & in calce epiſtolæ. *Rogamus igitur, & tuis decretis noſtrum honora iudicium, & ſicut nos capiti in bonis adiecimus conſonantiã, ſic, & Summitas tua filijs (quod decet) adimpleat.* Viden hic tu? Caput Epiſcoporũ bis appellatur Pontifex, & illi vineæ, ideſt Eccleſiæ cuſtodia, a Domino commiſſa affirmatur, & pondera verbum illud: *Summitas tua,* ne dicas amplius: *Nullus tum Summus Pontifex, Summitas ibi nulla;* Concilij ergo Generalis Pontifex vocatur *Caput,* vt *Caput* eidem præſidere dicitur, vt a *Capite* confirmatio geſtorum poſtulatur; *Et paruus tum reſpectus Pontificis Romani?*

Audiſti ſupra Valentinianum, & Martianũ, alloquentes ita Pontificem illum. *Tuam ſanctitatem Principatum in Epiſcopatu diuinæ fidei poſſidẽtem.* Audiſti Pulcheriam. *Illic facto Concilio, & de Catholica confeſſione, & de his Epiſcopis, qui ante hoc ſegregati ſunt, ſicut fides, & Chriſtiana pietas exigit, Te auctore decernant.* iterum Imperatores. *Omnes ſanctiſſimi Epiſcopi debeant conuenire, & quæ Chriſtianorum Religioni, atque Catholicæ fidei proſint, ſicut ſanctitas tua, ſecundum Eccleſiaſticas regulas defi-*

niuerit, ſua diſpoſitione declaret. Pontifex ergo Romanus principatum tenet, Epiſcoporũ Fidelium; Fides, & Chriſtiana pietas exigit, vt illo auctore Epiſcopi in Concilio decernant. Epiſcopi in Concilio generali declarare debent, quæ proſint Chriſtianæ Fidei, & Religioni, ſicut definiuerit Pontifex Romanus. Et hæc non eſt *Summitas Pontificatus?* Et hoc *Simplicis Epiſcopi Munus?* Et is *Paruus reſpectus?* o L, cæcutis in meridie. Vis alia teſtimonia tui erroris? hæc rurſum accipe.

Sanctus Irenæus vetuſtiſs. Pater lib. 3. cap. 3. *Ad hanc enim Eccleſiam* (de Romana loquitur) *propter potẽtiorem Principalitatem, neceſſe eſt, omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt eos, qui ſunt vndique fideles: in qua ſemper ab his, qui ſunt vndique conſeruata eſt ea, quæ eſt, ab Apoſtolis traditio.* Nota *Primo Potentiorem Principalitatem. Secundo, Omnem conuenire Eccleſiam. Tertio, Semper conſeruata ab Apoſtolis traditio.*

Sanctus Athanaſius Patriarcha Alexandrinus epiſtola ad Marcum Papam. *Domino ſancto, & Apoſtolici culminis venerando Marco, ſanctæ Romanæ, & Apoſtolicæ Sedis, atque vniuerſalis Eccleſiæ* PAPAE, *Athanaſius, & vniuerſi Epiſcopi Egyptiorum ſalutem, &c. Optamus, vt a Veſtræ ſanctæ Sedis auctoritate, quæ eſt Mater, & Caput omnium Eccleſiarum, ea ad correptionem, & recreationem fidelium, Orthodoxorum percipere, per præſentes Legatos mereamur.* Perpende. j. *Vniuerſalis Eccleſiæ* PAPAE. ij. *Et Mater.* iij. *Et caput omnium Eccleſiarum.*

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus Patriarcha Conſtantinopolitanus epiſt. ad Innocentium primum Rom. Pontificem. *Obſecro, vt ſcribas, quod hæc tam inique facta, & abſentibus nobis, & non declinantibus iudicium, non habeant robur, ſicut neque ſua natura habent; illi autem, qui inique egerunt pœnæ Eccleſiaſticarum legum ſubiaceant. Nos autem inſontes, neque conuictos, neque depræhenſos,*

neque vllius criminis reos comprobatos, Eccleſijs noſtris iubete reſtitui. Petit Patriarcha Conſtantinopolis, vt Romanus reſcindat acta Concilij, quo ipſe damnatus fuerat; licet Concilium illud maxime probaretur Imperatori.

Theodoretus epiſtola ad Renatum Presbyterum. *Quamobrem deprecor te, vt ſanctiſſimo Archiepiſcopo Leoni* PAPAE *ſuadeas, vt Apoſtolica auctoritate vtatur, iubeatque ad vnum Concilium adire: Tenet enim ſancta iſta Sedes gubernacula regēdarum cuncti orbis Eccleſiarum, cum propter alia, tum quia ſemper hęretici fętoris expers manſit, nec vllus vnquam, qui contrarium ſentiret, in ea ſedit; quin potius Apoſtolicam gratiam puram cuſtodiuit.* Siſte ibi. Primo, *Gubernacula regendarum cuncti orbis Eccleſiarum.* Secundo, *Hæretici fętoris ſemper manſit expers.* Tertio, *Nullus vnquam in ea ſedit, qui contrarium ſentiret.* Quarto, *Gratiam Apoſtolicam puram cuſtodiuit.*

Sozomenus lib. 3. cap. 7. *Athanaſius fugiens Alexandria Romam aduētauit, eodem etiam tempore Paulus Conſtantinopolitanus Epiſcopus forte illo acceſſit, &c. Quorum criminationes, cum Epiſcopus Romanus intellexiſſet, & omnes fidei Concilij Niceni conſentientes reperiſſet, in communionem recepit. At cum propter Sedis dignitatem, cura omnium ad ipſum ſpectaret, ſingulis ſuam Eccleſiam reſtituit: ſcripſitque ad Epiſcopos orientis, eoſque incuſauit, quod inconſulto de hiſce viris iudicaſſent, Eccleſiaſque perturbaſſent.* I. *Duos Pont. Romanus reſtituit Patriarchas.* II. *A Concilio deiectos, propter Sedis dignitatem.* III. *Cum ad ipſum cura omnium ſpectaret.* Vis etiam, & ex latinis teſtem aliquem? Do.

Tertullianus, etiam hæreticus, aduerſus Pōtificem ſcribens, libro de pudicitia, inquit. *Audio eſſe edictum propoſitum, & quidem peremptorium: Pontifex ſcilicet Maximus, Epiſcopus Epiſcoporum dicit. Ego & mechiæ, & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.* Viden illud,

Pontifex Maximus? Floruit vero Tertullianus ducentis poſt Chriſtum annis.

Lib. 1. epiſt. 3. Sanctus Cyprianus. *Poſt iſta adhuc, inſuper pſeudoepiſcopo ſibi ab hereticis conſtituto, nauigare audent, & ad Petri Cathedram, atque ad Eccleſiam principalem, vnde vnitas Sacerdotalis exorta eſt, a ſchiſmaticis, & profanis litteras ferre, nec cogitare, illos eſſe Romanos (quorum fides Apoſtolo prædicante laudata eſt) ad quos perfidia non poſſit habere acceſſum.* Vides hic ſcio, quæ nolles. Primo, *Petri Cathedram.* Secundo, *Eccleſiam principalem.* Tertio, *Vnde vnitas Sacerdotalis exorta eſt.* Quarto, *Ad Romanos perfidiam non poſſe habere acceſſum.*

Lib. 4. epiſt. 8. Idem alibi. *Nos ſingulis nauigantibus, ne cum ſcandalo vllo nauigarent, rationem reddentes, ſcimus nos hortatos eſſe, vt Eccleſiæ Catholicæ radicem, & matricem agnoſcerent, & tenerent.* Ne obliuiſcaris quæſo. I. *Eccleſiæ Catholicæ.* II. *Radicem.* III. *Et matricem.*

Lib. 2. aduerſ. Parmen. Optatus Milleuitanus. *Negare non potes, ſcire te in Vrbe Roma* PETRO *primo Cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum Caput Petrus; Vnde & Cephas appellatus eſt. In qua vna Cathedra vnitas ab omnibus ſeruaretur, ne ſinguli Apoſtoli, ſingulas ſibi quiſque defenderent; vt iam peccator, & ſchiſmaticus eſſet, qui contra ſingularem Cathedram, alterā collocaret, ergo in Cathedra vnica, quæ eſt prima de dotibus, ſedit prius Petrus, cui ſucceſſit Linus, &c.* Plura tibi diſplicere ſcio hic. I. *Romæ primo Petro collata Epiſcopalis Cathedra.* II. *Petrus Caput Apoſtolorum omnium.* III. *Vnitas ab omnibus in hac ſeruaretur.* IV. *Schiſmaticus, qui contra ſingularem hanc Cathedram, alteram collocaret.* V. *Petro ſucceſſit Linus.* Hæc omnia tuam confodere hæreſim de Primatu Papæ optime noui, de ſingulis.n.iſtis articulis aperte dubitas.

Ep. 57. ad Damaſum. Hieronymus. *Ego nullum primum, niſi Chriſtū ſequens Beatitudini tuæ, ideſt Cathedræ Petri communioni conſocior;*

cior; ſuper illam petram ędificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc Domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnāte Diluuio. Non noui Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, ſpargit, hoc eſt, Qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. Ad rem tuam ſunt omnia hæc in Hieronymo. I. *Beatitudini tuæ, ideſt Cathedra Petri.* II. *Super illam Petram ędificatam Eccleſiam.* III. *Quicunque extra hanc Domum comederit, profanus eſt.* Tu ergo qualis?

Te maxime vrgent poſtrema illa. *Quicunque tecum non colligit, ſpargit, hoc eſt, Qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt.* Nam ſi qui non colligit cum Pontifice, ſpargit, Qui non eſt cum Pontifice, Chriſti non eſt, ſed eſt Antichriſti. Tu certe, qui cum Romano Pontifice non colligis, diſperges, non eris Chriſti, ſed Antichriſti. Plurima alia teſtimonia huiuſce dogmatis in ſecundum librum, ad locū proprium reijcio; Fuerint hæc tantum præludia quędam in veſtrum errorem. His, vt puto, ſatis aperte conuincitur, falſo dixiſſe te. *Tunc temporis Romanus Epiſcopus tantum, non Pontifex Summus. Paruus tum ad Romanū reſpectus habebatur.* Semper Pontifex Summus, Vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor, Summus ſemper illius reſpectus habitus eſt.

Iam collige. Nō æqualitatis, ſed ſuperioritatis argumēta ſunt. Ne ſine ipſius conſenſu Concilia conuocētur, Epiſcopi deponantur. Conciliorum generalium, vt appelletur Pater. Ipſius litteris æque, ac ſacris Canonibus a Concilijs Generalibus obedientia præſtetur. Patriarchas omnes iudicet, illos deijciat e gradu, a Concilijs deiectos reſtituat. Omnes vndique fidei cauſæ ad illum deferantur. Conciliorum generalium Caput dicatur. Vt Caput præſit, vt Caput probet, & reprobet eorum Decreta. Poſſideat principatum in Epiſcopatu diuinæ fidei. Concilia de omnibus illo Auctore decernant. Sit vniuerſalis Eccleſiæ PAPA. Sedes eius ſit Mater omnium Eccleſiarum; earundem

gubernacula teneat. Omnium ad ipſum cura pertineat; Pontifex Maximus, Epiſcopus Epiſcoporum. PETRI Cathedra, Eccleſia principalis, ad quam perfidia non poteſt habere acceſſum, Radix, & Mater Eccleſiæ Catholicæ, Prima Cathedra, In qua vna vnitas ſeruatur, Quã qui extra profanus, A qua qui recedit, non eſt Chriſti, ſed Antichriſti. Omnia hæc tradidere Patres de Romano Pontifice, illo tempore, quo tu negas fuiſſe *Summum Pontificem*, *ſed Epiſcopum Romæ tantum, & cum paruus ad illum haberetur reſpectus.*

Ad ea, quæ obieciſti de nomine *Fratris*, *Coepiſcopi*, *Conſacerdotis*, *Comminiſtri*, facilis eſt reſponſio. Pontifex non ſolum *Pater*, ſed *Frater* eſt omnium Chriſtianorum, ne dum omnium Epiſcoporum, vt ex eadem epiſtola Cypriani colligitur.

Miſeret me tui, L, Tuo hoc argumento Epiſcopatum amittis, quem commutationem accepiſti pro anima tua; & ad Puritanos tranſis, quos ſcis nimium infeſtos, nimium inuiſos ſupremo Gubernatori Eccleſiæ tuæ. Nec ſane video, qui extricare te poſſis, ſi argumentum hoc a nomine efficax ſit. Audi.

Qui fratres vocantur, & Comminiſtri, ſocij ſunt, & æquales, non ſuperiores.

(Tu hic id aſſeris) Addo minorem.

At frequenter Apoſtoli omnes Chriſtianos Fratres appellant; quorum a Chriſto declarantur Miniſtri.

Id patet ex actis apoſtolicis, ex epiſtolis Petri, & Pauli, & Lucæ 22. Mar. 10. Matt. 20.

Ergo *Apoſtoli ſocij, & æquales, immo inferiores fuerunt omnibus Chriſtianis.*

Apoſtolis ſuccedunt Epiſcopi (tu id millies confiteris, quod & verum eſt) quorũ ex numero in Synagoga veſtra vnus es. ergo Tu cum cæteris veſtris Epiſcopis non ſuperior, ſed vel æqualis; & ſocius, vel inferior es plebi tuæ;

Puri-

Puritanus ergo, tuiſmet principijs, eſſe probaris.

Nobis vero hoc argumentū nullum inijcit ſcrupulum; exemplis enim tum ſacris, tum profanis didicimus, nomina illa non inferre paritatem, neque excludere, ſuperioritatem, vel ſummam. Salomon multos Fratres habebat, vt & reliqui Reges Iſrael, & Iuda habuere; Rex tamen ſolus fuit; & quamuis *Frater* interdum a fratribus appellaretur; non audebis dicere, ſcio, illos æqualitatem, ſocietatemue cum Rege prætendiſſe. In Deuteronomio iubetur Regi futuro. *Ne eleuetur cor eius in ſuperbiam, ſuper Fratres ſuos.* Populi hic a Rege regendi *Fratres Regis* vocantur. Ambroſius Mediolani Imperatori Theodoſio dixit. *Aequalium hominum, & conſeruorum Princeps es, ô Imperator.* & ijdem illi Carthaginienſes, quos citaſti, cap. 100, & 105. *Dominum ſuum* appellant Pontificem. Demum, quamuis Apoſtoli appellarent quemlibet de plebe Chriſtiana nomine *Fratris*, ſcimus, credimus, profitemur, quod Plebi eidem ſuperiores eſſent a Domino conſtituti. Et tu quoque id confiteris, immo ſuper hoc vno fundamento tota Epiſcopatus tui moles aſſurgit: Quare mirandum, quomodo tui immemor, ſolo contradicendi veritati ſpiritu ductus, hoc argumentum probaris modo, quo omnis tua dignitas, & Poteſtas diſſipatur.

Cap. 17.

Theodor. lib. 9. cap. 30.

Cætera nomina, *Comminiſtri* nempe, & *Coepiſcopi*, vt paritatem non concludunt, ita ſuperioritatem non excludunt. Imperatores ſæpiſſime milites ſuos *Commilitones* appellarunt, non tamen ideo milites Imperatori æquales. In Conſulatu, in Tribunatu ijdem aſciuerunt ſibi in *Collegas* priuatos viros; non tamen deſiere Collegis iſtis ſuperiores eſſe, quamuis illorum *Collegæ, Socijque*, & eſſent, & dicerentur. Romæ, antequam ipſa Chriſto nomen daret, erat Collegium Pontificum; ex hoc qui erant, omnes appellabātur *Collegæ*, non tamen id vetabat, quominus vnus ipſorum Summus, & Maximus eſſet. Hinc Cicero. *Neque*

3. de Orat. *propinquum ſuum P. Craſſum maximi animi virum ſuapte interfectum manu, neque Collegæ ſui Pontificis Maximi ſanguine ſimulachrũ veſte reſperſum vidit.* Docent Iuriſperiti, omnes eiuſdem Collegij recte vocari *Collegas*; poteſt tamen vnumquodq. Collegiũ vnũ ſupremũ Præſidem habere, cui pareant omnes. Denique Concilium Carthaginienſe quartum cap. 25. *Epiſcopus,* inquit, *in Eccleſia, in conſeſſu Presbyterorum ſublimior ſedeat; intra domum vero Presbyterorum collegam ſe eſſe cognoſcat.* Non tamen negabis Tu, tam domi, quam foris Epiſcopum ſuperiorem eſſe Presbyteris.

Cauſa vero, propter quam priſcis illis Patribus, non erant adeo familiares tituli iſti præclari, & ſpecioſa iſta nomina, quæ licet vera ſignificent, neſcio quid faſtus facile ſecum trahunt, hæc eſt. Primo, vt ætati Chriſti, & Apoſtolorum, a qua non longe diſtabant, conformari viderentur; in qua ſolis nominibus proprijs omnes vocabantur, quantumlibet magni eſſent, vt videre eſt in vniuerſa ſacra Scriptura. Deinde, ne viderentur mundi Principes imitari, qui cum felicitatem prępoſtere collocaſſent in bonis terrenis; nihil aliud ambire conſpiciebantur, quam referta præclaris titulis monumenta, vt illorum reliquiæ docent. *Fratres* vero, *Comminiſtri,* & *Coepiſcopi,* etiam maiores a minoribus dicebantur, non ad ſignificandam æqualitatem, ſed ad excitandam fraternam charitatem; non vt excuterent de ceruicibus ſuis iugum debitæ ſubiectionis; ſed vt vel ſolo nomine maiores ſuos accenderent ad opus miniſterij ſui, in Eccleſia Dei. Sat eſt, quod illis nominibus non magis adimebatur Pontifici ſumma Poteſtas, quam adimeretur Imperatoribus, dum vel militum *Commilitones*, vel Tribunorum, Conſulum, & Pontificum *Collegæ* dicerentur; vel Apoſtolis, dum Plebis *Fratres* ſe eſſe profiterentur. Huc denique accedit, quod & titulos ſummos, plerumque etiam apud antiquos reperimus, quod ſupra

vidi-

vidimus; & inſuper trium Conciliorum Africanorum teſtimonio probatur, quorum Patres ad Damaſum Pontificem ita ſcribunt. *Beatiſſimo Domino, & Apoſtolico culmine ſublimato ſancto Patri Patrum Damaſo Papæ, & ſummo omnium Præſulum Pontifici, Archiepiſcopus Concilij Mauritaniæ, & vniuerſi Epiſcopi de tribus Concilijs Africanæ Prouinciæ. Notum Veſtræ Beatitudini facimus, &c.*

Eandem Cardinalis defenſionem proſequitur Auctor. Cap. LIII.

PErgis inde ad Gregorium, & paucis eius geſta cum Mauritio obijcis. Alias accuratius rem eandem pertractas; alias accuratius, & fuſius tibi reſpondebo, vbi nempe tecum diſcutiam. An Princeps hæreticus a Pontifice poſſit deponi. Id tantummodo tibi nunc conſiderandum relinquam. Iacobum Gen. 32. Patriarcham, dum domum reuerteretur, Fratris Eſau iram metuentem, miſiſſe ad eundem nuntios, muneraque tanquam *Domino ſuo*, ſepties ſaltem *Dominum ſuum* illum appellaſſe; ac denique ſepties illum adoraſſe tanquam *Dominum ſuum*, priuſquam in eius amplexus veniret. Cap. 33. Tamen non Eſau *Dominus* erat Iacobi, ſed diuino iure, Iacobus *Dominus* Eſau. Geneſis 27. Iſaac dixit ad Iacob. *Eſto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ.* Ad Eſau autem. *Dominum tuum illum conſtitui, & omnes fratres eius illius ſeruituti ſubiugaui.* Cogita modo tu, quomodo Iacob potuerit hæc facere ſine præiudicio Primatus ſui; & ego interim cogitabo, quomodo ſimilia potuerit Gregorius cum Mauritio, ſine ſui præiudicio. Ibi probabo, Gregorium Imperatoribus præcepiſſe, quod hic inficiaris; & cur, quomodoque ſe geſſit circa illam legem Mauritianam, ſimul aperiam. Ais deinde.

L. *At quantus tum Cæſar, prout nunc eſt, quot Regno-*
,rum Dominus, quam potẽs? Imperator verò, vt tum man-
,data Pontificis exequeretur? Pontifex, vt tum mandaret
,ei de Concilio conuocando?

M. A. Iuſſiſſe Pontificem Imperatori, de Concilijs conuocandis ſupra probaui; iuſſiſſe alijs etiam in Rebus Ambroſium (qui non erat Pontifex Romanus) Theodoſio, tu optime noſti. Ante hos iuſſiſſe Fabianum Philippo Imperatori Chriſtianorum primo, & *Imperatorem alacri animo, & lubenti, Epiſcopo morem geſſiſſe, & Religioſam, piamque affectionem, Dei timore illibatam declaraſſe*, teſtis eſt Euſebius Cæſarien. lib. 6. cap. 27. Niceph. lib. 5. cap. 25.

Theodor. lib. 5. cap. 18.

L. *Audi qualia mandata, Audi autem de Leone ipſo Pon-*
,tifice, non credo inter Pontifices animi abiectiſſimi. Sic ille
,tribus Imperatoribus, Theodoſio, Valentiniano, Martia-
,no, mandatarijs ſcilicet ſuis. Theodoſio. Ecce ego Chriſtia-
,niſſime, & Venerabilis Imperator cum Conſacerdotibus,
,meum implens erga reuerentiam clementiæ tuæ, ſinceri
,Amoris officium, obſecramus, coram inſeparabili deitatis
,Trinitate, & coram ſanctis Angelis Chriſti, vt omnia in
,eo ſtatu eſſe iubeatis, in quo fuerunt; donec maior, ex toto
,orbe, Sacerdotum numerus congregetur. & paulo poſt. Om-
,nes partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini ve-
,ſtra cum gemitibus, & lachrymis, ſupplicant Sacerdotes,
,vt generalem Synodum iubeatis intra Italiam celebrari.

Epiſt. 23.

M. A. Quod quis roget, & obſecret alterum, vt quidquam faciat, non eſt argumentum, idem eidem iubere non poſſe. Veſtrum vnicum Iudicem audiamus, ſcilicet Dei Verbum. Paulus Apoſtolus ad Theſſalonicenſes ita ſcribit. *Fratres rogamus vos, & obſecramus in Domino Ieſu, vt quemadmodum accepiſtis a nobis, quomodo vos oporteat ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, vt abũdetis magis. Scitis enim, quæ precepta dederim vobis per Dominum Ieſum.* Deinde varia recenſet præcepta illis tradita. Quod

Theſſalonic. 1. cap. 4.

ergo alias Paulus *Præceperat* Theſſalonicenſibus, vt facerent, nunc *Rogat, & Obſecrat*, vt faciant; *Rogare* itaque, *& Obſecrare* ſine ſui Iuris præiudicio poteſt, qui poteſt *Præcipere*; & ſi Paulus alias recte *Præceperat*, nunc vero recte *Rogat, & Obſecrat*, ſignum eſt, quod præ occaſione, qui præcipiēdi poteſtatem habet, rogare, & obſecrare ſubditos poteſt, & debet. *Rogat* hic Pontifex, quia ita expediebat, tunc temporis Imperatore Euticheti patrocinante, atque Dioſcoro, & omnia tentanda, vt ad pietatem ipſe animum flecteret. *Iuſſerunt* alij, quia tempora, & ſtatus rerum ita ferebant. ſat eſt, Quod, præter ſententiam Pontificis Romani, Imperatores vlli nunquam de conuocādis Concilijs generalibus *Iuſſerunt*. Pontifices vero (vt dixi) *Rogare* cogebantur, vt Concilia ad quendam locum conuenire concederent, vel *Iuberent*; quia, vt oſtendi ſecundo Fundamento, ſumptibus Ciuilis Reipublicæ fiebant Concilia, de publico a Ciuitatibus, & Prouincijs alebantur, & deducebantur Epiſcopi: Vnde cum Imperatorum Decreto, & eleemoſynis hæc fierent; eleemoſynam poſtulare, & ſupplicare, non *Iubere*, æquum videbatur. Imperatorum inſuper Decreto opus erat, propter eos, qui Ciuitates adminiſtrabant, hæreticos ſcilicet, & gentiles, vt Catholicos in Vrbes admitterent, illis moleſti non eſſent, neceſſaria illis ſuggererent. Similia quædam, ſed minus efficacia ſubiungis, quæ cum iiſdem diluantur fundamentis, nec referre, nec denuo ponderare opus eſt.

Teſtimonium Synodi Conſtantinopolitanæ, pro auctoritate Pontificis, ab Aduerſarij obiectionibus vindicatur. Cap. LIV.

L. CITAS *deinde neſcio quid de epiſtola (vt ais) ſcripta ad Damaſum a Concilio ſecundo generali; id autem vt doceas ad Pontificem proprie pertinere Ius Concilia conuocandi, ſed primum (vt ſupra citaui) illud ipſum Concilium, ſua ad Theodoſium epiſtola vera, & genuina contrarium eius, quod tu hic ponis, teſtatur. Tum quod vnum eſt, in ſententia quam citas, Verbum operatiuum ex mandato litterarum, nullum ibi eſt in epiſtola.* ἐκ τῶν πέρυσι γραμμάτων *ibi dicitur; de mandato non apex ibi vllus. Tum denique agnouit errorem ſuum Dominus tuus, in recognitione nupera (Epiſtolam non eſſe ſecundæ Synodi generalis, nec ex ea igitur probari, ſecundam Synodum indictam fuiſſe Iuſſu Damaſi) Tu etiam quem ex eo hauſiſti, cum illo itidem errorem tuum recognoſce: & depone, nec proba conuocatum eſſe Concilium mandato Damaſi, ex epiſtola Concilij; cum nec illa iam epiſtola Concilij ſit; nec ſi eſſet de mandato ibi verbum vllum.*

Pag. 48.

M. A. Falſum primo eſt, quod primo loco dicis, nempe *Concilium Conſtantinopolitanum primum, ſua epiſtola ad Imperatorem Theodoſium, teſtari contrarium, quod hic ponit Cardinalis.* Nam quod citaſti ex epiſtola Concilij hoc eſt. *Conuenientes ſecundum reſcriptum pietatis tuæ.* & ibidem. *Litteris vocationis tuæ Eccleſiam honoraſti.* Dicit Cardinalis, vel potius Tu illum dixiſſe facis, quod Concilium conuocatum fuit ab Imperatore Theodoſio, ſed ex mandato Damaſi. Hic vero, etiam ſi lincei oculi tibi ſint, contrarietatem non videbis; poteſt enim conuocari Concilium a Theodoſio per litteras; poteſt Pontifex ei-

dem mandaſſe, vt conuocet; quod aſſeris Cardinalem dixiſſe. Potes ſcripſiſſe contra Cardinalem, potes ſcripſiſſe mandante Rege tuo; ſi contraria iſta ſunt, tu ipſe videto. Verbum illud (*Mandato*) nec in meo interprete reperitur, ſed ita vertit Chriſtophorſonus, cuius verſio Concilijs poſtremæ editionis Romanæ, quæ adhuc ſudat ſub prælo, inſerta eſt. Hęc Conciliorum editio cum optima ſit, omnium ſententia, ex his quæ hactenus prodiere, illa vtitur Cardinalis; nec ergo ipſe repræhenſione dignus, qui verba fideliter retulit ex ſuo codice. Quod vero niſi verbotenus, at re ipſa ſit idem vtriuſque verſionis ſenſus, facile quiſque videre poteſt; inquiunt enim ſecundum verſionem tuam *Ex litteris Reuerentiæ Veſtræ, anno ſuperiore, ad Imperatorem Theodoſium miſsis, ad iter dumtaxat Conſtantinopolim vſque nos præparauimus.* Actio ergo conueniendi, vbique refertur ad litteras Pontificis datas ad Imperatorem. Id vero eſt, quod quæritur, & de quo tota lis; Tu cede victoriam de re, Nos de verbis, & apicibus non diſputamus.

In reliquis male te geris, & contra leges boni Dialectici, ſed non boni Sophiſtæ. Nec enim impugnas, quæ dicit Cardinalis hic, ſed alia quædam; Quid vero dicit? *Perſpicuum eſt in epiſtola Concilij Conſtantinopolitani ad Pontificem Damaſum.* Tu vero, vt illum impugnes, fingis dixiſſe illum, *Epiſtolam hanc eſſe ſecundæ Synodi generalis.* Non id L, non id Cardinalis, non dixit *Secundæ*, non meminit *Generalis*, tantum *Concilij Conſtantinopolitani*. Si ergo oſtendero, litteras illas fuiſſe Synodi Conſtantinopolitanæ, ſatis probauero te iniquum Tortorem innocentum. Theodoretus, a quo rem retulit Cardinalis, poſt diſſolutam ſecundam Synodum generalem, primam ſcilicet Conſtantinopolitanã, inquit. *Sed ſecuta æſtate, eodem plurimi reclamantibus negocijs rediere, & allatas ab Occidẽtalibus Epiſcopis Synodicas litteras accepere, quibus inuitabantur, vt Romam ad maximam, quæ ibi cogeretur Synodum venire* Lib. 5. cap. 9.

 vellent.

vellent. Ad has vero Occidentalium litteras, per epiſtolam hanc, de qua loquimur, reſponderunt. Nicephorus ita
Lib. 12. ca. 10. rem eandem refert. *Eodem tempore cum Ariani ex ſacris ędibus deturbarentur, & Catholici in poſſeſſionem earum vacuam inducerentur, non parua exortæ ſunt turbæ. Quapropter Theodoſius Imperator, exiguo a priore Synodo temporis interuallo, Anteſignanos vigentium tum hęręſum rurſum conuocauit*. Infra vero. *Cum Synodus Conſtantinopoli iterum, ſicut dictum eſt, ſub Imperatore Theodoſio ageretur, ex occidēte litteræ venerunt; vt ipſi quoque Romam, ad Concilium ibi maximum inſtitutum de rebus etiam Antiochenis, inter Paulinum, & Flauianum venirent*. Cum ergo epiſtola noſtra ſcripta ſit in iſta Synodo, ab iſta Synodo, negare non potes, eſſe illam Synodi Conſtantinopolitanæ, Immo in Nicephoro in fronte epiſtolæ legitur. *Epiſtola Synodi Conſtantinopolitanæ ad Occidentales Epiſcopos*
Lib. 9. cap. 14. *ſcripta*. & in Tripartita. *Epiſtola Conſtantinopolitani Concilij, ad Papam Damaſum, & Occidentales Epiſcopos*. Vere ergo allegauit Cardinalis epiſtolam iſtam, tanquam epiſtolam *Concilij Conſtantinopolitani*; non dixit *Secundi*, non *Generalis*, quæ tu de more affingis, & impugnas.

Verum ex hac epiſtola probari, morem fuiſſe Imperatoribus, vi litterarum Pontificis, Concilia conuocare; nec Tu, nec alius, cui ſit frons, negare potes. Nam quod in hanc Synodum Patres ita conuocati conuenerint, teſtantur illis. *Ex litteris R. V. anno ſuperiore miſſis ad ſanctiſſimum Imperatorem Theodoſium, ad iter dumtaxat Conſtantinopolim, vſque nos præparauimus*. Hoc vero eodem modo ad Concilium Romanum accitos ſe confitentur, dū dicunt. *Sed enim cum fraternam veſtram erga nos pietatem conſeruantes, & dilectionem exhibentes, indicto Romæ de voluntate Dei Concilio, per Dei amantiſſimi Imperatoris litteras, nos quoque, vt membra veſtra eo euocaueritis*. Duo ergo iam habes exempla ſub Theodoſio ex

hac eadem epiſtola, de forma conuocandorum Conciliorum. Conuocat Pontifex Conſtantinopolim Orientales litteris ſuis datis ad Imperatorem Theodoſium; Conuocat eoſdem Romam per litteras ad eũdem Imperatorem. Quis hic maior? Quis iubet? Quis exequitur? Quis fons, Quis origo conuocationis? Mouentur Epiſcopi ab Imperatore, Imperator a Pontifice. Pontifex ergo primus Motor. Si vero Theodoſius Conſtantinopolim primo, ſecundo Romam Epiſcopos conuocat ex litteris Papæ, an veriſimile eſt æſtate antecedenti eoſdem in ſecundam Synodum aliter conuocaſſe?

Refellitur inanis quædam Aduerſarij obiectiuncula, aduerſus Poteſtatem Pontificis, in conuocandis Concilijs. Cap. LV.

L. *SED ſi ita eſt, vt dicis, cur non ante annum demum milleſimum, & pene centeſimum intra Italiam, inque ipſo Laterano, Concilium vllum generale habitum eſt, ſi ſolus Pontifex propriè poteſtatem habet Concilia inditẽdi? Cur Conſtantinopoli quatuor, Nicææ duo, Epheſo, & Chalcedone ſingula, Romæ nullum? Trahere dicunt id, quod magis dignum eſt, quod minus dignum. Dignior tum Imperator ad ſe traxit Pontificem, ad Sedem ſuam, ad loca ſibi propinquiora, idemq. hoc Pontifex poſt, excuſſo demum Cæſare, Pontificalior iam factus, ſed non ante factitauit.*

M.A. Dialecticam optime callet L, qui vndique ratiunculas glomerans, a loco denique Conciliorum argutatur, contra Pontificem. Cæterum (quæ Dialecticarũ rationum natura eſt) & facile ſolui, & facile in ipſum poteſt retorqueri. Si enim ita eſt, vt dicis; dicam ego. Cur exiſtentibus Imperatoribus in occidente, æque ac in oriente, non in occidẽte, ſed *In Oriente* Concilia illa generalia habita ſunt?

Dices, *Quia trahere dicunt id, quod magis dignum eſt, ad ſe, id quod minus dignum?* At ſi id verum eſt, & hæc ratio conuocationis. Iam non in Oriente, ſed in Occidēte Conſtantinopolitanum primum haberi debebat; nam Gratianus, & Valentinianus Occidentis Imperatoris ante Theodoſium Imperio vniuerſali potiti, Ducem ſuum Theodoſium Orientali Imperio ſponte donarunt. Pariter & Chalcedonenſe in Occidente haberi debuiſſet. Nam Valentinianus diu ante Martianum imperauit, ex ſtirpe imperatoria, & genere Imperatoris Theodoſij iunioris, a quo Martianus, e tribuno Militum, Imperator creatus fuerat. Itaque ſi magis dignum trahere debebat, quod minus dignum; Occidentalis Orientalem traxiſſet. Non ergo ratio conuocandorum in Oriente Conciliorum fuit iſta, L, ſed alia certe; quæ vero? Vbi morbus ibi medicina paratur. *In Oriente* Arius, *In Oriente* Eunomius, & Macedonius, *In Oriente* Neſtorius, & Eutyches, *In Oriente* Theodorus Mopſueſtenus, Monotelitæ, Iconomachi, Photius, contra quos Concilia illa indicta ſunt. Iure ergo *In Oriente*, non in Occidente medicina applicatur. Inſuper cum ſuis eleemoſynis Imperatores Concilia celebrarent, vt probaui; opus erat, vt Pontifices hac de cauſa illorum ſe accommodarent ſententiæ de Synodi loco. Trahebat ergo Pontificem Imperator ad loca propinquiora, non vt dignior, ſed vt ditior. Quæ denuo repetis, vel potius innuis de confirmatione Conciliorum a te ſupra allata, a nobis ſupra confutata ſunt, haudquaquam denuo repetenda.

Socr. lib. 5. c. 2. Zom. lib. 7. cap. 4.

Niceph. li. 14. cap. 58.

Turpiter

Turpiter lapſum eſſe Aduerſarium in his, quæ obijcit ex quinta Synodo Generali, quæ nihil Catholicis obſtant. Cap. LVI.

M. A. BELLVM rurſus inſtauratur de Concilijs conuocandis inter Cardinalem, & L. Duobus enim in locis quæſtionem iſtam pertractant; acrior ergo inſurgens Aduerſarius, poſtquam caſtris Dei ſuperbe inſultauit, ita Cardinalem aggreditur.

L. *Docui de primis quatuor Concilijs Generalibus iam ante: addo iam de quatuor poſterioribus. Concilium Conſtantinopolitanum ſecundum, ac Generale quintum, iuxta pium iuſſum a Deo cuſtoditi Imperatoris Iuſtiniani conueniſſe, habetur pluribus locis Concilij.* Tom. 2. p. 579.

M. A. Quæ ex ſecundo tomo Conciliorum polliceris de pluribus locis *Quintæ Synodi*, vnico tantum expedis pag. 579. ſed ea verba *Quintæ Synodi* non ſunt, *Quinta* enim *Synodus* incipit pag. 669. ſunt illa quorundam aliorũ Conciliorum geſta, quod etiam Surius vidit, habita multis annis ante Synodum Conſtantinopolitanam ſecundam, vt ex Nicephoro conſtat, lib. 17. cap. 9. Male ergo ex his verbis probas, *Synodum Quintam* conuocatam eſſe Iuſſu Imperatoris; ſi non *Quintæ*, ſed alius Synodi non generalis verba ſunt iſta. At quomodo interpretandum ſit *Iuſſionis*, verbum, ſicubi reperitur in *Quinta Synodo*, videre potuiſti ſupra; iterum infra in ſequenti Synodo videbis. Itaque alia arma, quam huiuſcemodi fraudes, & impoſturas iam quære; hæc enim detecta, vt noſtram fidem illuſtrant, ita tuam quænam ſit probe declarant. At metuo ne callum nimium obduxeris, hac in arte; nam inquis.

L. *Dico autem illud hic. Si Pontifici Ius ſit, vt mandet, Concilia fieri, cur Concilio huic Quinto (ſi ipſe illud fieri*

mandauerat) ſuo a ſe conuocato intereſſe noluit, cum tamen per id tempus eſſet Conſtantinopoli Pontifex ipſe Romanus legatus eo ex mandato Theodahati Gothorũ Regis?

M.A. Quinta generalis Synodus tota habita eſt Vigilio Summo Pontifice Conſtantinopoli exiſtente, vt ex actis eiuſdem videre eſt. Eo autem Pontifex, non legatus Theodahati venerat, ſed profugus, Roma a Gothis iterũ capta, vt vult Nicephorus. *Illud*, inquit, *non prętereundum, Roma a Gothis iterum capta, Vigilium profugientem Conſtantinopolim veniſſe.* Nec Euagrius, qui illum Conſtantinopoli fuiſſe, & recuſaſſe velle intereſſe Concilio, affirmat, quidquam de tua iſta legatione meminit. Procopius item, & Facundus eorum temporum Scriptores, ſponte illum adijſſe Conſtantinopolim teſtantur. Anaſtaſius vero, & Platina alias, ſed falſas itineris cauſas memorant, nullus autem de tua legatione quidquam dicit. Tu ſi vſpiam id videras, auctores citare debebas, tua enim fide lectores decepti ſæpiſſime, non modo vetuſtarum rerum, & per tot ſæcula præcedentium nihil, ſed ne recentiorum quidem, & quas vidiſti, tibi quidquam ſine vadimonio credunt.

Lib. 17. ca. 26. *Lib. 4. cap. 38.* *Lib. 3. de Bello Gothi.* *Pro def. ca. li. 4*

Vis ſcire, cur Vigilius Concilio huic quinto, ſua auctoritate conuocato, intereſſe noluerit? ab illo audi, referentibus eius reſponſum ad ſacrum Concilium Patriarchis. *Ille vero reſpondit; Non poſſe vna nobiſcum conuenire, eo quod plurimi quidem hic ſunt Orientales Epiſcopi, pauci vero cum eo.* Cauſam non reddo, tibi enim hiſtoriarum peritiſſimo ſuperflua.

Conc. Conſt. 5. collat. 2. to. 2. 628.

Fruſtra

Fruſtra laborare Aduerſarium contra Catholicos, in ſexta Synodo. Cap. LVII.

L. CONCILIVM *Conſtantinopolitanū tertium, ac generale ſextum (vt & de ſe teſtatur ipſum) ſecundum Imperialem Iuſsionem, congregatum eſt; præſidente in ſingulis eius a-* Tom.3.237.
„ctionibus Imperatore Conſtantino. Extat ibi Diualis ſa-
„cra ab Imperatore ad Donum Pontificem. Quo interea de
„viuis ſublato, Agatho, qui ei in Sede Romana ſucceſſit re- Tom.3.244.
„ſpondit Diuali. Audi vero quo ſtylo, quam ſine mandato
„vllo. (His manſuetiſsimi rerum Domini Diualibus apici-
„bus animatus meliori ſum refectus confidantia paulatim,
„ijs, quæ per manſuetiſsimæ fortitudinis veſtræ ſacram du-
„dum præcepta ſunt, efficaciter promptam obedientiam ex-
„hibere, vt perſonas quales ſecundum huius temporis defe-
„ctum, ac ſeruilis prouinciæ qualitatem poterant inueniri,
„pro obedientiæ ſatisfactione inquirerem, & vt ad pijſſimæ
„tranquillitatis veſtræ veſtigia properarent, hortarer.)

M. A. Plurima de huius Synodi conuocatione protuli in primo, & ſecundo fundamentis; quando tamen poſtulas cum alijs, & ea lubens repeto. Hæreſis Monotelitarum Eccleſiam Dei diuiſerat, ante hanc Synodum annos plus minus quadraginta ſex, vt aſſerunt legati Pontificis actione prima, nec Latini Græcis, nec Græci Latinis communicabant. Si ergo Pontifex illis iuſſiſſet de conueniendo in Concilium, minime paruiſſent, vt nec modo parerent; Imperator vero optans Eccleſiam diſciſſam coniungere, & non niſi mediante Synodo Generali fieri id poſſe cognoſcens, eam conuocandam cenſuit. Abſit vero, vt auſus ſit Pontifici quidquam ſuper hac re iubere; Illum ſolummodo ad hoc hortationibus inducere ſategit. In epiſtola eiuſdem Imperatoris ad Donum Papam, quam ſupra citaſti, 238.

hæc leges. *Inuitare enim, & rogare poſſumus ad omnem commendationem, & vnitatem omnium Chriſtianorum, neceſſitatem vero inferre nullatenus volumus*. In epiſtola autem eiuſdem Imperatoris ad Patriarcham Conſtantinopolitanum. *Iam enim ſuper hoc adhortati ſumus per pios noſtros apices, adhuc inter viuos exiſtentem Donũ ſanctiſſ. Apoſtolicæ Sedis antiquæ Romæ præſulem.* Agatho Doni ſucceſſor ad eundem Imperatorem, epiſtola, quam tu ipſe obiecisti, inquit. *Et ne quenquam tam pia lateret intentio audientium, humanaue ſuſpitio perterreret, æſtimantium poteſtate nos eſſe compulſos, & non plena ſerenitate ad ſatisfaciendum ſuper Euangelicæ, & Apoſtolicæ noſtræ fidei prędicationi commonitos, Diuales apices ad Apoſtolicæ memoriæ Donum Pőtificem noſtræ puſillitatis prędeceſſorem cunctis populis, ac gentibus per noſtrum miniſterium patefecerunt, ac ſatisfaciunt, quos gratia ſancti Spiritus Imperialis linguæ calamo, de puro cordis theſauro dictauit; commonentis, non opprimentis; ſatisfacientis, non perterrentis, non affligentis, ſed exhortantis, & ad ea, quæ Dei ſunt ſecundum Deum inuitantis.* Et Imperator ipſe actione 18. ita Concilium alloquitur. *Cum ergo complacuit tempus concedere, inuitauimus fieri collectionem veſtram, ad conſiderandum vobis ſanctas Dei ſcripturas.* Inuitauit ergo, hortatus eſt, rogauit Imperator ille Patres, vt in Synodum conuenirent; at, quod millies dixi, honoris ergo *Iuſſa,* omnia eius ſcripta vocabantur; quod & familiare eſt omnibus nunc temporis, non modo dum cum Principibus agunt, ſed etiam cum alijs, qui aliqua dignitate fulgent. Si ergo ad Epiſcopos referas, nihil omnino iuſſit Imperator, nec eius *Iuſſu* (ſi *Iuſſum* proprie accipias) Concilium iſtud conuocatum eſt.

Cæterum ſi ad Imperatoris miniſtros *Iuſſum* referas, qui neceſſaria exhibuerunt, vt cogeretur Concilium, proprie *Iuſſu* Imperatoris Concilium conuocatum dicere poſſumus.

ſumus. Ita enim Imperator epiſtola ad Donum. *Omnem vero concurſum venientibus, iuſſimus prębere Theodorum glorioſum Patritium, & Exarchum Chriſto amabilis noſtræ Italiæ Prouinciæ, tam in naui, quamque in expenſis, & omni vtilitate eorum, & ſi neceſſitas exegerit, etiam Caſtellatos Dromones prębere ad eorum munimen, vt ex omnibus illæſi, & ſine periculo (Deo cooperante) ijdem ad nos perducantur.*

Quod ais. *Præſidente in omnibus eius actionibus Conſtantino.* verum eſt; at quomodo præſedit vt Iudex? abſit; ab illo accipe, eadem ad Donum epiſtola. *Nullatenus neceſſitatem facientes in quocunque capitulo eis, qui à vobis dirigũtur quoquo modo, ſed & omni honore cum competenti munificentia, & ſuſceptione eos dignos habebimus. Et ſiquidem vtrique conuenerint, ecce & bene, ſin autem minime conuenerint, iterum cum omni humanitate eos ad vos dirigemus.* & infra illa, quæ memoraui ſuperius. *Inuitare enim, & rogare poſſumus, ad omnem commendationem, & vnitatem omnium Chriſtianorum, neceſſitatem vero inferre nullatenus volumus.* Cæterum Iudex non modo *Rogare* poteſt, & *Inuitare*, verum etiam neceſſitatem poteſt, & debet inferre.

Quod itaque Agatho *Imperatorem iubere, ſe obedire,* aſſerit; agnoſce, id feciſſe Pontificem, vt communi loquendi formula, pro tẽpore, Imperatoris guſtui inſeruiret, proprie enim vidiſti, nec Imperatorem *Iubere*, & ex cõſequenti proprie, nec *Obedire* Pontificem; ea tantum ratione *Obedit* Pontifex, qua vnuſquiſque, qui alicui morem gerit. Pergis, & ais, *Quod Agatho ſupplex orat, & deprecatur Imperatorem*; Quid hinc? Non ne Paulus, non ne Petrus millies ad plebem aiunt, *Rogamus, & obſecramus vos?* Nunquid ergo Petrus, & Paulus plebi ſubiecti? plebi non ſuperiores? plebi mandare non poſſunt? inepta, & ridicula argumenta ſunt iſta tua, o L.

Et ex ſeptima nihil omnino Regio Primatui prodeſſe; ex qua Iconomachus Rex Iacobus eſſe conuincitur, qualem ſe eſſe negat. Cap. LVIII.

L. CONCILIVM *Nicænum ſecundum, ac generale ſeptimum, per pium Imperatorem Decretum,*
Tom. 3. 453. *congregatum ſe, ipſa fronte loquitur: legitur ibi*
, Diploma Imperatoris, in quo Synodum ſe congregaſſe bis
452. *, aſſerit. Huic, inquit, petitioni Taraſij (ſcilicet Conſtanti-*
, nopolitani Epiſcopi) annuere tum viſum eſt, meoque nutu,
, iuſſu conuenire, immo vt verius loquar, Deo ſic volente,
, nobis vero præeuntibus congregaui vos.

M.A. Iconomachorum hæreſis Eccleſiam diuiſerat, diu antequam iſta haberetur Synodus, & Græcis Imperatoribus illam fouentibus, oriens ab occidente defecerat. Licet vero hanc ob cauſam Adrianus Pontifex non præceperit Imperatori Conſtantinopolitano, vt Synodum conuocaret; tamen vbi audiuit illum id optare, eius annuit deſiderio, legatoſque Nicæam miſit, qui Synodo præfuerunt, lectæque ante omnia in Concilio eiuſdem Pontificis litteræ, eaſque in omnibus veluti oportebat, Synodus amplexata, venerata, ſecuta eſt. Patent hæc cuique Synodum
Lege act. 2. aſpicienti: Non tamen auſus Imperator, propria auctoritate, ad Synodum Græcos Epiſcopos cogere, ſed fecit id Taraſius Patriarcha Conſtantinopolis. Teſtatur id ipſe Imperator eodem illo, quod modo citaſti, Diplomate. *Iamque adeſtis,* inquit, *Dei voluntate per Præſides Prouinciarum, perque deſcriptas ſæpius ſynodicas litteras miſſaſque a ſanctiſſimo Patriarcha.* Viden quomodo conuocantur? per Præſides, qui ſcilicet neceſſaria exhibent, & per ſynodicas litteras Patriarchæ, qui vt conueniant, præcipit. Sequitur. *Hæc eſt enim a multis ſæculis ſynodica lex, per vniuerſam Eccleſiã, quæ a ſæculis per ſæcula durabit Euan-*

gelice

gelice inſtituta. Vt ergo Patriarcharum epiſtolis cogerentur Epiſcopi in Synodos, cum vetus adeo ſit inſtitutũ, quis ambigat, cætera quoque Concilia præcedentia ita conuocata fuiſſe?

Pergit Imperator. *Cuius hortatu,& veluti iuſſu eos ſanctos viros Sacerdotes congregauimus,qui eſſe diſpenſatores Teſtamenti illius,per incruenta ſacrificia vocamini.* Iuſſu itaque Patriarchæ cõgregauit Imperator Epiſcopos. Quæ ergo de *Iuſſionibus* obijcis, ſi hæc, & illa, quæ ſuperius allata a nobis ſunt, perpendas, tu ipſe nullius momenti eſſe cognoſces.

Quæ addis ſimilia ſunt, nempe. *Oraſſe Pontificem Imperatorem illum, vt ſacras imagines reſtitui, & firmari iuberet, ſcriptaque ſua eidem diſcutienda obtuliſſe.* Nam *Rogant*, & *Obſecrant* Apoſtoli plebem, vt Dei præcepta, vt ſua pręcepta ſeruent; & Dei ſcripturas ſcrutentur. Non tamen ideo ſubijciunt, vel ſcripturas plebi, vt Iudici; ſed vt magiſtrum eidem proponunt; vel plebem, quam *Rogant*, ex debito ſubiectionis *Rogant*, ſed ex caritatis affectu. Ita Pontifex cum Imperatore.

Tu ſi Regis tui, ſi tui ipſius rationem vllam habuiſſes, nunquam Synodum hãc attingere, nunquam commemorare auſus eſſes. Ille enim qualem ſe negat eſſe, talis eſſe conuincitur: Tu vero, ſimul cum illo, tanquam hæretici Synodi ſententia damnamini. Inquit Rex. *Sed cum reliquiarum, tum imaginum adorationem pro intolerabili Idololatria habeo, atque abominor. Iconomachus ſane non ſum; non arguo, ſi quis aut fingere ſtatuas, aut imagines pingere, ſiue ad publicum ſplendorem, ſiue ad priuatorum hominum domeſticos vſus volet; ſed quod illas adorari, quod illis ſupplicari, quod aliquam ſanctitatis opinionem affingi illis oporteat, id quidem antiquis inauditum, ſcripturis vero in contrarium apertiſſime, atque ex diametro pugnantibus, ita eſt oppoſitum; vt mirari non deſinam,* Præfat. monit. pag. 43.

quod

quod hominum ingenium, quæ Sathanæ fraus, hoc tam audax Commentũ Eccleſiæ Chriſtianæ obtrundere tentauerit. Regem vero, Tu fidus comitaris Achates. Nos pias ſupplicationes, ac deuotas non dirigimus ad imagines illas, quæ hominum ſunt opera; ſed ad ſanctos, quos referunt efformatæ manibus hominum imagines.

Iconomachum eſſe Regem tuum Iacobum, Teque, & quotquot illi, hac in parte, adſtipulantur (quod ipſe negat) ex omnibus actis ſeptimæ iſtius Synodi, adeo aperte patet, vt valde mirer, Regem id inficiari. Ex multis pauca iſta profero, quibus intelligat quiſque quid *Iconomachi* ſentirent, quidque in illis ab Eccleſia damnatum, vt inde ferat iudicium, An Rex ſit vere *Iconomachus*.

Act.1.p.458. Baſilius Ancyræ Epiſcopus, prius *Iconomachus*, rediens ad Eccleſiam Catholicam, in Concilio abiurat Iconomachorum hæreſim. Abiurat vero quicquid Rex verbis ſupra citatis, & ſequentibus, quæ non retuli, ſe credere profitetur.

Anathematiſmi.

2. Qui ſacræ Scripturæ verba de Idolis, & gentilium Statuis, ad venerandas Chriſtianorum Imagines exponentes trahunt. Execratio.

3. Qui venerandas, & ſanctas Imagines non amplectitur. Execratio.

4. Qui aſſerunt Chriſtianos, vt Deos imagines adorare. Execratio.

8. Qui audent dicere, Catholicam Eccleſiam aliquando Idola ſuſcepiſſe. Anathema.

9. Qui inquiunt, Diabolicarum inſidiarum inuentum ſacrarum Imaginum culturam, & ędificationem; nequaquam autem ſanctorum Patrum noſtrorum traditionem. Execratio.

Theo-

Theodorus Epiſcopus Myrion eandem ibidem hęreſim abiurans, inquit, poſt multa, quæ pro pietate ſunt digna, quæ a Rege conſiderentur.

Anathematiſmi.

1. Qui venerādas imagines non veneratur. Anathema.

2. Qui in ſanctas, & venerabiles imagines blaſphemias congerunt. Anathema.

3. Qui traducere, & maledicis verbis inceſſere audent venerandas Imagines, aut eaſdem reÿcere. Anathema.

4. Qui ex animo Chriſtianum populum non docent venerationem Sanctarum, & honorabilium imaginum omnium Sanctorum, qui ab initio Deo placuerunt. Anathema.

Ipſa denique Synodus in definitione fidei contra Icono-
claſtas, poſt multa, ita decernit. *Definimus cum omni di-* 589
ligentia, & cura. Venerandas, & ſanctas Imagines, ad modum venerandæ, & viuificantis Crucis, e coloribus, & teſſellis, aut alia quauis materia commode paratas, Dedicandas, & in templis ſanctis Dei collocandas, habendaſque tum in ſacris vaſis, & veſtibus, tum in parietibus, & tabulis, in ædibus priuatis, in vÿs publicis. Maxime autem imaginem Domini, & Dei ſeruatoris Noſtri IESV CHRISTI; *deinde intemeratæ Dominæ Noſtræ Deiparæ; Venerādorum Angelorum; & omnium deinde Sanctorum virorum. Quo ſcilicet per hanc Imaginum pictarum inſpectionem; omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam, & recordationem, & deſiderium veniant, illiſque ſalutationem, & honorariam adorationem exhibeant. Non ſecundum fidem noſtram, veram latriam, quæ ſolum diuinæ naturæ competit; ſed quemadmodum typo Venerandæ, & viuificãtis Crucis, & ſanctis Euangelÿs, & reliquis ſacris oblationibus, ſuffitorum, & luminarium reuerenter accedimus, quemadmodum veteribus pie in conſuetudinem hoc adductum eſt.*

Ima-

Imaginis enim honor in prototypon, & qui adorat Imaginem, in ea adorat quoque deſcriptum argumentum. Sic enim ſanctorum noſtrorum Patrum obtinet diſciplina, vel traditio Catholicæ Eccleſiæ, quæ a finibus vſque ad finem Euangelium ſuſcepit. Hæc ſancta Synodus contra *Iconomachorum* hæreſim definiuit. Ex quibus omnibus patet non ſolum *Iconomachum* eſſe, qui nullo modo imagines tolerat, ſed qui eas negat adorari poſſe, vel ſanctitatis quidquam illis ineſſe. Vnde eadem Synodus tomo quinto refutationis *Iconomachorum* errorum prope finem inquit.
585. *Qui vero dicunt ſufficere vſum Imaginum ad memoriam ſolum, non vero ad ſalutationem eas habendas, illud quidem recipientes, hoc vero recuſantes; ſemiprobi quadamtenus, & falſo veri (vt ita dicam) deprahenduntur, altera quidem parte veritatem confitentes, ex altera vero peruerſe agentes. O inſignem quoque horum inſaniam.* Idem vero dicit Rex; *Iconomachum* ergo ſe negare non poteſt, & vos omnes, qui illum ſectamini *Iconomachi*, & hæretici abſolute eſtis, non nos Idololatræ, quod vos ſine vllo pudore toties inculcatis. Si tu talia nobis teſtimonia, & plurima obijcias, actum certe de cauſa tua, de tuis ſcriptis.

Octauam Synodum minime pro Aduerſario ſtare, ſed contra potius. Cap. LIX.

L. DE *Conſtantinopolitano quarto, ac generali octauo (vt Vos quidem vultis) dicēdum iam. Græci vero octauū nullum agnoſcunt, ſeptem tantum. Hoc Patriarchicum potius fuiſſe, quam generale; quod in eo tractatum non ſit de Fidei negocio vllo, quod particularis tantum cauſa inter Ignatium, & Photium acta, quæ totam Eccleſiam nihil attinebat. Permulta autem fidem illi detrahunt. Nam Iulianus Cardinalis de octauo iſto, nihil ſibi vobiſq. curæ eſſe aperte dixit,*

„ *dixit, in Concilio Florentino. Et Canonum numerus non* *To. 4. 799.*
„ *concordat. Vos enim 27 edidiſtis, at Codices Græci 14 tantum habent. Tum veſtrum hoc octauum, quod ſub Adriano fuiſſe vultis, ab altero ſubſequente, quod ſub eius ſucceſſore Ioanne fuit, antiquatum eſt. Photius enim, qui in veſtro hoc depoſitus, in illo altero Ioannis reſtitutus, præſentibus tum legatis Ioannis locumtenentibus Paulo, & Eugenio; Ioanne ipſo, etiam Romano, reſtitutionem approbante. Præterea facies ipſa Concilij poſterioris Generali ſimilior, in quo Trecenti & octoginta Epiſcopi, cum in veſtro Centum modo eſſent. Deniq. Imperator ipſe Baſilius quantum fuerit mutatus in Photium, quo animo in veſtrum illud prius Concilium, in Marinum Pontificem, in Eccleſiam ipſam Romanã, legas ex epiſtola Stephani ibi ad Baſilium.* *Apud Binn. to. 3. par. 2. p. 900*

M. A. Non ſine cauſa laboras, vt infirmes auctoritatem octauæ iſtius Synodi. In ipſa plurima ſunt, & pro Imaginibus, & pro Eccleſiaſtica Politia, quæ veſtrã produnt impietatem; Ideoq. hac in parte Occidẽtalis Tu, ad Orientales migras, tuis relictis, nobiſcũ aduerſus illos futurus, ſi vtilitas adſit. & Veſpertilio Æſopicus id aliquando factitauit.

Scimus optime, Græcos octauam iſtam Synodum non recipere; at nec primus, nec ſolus hic Græcorum error: etiam pro ſanctiſſimis venerantur Ignatium, & Photium, quod impoſſibile omnino eſt, vt recte fiat.

Cauſa ſane Photij acta eſt; at ſimul plurima conſtituta, quæ vniuerſæ Eccleſiæ regimen tãgunt, & corruptelæ quãplurimæ ſublatæ ab eiuſdem vniuerſa Politia. Actum ergo in illa non modo de cauſa particulari, ſed & de his, quæ ad totã Eccleſiam attinebant. Canones legas. Quod ſi de ſchiſmate Photij tollendo actum, quomodo non de cauſa, quæ tangat omnem Eccleſiam? ſchiſma eſt Eccleſiæ diuiſio.

Cardinalis Iulianus, in Concilio Florentino, dixit. *Nam de octauo Concilio nobis cura non eſt.* At quid dicere voluerit, & cur dixerit, non eſt ignorandum. Petierat Cardina-

lis a Græcis, vt per horam præſtarét latinis librum octauæ Synodi; quod ſe facturos polliciti erāt, ad ſequētem diem. Sequenti die Gręci dare librū nolebant, & nonnullis rationibus probabāt, Synodū hanc Generalem nō eſſe; metuentes ne Latini vellent, ex ipſius libri teſtimonio, illos redarguere. Ad hoc reſpondit Card. *Hoc metu vos libero, præſtantiſsimi Patres; nam nil de ipſo Concilio recitabitur. Sed quoniam in eo volumine nonnulla ſexti, ſeptimiq. Concilij acta, ſunt ſcripta; Idcirco ea videre vellemus; nam de octauo Concilio nobis curæ non eſt.* Non ergo dixit Cardinalis; quod Concilium iſtud a latinis cōtemneretur; ſed catenus *Curæ non erat* nunc, quia librum illum non poſtulabant *De octaua Synodo* cogitantes; ſed tātum de *Sexta, & Septima.*

De numero Canonum, varietatem non miramur; corrumpere codices, addere, & minuere Græci pro libidine conſueuerunt. Conuicti ſunt ipſiſmet Iudicibus, in ſexta Synodo, de hiſce fraudibus; In hac vero *Octaua* quid nō corrupit Photij perfidia? A Card. Baronio deteguntur fraudes, impoſturæ, falſitates Photij, eiuſq. geſtorū circa hanc, & ſequentem Synodum; illuc te remitto, rem palpabis.

Sam. 10. ad annum Xpi 879.

Per ignauiam Legatorum plurima geſta ſunt, in Synodo Conſtantinopolitana, ſub Ioanne, quæ contraria fuerunt *Octauæ Synodo œcumenicæ*; omnia quippe ex Photij voto; Cæterū hæc nunquam a Ioāne approbata; reprobata vero ab ipſo, & ab omnibus Pontificibus Ioannis ſucceſſoribus. Epiſtola .m. ad Imperatorem Baſiliū, in dalce, inquit idem Pontifex. *Et ſi fortaſſe Legati noſtri in eadem Synodo contra Apoſtolicam præceptionem egerint; Nos non recipimus, nec iudicamus alicuius exiſtere firmitatis.* Ad Photiū vero eadem prorſus. *Et ſi fortaſſe noſtri Legati in eadem Synodo, contra Apoſtolicā præceptionem egerunt. Nos nec recipimus, nec iudicamus alicuius exiſtere firmitatis.* In mādatis vero dederat Pontifex Legatis; tātum, vt Photiū coram Synodo humiliter veniam poſtulātem, in Sedem Patriarcha-

lem reſtituerent. Id aũt fecit pacis, & boni vniuerſalis Eccleſiæ amore ductus, deceptuſq. Baſilij litteris, qui ſcripſit ẽt contrariæ communionis Epiſcopos, pacis Eccleſiæ ergo, Photiũ Patriarcham exoptare. Hinc Marinus, qui Ioanni poſtea in Pontificatu ſucceſſit, ab ipſo Ioãne cum hiſce litteris Conſtantinopolim Legatus, nũqũam aſſentire voluit ijs, quæ in Synodo Photiana, cõtra *Octauam œcumenicam* geſta fuerant; Propterea ab Imperatore triginta dierũ ſpatio in Carcere eſt detẽtus, vt teſtatur Papa Stephanus Marini ſucceſſor, epiſt. eadem, quam ſupra tu ipſe citaſti. Ideo in Synodo Florentina, actione ſeptima, Andreas Coloſſenſis Epiſcopus negauit, *Octauam œcumenicam Synodum ſub Adriano Secundo habitam, per Ioãnem Octauum abolitam fuiſſe*. Immo omnes Rom. Pontifices Thronum Eccleſiæ supremũ conſcenſuri profitentur, *Hanc inter cæteras octauam œcumenicam Synodum immutilate ſeruare*. Quod ſane non facerent, ſi a Romano Pontifice antiquata fuiſſet.

Quod obijcis de numero Epiſcoporum, futile penitus, nam ſecundæ Generali Synodo interfuerunt tantum Epiſcopi 150. at Africanæ, tempore Beati Auguſtini Epiſcopi 217. referẽte Proſpero; attamen illa ſemper *Generalis* habita, hæc vero talis nunquam ſomniata. Si vero ſcire vis cauſam paucitatis Epiſcoporum, qui ſubſcripſerunt huic Concilio, illam ab Anaſtaſio accipe, qui interfuit, & hæc notauit in margine. *Non te ſcandalizet ſubſcribentium paucitas, quia dum Photius diu Tyrannidem exercuiſſet, & pene omnes a deceſſoribus ſuis ſacratos depoſuiſſet, & in in loca eorum, Fautores ſuos tantummodo prouexiſſet, quorum nullus in hac Synodo receptus eſt; iſti ſoli, ex priorum Patriarcharum conſecratione, ſuperſtites ſunt inuẽti. Verum quotquot ſub Nicolao, & Adriano ſanctiſſimis Pontificibus Epiſcopi fuerunt, huic Synodo conſenſerunt, licet hæc paucitas illi gregi, pro ſui Iuſtitia compararetur, cui Dominus dicit; Nolite timere puſillus grex*. Mutatum ſatis ſcimus

In Chron. an. 410.

mus animum Baſilij, in hanc octauam Synodum; & Romanum Pontificem Marinum dire perſecutū, eo quod probare noluerit, quæ cum Photio, ipſe Baſilius exoptabat; At quid mirū, quod vna cum callidiſſimo ſeductore Photio Magus Sātabarenus ſuis pręſtigijs mutauerit animum Baſilij in octauam Synodū, & in Romanū Pontificem? Ita Baſiliū dementauerat ſuis artibus ille Santabarenus, vt ipſum quocūq. vellet flecteret, & quaſi cęleſte numen ab ipſo veneraretur. Idq. ea tantū de cauſa, quod, ſicuti Phytoniſſa Samuelem Saulo ſuſcitaſſe legitur, ita hic Baſilio oſtēderat, & exoſculandū præbuerat Conſtantinū filiū prædilectum, ac ſi viuus foret, cum tamen diu antea e viuis exceſſiſſet.

Nequam iſte homo effecit tādem ſuis fraudibus, vt Baſilius ēt Leonem ſapientem filiū ſuum natu maiorem, quem paulo ante matrimonio iūxerat, & Imperio donauerat, innocentiſſimū in carcerem cōijceret, ibiq. ad nouem annos in perpetuo vitæ diſcrimine detineret. Et mirabimur, ſi is, qui paternā potuit exuere charitatem, exuerit ēt Religionis Pietatem? qđ Patrem ſpiritualem oderit, qui filiū naturalem odio habere potuerit? & talem filium qualis fuit Leo? Lege Zonaram, & Curopalatem. Mutationem ergo Baſilij agnoſcimus, & confitemur, ſed agnoſcimus ēt, & prędicamus, Dęmonem fuiſſe auctorem iſtius mutationis; qđ vel ipſemet Baſilius, afflante Deo, neſcius prędixerat. Ita.n. alloquutus fuerat Photiū in octaua Synodo Act. 6. *At ſi etiā thronū aliquādo Conſtantinopolitanū ille, qui cuncta violat, vobis cōmiſerit, & p voſmetipſos conuenire volueritis, quis vos ſequetur?* Dæmon ergo, qui cuncta violat, vel ipſo Baſilio Iudice, fuit auctor illius mutationis, q̄ nobis obieciſti.

L. *Sed non contendam. Fuerit Generale. Sic initio loquitur Baſilius, apud Surium. (Cum diuina, & benigniſſima* Tom. 4 pa. 11. edit. Ven. *Prouidentia nobis gubernacula vniuerſalis Nauis cōmiſiſſet, omne ſtudium arripuimus, ante publicas Eccleſiaſticas diſſoluere pcellas.) Hic Surio opus fuit marginali nota, De*

ciuili

,*ciuili adminiſtratione hęc accipiēda ſunt. Fruſtra; Binnius*
,*enim iam poſt (Nauis) appoſuit (Eccleſiaſticæ) vt Baſilius*
,*ĩſit Gubernator vniuerſalis Nauis Eccleſiaſtica. Scio Bin-*
,*niũ pro (Nobis) legere (Vobis) ſed perperam: Ita .n. ſenſus*
,*erit ibi nullus. Sic enim dicturus Imperator. Cum illis, pu-*
,*ta Epiſcopis, non ſibi Gubernacula commiſſa ſint; ſe tamen*
,*operam dediſſe, vt Eccleſiæ Controuerſiæ componerentur.*
,*Sed ita ſunt editiones veſtræ, Vtinam exēplaria ipſa Grę-*
,*ca aſpicere liceat, facile ſic veſtra fraus omnis eluceret.*

M. A. Vtrum velis amplectere exemplar, neutrum pro te facit; Nam neutrum *Gubernacula Eccleſiæ* committit, nec committere poteſt Baſilio; ſiquidem ille ea ad ſe pertinere nũquam eſt arbitratus, ſed vt ex eius teſtimonijs, quæ ſubijcio, diſpicere potes, ſolis Epiſcopis concredita illa eſſe exiſtimauit. Eadem oratione, eadem pagina, inquit Baſilius ad Epiſcopos. *At vero ad vos ipſos acclamationem Imperij noſtri proponimus; quippe qui poteſtatem Synodici iudicij diuinitus accepiſtis.* Sequenti vero pagina, alia oratione. *Et quotquot pertinent ad Eccleſiaſticam vnitatem, ac ordinationem, omnia a me ſolerter peracta ſunt; cum in nullo penitus Imperiali manu, ac potentia, vt quiddam, paruum, vel magnum effecerim.* Audin hæc? *Neque enim, vt ſacratiſſimus Patriarcha ad proprium regrederetur thronum, Imperij mei opus, vel excogitatio facta eſt. Sed multum ante ſanctiſſimus, & beatiſſimus Papa Nicolaus, quæ circa illum erant certiſſime diſcens, Synodice decreuit, reddi ei ius proprij Throni; & anathema, cum ſancta Romanorum Eccleſia, pronunciauit, contra reſiſtentes huiuſmodi decreto, atque ſententiæ. Hoc autem nos olim ſcientes, & pauentes iudicium Anathematis promulgati, obſecundare Synodico Iudicio Romanæ Eccleſiæ neceſſarium duximus.* Nõ ergo ſe credebat ſupremum Eccleſiæ Gubernatorem, qui alius Gubernatoris ſententiam metuit, & iudicat neceſſarium, vt eidem pareat. Infra vero. *Sunt enim apud*

compatientiſsimum Imperium noſtrum ſuſceptionum modi diuerſi, per quos vos conſolabimur (alloquitur Epiſcopos ſchiſmaticos) *& inceſſanter, quæ ſecundum ſęculum vobis opportuna fuerint, faciemus. Rurſuſque multimode decertabimus, obſecrantes, rogantes, & omne ingenium mouentes ad Spirituales Patres veſtros, & Patriarchas, vt diſpenſent quędam eorum, quæ inſunt animo veſtro, &c. qui namque hodie Ligare, & Soluere Eccleſiæ negocia poſſunt, præſto ſunt.* Vide quomodo nullam, niſi *Rogandi, & obſecrandi* poteſtatem in Eccleſiaſticis ſibi vēdicat Imperator? & Patriarchis, non ſibi, poteſtatem eſſe affirmat *Ligandi, & Soluendi Eccleſiaſtica negocia?* In oratione vero, quam habuit in fine Synodi quidem, ſed non adhuc Synodo ſoluta, dixit, quæ longe ſuperius relata ſunt. *Hæc inueſtigare* (Eccleſiaſtica) *& quęrere Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum eſt, Qui regiminis officium ſortiti ſunt, Qui ſanctificandi, Qui Soluendi, & Ligandi poteſtatem habent, Qui Eccleſiaſticas, & cæleſtes adepti ſunt Claues; nō noſtrum, Qui paſci debemus, Qui ſanctificari, Qui ligari, vel a ligamentis ſolui egemus; Quantæcunque enim religionis, & ſapiętiæ laicus exiſtat, vel etiam ſi vniuerſa virtute interius polleat, ouis vocari non deſinet.* Et infra. *Oportet ergo Nos cum timore, & fide ſyncera hos audire, & facies eorum vereri; cum ſint miniſtri Domini omnipotentis, & huius formam poſſideant, & nihil amplius, quam ea, quæ noſtri ordinis ſunt, requirere. Nunc autem, vt videmus, adeo multos in inſaniam malitia accendit, vt obliuiſcentes proprij ordinis, & quod pedes ſint minime cogitantes, legem ponere velint oculis.* Denique cum ſubſcripſiſſent Concilio legati Pontificis, cæterique Patriarcharum; Imperialis ſubſcriptio, non definiendo, non confirmando, ſed hac forma facta eſt. *Baſilius, Conſtantinus, & Leo Perpetui Auguſti in Chriſto Deo Fideles Principes Romanorum, & Magni Imperatores, Sanctam hanc, & vniuerſalem Synodum ſuſcipientes,*

tes; & omnibus, quæ ab ipſa definita, & ſcripta ſunt, concordantes ſubſcribimus, Manu propria. Non definit Imperator, ſed *Suſcipit, & concordat.* Ex his liquet omnibus, Baſilium crediſſe Gubernacula Nauis Vniuerſalis Eccleſiæ non ſibi commiſſa fuiſſe, ſed Sacerdotibus, Ergo vel Binnij exemplar, vel Surij ſuſcipias, Dicas vel *Nobis,* vel *Vobis (Eccleſiaſticæ)* non facit pro vobis. Puerile argumentum eſt iſtud, quod contra Binnianum exemplar te mouet. legas totam illam periodum, & ſequentia, videbis ſenſum illorum verborum hunc eſſe. *Cum illis* (puta Epiſcopis) *non ſibi, gubernacula Eccleſiæ commiſſa ſint, ante publicas curas, curaſſe ſe Eccleſiaſticas diſſoluere procellas, per meliorem quãdam prouiſionem*; Id vero dicit, quia eius Anteceſſores Michael Imperator, & Barda Cęſar per vim, & tyrannice deiecto Ignatio, Photium in ſede Patriarchali collocauerãt, & manutenęre voluerant, non acquieſcentes Eccleſiæ Decretis; quod cum illis feliciter nõ ceſſiſſet, ideo *Meliorem prouiſionem ipſe excogitarat ad diſſoluendas Eccleſiæ procellas.* Quæ vero hæc? *Ab alijs Patriarchalibus ſedibus Vicarios adducere, & œcumenicam Synodum conuocare, huicque tanquam propriam rem totam iudicãdam relinquere.* Non ergo ſenſus Binnianæ lectionis eſt, quem tu fingis; ſed iſte. Deſideras tu, deſideramus nos integra Græca exemplaria, & incorrupta; quæ ſi aſpicere liceret, non dubitamus, ea nobis præſto futura; Satis magna ſunt, in hiſce fragmentis Veritatis Catholicæ argumenta, Indiciaq. maiora ex integro Concilio pollicẽtur. Nunc perpauca iſta ne aſperneris. Can. 12. *Apoſtolicis, & Synodicis Canonibus promotiones, & conſecrationes Epiſcoporũ ex Poteſtatu, & pceptione Principũ factas penitus interdicẽtibus concordãtes, definĩmus, & ſententiã nos quoq. proferimus, vt ſi quis Epiſcopus p verſutiam, vel tyrãnidem Principũ huiuſmodi dignitatis cõſecrationẽ ſuſceperit, deponatur oĩmodis.*

Can. 14. *Ne Promoti ad Epiſcopatum indecẽtia obſequia exhi-*

exhibeāt Magiſtratibus,nimirū ne obuiā prodeant procul ab Eccleſijs ſuis:non ſe demittāt ab equis,vel mulis,vel procidāt,& adorēt eos,nec intrēt ad Principes hora prādij,vbi indebita perſoluant obſequia. Sed veneratione digni habeantur, & qui libere errantes Principes valeant redarguere.

Can.22. *Promotiones,& Conſecrationes Epiſcoporū concordās prioribus Concilijs, electione,ac decreto Epiſcoporum Collegij fieri ſancta hæc,& vniuerſalis Synodus definiuit,& ſtatuit. Atque iure promulgat, neminem laicorum Principum, vel Potentum ſemet inſerere electioni, vel Promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cuiuſlibet Epiſcopi.* Addit vero contrauenientibus pœnam anathematis.

Apud Binn. act. 6. Obijcis demū verba Cōcilij, ꝙ *Imperator de componēda, & reſtituēda Eccleſia Conſtantinopolitana Synodum coegit.* & alibi, qđ *Imperator oēm operā dedit, vt ex alijs Patriarchis legatos euocaret, & Synodū generalem cogeret, eamq; rem perfecit.* *Act. 1.* Coegit Synodū Imperator, Confitemur, ſed quomodo coegit? Adriano II. Rom. Pōt. rem cōmittente. *Volumus ꝑ veſtræ pietatis Induſtriam Conſtantinopoli numeroſum celebrare Conciliū.* Hęc ſunt verba Papæ in epiſt. ad Imperatorem, quæ ꝓducta fuit a Legatis, in 1. actione. *At Stephanus Papa*(inquis)*in epiſt. ſua ad Baſiliū ait. Quid peccauit Rom. Eccleſia? non ne pro veteri Synodorū Conſtantinopolitanarū more, te Imperante, legatos miſit?* Non ita Stephanus, non ita, vt Tu, ſed hęc ſunt eius verba. *Quid deliquit S. Rom. Eccleſia, vt aduerſus eam linguam tuam vibrare, & cōcitare, ſeductor te induxerit? Num iuxta antiquū morem, de Synodo Conſtātinopoli habēda, ad te litteras non dedit? Num pro eadem Synodo curam nō geſſit?* Tu ergo dū de Photio agis, ita te geris, vt in artibus Photij, Photiū ſuperare videaris; Non Stephani, nō Codicis, ſed tua ſunt illa. *Nonne pro veteri Synodorū Conſtātinopolitanarū more, te imperāte legatos miſit?* At æquū erat, vt diſputationem tot errorib. refertā, mēdacio deniq. & falſitatē obſignares.

DE NVMERO, ET FACVLTATIBVS CLERICORVM.

Quæ Rex obiecerit contra immunitatem, & Facultates Clericorum, & quid aduerſus illa probandum. *Cap. LX.*

OPINATVR Rex, multitudinem Clericorum tantam eſſe, vt pene *Tertia* ſit totius Reip. Chriſtianæ; bona vero eorumdem eo aſcendere, vt *Tertia* quoque ſoli Chriſtiani facta iam ſit Eccleſiaſtici Iuris. Hinc non a lege Dei, non ab æquitate, ſed vt Ieroboam ab vtilitate molitur Sacerdotibus ruinam; ſuaque eloquentia tantam iacturam deplorãs, accendere ſatagit animos Catholicorum Principum in odium Clericorum, & inuaſionem Iurium, ac bonorum Eccleſiæ. Quaſi ferendũ non ſit Principibus, vt in eorum ditionibus tot Prouinciæ, & Coloniæ conſtituantur hominum potentiſſimorum, qui nullo iure ſubiecti eſſe velint Principum Poteſtati. Vt vero magis reddat exoſam Eccleſiaſticorum noſtri temporis immunitatem, exaggerat illorũ auaritiam. Cum enim ſolis Decimis veteres contenti viuerent, hi non niſi Tertiã accepta ſaturantur. Ipſum audiamus.

Quod ſi potentiſſimus quiſque veſtrum altę, ſerioque re- ;cogitet (alloquitur omnes Principes Chriſtianos) *pene ,Tertiam populi, ſoliq. veſtri partem Eccleſiæ eſſe dicatam, ,nonne illius quęſo iacturæ ſenſus animos veſtros percutiet, ,quæ tantum hominum, fundorumque veſtro iuri ſubtra- ,hat, vt vbique Pontifici Prouinciæ, Coloniæque conſtituantur?* *Præfat.pa.24.*

,*tur? Immo quantum Spinarum, & Tribulorum in medijs*
,*veſtris ditionibus relinquitur, cum aſſeratur, tam potens*
,*hominum factio ſub Imperijs veſtris naſci, educari, opimiſ-*
,*que prædijs frui poſſe, quæ a veſtra Poteſtate immunis ſit,*
,*nec vllo Iure veſtris legibus, Iudicijſque ſubiecta? Adeo*
,*vt cũ antiquitus Clerici nihil vltra Decimas appeterent,*
,*ijſque contenti viuerent, nunc Papa Clericorum caput, non*
,*niſi Tertia accepta acquieſcat.* Hæc Rex. Vt vero cognoſcant omnes rerum Eccleſiaſticarum haud æquos delatores illum habuiſſe, ſigillatim hæc demonſtranda ſuſcipio.

I. Eccleſiaſticos non eſſe *Tertiam* populi Partem in Chriſtiana Rep. immo longe pauciores.

II. Bona Eccleſiaſticorum non eſſe *Tertiam* Bonorum totius Reip. Chriſtianæ; & Regem in hac aſſertione in errorem fere inexcogitabilem lapſum eſſe.

III. Nec *Decimam* Bonorum omniũ Chriſtianæ Reip. Eccleſiaſticos poſſidere, immo nec *Sexageſimam.*

IV. Datis pro veris Principijs Regis, Eccleſiaſticos ſumma laborare inopia.

V. Multa damna, & nullum commodum euenire laicorum Reip. ex inuaſione, & diuiſione bonorum Eccleſiæ.

Eccleſiaſticos non eſſe Tertiam Populi Partem in Chriſtiana Rep. immo longe pauciores. Cap. LXI.

SIt ne *Tertia totius Populi pars Eccleſiaſticorum ordo* in Vniuerſa Chriſtiana Rep. facile inueſtigari poteſt; nec enim deſunt auctores, qui ex cenſibus, alijſque huiuſcemodi monumentis, referunt totius populi Chriſtiani ſummam, tam in Europa vniuerſa, quam in ſingulis eius regionibus: Sub Carolo Nono in Gallia numeratos fuiſſe, ſcribunt, *Quindecim animarum milliones. Nouem milliones* Hiſpaniam alere, tradunt: Italiam vero ſaltem *Duodecim.* Anno 1561 Re-

gnum

gnũ Neapolis (excluſa Regia Vrbe) cẽſuit *Domos* 483478; Sereniſſimorum Venetorum Dominium *Supra vicies centena millia ſubditorum in Italia* habere affirmant; Quibus ſi addas reliquum, Longobardiæ, quæ hominum feraciſſima eſt, & quod extra Longobardiam Summus Pontifex, Sabaudiæ, Hetruriæ, & alij Principes poſſident; ſane animarum *Supra centies, & vicies centena millia in Italia* reperies. In Germania, excluſis Heluetijs & Belgis, aſſerunt *Totidem* reperiri; & denique in Sicilia numerant *Terdecies centena hominum millia*. Quapropter hiſce in Regionibus totius populi ſumma aſcendit *Ad quadragies, & octies millena hominum millia.* Hanc diuide in tres partes, & tertia erit *Sexdecies millena millia.*

Conſtat itaque Eccleſiaſticos, ex Regis ſententia, eſſe debere ſaltem *Sexdecies millena millia*, in memoratis regionibus; *Tertia* enim ſunt, ſecundũ ipſum, totius populi in Chriſtiana Rep. Quis vero adeo amens, vt primo intuitu non videat falſitatem, impoſſibilitatem, abſurditatem huius aſſertionis? Quis, rogo, vni Galliæ tribuat Eccleſiaſticorum *Milliones quinque*, vni Hiſpaniæ *Tres*, vni Italiæ, *Quatuor*, Germaniæ parti *Totidem*, & vni Siciliæ *Supra quadringenta, & trigintatria millia?* Ridenda potius, quam confutanda ſunt hæc. Fac, *Eccleſiaſticos tertiam iſtam eſſe*, nempe ad *Sexdecies millena hominum millia*; quilibet auariſſimus diſpenſator ſingulo cuique ipſorum tribuet, opinor, ſaltem *Quinquaginta annua ſcuta* pro omnibus neceſſarijs humanæ vitæ. Tantumdem lubens accipio, & prætereo impenſas Prælatorum, & eorum omnium, quibus pro publicis muneribus, longe maior pecuniæ ſumma neceſſaria eſt. Aſſignatis vero *Quinquaginta annuis ſcutis* ſingulo cuique Eccleſiaſtico, ſi forẽt *Tertia illa totius populi pars*, exhaurirẽt quotannis *Supra milliones octingentos*; quare & *Supra octingentos milliones* in annuis redditibus habere deberent. Et hæc non ſunt ri-

dicula, maxime abſurda, & manifeſte falſa? Quis ſine riſu audiat, in vna Gallia Eccleſiaſticos habere in annuis redditibus *Milliones quinquaginta ſupra ducentos?* quis in ſola Italia *Ducentos*, in Germania *Totidem*, & in vna Sicilia *Quinque & ſexaginta?* nemo certe. Itaque, vt ſine riſu audiri non poteſt ingens iſta ſumma Eccleſiaſticorum prouentuum; ita cum ſtupore regius ille craſſiſſimus error *De numero Eccleſiaſticorum* ab omnibus exibilatur.

Verum nomine Regis quis forſam obijciet, male colligere me *Numerũ Eccleſiaſticorum* a quãtitate redditũum, plures enim ſunt Eccleſiaſtici, quam ferant ipſorum redditus; quamplurimi enim ex laicorum eleemoſynis viuunt, & ſuſtentantur. At nonne quot Eccleſiaſtici aluntur, & viuunt ex parte laicorum, tot etiam laici aluntur ex parte Clericorum? quot ſerui, miniſtri, artifices, villici, affines, conſanguinei, pauperes, collegia, hoſpitalia, ex noſtra parte viuunt? quãtum ex redditibus noſtris detrahitur pro vſu Principum? quot locorum piorum bona inter Eccleſiæ bona collocantur, quæ a ſolis laicis adminiſtrantur, & in laicorum commodum potiſſime abeunt? Quare patet, quod detrahitur ex parte laicorum pro vſu Eccleſiaſticorũ, cum non excedat id, quod detrahitur ex parte Clericorum, pro vſu laicorum, non efficere, quin argumentum a quantitate reddituum ad numerum hominum, ſit validum, & efficax.

Bona Eccleſiaſticorum Tertiam non eſſe Bonorum totius Reip. Chriſtianæ ; & Regem in hac aſſertione in errorem fere inexcogitabilem lapſum eſſe. *Cap. LXII.*

SENSV. communi caret, qui alteram Regis aſſertionem ſibi perſuaderi ſinit. *De ingenti bonorum Eccleſiaſticorum copia*, quod nempe ſint *Tertia bonorum omnium Chriſtianæ Reip.* Quæ Europæi in ſumunt, in Europa quoque naſcuntur, & colliguntur vel ipſa, vel æquiualenti valore commutanda; propterea ſi velimus ſcire, quanti ſint Europæ annui redditus in memoratis Regionibus, iudicium ferendũ eſt, ex quantitate eorum, quæ inſumuntur. Omitto, quæ profundunt Principes, Nobiles, Potentes, Ciues, Mercatores, & do ſingulos dumtaxat tantum impendere, quantum iudicauimus neceſſarium humanæ Vitæ, pro Eccleſiaſticis, nempe *Quinquaginta annua ſcuta*. Habent vero memoratæ regiones *Quadragies, & octies millena hominum millia*; propterea ex hoc calculo inſumẽt ſaltem quotannis *Millionum duo millia, & quadringenta*. Si totidem inſumunt, totidem colligunt etiam: quare annui prouentus harum regionum erũt *Milliones 2400*. Idcirco ſi verum eſſet, quod Rex opinatur, nempe *Eccleſiaſticos tertiam redditũum, & bonorum habere totius Reip.* oporteret illos habere in annuis redditibus *Milliones octingentos*. Videamus, an ita in re ſit.

Numerus redditũum Eccleſiæ facile inueſtigari poteſt abſq. vllo errore, qui nobis faueat; dixi, qui nobis faueat; nam vt nullum ſubterfugij locum Aduerſarijs relinquam, dabo ſemper illis pluſquam in re ſit, & pluſquam ipſimet vel petere, vel optare audeant. A Viris fide dignis accepi, Redditus Eccleſiæ in Gallia non excedere ſummam *Quinque millionum*, ſed demus eſſe *Sex*. In Italia certiſſimis do-

cumentis inſtructus, ſcio, hanc ſummam non attingere; ſed faciamus eſſe & in Italia *Sex milliones*, faciamus eſſe dimidio plures, erunt ad ſummum *Nonagies centena millia*. Faciamus (quod impoſſibile eſt) Hiſpaniam, Germaniam, Siciliam habere redditus duplo maiores, quam Gallia & Italia, & erunt *Trecenties centena millia*; Quare (datis non dicam falſis, ſed inexcogitabilibus Eccleſiæ redditibus) omnes ad ſummum forent *Milliones quadraginta quinque*. Nunc collige an *Tertia bonorum ſit Eccleſiaſtici Iuris*.

Tertia bonorum omniũ reddidit *Milliones ſaltem octingentos*; Eccleſiæ redditus (quamuis impoſſibiles) ſunt *Milliones quadragintaquinque*; deme *Quadragintaquinque ab octingẽtis*, ſupererunt *Milliones annui ſeptingentiquinquaginta, & quinque*.

Ingentiſſimam ergo hanc bonorum ſummam, ſcilicet annuorum *Millionum 755* credidit Rex Eccleſiaſticos habere, pluſquam vere habeant; quare venia dignus, ſi auaritiam Eccleſiaſticorum exaggerauit, ſuppoſito tanto, & tam craſſo errore, quem in eius mentem inſtillauit Miniſtrorum Deformatorum cœca perfidia. Et ſi ipſe, vt hac in re, ita & in cæteris conſiderare vellet pro ingenuitate vere Regia omnia fundamenta ſui Primatus, certus ſum, quod Anglicanæ Eccleſiæ, Anglicanoque Regno ea reſtitueretur dulciſſima pax, quæ tot Anglorum cędibus, tanto ciuium ſanguine, tot odijs mutuis, tot inteſtinis bellis, tot ampliſſimi Regni reuolutionibus, cum religione iamdiu pulſa, vna ſapientiſſimi, & potentiſſimi Regis manu, Patriæ reddi poſſe videtur. Cui tanquam vero Patriæ Parẽnti non tantum Anglia, ſed & vniuerſus Chriſtianus orbis ſtatuas aureas, & monumenta perenniora tum dicaret, vt eius virtutem ab hominum memoria nulla vnquam deleret obliuio. Magnos magna decent, & magnum non eſt, mendacium agnitum contra veritatem tueri; ſed magnum

eſt, pro agnita veritate, mendacium profligare. Propterea Magni Titulum non adeptus eſt Iulianus, qui calamo, & Gladio Catholicam Religionem perſecutus eſt; ſed Conſtantinus, ſed Theodoſius, ſed Carolus, qui pacem ſua Poteſtate Eccleſiæ reddiderunt, & orthodoxam fidem extollere perpetuo ſategerunt.

Nec Decimam Bonorum omnium Chriſtianæ Reip. Eccleſiaſticos poßidere, immo nec ſexageſimam.
Cap. LXIII.

VIDIMVS earum Regionem, de quibus loquebamur, Prouentus annuos eſſe *Milliones 2400*, quorum decima eſt *Milliones 240*; quare cum Eccleſiaſtici (ex falſiſſima ſuppoſitione) habeāt in annuis redditibus *Milliones dumtaxat 45*, habent *Minus decima, annuos milliones centum, nonaginta, & quinque.* Iniuria itaque Eccleſiaſtici noſtri temporis auaritiæ inſimulantur a Rege, quando non modo non fruantur *Decima,* qua ipſe aſſerit, *veteres vixiſſe contentos,* ſed illis *ad Decimam deſint ſupra ducēties millena millia.* Si vero hypothetici iſti prouentus ad veros redigantur, nec *Octuageſimam* quidem illos reperies, cum iſti fictitij non aſcendant ad 55. Faciat ergo Rex Angliæ, qui ſe cōſtituit Patronum laicorum hac in cauſa, vt laici conſcientias ſuas exonerēt, *Decimam* Eccleſiaſticis reſtituant, qua *Veteres contenti viuebant.* Si enim illa olim vixere contenti, & eam modo non habent; dubio procul illis ablata eſt Domini Pars, & portio diuino iure ſacrorum Miniſtris deſtinata. O itaque quàm male ſuſceptam cauſam hactenus egit Rex, cum, re bene totaque perſpecta, laici conſtituantur debitores Eccleſiæ annuorum *Millionum ſaltem ducentorum.*

Datis

Datis pro veris Regis Principijs, Eccleſiaſticos ſummâ laborare inopia. Cap. LXIV.

EX Regis ſententia, *Eccleſiaſtici ſunt ſexdecies millena millia*; Redditus vero ipſorum ſunt (datis impoſſibilibus) *Milliones quadragintaquinque.* Quare ſi diuidas redditus per capita, *Ne tria quidem annua ſcuta cuique Eccleſiaſtico* poteris aſſignare pro victu, veſtitu, cæteriſque omnibus, quæ neceſſaria ſunt humanæ vitæ. Perſpicua res eſt; nam *Sexdecim ter multiplicatus efficit 48*; quare ſi *Sexdecim milliones hominum* viritim haberent *Tria annua ſcuta*; oporteret, omnes illos habere *Quadraginta octo annuos milliones.* Ergo quid faciendum? Dicet aliquis; ſi diuidantur redditus Eccleſiæ in omnes Eccleſiaſticos, omnes fame peribũt, nec enim *Tria ſcuta annua* cuique obtingere poſſunt; propterea ne omnes pereant, diuidendi ſunt redditus non in omnes, ſed in illos dumtaxat, quibus ſufficere poſſunt. Et id experiamur.

Quadragintaquinque milliones, aſſignatis ſingulo cuique *Quinquaginta annuis ſcutis*, ne vni quidem hominum millioni ſufficiunt; nam *Vnuſquiſque hominum millio* exhaurit *Quinquaginta ſcutorum milliones.* Superſunt ergo ex Regis ſententia *Quindecim Eccleſiaſticorum milliones*, qui nihil omnino habent, vnde viuant. Vel ſi iſti habent vnde viuant, oportet *Tria annua ſcuta* ſufficere ſingulis pro omnibus neceſſarijs humanæ vitæ. Nonne ergo Eccleſiaſticorũ ordo in vniuerſum pauperrimus eſt? ſed longe pauperiorem videbimus, ſi ipſius hypotheticos redditus ad veros redigamus; forte enim dimidium non erunt; & inſuper ſi ea omnia detrahantur, quæ laicorum commodo inſeruiunt, & quæ non in perſonis, ſed in Templis vaſis; veſtibus ſacris, ſanctis imaginibus, & alijs huiuſmodi inſumuntur.

muntur. Hæc omnia ſi Rex conſideraſſet, noſtraque inſpexiſſet ſimplici oculo, plane non vidiſſet vaſtas illas Regiones, magnos illos orbes, in manibus Pontificis, quos veluti alter Alexander inuidet, & deflet.

Multa damna, & nullum commodum euenire laicorum Reip. ex inuaſione, & diuiſione Bonorum Eccleſiæ. *Cap. LXV.*

SINT facultates Eccleſiæ (quot tamen non ſunt) *Milliones 45*; cum vniuerſa populi multitudo ſit *Supra milliones 48*, ſequitur, ex hac diuiſione, *Ne ſcutum quidem annuum* a quolibet ſperari poſſe. Verum quanto minus ſperandum, ſi ſumma hypothetica reddituum ſacrorum ad veram ſummam redigatur? ſi habeatur ratio eorum, quæ laicis vſui ſunt, & eorum omnium, quæ ſupra commemorauimus? Itaque nullum commodum laicis euenire ex hac diuiſione, liquido conſtat. Ecquis enim adeo ſordidus, vt in anni curriculo reputet beneficij loco, vel *Dimidium ſcuti, vel ſcutum integrũ cum ſacrilegio?* Quod de vniuerſa ſumma dictum eſt, de ſingulis eius partibus æque intelligi debet; & ſane (mirabile videtur, attamen verum eſt) in nulla Prouincia, in nulla Regione tot ſunt annui Eccleſiaſticorum prouentus, vt numerus ſcutorum annuorum longe non excedatur a numero animarum totius populi. Id autem obuium eſt cuique percurrenti omnes Chriſtiani orbis plagas, vt in allatis exemplis conſiderari poteſt.

Mala ingentia ab hac inuaſione timenda quis dubitat? Exploratum eſt enim, Epiſcopatuum diuitias, cæterorumque ſæcularium beneficiorum, atque dignitatum omnium, laicorum etiam commodo cedere. Hiſce conſtat, plurimarum familiarum nobilium ſplendorem fulciri; hiſce alias ex humili loco ad honeſtum prouehi; & Principes ipſi experiun-

periuntur, facultates Eccleſiæ ſibi magno adiumento eſſe. Immo cum ex vniuerſo Chriſtiano orbe in ſola Eccleſia omnis natio, omnis familia, omnis homo eligi poſſit ad ſupremos honores; mirandum certe, quomodo non omnis natio, non omnis populus, non omnis homo pro defenſione rei ſuæ calamum non ſtringat. Principes ergo, qui inuadere bona Eccleſiæ exoptant, hoc vnum metuunt, & cauent, *Ne papauera nimium creſcant*, & ſolum ſubditorum inopiam cum ſua ipſorum vtilitate coniunctam (quæ vera Tyrannis eſt) reſpiciunt. Dicat Anglia ipſa, an vera loquar; nonne experitur ipſa (vtinam nõ experiretur) ſe grauiori paupertate premi, poſt ſacra bona direpta, quam antea fuerit, idque ſine fructu plorat? An non idem ille Henricus, qui Anglicanæ Eccleſiæ bona primus inuaſit, quibus ſe maxime ditari arbitrabatur, primus etiam paupertate coactus tot oneribus Angliam aggrauauit, tot exactiones inauditas illi indixit, tot modis populos expilauit, vt vulgo tum diceretur. *Ad conflandum Henrico pecuniam, nihil aliud in Anglia ſupereſſe, niſi viuorum capita, & mortuorum ſepulchra.*

11 Iniuria tandem vocantur Eccleſiaſtici a Rege, *Spinæ Politiarum & Tribuli*; nam, vt omittam eorum opera ſupernaturalia, quæ noſtræ ſaluti neceſſaria ſunt; Rex negare non poteſt, ab Eccleſiaſticis educari in bonis artibus, in moribus, in omnibus diſciplinis. Proferas quam velis artem (quæ Clericis interdicta non ſit) reperies illam labore magis Eccleſiaſtici cuiuſpiam, quam alterius opera illuſtratam. Thomas Bozzius vir maxime pius, & eruditus, in libris De ſignis Eccleſiæ Dei, innumeris teſtimonijs, & exemplis proſecutus eſt hoc argumentum. Illum, rogo te, legere non pigeat, nec enim legiſſe pœnitebit.

Nemo Catholicorum ſomniauit vnquam, quod Eccleſiaſtici non teneantur vllo modo ad obſeruantiam legum ciuilium, quæ ſacris Canonibus non repugnant; immo ad

illas ipſos vi directiua teneri, communi conſenſu omnes Catholici prædicant. Si vero Eccleſiaſticorum delicta ad Tribunalia Eccleſiæ, non ad ſubſellia Principum deferantur, quid hoc ad Principes? quid ad commune bonum? Ad commune bonum nō pertinet, a qua Poteſtate puniantur delicta, ſed vt puniantur. Puniantur ergo, hoc debet eſſe curæ populo, gentique omni; at quod puniantur a Rege, nihil omnino intereſt. Quamquam quis neſcit, vbi pęna ſanguinis imponenda venit, Eccleſiam non imponere, ſed curiæ ſæculari reos tradere puniendos? Magni ſane refert, vt ij, quibus Religio commiſſa eſt, quique ſacra tractant, in honore habeantur, a vulgo eximantur, & a plebis ſorte diſtincti, tanquam quid cæteris maius, honorentur. Si enim vileſcat Sacerdotium, neceſſe etiam eſt, vt vileſcat religio, qua neglecta, impoſſibile eſt, vllam Politiam ſtare poſſe. Propterea cum Deus minaretur ruinam populo Iſrael, ait. *Et erit ſicut populus, ſic Sacerdos.* Indicium ergo euerſionis Politiarum eſt, ſi Sacerdotes ſicut populus habeantur. *Ierem. 4.*

Id potentiſſimus quiſque Principum alte, ſerioque recogitet.

F I N I S.

Omiſſa, & commiſſa ſupplenda, & emendanda.

Pagina.	Linea.		
4	22	*rectam*	*recta*
6	15	*ſubſollio*	*Subſellio*
29	12	*in Regem*	*in Reges*
	17	*crederit*	*crediderit*
30	29	*iſtiuſmodi*	*& iſtiuſmodi*
31	29	*& pro*	*vt pro*
33	27	*Exedere*	*excedere*
34	20	*etiam idem*	*etiam L idem*
35	6	*extra me*	*erga me*
39	23	*demonſtratum eſt*	*demonſtratũ erit*
	26	*corruit*	*corruet*
47	6	*xviij*	*xxxxviij.*
	27	*ab iſto*	*ab ipſo*
50	13	*docuerunt*	*docuerint*
51	19	*Politica*	*Politia*
54	7	*Pro Collat.*	*Breuic. Collat.*
	31	*obtemperaret.*	*obtemperauerit*
56	26	*Regum*	*Regnum*
58	8	*reſidere*	*reſediße*
65	27	*Eccreſia*	*Eccleſia*
66	Marg.	*Conſtantinum*	*Conſtantium*
67	31	*Imperatoris iudicium in Eccleſiaſticis dele in Eccleſiaſticis*	
69	11	*mutauit*	*mutarit*
72	27	*Ha tamen.*	*Hac tamen*
84	24	*delinqueret; ab*	*delinqueret; petita ab*
	32	*non ego*	*cum ego*
90	6	*Typogragi*	*Typographi*
91	2	*ex eorum*	*ex earum*
92	1	*quod eccleſiaſticis*	*Quod ſi eccleſiaſticis*
106	21	*Cognoſce*	*Cognoſci*
107	2	*Tribunienſis*	*Triburienſis*
	3	*Tribunienſis*	*Triburienſis*
112	19	*iuberetur*	*iuberentur*
116	24	*religionis*	*religioſis*
	29	*nunquam*	*vnquam*
122	17	*verum*	*Verum*
	18	*Audi*	*audi*
	34	*Et eius.*	*& eius*
122	vlt.	*.Et*	*,&*
126	6	*Vababli*	*Vatabli*
135	13	*&*	*it*
	26	*Detract.*	*Retract.*
141	14	*puerilis id*	*puerilis is*
144	28	*Ezechiel*	*Ezechie*
148	14	*Talis ergo*	*Talis vero*
152	31	*Tu vero certe.*	*Tu vero Arianus certe.*
155	30	*Pontifices*	*per Pontifices*
161	25	*ſecundum*	*ſecundam*
162	20	*alias*	*alius*
166	8	*vbi*	*abi*
168	23	*in*	*is*
169	29	*vt hic*	*vt hinc*
174	8	*Cap. 8*	*c. 19.*
179	2		*dele. de*
182	5	*à quo*	*à qua*
184	19	*Bebemet*	*Behemet*
187	25	*immitere*	*imitere.*
194	21	*Filij*	*Filijs*
200	12	*Nos*	*Vos*
	29	*Forma*	*formam*
210		*in margine Pytharum*	*Pythanon*
213	14	*Regõ*	*Regum*
215	18	*& Valentinianus.*	*At Valẽtinianus*
217	1	*ſortiuntur*	*ſortirentur*
218	28	*Illuſtriſſimus*	*Illuſtriſſimi*
223	25	*Præſides*	*Præſidis*
225	14	*,ſupra*	*.Supra*
230	4	*conceſſiße*	*conſenſiße*
237	14	*Summus Princeps*	*Summus Pontifex eſt Summus Princeps.*
	22	*Quia*	*quin*
252	30	*do*	*dum*
254	10	*genere*	*gener*
256	21	*Virgilius*	*Vigilius*
257	12	*confidantia*	*confidentia*
259	10	*præſedit.*	*præſedit?*
260	5	*Imperatorem.*	*Imperatorum*
262	2	*obtrundere*	*obtrudere*
274	8	*Tertia accepta.*	*Tertia ciuium, & bonorum, ac fundorum parte in omnibus Regnis, & Prouincijs accepta.*
279	22	*ad 55*	*ad quinquageſimamquintam.*

ANT 1741216

3631